ГЛАСНИК

СРПСКОГ УЧЕНОГ ДРУШТВА

ДРУГО ОДЕЛЕЊЕ

КЊИГА ДЕВЕТА

ПРИПОВЕТКА О АЛЕКСАНДРУ ВЕЛИКОМ

У СТАРОЈ СРПСКОЈ КЊИЖЕВНОСТИ

У БЕОГРАДУ
У ДРЖАВНОЈ ШТАМПАРИЈИ
1878

ПРИПОВЕТКА

О

АЛЕКСАНДРУ ВЕЛИКОМ

У

СТАРОЈ СРПСКОЈ КЊИЖЕВНОСТИ

КРИТИЧКИ ТЕКСТ И РАСПРАВА

ОД

СТОЈАНА НОВАКОВИЋА

У БЕОГРАДУ
У ДРЖАВНОЈ ШТАМПАРИЈИ
1878

9

Где је што.

дат још у првој редакцији. Далеки походи Александрови, слава и знаменито историчко значење његових освојења, прионуше неодвојно за душу народима. Источни га народи ни до данас нису заборавили; на западу је он средњевековне читаоце заносио нарочито својим витешким карактером, својим великодушјем, племенитошћу, срећом оружја и раном смрћу. Странствовања и чудни проналасци Александрови нашли су учешће толико, колико и војничка дела његова. Фантастичне приче о земљама и народима, које су се у јелинском свету још од времена̑ Омирових проносиле, концентрисане су око Александра. Око тога стожера још је прионуло много из баснословних сказака источних, те је тако приповетка о Александру постала романтичном етнографијом и романтичним описом природе. Крсташки ратови само су већма поджегли вољу за читање о чудноватим људима и појавима природним, што их беше видео Александар. И свет је негде на далеком истоку почео замишљати и тражити тајанствено Елдорадо, пуно чудеса и опасности[1]." Тога ради се у „познијим византијским и осталим редакцијама тога романа историчко значење Александра заборављало са свим. Александра већ приповедаше сваки као јунака свога стања ствари, као хришћанина средњега века. Тако се Александар, као представник грчког непријатељства с вечитим њиховим непријатељима на истоку, оружа и креће на незнабожачке народе, ради по вишим одредбама, одликује се уважењем к светињи, и смирено признаје ништавост славе своје".[2] Тим путем је роман о Александру постао мало по мало једно од оних забавних дела средњега века, по којима се литерарно-психолошким средствима тако добро хвата укус, ступањ образованости и начин мишљења оних, којима је он био толико омиљена лектира.

И ово дело, које је толико интересантно по судбама својим, које почетком пада још у александријски период јелинске књижевности, а позним се животом привија средњем веку и његовим појмовима, па се уплеће нераздвојно у почетак и

---

[1] А Пыпинъ, Очеркъ литературной исторіи старинныхъ повѣстей и сказокъ русскихъ. Спбргъ. 1857, 25, 26.

[2] А Пыпинъ, ibidem, 47.

историју нових јевропских књижевности, ушло је и у словенску, и у стару српску књижевност. Не само ванредно многи преписи, не само помени у старим писцима сведоче нам, да је и наша старина упоредо с целом осталом Јевропом познавала и читала ово дело, него нам о великој познатости и раширености његовој сведоче још и неки трагови у народним умотворинама. Али пре него што дођемо на то, потребно нам је прегледати у кратко развиће овога дела у грчкој и византијској књижевности, да бисмо према томе, према извору и основи наших превода, могли истима литерарно-историчку карактеристику установити.

2.

НЕШТО О СУДБИНИ ПРИПОВЕТКЕ О АЛЕКСАНДРУ У СРЕДЊЕМ ВЕКУ.

Литерарно-историчка литература о Псевдо-Калистеновом Александру врло је опширна. Њу је побројао В. Јагић уза своје издање хрватског текста ове приче у Starinama III, 203 до 206, а може се видети још и у горе наведеним делима Ј. Цахера и А. Н. Пипина. Но данас је свеколиком најновијем знању о текстовима основ оно, што се може читати у XXVI књизи париске Фирмен-Дидотове збирке Scriptorum graecorum bibliotheca, где је по три рукописа париске библиотеке текст Псевдо-Калистена критички издао Карло Милер. Кратак критички преглед осталих грчких рукописа, који се по главнијим библиотекама јевропским находе, налазимо у делу Ј. Цахера Pseudocallisthenes, Forschungen zur Kritik und Geschichte der ältesten Aufzeichnung der Alexandersage, Halle 1867, које се може сматрати као зналачки наставак и допуна делу заслужнога за ову ствар К. Милера. И по једном и по другом делу ја ћу овде изложити кратак преглед историчког развића Псевдо-Калистенове приповетке о Александру.

Приповетка о Александру, позната под именом Псевдо-Калистеновим, могла је постати управо само у Александрији, јер се у њој на знатно место међу и кроз целину проводе

јегипатска предања о Нехтенаву, Сарапиду и т. д. којима се Александар гради националисани и законити владалац и јунак јегипатски; јер се у њој с нарочитом пажњом и на широко казује александријска мѣсна прича о постању Александрије, о одношајима Александровим према њој, о његовој сахрани у њој и т. д.; и јер карактер целога дела одговара потпунце начину александријскога мишљења. Може се мислити, да ју је писао Фаворин, писац времена Трајанова и Адријанова. Јулије Валерије превео је ту приповетку на латински, и његов превод већ је 340 године употребљен као извор у делу Itinerarium Alexandri, које је те године постало. Дело само могло је дакле постати међу 100 и 340 годином, и пошто је књига Јулија Валерија већ превод, и превод оригинала, који не беше остао неповређен, то постанак дела можемо примаћи пре почетку него ли крају онога периода, и тако као право време постања дела узети годину 200 по Хр., што би се са свим добро слагало и са садржином и карактером његовим. Немачки писац, по коме ово радим, не сећајући се да су и Словени (нарочито јужни) били кроз толике векове у најближем културном додиру с Византијом, наводи, како поменуту александријску приповетку о Александру ми данас познајемо у три облика. Један је — њезин првобитни грчки облик, други је онај у латинском преводу Јулија Валерија, и трећи је — у јерменском преводу. Горе већ беше напоменуто, како је латински превод Валеријев, послуживши још 340 као извор за дело Itinerarium Alexandri, морао постати пре тога времена, може бити у почетку IV века. За јерменски превод показали су знаоци, да припада петом, или најкасније шестом веку. Од грчких до сад познатих и сачуваних рукописа најстарији је онај париске народне библиотеке бр. 1711, који је К. Милер обележио знаком *A*. Он је писан на пергамену у XI веку, и највише се примиче првашњем оригиналном облику дела. Али је тај рукопис веома рђаво сачуван, па већ и у оном рукопису, који је преписалац његов као оригинал пред собом држао, било је знатних празнина, предругојачења и уметака, а преписалац је, уз то, и сам свој посао веома небрежљиво и грубо незналачки радио, те с тога тај рукопис К. Милер није ни могао употребити онако, како би заслуживао по

старини преписа и текста. Осим тога рукописа употребио је К. Милер за своје издање рукопис париски број 1685, обележивши га знаком *B*, који је преписиван год. 1469, и рукопис № 113 supplementi обележивши га знаком *C*, који је преписиван године 1567. Карактеристику тих рукописа најбоље даје К. Милер у приступу к своме Псевдо-Калистену (Introductio IX—X). За рукопис *A* он говори, да је у њему језик такав, какав је био у обичају деветога века. И приповедање је овога рукописа обилатије у ономе, што више припада првашњем облику приповетке. Дометакâ познијих векова или никако нема, или су још неспојени с приповетком, и још не изгледају тако, како их је потоње доба заокруглило. Рукописи *B* и *C* већма су налик један на други, али се и знатно разликују. *B*, који је К. Милер за основу свога издања одабрао, у ствари има краћу приповетку него *A*. Много је изостављено, много скраћено, нешто предругојачено и преметнуто; новога је веома мало. Али ипак рукопис *B* припада и бољој и старијој класи познијега времена. Међу тим рукопис *C* знатно све остале надмаша опширношћу текста. Јер осим онога, што има *B* и што и у *C* истим редом иде, има *C* још пуно уметака, које је писац из разних извора покупио. А све то већином показује доба постања веома позно (aetatem infimam), посао крајње невешт и небрежљив, који често нити је супротности изгладио, нити је умео пазити, да се једна иста ствар два пут и три пут не казује. По неким знацима К. Милер (Introductio XVI) мисли, да је ову рецензију приповетке о Александру радио какав Јеврејин или Сиријанац хришћанин. И ако и не каже век поименце, види се по осталоме говору ученога издаваоца Псевдо-Калистена, да је ова рецензија тешко могла постати пре XI или XII века.

Сад се отвара питање, по којој су од ове три класе текста (најстаријој *A*, познијој *B*, и још познијој *C*) Словени за се превели приповетку о Александру? Одговор на ово питање може бити знатан и по опће литерарно питање о тако званој Псевдо-Калистеновој приповедци о Александру, и, што је за нас најзнатније, по њему, можемо према веку византијског оригинала, одредити доба, кад су Словени стекли у својој литератури превод овога дела. Тога ради ћемо прећи

на преглед словенских рукописа и на оно шта се до сад о њима зна, како бисмо тим путем дошли до питања, које овај час истакосмо.

3.

ЈУГОСЛОВЕНСКИ РУКОПИСИ ПРИПОВЕТКЕ О АЛЕКСАНДРУ

БУГАРСКИ (СТАРИЈИ) И СРПСКИ (ПОЗНИЈИ) ПРЕВОД ЈАСНО СЕ РАЗЛИКУЈУ, МА ДА ЈЕ ПРИПРАВНА ГРАЂА МАЛО РАЗРАЂЕНА

Број словенских рукописа, по којима данас ми познајемо приповетку о Александру, није мали. Прегледао их је В. Јагић уза своје издање хрватског текста у Starinama III, 208. Од њих ћемо овде оне југословенске, који су до сад познати, само у кратко побројати. Тако је

1. Рукопис народне библиотеке бр. 117. Народној га је библиотеци год. 1864 поклонио г. Симо Андрејевић Игуманов, патриотични трговац, који се, проживевши дуго времена у Одеси, у последње време настанио у Београду. Као што ми је поштовани проналадник рукописа лично приопћио, он је рукопис тај нашао у манастиру св. Марка, сахат више од Призрена, ниже манастира Коришког. О томе манастиру говори Гиљфердинг Боснія итд. 3 изд. стр. 152—154. То је један од најбољих текстова ове приповетке, који ми данас имамо. У свом издању хрватског текста В. Јагић је из тог рукописа побележио варијанте, и њиме је неколике празнине попунио. У „Примерима књижевности и језика старога и српско-словенскога. Београд 1877“ ја сам, на стр. 445—465 наштампао један одломак из тог рукописа. И овоме је издању он положен за основу, те за то ће се о њему мало даље на ново говорити. Знак *a* јесте знак, који овом рукопису В. Јагић даде, а Јагићевим се знацима и ја служим.

2. Рукопис народне библиотеке бр. 149. „Слаже се рукописом *a* у толико, што се види, да им је у неко старије доба објема један извор био; иначе је овај рукопис пуно ружније, доста непомно писан, пак му је и текст мјестимице, и то врло

често искварен до потпуна несмисла, који се једва уз помоћ рукописа *a* даде којекако размрсити[1]". В. Јагић га је обележио словом *b*.

3. Рукопис Српског Ученог Друштва бр. 50. „Биће из прошлога вијека. Текст овога рукописа још је горе искварен него ли у *b*. Преписач је имао по свој прилици лош ексемплар пред собом, пак пуно тога није разумио. И тако има у том рукопису гомила несмисла. Језик овога рукописа пуно је обновљен на народну[2]". В. Јагић даде овом рукопису знак *c*.

4. Рукопис збирке Михановићеве (сада својина југословенске академије у Загребу). „Уз *a* ово је најбољи текст Александриде језика српско-словенскога. У главноме подудара се текст његов с *a* и *b*, те се види да му је један те исти с њима извор[3]." Миклошић се служио њим у својим лингвистичким делима, те га помиње у речнику (Lexicon I) под знаком Alex.-Mih. Јагић му је дао знак *m*, којим сам се и ја служио. Ја сам се њиме при овоме издању знатно помагао, као што ће се ниже видети.

5. Рукопис књижнице Гајеве у Загребу. По Јагићевој оцени он је из XVII века. Језик је скроз народан. Јагић му је дао знак *d*.

6. Рукопис књижнице кнезова Лопковића у Рудници у Чешкој, босанском ћирилицом, чакавским дијалектом писан. Њега је В. Јагић поставио за основ свом издању хрватскога текста. Да не би ко помислио, да је онај рукопис, о ком се помиње у Гласнику VII, 329 по почетку који би у препису поднесен Српском Ученом Друштву, какав особит рукопис, изјављујем овде, да сам тај почетак, поднесен год. 1854 друштву од пок. Ј. Гавриловића, прегледао, и нашао, да је с овога рукописа. Добавио га је пок. Ј. Гавриловић из Прага; који је он у лето те године походио.

Ово су рукописи, којима се В. Јагић служио при своме издању, понајвише за купљење варијаната и попуна уз текст наведени под 6. Сад ћемо тај ред наставити.

---

[1] В. Јагић, Starine III, 310—211.
[2] В. Јагић, Starine III, 211.
[3] В. Јагић, Starine III, 212.

7. Рукопис народне библиотеке бр. 222. На првој му корици пише **„Сїа книга Іеромонаха Митрофана Панћића, постриженика манастира Рибинце“**. Рукопис је писан XVII века, у језику са свим сличан рукопису *b*.

8. Рукопис народне библиотеке бр. 150 писан крупним рукописом на хартији средње четвртине. Препис је то Сима Ђорђића учитеља сарајевског, израђен 1782 у Сарајеву. В. Јагић помиње овај рукопис у Starinama III, 212 као текст особита извора и редакције, о чем ће ниже бити говора, али сам ја, проучивши га из ближе, дошао до противног уверења, те мислим, да је рукопис тај само слободна, махом скраћена прерада познијега времена, али да му извор не може бити у другој него у садашњој познатој редакцији. Ред причања потпуно је исти; често се повраћају исте реченице, на местима, где се оба текста приближују; и имена, ма да су где где јако исквaрена, показују такође исти извор. Само на месту, где се говори о пророку Јеремији, овај рукопис помиње Јоаду. Али и то он сам објашњава записом на л. 17*b*, који гласи: **„Боголюбезнивии историе любителю и читателю! У единемъ книгамъ Алеѯандрийамъ кое се у насъ находе, пишу да е био пророкъ Еремиа када е Алеѯандаръ у Еросалимъ доходио, ама у московскимъ и латинскимъ библиямъ не пише тако, веће да е био ондаи Іωада архиереи, а Еремиа е умро прие на 200 лѣтъ, а ти верухи како хоћеш. Како наша' тако и пишемъ“**. На крају је већ и сам заборавио за ово, те пише опет, држећи се текста који је имао пред собом, Јеремија. Запис овај толико је знатан, што показује да приповетка о Александру, Александрија, није била ретка књига још ни 1782. Иначе је језик у овој књизи, изузевши неке русизме у фонетици, чисто народни.

9. Рукопис манастира Ремете, писан 1719, који помиње П. J. Шафарик у Gesch. d. serb. Schriftth. 236.

10. Рукопис (писан руско-словенски) патријаршијске библиотеке у Карловцима, који помиње П. J. Шафарик у Gesch. d. serb. Schrifth. 236, и В. Јагић у Starinama III, 212. Тај је рукопис 11 Јулија 1739 нађен на разбојишту код Болеча ниже Београда, и по том је дошао у карловачку библиотеку. И то је један по руско-словенском дотеран препис исте редакције приповетке о Александру, која се овде штампа.

Добивши тај рукопис посредовањем г. архим. гргетешког И. Руварца (коме нека је овде за то хвала изречена), у стању сам дати овде ближу карактеристику. Књига је у кварту, писана уставним словима руске форме. Изгледа, да нема ни почетка ни свршетка, али како су остављени и у почетку и на свршетку празни листови, и како је и унутра често остављано празна места за попуњање, то је писац имао у рукама оштећен некакав српско-словенски текст, па је свуда оставио празна места, с намером да празнине попуни. На првом листу има запис: „**Въ лето Христа спасителя ҂аҗлѳ Іюля .аі.-го междꙋ цесарскимъ и тꙋрскымъ воинствомъ превелика битва бисть на Гроцкои, где мнози и племеннти господахь цесарскихъ погибе и тꙋрски паша много паде, и воинства обоихъ странъ многое число числитъ се изгибшее; и на Болечꙋ ѡбретена бисть сїа книга ꙋ разбоиштꙋ, и намъ тꙋ ѡбретающимъ се тогда по нашемъ сиваѯарꙋ Іюл-11-го, по римскомъ того 22-го. Алеѯендаръ Рашковић** (не Ратковић како стоји у Starinama III, 212) **синь Господина ѡбрштера дарова ми**“. Писац записа потписао се таким заплетеним монограмом, да га никако нисам могао разабрати.

11. Рукопис библиотеке дерпатскога свеучилишта у Русији, који описа Востоков у свом делу „Описаніе русскихъ и словенскихъ рукописей румянцовскаго музея“, под бр. 175, где се описује један препис рукописа. Рукописа сама нико није описао, али се по белешкама Востоковљевим у горе поменутој књизи може потврдити, да припада XVII веку. Одломак тога преписа Рум. музеја, који је описивао Востоков, наштампао је А. Н. Пипин у своме „Очерку литературной исторіи старинныхъ повѣстей и сказокъ русскихъ“, страна 303—306.

12. Рукопис Кирило-бјелозерскога манастира, српске редакције, писан 1497. О њему се зна по књизи А. Попова Обзоръ хронографовъ итд. I, 120. По два места, која су свега из тог рукописа позната, В. Јагић је у Starinama III, 213, написао да се текст тога рукописа (бар на та сад позната два места) не слаже с оним текстом, који је у В. Јагићеву и у овоме мом издању, и да је овај наших издања текст опширнији од тога рукописа. По тим истим местима судећи ја бих рекао, да ни ту није различна од ове редакција, већ да је овај текст

у том рукопису скраћиван и прерађиван. По томе се види, колико би вредно било познати га.

13. Рукопис санктпетербуршке духовне академије, српске редакције, писан 1492 године. О њему нађох у В. Јагића приступу, Starine III, 213. Ближа му се никаква карактеристика не зна.

14. Рукопис императорске публичне библиотеке XV, Q. 45, бугарске редакције, писан 1562 године по заповести Григорија, сучавског и њемечког митрополита за манастир Њемец. Извештај о том рукопису има од В. Јагића у Starinama V, 22—27. Употребивши из тог рукописа оно што има у том Јагићеву извештају, бележио сам га знаком *f*.

15. Рукопис пећски, о ком се чува извештај у збирци рукописа Српског Ученог Друштва под бр. 235. То је хронограф и то трицарставник, у ком се помињу и руски кнезови. Рукопис се сад почиње приповетком о Александру, а што је од хронографа пре тога било, оно се, као што је очевидно, изгубило. Рукопис је сам у Пећи у некога грађанина, а извештај о њему, доста невешто писан, послао је 1868 г. тадашњи учитељ пећски г. Паја Поповић. У извештају томе има 80 наслова из приповетке о Александру, те по њима и по реду којим иду, могу мислити, да ће он припадати редакцији другој, а не овој нашој, сад познатој. Тако је 15 наслов „**о убитїи Паусанїа Солоуньанина**“, где сви сад издати наши текстови имају Анаксарха; тако је 21 наслов „**О възетїи Фїи и прочихъ Єлинь**“, што одводи мисао на Тиву (Тебу), која се такође у нашем познатом тексту не помиње; тако је наслов 26 „**О моштехь Єремїи пророка**“, и то одмах, пошто је Александар у Јегипат дошао, о чем наши текстови ништа немају на том месту; тако је наслов 27 „**о възетїи градовь оть Александра**“, што на том месту претпоставља причу о узећу Газе и Тира (J. Zacher l. c. стр. 121 под 35.), о чем такође наши текстови ништа не знају; тако је наслов 50 „**Александрь ходи самь къ Пороу**“ и наслов 54 „**Паде же и конь Александровь**“ на месту где се прича бој с Пором, о чем такође наши текстови ништа не знају. О рахманима прича у пећском је рукопису после приче о сукобу с Пором, а у нашим је до сад познатим пре ње. Старешина рахмански у нашим се ру-

констисима зове Јефант, а у пећским је Дандамије и зове се **игоумень**, докле наши рукописи Јефанта зову царем. У свем овом јасни су знаци особите редакције и превода с грчког текста старијег од оног, који је послужио као оригинал преводнику сад познате редакције. Штета је, што Ученом Друштву није испало за руком добавити тај рукопис, јер се из извештаја ништа више извући не може.

16. Рукопис из ман. св. Јанићија Девичког, сад у г. Милана Д. Ковачевића многогодишњег учитеља приштинског, у овај мах чиновника српског у Врањи. Г. М. Д. Ковачевић показивао ми је свој факсимиловани препис, по коме се из једног записа види, да и тај рукопис припада времену пре друге поле XVIII века. Редакција је и овом тексту с овом нашом једна.

17. На послетку овде ћу уврстити, да је једна редакција исте ове приповетке о Александру преко новогрчке литературе допрла и у савремену нам литературу, те се у њој штампом ширила. То је „Происхожденіе рожденіе и житіе храброгъ, славногъ, чудовитогъ и безсмертногъ великогъ Александра царя греческаго. Преведена съ Еліnскогъ на свой матерни єзыкъ Георгіемъ Димићемъ. У Новомъ Саду, писмены Екатерине Іанковића Вдове“ 1844, на 8-ни 148 стр. Дело је преведено још 1832, као што се из потписа на предговору види, па је до 1844 у рукопису остало. У другом издању појавила се та књига под насловом „Исторія Александра Великогъ цара македонскогъ, коя описуе нѣгово рођенѣ, животъ и храбрость безсмртну“, и тако ју је 1851 у Београду неки Ђорђе Ћирић Пироћанац штампао с незнатним променама језика. Уз овај пристаје и један бугарски превод с насловом: „Історїа на великїй Александра Македонца, коѧто ѿписꙋва нѣговото рожде́нїе,·животъ, ю҆на́чество и҆ смѫрть. Преведе о҆тъ Грѫцки, ка́рловскїй Славено-бѫлгарскїй учи́тель Христо П. Васїлїевъ Протопоповичъ о҆тъ Ка́рлово. Бѣлъградъ. Въ Княжеско Сѫрбската Тѵпографїѧ 1844. 60 стр. на 8-ни. У свима је овим један исти текст, који се с нашим издањем у реду и главним карактерним знацима длака у длаку подудара, изузимајући само ситнице редакције и текст много краћи. То је већ по овој бугарској књизи

и В. Јагић опазио у Archivu II, 27, где се каже „dass der wesentliche Inhalt in beiden Werken derselbe ist und in derselben Reihenfolge erzählt wird, doch ist die Uebereinstimmung nicht wörtlich, vielmehr hat das heutige griechische Volksbuch im Vergleich zu jenem für unseren slavischen Roman voraussusetzenden mittelalterischen griech. Text den Charakter eines treuen Auszuges.

Пошто се о првих шест рукописа В. Јагић већ бавио ради издања хрватског текста, и по што се на рукописима из те гомиле и ово издање оснива, то је сродност у тексту тих рукописа осведочена, и посве је јасно, да они сви имају за извор један превод. Наставивши студије о тој ствари, онде где их је В. Јагић, по свршеним пословима свога издања прекинуо, ја сам у стању додати, да тој истој породици рукописа припадају и рукописи горе наведени под бр. 7, 8, 10, 11, 14 и 16. За рукописе 9 и 13 не зна се ни од прилике како стоје ни један према другом ни оба према осталим рукописима. За рукопис Кирило-бјелозерскога манастира, бр. 12, зна се толико само, да не припада потпуно сад познатој редакцији, што може бити врло знатно, али кад би се о томе толико знало, да се о самом карактеру рукописа може рећи поуздан суд. У осталом нек се упореди, шта сам о том рукопису мало више написао.

Исто тако, ма да се толико мало зна о рукопису под бр. 15, ипак је очевидно, да ни он не припада сад познатој редакцији. Према томе би се могло положити питање, с чим је у свези рукопис, који се са до сад познатим издањима не слаже, т. ј. рукопис 15 (за 9 и 13 као са свим непознате да ништа и не говоримо), и како према њему стоје рукописи, који без сваке сумње чине једну породицу, а то су рукописи 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 14 и 16 па по својој прилици и 12? Али пре но што би се тачно проучио онај рукопис, на то се питање ни из близа не може одговарати. Довољно, да се данас и по рукописима српским већ може познати, да је на југу словенском било барем две редакције, а то ће рећи толико колико два превода приповетке о Александру. Нејасне црте онога, што сад знамо о рукопису 15, показују нам ипак, да је текст тога рукописа ма колико ближи старијем

облику византијском, облику *B* и *C*, него што је текст овога и Јагићевог издања. Али да би нам питање са свим јасно било, погледаћемо још и на оно, што се о судбини ове приповетке из руске литературе може научити.

Међу руским рукописима, у којима има приповетка о Александру, и којих такође није мали број, најзнатнији је извесно онај, који је кнез М. Оболенски објавио у „Времменнику императорскаго общества исторіи и древностей россійскихъ. Москва 1851“ кн. IX, у опису и издању рукописа „Лѣтописецъ Переяславля-Суздальскаго“. Ту се под насловом „Книга Александрь“ налази један варијанат Псевдо-Калистенове приповетке о Александру уметнут у препис летописца Јована Ант. Малале, за који ћу одмах напоменути, да је ту већ употребљен скраћен и с умецима из других писаца измешан, о чем ће се ниже ближа карактеристика извести. Рукопис тај преписиван је друге половине XV века из рукописа год. 1261 писаног, и сви се историци, који су се до сад о томе предмету бавили, слажу у томе, да је садржина рукописа бар 1261 у том се реду и опсегу налазила, у ком је видимо у поменутом препису друге половине XV века. По томе би превод приповетке о Александру, која се у том рукопису налази, био свакојако старији од 1261 — и у њем бисмо имали најстарији текст са забележеном годином. На жалост бар ја, пишући у Београду, могу употребити о томе рукопису само оно, што је у поменутој књизи „Временика“ штампано. У томе видимо, на стр. XVI, да се посланик Александру цару рахманском (**Въраxманокъ**) звао Онисократ, о чем у нашем издању ништа нема, већ је „нагомудрима“ (гимнософистама) по такој поруци одлазио Филон; видимо, да тај Онасократ, дошавши на острв, говори: **радоуи сѧ, оучителю Въраxмановъ, сыноу божїи, Пороуна велика, царь Александрь, еже есть вьсѣмъ чловѣкомъ владыка, ȥоветъ тѧ**, о чем у нас ни помена нема, нити се где место Амона име Перун меће; видимо, да се учитељ (у нас цар) врахмански (у нас макарски, макаронски) зове Дандамије (у нас Јевант) управ као у пећском рукопису, где, исто тако, и име рахмана налазимо. Почетак и свршетак исписао је кн. М. Оболенски на стр. XXXV и XXXVI поменуте књиге, те се и то двоје ни у чем не слаже

с нашим текстом. Осим овога рукописа, у коме је већ нека врста компилованог хронографа, и више се пута у руским рукописима приповетка о Александру налази у свези управо с хронографима, и тада је обично ова редакција, а не она која се чита у овом мом и у В. Јагићевом издању. Већ А. Востоков у „Описанію русскихъ и словенскихъ рукописей румянцовскаго музеума. Санктпетербургъ 1842“ познајући по рукопису те збирке бр. 175 онај текст наше реценсије, који смо горе под 11 именовали, и познајући по хронографима бр. 454 и 456 приповетку о Александру, за коју видим да има сличности с истом овом, коју описује кнез М. Оболенски и која је у нашем пећском рукопису, опазио је да су ту два превода. „Скаска ова (т. ј. та што је у рукописима Рум. муз. под бр. 454 и 456) пунија је од српске што је под бр. 175 описана и од латинске, која се под истим бројем спомиње; и с једном и другом се на више места не слаже, а гдегде, особито у именима, видимо и да се слаже“, пише А. Востоков на стр. 756 горе поменуте књиге. Разматрајући питање ово по тој већ поменутој свези његовој с хронографима, А Н. Пипин у горе наведеној књизи „Очеркъ итд.“ стр. 41 говори: „Сумње нема да превод није био један: само се тим може објаснити знатна разлика преписа што се тиче самога садржаја“. У потврду овоме наводи А. Н. Пипин мало час опажени случај о убици Филипову Анаксарху, кога једна врста рукописа приповетке о Александру зове Павсанијем, те завршује, „како се без околиша морају замишљати два независна превода, којима су за основу служили различити грчки оригинали. Не би имала никаква слисла претпоставка, да су обадве приповетке потекле из каквога год једног текста. А ако се при том опоменемо, да је приповетка о Александру додата к бугарском преводу Малале, и да језик у тој редакцији има више бугарских него српских знака, то остаје изван сваке сумње мисао, да су била два превода, бугарски и српски, којима су се руски преписиваоци користили“.

Врло је знатно за тај бугарски прѣвод двоје: што је извесно, да он није познији од 1261 године, и што га већ у то доба видимо у свези с компилованом прерадом једнога

византијског хронографа. Исто је тако за толике руске преписе овога текста врло знатно, да су тако често *у вези са таким компилованим хронографом*. Па и наш рукопис пећски, који смо под бр. 15 навели, и за који се и по садањем оскудном знању нашем о овим текстовима опет види, да је с тима руско-бугарским текстовима у свези, види се, да је такође део хронографа и то хронограф трицарственика, за који се зна, да се из руске литературе у српску пренео. Као што је дакле, по јасно осведоченом разлагању И. Руварца (Летопис 115, 38) трицарственик у српску литературу пресађен из Русије, тако је исто с њим отуд и ова приповетка о Александру пренесена. То је у осталом, колико се до сад зна, *једини рукопис српски*, у коме приповетка о Александру не долази самостално него као уметак у хронограф. Српскоме је дакле преводу карактеристика, што се јавља, преписује и проноси као *самостално дело*, докле у руској литератури видимо другу, очевидно старију редакцију и старији превод, и видимо га, где се први пут, најстаријим преписом са рукописа од 1261, јавља у свези с преводом хронографа Малалина, и где и после тако често излази пред нас као саставни део потоњих на словенском земљишту компилованих хронографа. С тога добија одсудног смисла, што су и А. Н. Пипин и В. Јагић с толико интереса уставили поглед на хронографима, и што је В. Јагић (Starine III, 206) одсудно изрекао, да је „питање о доби и извору старословинске Александриде тијесно скопчано с истраживањем словенских хронографа“. Отуда је и рукопис московски, што га је у „Временику“ 9 описао кнез М. Оболенски, тако знатан.

Али знатност тога рукописа бива још већа, кад, погледајући на фазе, којима се ступањ по ступањ развијао компиловани словенски хронограф, опазимо, да је с истом овом прерадом Малале у свези и развијање поменутога компилованог хронографа. Јер *јелински* тако звани *летописац* (**лѣтописецъ еллинскїи и римскыи**), који је први старији облик компилованог словенског хронографа, није ништа друго, него другим неколиким изворима попуњен *Малалин* хронограф. Постање пак *јелинскога летописца* већ се по самој

старини рукописа изводи у XV век, а две му одвојите редакције разликују се по томе, што се прва завршује годином 963, а друга 1204[1]. И једна и друга редакција имајући за основ превод хронографа Малалина, имају и приповетку о Александру, уметнуту на извесно место. С тога је искочило за литерарну историју толико знаменито питање, откуд приповетка о Александру у реченоме јелинском летописцу? Књижевници, који су се до сад о том питању бавили, различито су на њ одговарали. Једни су узимали, да је могао већ први словенски преводилац Малале још X или XI века унети у Малалу — Псевдо-Калистенова Александра; једни су (А. Н. Пипин) напомињали претпоставку, да је така компилација или смеса могла постати још у византијском оригиналу; једни (В. Јагић) одбијају обадвоје, и клоне се к мисли, да су и Малала и Александар морали бити сваки засебно преведени. Уз ово треће мишљење пристајем за бугарску књижевност и сам, али мислим, да није појав без вредности, што се у руским и то само у руским (колико је бар до сад познато) изворима јелински летописац, склопљен на основу Малале, јавља у свези с Александром, и што је то баш претежна карактеристика управо оне приповетке о Александру, која је од српске друкчија и старија. Отуда мислим, да управо поглед на почетак јелинског летописца, дакле поглед на постање првог компилованог словенског хронографа, може и овај спор расправити.

Већ у томе, што старија редакција јелинскога летописца допире до 963 а млађа до 1204 године нашао бих ја повод, да постанак самога летописца тражим у старије доба. Први облик тога летописца чини ми се, да је већ у оном рукопису, који кнез М. Оболенски описује у „Временнику“ 9. То је јасно показао В. Јагић у Архиву II, 4 и д. где се н. пр. каже: „Das also, was jene Handschrift bietet, ist nicht eigentlich die glatte Uebersetzung der Chronik Malala's, sondern eher eine chronographische Compilation, worin nur der Text des Malala den Hauptbestandtheil abgibt“. Овим је као

---

[1] Реферат др. Фр. Рачког о делу А. Попова о хронографима, Rad XIII, стр, 217 и др.

што треба карактерисан тај московски рукопис. Тим дакле обликом узводио би се постанак јелинскога летописца на 1261 годину. Говорећи о том јелинском летопису, о најстаријем облику хронографа, и др. Фр. Рачки (Rad XIII, 220) пише, да је „јелински љетопис сложен из бизантинских хронографа, и то с малом изнимком из оних, који су давна, како видисмо, преведени били у слов. језик. Одломци — наставља даље др. Фр. Рачки на истом месту — који су из оних хронографа унишли у јелинске летописе, нису непосредно преведени, већ су из постојавших тада пријевода унесени. Тако носе одломци из хронографа Ивана ант. Малале и Георгија Хамартола, прем су рукописи елинскога љетописа касније добе, јасне знакове бугарскога пријевода. Овај нас биљег уједно упућује на домовину и постанак елинскога љетописа. Додајмо тому, да је једини уметак, који се у овом љетопису старије рецензије налази, црпљен из повјести бугарскога народа, именик на име бугарских владалаца; онда не можемо о томе сумњати, да је јелински љетопис у Бугарској састављен из наведених хронографа, који су ондје били од прије у пријеводу познати. — Неизвјестан дакле бугарски компилатор стави своме труду за основ стари пријевод Ивана ант. Малале с уметци из других изворника и с приписом о старих бугарских кнезових, у текст му унесе потпуну Александриду Псевдо-Калистена и библијске књиге по старом словенском пријеводу; а за наставак Малале употреби хронограф Георгија Хамартола с његовим продужењем, такођер у бугарском пријеводу“.

Према свему дакле ја бих у суми извео овако мишљење:

а. приповетка о Александру преведена је у Бугарској на сву прилику самостално, па је после ушла у компилацију тако званог јелинског љетописца;

б. она је у том виду (као саставни део јелинског љетописца) ушла у Русију већ око половине XIII века;

в. с тога се тај старији текст словенског превода приповетке о Александру јавља у Русији тако често у свези с хронографом, који у нас пре позајмице из Русије није био познат.

Како пак ми знамо, да доба оваких компилација није X век, и да су се историчке компилације с почецима уметања у њих народне историје, почеле поглавито XIII века, по обновљењу словенског државног живота на балканском полуострову, које се догоди за време крсташких ратова, и после узећа Цариграда, то се може за доба почетка јелинског летописца и преноса његовог у Русију узети прва пола XIII века, може бити време владе Јована Асења II. Јелински летописац, тако састављен, пренет је у Русију; с њим заједно пренесена је и приповетка о Александру. За превод саме приповетке о Александру може се данас само нагађати, да је у старије доба самостално преведен; иначе се о овом тексту, који се у свези с првим компилованим хронографом по Русији раширио, може толико рећи, да ни он није млађи од прве половине XIII века.

Рукопис Кирило-бјелозерски, који је горе у списку рукописа у нас под 12 назначен, В. Јагић у Архиву II, 26, износи као трећу редакцију (у њега по реду друга) приповетке о Александру, и то српску, пошто је тај рукопис српскога рода од 1457 године. Како ја нисам у стању ни по чем ни из близа одредити је ли то особит превод, и како у опће та редакција према горе показаним двема, српској и бугарској, стоји, то ћу овај посао оставити ономе, ко могне више знати о томе Кирило-бјелозерском рукопису. Међу тим, пошто смо за бугарски превод извели на чисто (колико се само могло по садашњој грађи, која је на руци), да му постанак није познији од прве поле XIII века, огледаћемо, да ли се толико може наћи за превод српски било онај који имамо у овом и у В. Јагићевом издању, било онај, којему је представник Кирило-бјелозерски рукопис, и који нам је непознат.

У животу краља Стеф. Дечанског, што је у арх. Данила „Животима краљева и архијепископа српских“, који је могао бити написан у почетку владе Душанове, дакле у другој четвртини XIV века, нађох несумњиве знаке, да је српска литература тада познавала приповетку о Александру. Писац тога „живота“, причајући о боју с бугарским царем Михаилом (Даничићево издање, стр. 183) говори: **и дошьдьшиимь имь мѣста того, вь нѥмь же бѣ семоу прѣвысокомоу кралю прославити**

се сь веземоштьнынми своими вои, и наоучеть ихь крѣпькыними и сладькыними глаголы сьвѣстити, ꙗко и сильныи царь македоньскыи, ѥгда сьтвори брань сь царемь перьськыимь Даріѥмь. А мало даље опет га поређење одводи на приповетку о Александру, која му је, види се, живо у памети трептела, те на стр. 187 истога издања читамо речи: **и ꙗкоже нѣкогда сильныи царь македоньскыи Алексаньдрь, сьтворивь брани сь царемь перьськыимь Даріѥмь и Поромь царемь иньдинскыимь и побѣдивь ихь, имы вь роукоу своѥю тѣлеса ихь и любьзьно плакавь се ихь, повелѣ ꙗ сь чьстию погрепсти.** Знатно је, што се тако добро налази обоје управо у овоме тексту, јер беседе Александрове војницима, на које нас опомиње цитат са стр. 183 могу се наћи у глави 5-ој и 6-ој друге књиге овога издања, и оне су (нарочито друга) доиста таке, да су могле читаоцу остати на уму. Текст о владалачким почастима, које Александар не беше украто погинулим својим непријатељима, Дарију и Пору, на које нас с толико поноса и племенитости опомиње писац живота Стеф. Дечанског, могу се такође у овоме тексту наћи о Дарију у глави 14-ој друге, а о Пору у глави 5-ој треће књиге. У оно дакле време, кад је писан живот Стефана Дечанскога, био је и у нас познат један текст живота Александрова. Могло би се истина мислити и то, да је текст познат био писцу тога живота из грчког оригинала; али ако би ово већ било, и ако би се тај оригинал толико у душу удубио писцу, да га помиње у животу Дечанскога, писаном за ширу публику — ту бисмо имали још више добити за литерарну историју, јер време превода на српско-словенски не би се могло од тога времена далеко одвајати. Друга би претпоставка могла бити, да је писац могао знати о Александру по истом оном бугарском преводу, о коме смо мало час говорили. Ја бих и ту претпоставку одбио наводом, што се до сад у опће у српским рукописима мало трага нашло преписима с пврашњих историјских превода бугарске књижевности. Баш је у XIV веку, самостално и као засебна грана, потакнута јачим историјским развојем самога народног живота, развила се у Срба историчка литература. У то време би преведен Амартол, ма да су га Бу-

гари́ имали из давна преведена; у то време би преведен Зонара; у то време се поче радња на српским летописима; а бугарска историчка радња показује више свезе с руском, него са српском. Јер у нас нити се што нашло од летописа Малалина, нити од јелинског летописца, прве хронографске компилације, за коју ми се с доста извесности чини, да јој је почетак у Бугарској, нити од других дела историчких, преведених још у првом, Симеонском, периоду бугарско-словенске књижевности. Српска историчка литература средњега века развила се, по мојим посматрањима према грађи која је сад позната, самостално, под упливом јачег државног живота, којим се у XIV веку изврши уплив на литературу у правцу историчком. То су разлози, из којих ја мислим, да је у XIV веку, и као што се види, још у првој половини његовој, постао српско-словенски превод приповетке о Александру. Спис Константина философа о животу деспота Стефана такође утврђује, да је Александров живот био опширније познат у нашој књижевности у време кад је тај спис постао (1431 год.). То се види по глави .кı. (Гласник XLII, 248) и .кꙁ. (ib. 264), ако спомен и није такав, да би нам могао што казати о облику списа о Алекса́ндру. Исто тако и мемоар Михаила Константиновића од Острвице, писан на крају XV века, у ком су побележени спомени из средине тога века, сведочи јасно (Гласник XVIII, 142 и нарочито стр. 169), колико је приповетка о Александру била у то доба позната на балканском полуострву. У делу Мих. Константиновића има и других знака, који сведоче, да је њему била позната српска књижевност његова времена, те ја не сумњам, да он Александра помиње такође по знању стеченом из домаће књижевности, о чему је за ме место на стр. 169 пресудно.

Одавно се већ зна, и по преписима, који су се од овога превода по Русији (сигурно XV века) раширивали, да је један превод, и то превод текста који је у овом издању, међу Србима постао. На то је упућивао већ А. Востоков у горе спомињатом „Описанію русскихъ и словенскихъ рукописей“ стр. 216, па по том В. Јагић у Starinama III, 215, примерима: **и нареуе име юмоу драмь иже по срьбьскомоу єзыкоу нарнуеть се потеуїште**, и на другом месту: **и нарекоше име юго**

ѡсненось иже глаголють се срьбьскыи единосрьдьни сьстан'кь, и на трећем: **Макарони бо по срьб'скомь єзыкѹ блажены наричѫть се**. Име српски у овим реченицама држи се у највећем броју рукописа, па чак и у руским преписима. Хрватски преписалац рукописа, који је В. Јагић у Starinama III штампао, има на једном месту место српском — нашем, а на једном је месту сачувао придев српски. Руски преписаоци метали су из незнања место српском — сибирском а на једном месту — словенском. Онај преписалац, који 1562 год. преписива Александра за Немечки манастир у Влашкој, ставио је на сва три места место придева српски придев словенски. Тога ради В. Јагић у Starinama V, 23, извештавајући о томе рукопису, подиже сумњу, да ли је баш Србин преводио овај текст Александра, као што је и сам у Starinama III тврдио, и као што се у том смислу и А. Востоков изрекао. Према свему што је довде речено о српском и бугарском преводу, према толико честим баш српским рукописима тога текста, према томе, што је сигурно из старијих рукописа, XIV или XV века, као што и сам В. Јагић мисли, тај превод продрьо и у Русију, па и тамо се тај придев сачувао — ја сам уверен, да значење онога *словенски* у рукопису од 1562 треба ставити упоредо са хрватскога преписиваоца нашим и са рускога сибирским и словенским. У оригиналу је стајало српски, а бугарско-влашки преписалац показао је само веће разумевање посла, кад је према укусу или обичају својих читалаца метнуо словенски.

Остаје још једно питање: је ли из тога српског превода приповетке о Александру у првој поли XIV века потекао баш овај текст? Довољно, да се горње реченице с придевом српски налазе у овом издању; да се с њим потпуно слажу оне напомене из писца Живота Стеф. Дечанскога; да и раширење по Русији претпоставља, да је превод у Србији могао бити израђен свакојако бар прве половине XV века, и да према томе ништа не би сметало, да и овај текст може бити управо тај превод прве половине XIV века, пошто би се и онако тешко могао стављати касније од прве поле XV века. У том погледу нам веома јако помаже критика текста, који се сачувао у до сад познатим рукописима. По тој критици, која

је опширније показана у 6-ом одељку овога приступа, сви српски рукописи, који ми беху толико приступни, да им текст могах оценити, деле се на две врсте, на старију и млађу. Старију заступа данас једини рукопис нар. библиотеке бр. 117, *a*, који је и овом издању за основу постављен; млађу сви остали, а најбољи јој је представник Михановићев рукопис југословенске академије из Загреба, *m*. Овој другој врсти, која је нека прерада прве, с намером да се већма народном стилу примакне, припада и рукопис *f*. петербуршке имп. публичне библиотеке. Пошто су дакле млађу врсту, прераду, на бугарско-словенски преписивали већ 1562 г., то може сведочити, да се време превода старије врсте тешко може метати у доба позније од 1450 године. Крајњи дакле, поуздан последак истраживања, истиче нам, да бугарски превод не може бити познији од прве половине XIII, и да је српски превод морао постати XIV или најдаље у првој половини XV века. У овом другом случају морала би се очекивати два српска превода, а не један. Садашња пак неизвесност моћи ће бити размршена истом онда, кад се о свима врстама текста знадне толико, колико се сад о овом тексту зна.

4.

СРПСКИ (ПОЗНИЈИ) ПРЕВОД ПРЕМА ПОЗНАТИМ ВИЗАНТИЈСКИМ РЕДАКЦИЈАМА ПСЕВДО-КАЛИСТЕНОВА ТЕКСТА

ОРИГИНАЛ МУ СЕ САД НЕ ЗНА, АЛИ ЈЕ ИСТИ, ИЗ КОГА ЈЕ ПОТЕКЛА НОВОГРЧКА РЕДАКЦИЈА; ПО НЕКИМ ЗНАЦИМА ИЗЛАЗИ, ДА НИ РЕДАКЦИЈА ВИЗАНТИЈСКОГ ОРИГИНАЛА НЕ МОЖЕ БИТИ СТАРИЈА ОД XIII ВЕКА

Са познањем дакле словенских текстова стојимо за сад тако, да само српски, онај који се у оригиналном тексту у овој књизи штампа, и који је у хрватској чакавској редакцији В. Јагић у Starinama III штампао, можемо упоредити

с оним, што је литерарна историја о овоме предмету до сад израдила.

Горе је већ показано, како се сад познати грчки текстови врстају у три редакције, редакцију *A*. *B*. *C*, и како те три редакције представљају свака по једно различито доба развоја ове интересне приповетке о Александру. Текст нашега сад изданог превода приповетке о Александру не може се прислонити ни на једну од горње три редакције. Највише сродства и једнакости има он са редакцијом *C*, но тако, да су све оне карактеристичне црте, које редакцију *C* од редакције *A* одвајају, много већма и много јаче изведене. У нашем тексту Александар се јавља већ као одлучни хришћанин. Њему се врло често мећу у уста аскетичке хришћанске беседе и исповести, по том опровргавање старих јелинских погледа и веровања, осуђивање богова и хвала једнога Бога, тако, да је нашем рукопису то једна од главних карактеристика. У кратко рекавши, наш текст представља потпуно развиће романа о Александру према потоњим чисто византијским назорима, које је у *C* тек започето. Проста је консеквенција овог истог главног правца, што се незнабожачки бог Амон јавља у нашем тексту само у првим главама (где се већ ни по мисији, коју он на том месту приповетке врши, не да заменити никојим свецем), а унутра у тексту, где га такође толики грчки текстови имају, у нас је место њега пророк Јеремија. Ј. Цахер н. пр. у свом изводу грчких приповедака има у другом делу главе 13 књиге друге (Pseudocallisthenes 129) ово: Ammon erscheint im Traume in der Gestalt des Hermes, und räth ihm, dass er selbst, gleichfals wie Hermes gekleidet, als Botschafter zu Darius gehen solle. На место тога се у нашем тексту јавља Александру пророк Јеремија с философом јерусалимским, и препоручује му, да иде собом да уходи Дарија. У причи о Атињанима наш се текст највише примиче редакцији *C* (J. Zacher I, 26), јер већ не помиње имена Демостенова, али је опет на том месту далеко опширнији од *C*, те тиме опомиње на старије текстове (C. Müller, J. Zacher II, 2—5). Тако у првој књизи, глави 26, има Ј. Цахер само по *C* ово: Die Gesandten von Darius welche Tribut fordern, bescheidet Alexander, nach Philipps

Tode werde er keine Tribut mehr zahlen, vielmehr den bereits früher gezahlten wieder zurückfordern. Тај део, који и у нас по реду на истом месту долази, у нашој је редакцији већ оволико развијен: Дарије пише писмо, које се у целини у нас чита, и којим тражи младог Александра, да му се пошље на васпитање. А докле он не позна, хоће ли или неће Александар бити за владу, шаље Дарије Македонцима за старешину свога намесника Кандархуса. Војводе Александрове, које беху изашле у сретање Кандархусу, натерају га, да се он поклони копљу Александрову. Александар, примивши писмо, одговара Дарију, упућујући га, да је његова брига излишна, и да Македонија није безглавна. Познавши том приликом Александра, Кандархус опомиње Дарија, да се с њим не титра. Тим је глава ова изашла далеко опширнија него у до сад познатим грчким изворима. Тако се исто већим пространством него у грчким текстовима одликују у нашем тексту главе, у којима је причање о узећу Атине и Рима, о острвима блажених, о борби с Индијанцима, где је извесно, као што упоредна литерарно-историјска истраживања осведочавају, приповетка о Александру попуњавана другим изворима, а може бити и иначе од позних преписивача и прерађивача рашривана. Исто тако су оних неколико речи, које Милерово издање има у глави XLII о Ахилу, у нас на широко разведене причом о тројанском рату, која је сигурно опет из познате особите приповетке о пропасти Троје изведена. Таких уметака и раширених места, као год и са свим прескочених или премештених глава, има пуно у целој причи, те по што ја на свом месту дајем опширан преглед целе садржине наше приповетке у реду, којим је сложена, нека је тамо упућен сваки ко жели још потање поредити.

Већ је напред напоменуто, да се с овим знацима у свем слаже онај текст, који је у овом веку с новогрчког на ново превођен на српски и бугарски, и штампом растуриван. Како се чудна ствар ту десила! Текстове су преводили и штампали полу-образовани или онаки књижевни људи нашега времена, каквих се и данас и увек налази, који се ни мало не брину о дневним потребама наше књижевности и о задатку њеном, да се с напредним кругом идеја јевропских

књижевности изједначи. Ти су људи нека ултра-конзервативна странка у књижевности, они траже чим ће се прихранити она маса писмених људи у народу, који су и по образовању и по веровањима и по начину мишљења, дакле по целој својој интелектуално-моралној физиогномији, последњи наставак нашега средњег века, те их још ни до данас није нестало између нас, а у четвртој и петој десетини година било их је много више но данас. Па и не слутећи, да се у прерађеном старом средњевековном преводу чувао роман о Александру до самог почетка овог века и до колебања и ратова, којима се он почео, они су чудноватом нехотичношћу на ново преводили тај исти роман са ново-грчког. Колико је с једне стране интересно, што се течајем педесетих година тај роман у нас два издања (ако не и још које) дочекао, толико је још интересније, што се истим начином, којим је и у нас у сарајевском тексту од 1782 године већ скраћен онај текст што је још у XIV или XV веку преведен, тај исти текст и међу потомцима старих Византинаца исто тако метаморфозисао, и што је савршено исти. За штампани текст под 16 већ сам навео речи В. Јагићеве из Архива II, 27. Стало ми је било да потврдим, да је наш текст не само онакав, као што је онај, што га J. Цахер Pseudocall. 31 помиње, него онај исти, јер се све, што тај писац онде примера ради наводи, и у нас налази. И ништа лакше, него да је Димић, радећи своје дело у Томашевцима у Банату, пре 1832, служио се управ оним грчким у Млецима штампаним издањем, које J. Цахер помиње. Пријатељи дакле литерарног метаморфозисања Псевдо-Калистенове приповетке могу наћи у изводу, који, даље мало, из нашег текста дајемо, и садржину последњега ново-грчког текста, који је у овом веку штампан. И пошто смо ми за нашу редакцију ставили изван сумње, да је ексистовала већ у XV веку, то је и редакција ново-грчког превода истога века, и тако се и наша и ново-грчка враћају без сумње на некаку последњу византијску метаморфозу ове приповетке. Врло би дакле од интереса било, кад бисмо ма из близа нашли јој време, у које је могла постати.

Па ни за ову жељу нисмо савршено без материјала. Има једна карактеристична ситница, која ће нам помоћи, да ма-

кар по издање одредимо барем време, пре којега није могао постати овај роман. Средство за ову другу сврху јесте у разлици народних имена, која се у тексту ове приповетке у различитим редакцијама спомињу. Тако на месту, где сви текстови помињу неку побуну, која се диже, пошто је Александар оца Филипа с Олимпијадом измирио, и пошто се Филип након тога разболео, грчки текстови, које је прикупио J. Цахер (I, 23), помињу махом ту побуњену страну именом Methone. И текст *C*, који се и на овом месту најбоље слаже с нашим рукописом, помиње истина Метону, али за њом додаје још Ските, које Александар савлађује лукавством, па се после према њима врло племенито понаша. Наш стари текст не зна ништа о Метони, а место о Скитима говори о Куманима, почињући приповетку речима: **Слишав'ше же севѣрные странѣ Коумане, .є. сьть тисоущь сьбраше се и на Макєдонїю придоше** (I д. гл. 15). По овом би се још могло мислити, да те Кумане (место Скита) наши преписаоци замишљају негде на северној страни Дунава. Али у глави 17-ој књиге прве, где се прича, како је Александар владу примио, помен Кумана находимо у оваком тексту: **Алексен'дрь же самодрьжьць нарва се и єпистолїє по всѣхь градовѣхь и странахь посла; кь Филипоустоу брати се реүе. И сьбрав'шимь се Макєдоньномь и Пелагоньномь и Єлагьномь и Коумане в'си, велици и мали.** Новогрчки текст, који по горе поменутим преводима могах упоредити, следи са свим овај наш стари, само што другога места нема ради своје краткоће. И то је дакле све било тако у оном заједничком средњегрчком оригиналу, из кога је и наш текст и новогрчки извод потекао. Тога ради држим, да се не варам, што за овај текст мислим, да је склопљен према оном положају Кумана, који су они на балканском полуострву могли имати тек века XIII, пошто су испред навале Татара оставили своја седишта у Влашкој и Молдавији и населили се у западној Бугарској и северно-источној Македонији. Само то би могло метнути Кумане на једну ногу с Пелагоњанима, Јелаћанима и Македоњанима. Тако бисмо и овде имали један доказ, да ни грчка редакција није могла постати много раније од српскога превода, те ако би се могао он још боље потврдити, могао би послу-

жити ка расветљењу хронологије у метаморфозама ове забавне приче.

Но ако хоћемо, да у реду досадањих редакција укажемо место, које би могло припадати нашем тексту, онда би се могли извести ови резултати:

новогрчки текст и овај српски превод XIV—XV века (не после прве половине) имају за основу један исти средњегрчки текст приповетке о Александру;

тај текст је крајња у византијском духу предузета метаморфоза Псевдо-Калистенове приповетке о Александру, која је могла постати у другој поли XIII или у самом почетку XIV века, и она би се могла уз до сад познате текстове *A* *B*, *C*, ставити као *D* или као *E*, ако би се замишљало, да је неопходан какав прелазни ступањ између већ познате метаморфозе *C* и ове у нашем издању.

5.

ГРАЂА ИЗ ПРИЧЕ О АЛЕКСАНДРУ ПОМЕШАНА С НАРОДНИМ УМОТВОРИНАМА.

Мноштво словенских рукописа и преписа, на самом југу мало што испод броја, у ком су нам познати грчки рукописи; популарност Александра међу самом полу-образованом масом, која је набавила толико купаца и читалаца штампаним преводима с ново-грчког ове приповетке о Александру — довољно показују колико је у нашем народу из давна био раширен роман о Александру. Али осим тога, имамо ми и других још непосреднијих доказа о тој раширености. То су разне искрице, које су се из овог књижевног дела помешале међу народне умотворине и приче. Већ је А. Н. Пипин у свом „Очерку“ 49—50 с неколико напомена посведочио, како приповетка о Александру може бити интересна и за

изучење народних предања. „Мудри одговори рахмана[1] на питања Александрова, напомиње изврсни литерарни историк руски, преношаху читаоце у круг њихових властитих прича, те је име Рахмана прешло у саме народне скаске (Архивъ, Калач. 2., 2, 45); у једној скасци самоме се Александру приписује, да је изнашао и почео заводити баште; у другој се казује, како је Александар затворио у планини Гога и Магога, и како ће ови изаћи из гора, те опустошити земљу (Kohl, Reise in Südrussl. 1841, I, 292).“

Овоме могу и ја додати неколике белешке, на које сам наишао спремајући ово издање. Тако је В. С. Караџић у Рјечнику под Тама забележио, шта се прича за тамни вилајет овим речима: „Приповиједа се, како је некакав цар, дошавши с војском на крај свијета, пошао у тамни вилајет, гдје се никад ништа не види; не знајући како ће се натраг вратити, оставе ондје ждријебад од кобила, да би их кобиле из оне помрчине извеле. Кад су ушли у тамни вилајет и ишли по њему, све су под ногама осјећали некако поситно камење, а из мрака нешто повиче: „Ко овога камења понесе, кајаће се; а ко не понесе, кајаће се“. Гдјекоји помисли: „кад ћу се кајати, за што да га носим?“ а гдјекоји: „дај барем један да понесем“. Кад се врате из таме на свијет, а то оно све било драго камење. Онда они који нијесу понијели стану се кајати што нијесу, а они што су понијели, што нијесу више. Ваљада се на ову таму и оно мисли — напомиње на завршетку В. С. Караџић — гдје се пјева:

Па се носе по Косову равном,
Док на таму починуло сунце“.

Бавећи се у Црној Гори арх. Н. Дучић је забележио и у Срб. далм. Магазину 1863, 62 штампао варијанат исте приче, који гласи: „Био је велики Лесандар, па је узео био васу васелену. Најпошље дође с војском на крај свијета, до таме;

---

[1] У старијем су преводу рахмани, врахмани, где наш познији превод има нагомудре и макароне или блажене. Ту и народна традиција потврђује наше домишљање о старијем бугарском, после по Русији раширеном, и о познијем српском преводу. То још више потврђује позније наведена прича бугарска.

али тамо нађе некакво дивно камење. Па Лесандар рече својој дружини: узмите од овога камена, па знајте то: и ко узме, кајаће се; и ко не узме, кајаће се! Тако неко узме, а неко не узме. Но кад се врате кући, али се позна, да је то камење драго камење. Па они, што нијесу узели, кајаше се и у прси лупаше што не узеше; а они, што су узели, кајаше се и у прси лупаше што не узеше више. Те тако и једни се и други кајаше". Прочитавши ове народне приповетке, ко погледа у главу 29-ту друге књиге овога издања, биће му изван сумње, да су ова народна казивања из овог дела у народ допрла. Тога ради је врло драгоцено, што обе горње белешке имамо од људи тако поузданих и с крајева, тако удаљених од новога књижевног уплива, који ни у ком случају није могао толико далеко допрети. И сам језик црногорске приче, архаизам васу васелену, упућује очито на стари књижевни извор. В. Јагић је већ у Historiji književnosti naroda hrvatskoga i srbskoga, Zagreb 1867, 95 стр. под нотом забележио бугарски варијанат ове исте приче, који наштампаше браћа Миладиновци у свом зборнику бугарских народних песама на стр. 526. „Цар Александар, прича се тамо, шћаше да узме бесмртне воде. Али ко би год отишао, не враћаше се назад, јер до ње ваљаше путовати три дана по тмини ноћној, па би тако свак залутао, нити би се могао вратити на бели дан. Цар Александар онда узме са собом кобилу и ждребе, па по тамнини остављаше на дохват гласу ждребе, па кобилу, па све тако док дође до бесамртне воде. Она беше међу две планине, које се отвораху и затвораху. Са страшном брзином напуни Александар једно стакло, па се по гласовима кобила и ждребади врати натраг. Стакло са бесмртном водом остави на прозор с намером, да се напије у недељу, и наручи сестри, да пази, да га како не преврне. Али сестра, метући собу, нехотице га разбије. Чувши то Александар страшно се наљути, а сестра му, бежећи од љутине његове скочи у море, те се створи делфин, који и сад, чим чује име Александрово, бежи у морске дубине". Бесмртну воду ове бугарске приче наше народне песме и приповетке зову живом водом, и она се у њима често налази, премда се с њом никад не помиње Александар, те јој може бити

извор и где на другом месту. Али је ова бугарска прича извесно потекла из друге неке редакције приповетке о Александру. У нашој редакцији истина је прича о тама-вилајету у глави 29, а прича о језеру живе воде у глави 30 друге књиге, али је концепција друга, и нема свезе с овом бугарском приповетком, докле се глава 29, која је у наше народне приче ушла, с њима добро слаже. И ово би, мислим, могло послужити као потврда за две редакције и два превода, српски и бугарски.

Зачудио сам се не мало, наишавши и на једну причу о Дарију и Пору, узету из уста народних, и нарочито на локализацију, које ради је прича и забележена. С. Обрадовић, описујући старине ужичкога округа и сам округ у Гласнику X, казује на стр. 326 и 327, како у селу Тубићу имају на два брда у четврт сахата даљине две зидине, од којих се једна зове Градина, а друга Злоступ. Ниже њих је римско гробље с великим надгробним камењем. Мештани причају за ове градове, да су били римски, и да су под њима погинула два цара, Дарије и Порије. Прича каже, да су ти цареви били савезници, и да су пошли један другом да се састану, па да иду против трећег, ваљда Александра Маћедонског[1], пак се ту у магли из непажње побили и изгинули. Овде је дакле као јасан знак гола реминисценција имена пренела се и помешала с другом грађом. Али нам она ипак сведочи, да су се из овог књижевног дела некад и већи одломци, него што је онај о тамном вилајету, по народу причали.

Имам још нешто да поменем, што такође показује популарност јуначке приче о Александру. У манастиру св. Ђорђа у Темској, близу Пирота, налазе се у прочељу десно од врата на која се улази у другу, стару препрату, насликане муке паклене[2], н. пр. онога који криво мери, који прео-

[1] За помен Александра не показује стил белешке коме припада, да ли бележнику писцу, да ли народном казивању.

[2] Такође веома позната тема старе средњевековне књижевности, коју је народна појезија обрадила у песми „Огњена Марија у паклу“ с разним њеним варијантима.

рава бразду, итд., а одмах до њих Ева, па **царь Алеѯандрь, царь Дариа, царь Пора, царь Авадꙋносорь**[1].

Исто тако не мислим да је случајно, што се у нас у 11-oј глави друге књиге (с чим треба упоредити главу 31 на стр. 91) у опису палата Даријевих налазе речи: **четири же камены на четири оугле тоѥ полати бѣхоу, иже вь ношти ѩко ог'нь вь мѣсто свѣшть свѣштахоу**, и што наша народна песма меће у џепове Душанову просиоцу Роксанде девојке из Леђана града прстење са бисером и драгим камењем, од којега се у мраку, пò ком Латини беху извели Тодору Роксанду да је види — разасјава соба од камења. Нити је случајно, што таки камен познају и многе друге народне песме, и што га песма о женидби Максима Црнојевића описује речима, које кажу, како је у кошуљи младожењиној

У колијер уплетена гуја,
а под грлом изведена глава,
баш се чини као да је жива,
на глави јој алем камен драги
каде иде момак са ђевојком
у ложницу, да не носи св'јеће,
нек свијетли алем камен драги.

А исто тако тешко да ће бити случајно, што је у истој песми Душановој, која овај камен помиње, име невести Душановој Роксанда, име, које се не слаже с историјом, а толико слаже с текстом приповетке о Александру, којега се жена такође звала Роксанда.

Иначе на народна причања опомињу често поједини делови ове приповетке. Прстен Клеопатрин меће Александар на руку, кад хоће да се начини невидљив. У глави 29-oј треће књ. долазе к Александру, те му јављају смрт пророка Јеремије, па му одмах за тим долазе становници његова града Александрије, и говоре му, како у граду, што га је он подигао, живети не могу. Кад их Александар упита за што, они му одговарају, да из Нила реке змије многе излазе, те људеује-

[1] Прибележено из извештаја г. М. Ракића о путу по манастирима у пределима ратом 1877—1878 ослобођеним, поднесеног начелнику штаба врховне команде г. ђенералу К. С. Протићу.

дају и море. Он им на то одговара, да у облику крста узидају у зидове градске кости пророка Јеремије, јер његова молитва јед змијски вида. „Од то доба, наставља прича, у Александрији змија човека ујести не може“. Одломка овога не нађох ни у ономе, што су К. Милер и Цахер од садржине старих текстова Псевдо-Калистена купили, ни у нашим преводима новогрчког текста. С тога упућујем на веровање народно о Јеремијеву дне (Рјечник под тим речима), где се каже да у Грбљу, онај који је рад да му онога љета змије не досађују, на Јеремијев дан у јутру, лупајући око куће у просуљу говори: Јеремије у поље, а све змије у море! То је исто М. Ђ. Милићевић[1] забележио и за источне крајеве, Сјеницу, Зајечар, Подибар, Копаоник, приопћивши и веће варијанте песме, која се том приликом, али све у истом смислу пева. Не наводим ово с намером, коју сам мало више имао, да покажем, да су ови обичаји поникли из приповетке о Александру, пошто их, већ по њиној толикој раширености у народу, држим за старије од ове приче међу нама, него што ће показати, да је приповетка о Александру онако исто примала у се од народног веровања и причања (било нашег, било византијског, било заједничког и нама и Византинцима, што ће најпре и бити) као што га је и собом богатила, преносећи скаске из једног народа у други.

Уза све до сад казано грехота би било не поменути како Гундулић у песми трећој Османа (строфа 14 и др.) почињући бројати ред јунака српске народне појезије, овако пева:

Тијем у њих се још зачина,
што се у пјесан стави одавна,
од Лесандра Србљанина
Врх свијех цара — цара славна.

Јагић, Rad XXXVII, 128 мисли, да је Лесандра Гундулић појетском лиценцијом убројао међу друге јунаке. Али пошто су скоро сви други, које Гундулић на том месту помиње, и данас јунаци народне песме, и пошто ето и ми данас нађосмо трагова Александру баш у народним предањима, то би се и о овоме могло још барем промислити, пре него што се коначно на појетску лиценцију баци.

---

[1] Гласник XXII, 96, XXXVII, 117—118.

6.

ИЗВЕШТАЈ О ИЗДАЊУ И РУКОПИСИМА, НА КОЈИМА ЈЕ ОСНОВАНО.

Сад ми је на реду, да дам извештај о рукописима, којима сам се за ово издање служио, и о начину, којим сам га изводио.

За рукопис нар. библ. бр. 117, о ком је у другом чланку овога приступа нешто казано, већ је В. Јагић, Starine III, 210 казао, да би ради правилности језика и слога био вредан посебна издања, и о томе сам се и сам ближим испитом и нарочито поређењем са рукописом Михановићевим (*m*) уверио. Међу српским рукописима, који су до сад познати или приступни, то је доиста најбољи. Он је на хартији листова 0·14^m високих и 0·10^m широких. Сачуван је у старинскоме кожноме повезу с дрвеним корицама; последњи му је лист цео, првога нема. Писан је на хартији памучној, словима полууставним. Црвенило је свуда избледело. Записа кад је писан нема, а по спољним знацима В. Јагић је (Starine III, 210) оценио, да је свакако „из XVI ако није већ испод конца XV вијѣка“, а ја бих био готов приписати га јасно другој половини XV века. Правопис је овога рукописа у овом издању сачуван начином, који ће се ниже показати.

Почињући бројање првим писаним листом, рукопис овај има 162 листа, испуњена текстом, али међу тим, колико се чини да је добро сачуван, налази се у њему много празнина. Те празнине испуњао сам у моме препису свагда из других рукописа, нарочито из *m*. Овде ћу их све редом пребројати. Тако нема првог листа, и он је попуњен из рукописа *f* (види у другом одељку бр. 14). Празнина је даље међу 4 и 5 листом, и та је попуњена из рукописа *b*, јер се ту још текстови рукописа *a* и *m* не подударају, пошто *m* има различит почетак; по том је празнина међу листом 5 и 6 и попуњена је из *m*; међу листом 9 и 10, и попуњена је из *d* и *m*, јер је у *m* лист 11, на ком је тај текст, поцепан на дну, а на другој је страни

истог листа још и преписалац цео лист прескочио; — међу листом 10 и 11, и попуњена је из *m*; — међу 17 и 18, и попуњена је из рукописа *b*, јер је тај део (књига прва, гл. 18) у *m* у кратко казан, и нема писма Даријева у целини. На листу 20 а у средини је писац са свим прескочио причу о покорењу цара солунског Кархидона, коју сам узео из *m*. На листу 21б такође је прескочен цео лист, који сам узео из *m*. Међу 42 и 43 исцепљен је лист, те сам га узео из *m*. Међу 55 и 56, 70 и 71, 108 и 109, 114 и 115, 121 и 122, 127 и 128, 159 и 160 такође су празнине, које су свагда попуњане из *m*. Међу 160 и 161 такође је празнина, која је попуњена из *m* и *d*, јер је *m* на том листу јако оштећен мољцима.

Још се рукопис *a* одликује и тим, што има црвеним исписане наслове, којих сваки рукопис нема. Пошто је моја подела, на другом основу предузета, одскочила далеко од те старе и онако непотпуне поделе, ја сам ипак те старе наслове оставио сваки на свом месту у заградама.

Други рукопис којим сам се служио, јесте некадашњи Михановићев (види у другом одељку бр. 4) којим се и Миклошић служио за речник старога словенског језика (где носи знак Alex. Mih.). Рукопис је тај сада, као и цела Михановићева збирка, својина југословенске академије у Загребу, и што сам се њиме могао послужити, захвалност припада просвећеној предусретљивости г. председника академије дра Фр. Рачкога. У њему нема ништа више осим приповетке о Александру, и има сад 202 листа на хартији осмине 0·21^{m} високе а 0·14^{m} широке. Осим што су у почетку три главе изостављене, и овога су рукописа листови гдегде оштећени мољцем, гдегде окрњени оцепком; гдегде је опет преписалац непажњом по лист и по два прескакао; те тако ни он не би никако сам могао послужити за основу потпуном издању, да се баш не обазремо и на неисправности текста, којих такође није мало. Што се тиче времена, кад је овај рукопис писан, Миклошић га је ставио у XVI век. Наслов му је исписан црвеним и гласи овако: **Съ богѡмь поүннаемь романьць, житије и повесть келемощнога и вь храбрехь храброга и надь цари цара великаго Ѧлекьѯан'дра како и ѿ коүдоү . ͞ .** што испуња шест врста прве стране првога листа, па се даље последњом речју шесте

врсте црним настављa: **ѕа**[1] .... **и како вьсѹ подсльньчьнѹю ѕемлоу и вели ... цр ... ськрѹши и прими ѥ ....**[2] **никогда же и никтоже ѿ вѣка не сьтвори такова храбрьства нити могаше кто противити се .... царь-Алеѯандровоу витежьствоу и мꙋровоу ѕане не бысть ѿ чловѣчьскаго рождениꙗ ни ѿ тѣлеснаго ѹтвора, нь ѿ некоѥго вииньнаго ѕачетиꙗ и рождениꙗ.** За тим се прелази приповетком све оно, што има глава I, II и III о Јегипту и о Нехтенаву, па се прелази непосредно на главу IV, која се мало друкчијим стилом казује, као што се може напред испод линије у варијантима видети. Осим те разлике прве четири главе у почетку, текст овога рукописа ни у чем не одступа од текста *а*, што би се тицало редакције саме приповетке. Видеће се касније, из којих разлога ја мислим, да и ова разлика припада само преписаоцу овога текста.

Како сам ја овај текст ставио на друго место, те се њим служио само за попуњање празнина и за извођење варијаната, то ми је дужност овде одредити његов положај према тексту *а*, којега ради сам тако и учинио. Упоредивши од почетка до краја и реч по реч у оба рукописа оно што и један и други имају, ја сам се уверио, да при свој привидно већој разлици рукопис *т* није ништа друго, него нека, гдегде јача, гдегде са свим незнатна прерада текста, који је у *а* очевидно у старијем облику сачуван, и о томе нисам остао ни у каквој ни најмањој сумњи, ма да сам добро пазио, да ли се неће у *т* показати знаци каква особита превода. Преради је тој карактеристика, што је *т*, где одступа од *а*, само шира парафраза онога, што је у *а* краће и збијеније казано. Једно изгледа јасно, што ће се напред по умецима и варијантима довољно моћи видети, да је преписалац рукописа *т* имао пред собом неки текст потпунији, но преписалац рукописа *а*. Какве су пак природе горе поменуте парафразе, показаће ове неколике паралеле:

	а.	*т.*
I. 22:	**всоу ѕем'лю еллинскоу;**	**вьселеньскые ѕемли;**
	прагове;	**пиргове;**

[1] З је још црвено. Изедено је остало, али бих рекао, да треба читати з а ч е с е.
[2] На сву прилипу е л и к о.

a.	*m.*
Аѳїнеоу ;	Аѳаноу ;
имень царьскыихь лишише ;	царскихь имень оусхишише се ;
коꙁла же юдинорога ;	коꙁла же единородиаго ;
жены же не вѣдѣште ог'ньное юст'ство вь пламень вьлетахоу, и тѣмь крила иꙁгарахоу, и на ꙁемлю падахоу ;	жени же тие огньнаго естьства не ꙁнаюште вь плами вьлетахоу и на ꙁемлоу падахоу и сним крила иꙁгарахоу ;
вь Югуп'тѣ сь ними сроучи се сьстати ;	вь Егупьте сроучиста се сь ними ;
юдиносрьдьни сьстан'кь ;	вьсе срѣдѣ станькь ;
II. 2: аꙁь же вьса сїа прѣꙁрѣхь, Алексен'дра же паче иꙁволихь имѣти паче всѣхь царствїи ꙁемльныихь ;	вьса же сїа ꙗко ни вь что же аꙁь прѣꙁрехь и прѣобидехь, Александра же единого иꙁволихь имети паче вьсехь царствїи ꙁемльнихь ;
II. 9: о окаꙗн'наа чести моꙗ, вь прьво кь мнѣ посмѣа се, и напоконь гор'ка кь мнѣ оꙁрѣ се ;	о окаꙗни аꙁь Дарие, чьсть бо моꙗ оу прьвиноу кь мне тихо насмеꙗ се ; а на кон'ць гор'ка кь мнѣ оꙁре се ;
и како Алексен'дрь живоⷮ юмоу дарова ;	и како емоу Александрь оть роуки своє даде емоу животь ;
II. 14: аште ли оумрешь, тѣло твою по достоꙗнию имамь почисти царски.	аште ли оумреши, тѣло твое имамь почьсти царски поставити ;
вь царски дворь юго вьнѣше ;	вь царски его двѣри вьнесоше ;
II. 19: полю же то чловѣчьскыихь костїи пльно бѣше ;	поле же то плѣно мрьтвихь чловѣчьскихь кости беше ;
II. 21: обичаꙗ имь не ꙁнаꙗхоу что ꙗдоуть ;	обичаꙗ имь не ꙁнае и не вѣдѣ что ꙗдоуть ;
II. 27: вси же его слад'ко целивахоу :	вьси его облобиꙁаюште целивахоу его сладко ;
III. 4: (пошто ударише слоновима с пирговима на леђима) в'семь пранор'це носити рече, и ноги слоновомь подсѣцати ; слонове же, пра-	людемь же вьсемь прапорце на коне поставити рече, и тако кь нимь брьꙁо поиде, и люди .в. сте тисоушть ороужьнихь пешихь поведе, и ноги стльпо-

прапорьць ѕкекь не видѣв'ше[1], оуплашив'ше се побѣгоше;	комь подсецати рече; стль-пове же, прапорьць ѕвекь ви-девьше, оуплашивьше се побе-гоше.

По побележеним у тексту варијантима видеће се, до душе, да гдегде и *a* према *m* у оваки исти одношај стаје, али ми се чини, да је то и ређе, и да не долази до оваких размера. Како је мени то и била главна намера при бележењу варијаната, да изнађем све, што је где исправније него у *a* — то су ова одступања напред на свом месту сва побележена.

Оваки су и овако стоје један према другом рукописи *a* и *m*, по свему најзнатнији и таки, да су они данас једини достојни, да се на њима критично издање оснује. Сад ћу проговорити реч две о још два рукописа народне библиотеке, у којима је приповетка о Александру, и којима сам се, радећи на овом издању, могао послужити.

Тако је први на реду рукопис народне библиотеке бр. 122, који је напред под 7 споменут. Формат му је већа осмина, 0·193^{m} висока, 0·135^{m} широка, и јако је оштећен. Писан је, као што напред споменух, XVII века, и то на сваки начин прве половине, јер на л. 222б. има запис да је рукопис читан већ 1660 г.; и како сам и њега на једном два ли места употребио, дао сам му знак *d*. Садржина је тога рукописа ово:

1. Приповетка о Александру, без почетка. Садашњи први лист рукописа јесте 2-ги лист кватерниона .к., те је по том још 9 листа пред њим било. На овом је листу друга половина главе 4-те, те по том мислим, да је он имао цео почетак овако као што је у мом издању, а не онако, како видимо у Михановићеву рукопису *m*. Приповетка, с мањим прекидима ради погубљених листова, свршује се на 177-ом листу.

2. На 178-ом листу почиње **Громовникь**, па му је после 184 листа ради изгубљених листова прекид, за тим је на 185 листу наставак списка, у који дан кога месеца разни небесни знаци спадају, па је на 188 листу према том чланак **А се числа громоу: аще вь число овнѥ погрьмить....** итд.

[1] И овде је погрешка. Држим да би требало вѣдѣвьше.

3. **Начело рожденнице по месецехь**, почиње с листа 191-ог.

4. **Повѣсть прѣдивна, испльна страха и трепета, и таинство велїе, еже откри Богъ оугодникомь своимь, иже вь светихь оца нашего Меѳодїа патрьскаго сказанїе истинное о царихь и послѣднихь лѣтехь**, лист 209b.

Тај четврти чланак већ се не налази цео.

Приповетка о Александру у овом рукопису јесте препис не старијега текста *a*, него познијега *m*, само што је тај препис још више дотериван према народном језику, али је писац и својим незнањем много погрешака починио. Свакојако дакле рукопис овај може вредити као препис текста *m*, исkварен и још већма попут народнога језика дотеран.

Рукопис нар. библиотеке бр. 149 писан је такође XVII века, на 16-ни 0·148^{m} високој и 0·110^{m} широкој, и то пре у другој него у првој половини. Записа нема о томе никаква. У њему је ова садржина:

1. **Ѡ ц(ар)и Костѣ, при немь же вьзрасте срацинскы вождь и льженменити пророкь Моухамедь ѿ единого племенѣ сына Авраамова. И зде всемь царствїи вьсь законь вѣтхїи и новїи и вѣлика полза проучитающїимь и слишещимь ѡбрештеть се** То је књига, за коју Вук у Рјечнику каже да се зове Мухамедлија, те мислим да се не мора узети, да је написана само руским језиком.

2. Листа 19 одсечена је уз дуж једна половина. На дну друге стране оне половине која је остала свршује се Мухамед, а почиње неко пророштво градовима и народима, које траје до краја листа 21.

3. На листу 22a почиње **Светаго Меѳодїа оуказанїе истою ѡ царехь и ѡ последнехь лѣтехь.** Овај се чланак свршује на листу 31b.

4. На листу 31b почиње: **Сказанїе и повѣсть ѡ Іѡвѣ иже нарицаше се прѣжде Іѡвавь богатїи.**

5. **Прѣподоб'наго Ѿца нашего Ефрема Сїрина ѡ прекрасиемь Іѡсїфе** слово, почиње на листу 72b.

6. На листу 104b. почиње **Житїє иже вьсехь велїкаго цара царемь Алеѯендра како бысть ѡ семь.** Овај чланак траје све до краја 291 листа, којим се овај рукопис свршује.

Приповетка о Александру овде је такође препис познијега *m* текста, и то препис паралелан рукопису *d*. С тога је знатно, што је у овом рукопису почетак (који имамо цео) потпуно онакав као у рукопису *a*, ма да иначе сав припада тексту *m*. Отуда ја мислим, да одступање почетка рукописа *m* није никаква карактеристика ове редакције, него да га ваља просто приписати ономе преписаоцу.

О рукопису ученога друштва бр. 50 нисам мислио да је вредно још што говорити после онога што о њем рече В. Јагић у Starinama III, 211. Довољно, да и он припада оној породици текстова, којој је најбољи заступник *m*.

За познање карактеристике редакције *m* опазио сам, да би врло много вредио *f* рукопис петербуршке библиотеке, који је у другом одсеку овога приступа под 14 наведен. Употребивши све оно, што је В. Јагић у Starinama V из тог рукописа наштампао, уверио сам се, да је тај рукопис управо један са рукописом *m*, јер се свуда са *m* слаже, где од *a* одступа. Тога ради ме је и оно мало, што сад о том рукопису знамо, уверило, да је он бољи представник породице *m*, него ли сам *m*. Отуда су две користи. Прва је, што је очевидно, да је прерада старијега превода, коју видимо у *m*, старија од 1562 године, које је онај рукопис преписиван; друга је, што је по почетку, који нам је В. Јагић саопштио, очито, да одступање почетка у *m* припада само преписаоцу, јер се у томе *f* потпуно слаже са *a*. Тога ради сам недостатак почетка у *a* могао с потпуном поузданошћу попунити из *f*.

На послетку упоредивши карловачки рукопис, горе под бр. 10 наведен, с текстом *a*, који је основа овом издању, уверио сам се, да је и онај рукопис, са кога је неко од београдске школе међу 1720—1737 преписивао тај садашњи карловачки рукопис (јер мислим да у друго време рукопис тај није могао постати), припадао такође преради *m*. Неке варијанте побележио сам у неколиким главама прве књиге, обележивши их знаком *k*. И тај рукопис показује, да је почетак Михановићева рукописа случајно онакав. Истој тој редакцији

припада и рукопис дорпатски, Рум. музеја препис бр. 175, као што се види по препису, који је А. Н. Пипин у „Очерку“ 303—306 наштампао.

Из овога прегледа рукописа могу на послетку извући овај последак:

Рукопис *a*, који је за основу овоме издању постављен, представник је старијега, по свој прилици оригиналнога српског превода.

Тај превод после је неко, на сву прилику друге поле XV века, прерађивао, догонећи га, где више где мање, ближе народноме говору и разумевању (према ондашњем појимању тога посла). Разлике су негде једва осетне, негде пак јаче. Међу српским рукописима је те прераде најбољи заступник *m*, и њој припадају готово сви преписи, (па и хрватски превод, што га је Јагић издао). Те је прераде и препис бугарско-влашки *f* од 1562, тако да ону прву редакцију имамо сад потпуно усамљену у рукопису *a*. Пажљивим поређењем излази ипак, да је прерађивач редакције *m* имао пред собом текст бољи и пунији од овога што га ми имамо у *a*. За познање пак текста *m* изгледа да би рукопис *f* врло знатан био. Где нпр. *m* има **драгоманоу** у *f* читамо **тлъмачю**. У глави 11-ој друге књиге *a* има: **Дарїе же парастась велик сътвори**, *f* место **парастась велик** — има **позориште велико**, а *m* — **мьчьтанїа некоа многа**. Опазивши ово, чинио сам кораке код дирекције Императорске публичне библиотеке, да ми се рукопис на неко време пошље, (што се сад у интересу науке у целој Јевропи чини), али ми је одговорено (у Мају 1877), да се рата ради не може.

Према овоме лако је било поставити начела уредби овога издања. Рукопис *a* по свему је заслуживао, да се постави за основу издању. Празнине у њему ваљало је истина попунити исте врсте текстом; али пошто такога бар мени овде приступнога нема, то сам све празнине попуњао из рукописа *m*, или осталих, као што је свуда назначено знацима, којима су рукописи напред обележени. Али где је год што у тексту међу угластим заградама [ ], оно је увек из рукописа *m*. Дошавши

тим начином до текста колико је могућно пунијега, који ипак с погледом на ситнице стила није у стању пpвашњега превода, ја сам се старао, да га вежем с јевропским истраживањем о Псевдо-Калистеновој приповедци о Александру, које је за ову страну посла довољно заступљено у делу Ј. Цахера Pseudocallisthenes, Forschungen zur Kritik und Geschichte der ältesten Aufzeichnung der Alexandersage, Halle, 1867, где је на стр. 112—177 преглед садржаја до сад познатих рукописа, и у издању Карла Милера, које је штампано у Фирмен-Дидотовој париској Scriptorum graecorum bibliotheca свеска XXVI. Тога ради сам поделу на књиге и главе, која је у оба та списа на једном истом основу, увео у овај наш текст, у колико се год он подудара ма у главном с тим грчким текстом. Грађа приповетке, која никако не долази у тим грчким текстовима, подељена је иначе. Упућивање на главе грчкога текста стављено је свуда у заграду, и како је хрватску редакцију исте ове приповетке издао В. Јагић у Starinama књ. III, то сам уза сваку главу нашег текста ставио упутство, у којој је врсти и на којој страни хрватског тога издања ова глава. Тим сам, како се надам, олакшао даља поређења, а истим начином показао и спољашњим путем, у каквој је свези наша (познија византијска) ова редакција са старијим византијским редакцијама, као и колико се од ње разликује. Истој сврси је посвећен и последњи одсек овога приступа, у ком се излаже опширнији садржај ове приповетке.

Што се тиче правописа, у томе сам се служио начином, којим се чува оригиналу све осим спољашњих ситница, за које сам се нарочитом студијом правописних начела познијега времена старе југословенске књижевности уверио, да нису ништа друго но ситнице. Тако пошто су по том правопису **ȣ** и **щ** и **ѿ** само писарска скраћења, и пошто ни **ω** не показује нигде ни приближне правилу консеквенције — то сам простоте ради, а с јасним уверењем, да тим стари правопис ничим не мењам, писао **оү**, **шт**, **от** и **о**. Како сам опазио, да се ' разликује од **ь**, пошто бољи познији рукописи теже на то, да оним обележе ишчезло **ь** — ја сам оба знака верно чувао, сваки на свом месту, одступивши од пређашњег обичаја, којим се место ' метало свагда **ь**. Опазивши, да се **є** од

е разликује јасним нацртом, те да ово друго заступа ѥ у почетку речи и после гласника, и опазивши, да то бива ређе него што само ѥ на тим местима стоји — налазио сам, да је са свим умесно, да ѥ испишем и на место тога *е* што је такође учињено. Тим су исцрпене све промене, које сам ја предузео, а остало је све верно сачувано. Растављање речи и интерпункција уведена је по данашњем обичају.

На послетку што се тиче варијаната, које сам из *т* и *f* под нотом обележио, у томе сам се држао овога правила. Од свију тамних или знатнијих места стављени су варијанти ако их само има. Исто тако су побележена сва знатнија одступања стила и језика, по којима се може видети карактер прераде. Међу тим на прост премештај реда ради или на очевидне погрешке и квареж текста није обраћана пажња осим појединих случајева, у којих би и то било интересно.

Употребивши за штампање ове старине садашња слова напомињем само то, да тога ради, по недостатку слова, **ıa** ıe стоји свуда место ћириловског ꙗ и ѥ.

ПРЕГЛЕД ТЕКСТА ПРИЧЕ О АЛЕКСАНДРУ, КОЈА СЕ У ОВОМ ИЗДАЊУ У СВЕТ ПУШТА.

Део први. 1 (I. Јагић 218). Време кад се родио Александар; својства његова, којима је покорио свет. Пориче се, да је он син Филипов, јер је рођен од Нехтенава влхва, цара јегипатског, и царице Олимпијаде, жене Филипове. Нехтенав своје царство није држао ни ратом ни војском, но је био таки маћијоник, да се маћијама бранио од свију царева и градова.

2 (II. Јагић 220, вр. 13[1]) Околнима се царевима то досади, те се договоре, да га заједнички из царства истерају. Нехтенаву то јавља његов војвода крајишник, и опомиње га, да сад маћије неће помоћи, но да војсци ваља супрот ставити војску.

3 (III. Јагић 222, 3) Нехтенав на то распише по Јегипту, да се купи војска, а сам стане у тепсији тражити пророштво, и позна, да ће га Персијанци потући. Обрије браду и главу, те утече у Македонију, и ту се каже за лекара (врача) и звездара. Јегипћанима остави писмо, у ком беше пророштво, да ће им се вратити после 30 година младићем. Пророштво потврде и божанства јегипатска, којима народ беше притекао.

4 (IV. Јагић 223, 13) Олимпијада, жена Филипа цара маћедонског, беше неплодна. Полазећи на војску и саставши се с њом, цар јој каже, да му не излази на очи ако не роди. Ожалошћеној тога ради царици каже робиња за јегипатског врача Нехтенава, и царица заповеди, да он одмах дође. Нех-

[1] Врсте се увек броје озго.

тенав, устрељен у срце лепотом царичином, каже јој, да види богове Амона и Финеса и Јеркурија, и да ће постати мати, ако овима приступ к себи отвори. Олимпијада тога ради заповеди, да се Нехтенаву близу двора начини колиба, да би јој долазак богова објавио.

5 (V и VII са свим у кратко; Јагић 224, 19). Нехтенав се сам преруши у облик бога Амона, и тако превари и обљуби Олимпијаду, објавивши јој као бог, да има у утроби цара.

6 (XII у главном, Јагић 224, 29). Нехтенав се својом мађијском вештином стара, да Олимпијада роди у добар час. Мали Александар, чим падне на земљу, кроз плач проговори: у четрдесетој години вратићу ти се опет, мати. То пророштво (смрт и повратак матери земљи) потврђује Аполон Дафнеон, којему мати Олимпијада беше дете у цркву однела.

7 (VIII и XI, Јагић 225, 15). Филипу на војсци јави се бог Амон, и каже му, да му се родио син Александар. Цар зовне Менеандра и Аристотеља, „два македонска философа“, да му сан тумаче. У тај мах орао, прелећући врх чадора царева, испусти јајце цару на крило. Цар у страху скочи с постеље, јајце падне на земљу и разбије се, а змија изађе из њега, и крај врата умре. Философи на то кажу, да је то знамење, да је сан истинит.

8 (XIII ал' другог дела грчки извори немају. Јагић 226, 1.) У тај мах приспеју и гласници Олимпијадини Филипу. Филип и сам на скоро отиде у Македонију, и поздрави дете радосним речима. На науке га дâ Аристотељу, и дете успеваше прекрасно; ту оно „илијаду и оксу“ за годину и „орган велики“ такође за годину изучи. Деца га упуте, да треба од Нехтенава да научи **„небеснаго кроуга хожденије“** и **„часовные хытрости и прѣстоупаније“**. На захтев његов мати га да на науку и Нехтенаву. Нехтенав га научи **„вьсои јегупьтьскои хытрости и верьлнгїнскои“**.

9 (XVI—XIII—XIV одломци. Јагић 226, 28). Александар показује се над свом децом надмоћан у боју, који међу децом уреди Аристотељ, да би познао нарок Александров. У разговору показује се исто тако надмоћна интелигенција. Нехтенава, другог учитеља, упита Александар, може ли знати од кога ће умрети, а он одговори, да ће умрети од свога чеда. Александар, да би га утерао у лаж, гурне га с неке висине. Нехтенав умирући изусти, да му је он отац, што, на питање Александрово, и Олимпијада потврди. Нехтенава укопају с почашћу, али све без знања Филипова.

10 (XVII. Јагић 229, 5). О коњу Дучипалу, који се никоме не даваше прихватити, те су, тога ради, преда њ само осуђене на смрт слали, а Александар га узјаха и на трци све претече. Филип се томе веома радоваше.

11 (XVIII Јагић 230, 9). Александар полази на олимпијске игре.

12 (XIX. Јагић 231, 21). Борба Александрова на олимпијским играма с витезима неглиторским Лаомедушем и Калестенушем. Александар убија Калестенуша, а Потоломеј Лаомедуша. Философ Ураније, гледајући јунаштво Александрово, прориче будућу силу његову, и моли га за град свој, да му буде милостив.

13 (XX и XXI. Јагић 231, 11). Повративши се с олимпијских игара у Македонију, Александар застане Филипа, где слави женидбу с другом женом. Кад гости пред Александром почеше оговарати Олимпијаду, матер му, Александар у љутини столицом тројицу од гостију помлати, а остали се разбегну.

14 (XXII само у неколико речи. Јагић 231, 23). Филип на то врати Олимпијаду, а ону другу отера.

15 (XXIII само у главном. Јагић 231, 25). Филип се разболи. Чувши то Кумани на северној страни, нападну на Македонију. Александар заменивши оца, надбије их са свим, убије њихова цара Атламиша, и постави им за цара првог братучеда Ланцатура.

16 (XXII с промењеним именом. Јагић 232, 27). Чувши за Кумане, пође на Македонију Анасархос, пелагонски цар, који се једном, приликом гозбе у Филипа, беше загледао у Олимпијаду. Анасархос смисли обману, и начини се, да са 12 хиљада војске иде у помоћ Филипу. Филип му изађе на сретање с Олимпијадом, а он ухвати Олимпијаду, и утече. Филип пошавши с мало њих у потеру, буде самртно рањен. Александар стигне за рана, ухвати Анасархоса, и Филип, већ на самрти, успе, да га својом руком убије.

17 (XXV само у главном. Јагић 233, 28). Александар објављује своју владу, саветује се с војводама о начину владе, и савет налази, да треба војевати. Као спрему за ратовање почиње се ковање шлемова, и метање Александровог белега, волује главе, на штитове.

18 (XXVI. Јагић 235, 3). Дарије пише писмо, и тражи младог Александра, да му се пошље на васпитање. А докле он не позна, хоће ли или неће он бити за владу, шаље му за свога намесника Кандархуса. Војводе Александрове, које беху изашле у сретање Кандархусу, натерају га, те се он поклони коњу Александрову. Александар на писмо одговара, показујући му, да је његова брига излишна, и да Македонија није безглавна. Кандархус, познавши Александра, опомиње Дарија, да се не титра с њим.

19 (XXXVI. Јагић 237, 8). Не обзирући се на то, Дарије на ново пошље некаква Кливу, и по њему „стругљу" и коло и две велике вреће мака с поруком у писму, да му као детету шаље стругљу и коло за играчку, а мак, да пребројавши га сазна силу његову, и још два празна ковчега за данак.

20 (XXVIII. Јагић 238, 1). Александар мак сажваће, за ковчеге заповеди да их разбију; за стругљу поручи му у писму да значи круг земаљски, којим ће он (Александар) обладати.

21 (Јагић 238, 19). Александар полази с војском на солунскога цара Кархидона, који се поплаши, па и не шчекавши га, пошље му даре и покорност. Александар се према њему врло благо покаже.

22 (XXVI. Јагић 239, 20). Прича о Атини, о њеној управи. Атињани се саветују, шта да чине према Александру. Философ Софоклије препоручује да се предаду, други напротив да се бију. Диоген приповеда, да је видео Александра на олимпијским играма. И Ураније (који такође с олимпијских игара познаваше Александра) препоручиваше предају. Атињани се одлуче, да се бију, и одбију понуду Александрову, којом их позиваше на предају. Александар напада, али са штетом буде одбијен. У нападу се поименце помињу Македонци и Кумани, а Куманина је Александар и као тумача у Атину слао. Диоген, атински философ, светује Александру, да преваром савлада Атињане. По том савету Александар се учини, да је одступио, војску међу тим сакрије. Атињани пођу за њим, а он их изненадно нападне на виталијском пољу. Тако Атина падне, и заједно са свима боговима својим би спаљена, којом приликом Александар већ као хришћанин говори: да су били богови, сами би себе од огња спасли.

Одатле полази у Рим, Римљани питају бога Амона за савет, и кад чују од Амона, да је Александар његов син, по Амоновој препоруци дочекају га веома свечано, што наш текст

по ситно описује. Ту Александар чује пророштва, која му казују, да ће покорити исток.

Од Рима полази даље, нађе звере „човекообразне и двоjеглаве“, железну гору, жене дивље и крилате обрасле у длаку, којима могаше само ватром одолети, океан реку. У Неглиторви дошав, заповеди војсци да се одмори, и да се начине галије. По том пође на галијама морем с три тисуће галија к истоку. Галије се разделише на четворо, и осташе на мору тридесет дана и ноћи.

23 (XXXVI. Јагић 247, 9). Море изнесе Александра у Јегипат, где он оснује Александрију[1], Селевкије оснује у Киликији Селевкију, Антиох, где њега море избаци, оснује Антиохију, Визан — Византију. Сви се на послетку нађу и оснују Осијенос. Дочекавши ту коњичку војску, пође у Азију и оснује град Триопољ, а војводама не допушташе, да и они, како хоћаху, градове оснивају.

24 (XLII. Јагић 248, 13). У Азији доспе до стране придијске. Ту је у кратко прича о Троји, Јелени, Мелеушу Прејелмужу **„ꙗкоже Омирь кь своихь кингахь пишеть“**. Тројанци сретоше Александра с великом чашћу, изнесоше му оружје Ацилешево, штит Ајакшев, бележац оружни Јекторов и многе друге знаменитости. Ту прочита Александар књигу некаког философа из Рима о тројском разорењу од почетка до краја. Тога ради потражи гробове Ацилеша, Јакшата и Јектора. На понуду философа који ту бише, да и њему похвалу напишу бољу од Омирове, одговара: **больше ми ѥсть кь Омировѣхь писанїихь царь конюхоу ꙁвати се, нежели оть вашихь писанїи ѥдинои ꙁемли царь.**

25 (XXVIII. Јагић 251, 3). По том се враћа у Македонију (након седамнаест година). Мати Олимпијада и учитељ Аристотељ сретају га на реци Скамандруши. После три месеца опет пође на исток. Ту се причају две три црте из уређења војске Александрове.

26 (XL. Јагић 252, 8). Узнемирен наступањем Александровим на његове области, Дарије му пише писмо, да ће му опростити и данак, који му је дотле давао, ако се даљега прође, иначе ће га напасти свом силом персијанском.

27 (XXXVII, у главном. Јагић 253, 3). Александар прочитавши то, у љутини нареди, да се посланици повешају.

[1] То је све што наш текст има о Александрији.

Али се после тога остави, и на писмо одговори Дарију веома оштро, да се не нада, да ће му лако бити од Македонаца, који се смрти не боје. Дарије, распитавши посланике о Александру, почиње мислити озбиљније о њему, и купи војску на поље Сенарско.

Део други. 1 (В XXIV у главном. Јагић 254, 17). Александар се креће у јудејску земљу, на Јерусалим, где беше старешина пророк Јеремија. Александар позива Јевреје на покорност, а они му одговарају, да ће то учинити, ако он покори Дарија. Александар им одговара, да је ружно, да се они, „људи Бога жива“, покоравају идолослужитељу, и да он баш на Дарија онда тек мисли ударити, пошто се поклони богу Јерусалимском. Пророк Данило јави се те ноћи пророку Јеремији, препоручивши Александра; а виђењем пророка Јеремије у сну и Александар буде у својој намери утврђен. По том се описује свечани улазак и дочек Александров у Јерусалиму. Ту чује Александар пророштва Данилова о победама својим на истоку, и прими дарове од Јевреја и Јерусалима.

2 (В XXV. Јагић 257, 8). Александар полази на Јегипат. Окупавши се у хладном језеру, разболи се. Чувши за то, Јегипћани кушају да подмите Филипа, лекара Александрова, да га отрује. Не успевши у томе, кушају да опадну Филипа пред Александром, потказујући, да су га бајаги поткуцили. Филип излечи Александра, и тим осведочи, да је чист.

3 (В XXVI. Јагић 258, 27). Александар напада на град Јегипат. Јегипћани га, као сина њихова цара Нехтенава, моле за милост, јер „им се млад враћа“.

4 (В XXVII. Јагић 258, 33). На питање Александрово Јегипћани објашњавају напред наведену причу и пророштво о Нехтенаву, јер су му тога ради рекли, да „им се млад враћа“. Пророштво је још говорило, да ће поновљени Нехтенав бити, коме се са статује Нехтенавове, у средини града, сам венац на главу спусти. Александар начини четири статује, једну своју, а три тројице војвода. Филипа лекара постави за свога намесника Јегипту.

5 (cf. са XL али посве различито. Јагић 259, 17). Гласови долазе Александру, да је Дарије са свом силом изашао на Јефрат. И Дарије и Александар пребрајају своју војску. Александар хвата уходе Даријеве, и стара се, да преко њих

произведе у Даријевој војсци за своју силу повољан упечатак. Дарије шаље војводу Миманду, да, прешавши Тигар реку, ухвати Александра. Александар беседом храбри војску. За тим војску Даријеву разбију. Дарије утече. По том Александар пређе Јефрат реку, и заповеди, да се мостови развале.

6 (Јагић 261, 27). Дарије купи нову силу у Вавилон, и полази на Синар поље. Александар се мало препадне од толике силе, али се тим чвршће стане за бој спремати, и храбраше војску беседом. Те ноћи јави му се пророк Јеремија, проричући му успех, ако само спомене бога Саваота. Александар удари, разбије коначно Персијанце, а Дарије утече у Персипољ.

7 (Јагић 263, 1). Александар полази на Вавилон, и узима га вештином, одведавши на страну реку Тигар. Ту му грађани изнесоше блага ризнице Даријеве, и остало Даријево имање.

8 (Јагић 263, 30). Чувши Дарије за пад Вавилона, силно јадикује. Властела га његова теши надом, да и Александар може бити разбијен.

9 (В IX други део. Јагић 264, 17). Један од властеле Даријеве, Амвис (Авис), који беше у милости, нуди се Дарију, да, благодарности ради за учињена му добра, убије Александра. Амвис пође, али промаши ударцем, те не учини ништа Александру. Александар му поклони живот за то, што је тако веран свом господару. Вративши се Дарију, Амвис му каже, шта је било, и изјављује, да га оставља, по што му се у свем одужио, а да иде оном, који га је сад, живот му поклонивши, задужио. Дарија смућава толика срећа Александрова, отпушта Амвиса с поклонима, и поручује Александру, да се не понесе, и да ће он који дан на њ ударити.

10 (В XIII други део; Јагић 266, 26). Александру се те ноћи јавља пророк Јеремија с философом јерусалимским, и препоручује му, да иде собом да уходи Дарија. Александар јавља то војводама, и казује им, шта ће учинити с царством, ако би се њему (Александру) што у боју догодило.

11 (В XIV. Јагић 267, 9). Александар полази Дарију као писмоноша. Описује се палата Даријева. Писмо се Александрово пред њим чита, где му јављају, да за петнаест дана буде готов бити се с њим на Арсопорској реци. Дарије уставља Александра на вечеру.

12 (В XV. Јагић 268, 24). Александра поставе на посланичко место. Кад почеше служити, Александар стрпа златну чашу у недра. Тако и другу, за коју заповеди Дарије да му се налије. Кад га за то опомену властела Даријева, он се правдаше, да је таки обичај у Александра на гозбама. Ту га Кандархус, који је први био у Македонији као посланик Даријев, позна, и објави то Дарију. Александар, осетивши, да може бити ухваћен, узме из тоболца у руку прстен Клеопатре, јегипатске царице, који, кад се стави на прст, чињаше човека невидљивим. Пошто му Дарије напомене, да га кажу налик на Александра, и Дарије отиде да се с властелом договара, Александар измакне. Чашама превари вратаре, те му град отворе, реку Синор по леду пређе. Даријеве војводе потрче за њим, увере се по остављеним у вратара царским чашама, да је то доиста био Александар, али га не стигну. Цео тај догађај страшно смути Дарија. Река асирска (мало пре Синор), преко које пређе Александар, об ноћ се замрзаваше, а преко дан одмрзаваше.

13 (В XIX. Јагић 271, 5). Дарије пише индијском цару Фору, и тражи помоћи. Фор му је пошље. И тако Дарије с обе те војске удари на Александра. Индијске војводе послаше уходе. Њих Александар ухвати, и постаравши се, да добију добар упечатак о сили његовој, пошље их натраг њиховим војводама. Војске се ударе, и после дугога и силног боја, Александар, нестрпељив, својом личном храброшћу и одабраном војском одлучује битку на своју страну.

14 (В XX. Јагић 272, 17). Дарија у бегству убијају два његова властеличића, Карданвуш и Ариzварн. Александар то сам објављује индијској и персијској војсци, да не би бежала, но да би се предавала. Војвода Александров Филон поручује индијском цару Пору, да мирује. Александар, идући у Персепољ, нађе Дарија једва жива, који му се тужним речима обрати. Александар га одликује царским почастима, и тако га унесу у град, а он, Александар, заузима престо Даријев. Дарије му даје своју кћер Роксанду за жену. Александар је весело прима, и Дарије утешен умире.

15 (В XXI. Јагић 275, 14). Александар наређује, да се Кандарвуш и Аризварн, убице Даријеве, убију, и венчава се с Роксандом.

16 (В XIII у главном; Јагић 275. 27). Александар пише Олимпијади царици и Аристотељу о својим победама и о женидби. Војску награди, и обдари благом Даријевим, а с јед-

ног ступа исповеда јавно да индијска и персиска божанства проклиње и да исповеда једног бога.

17 (B XXIX. Јагић 276, 31). Александар полази на Креза, људи му га жива доведу, а по том отиде на десно на исток, и наиђе огромне дивље жене, космате као свиње.

18 (B XXX. Јагић 277, 7). За тим дођоше у земљу пешчану, где мрави беху толики, да су коње у своју јаму увлачили. Ту пређе Александар реку, која беше дан хода широка.

19 (B XXXI. Јагић 277, 14). У тој земљи нађоше људе питике, колико лакат велике. Александар их уреди, и постави им цара. Прешавши за десет дана земљу питика, дођоше на неко поље украј студена, бистра и слатка језера, где нађоше крај језера човечји лик, извајан у злату. То је био Сьнхос цар, који је, пошавши да види крај земље, дошао дотле, и ту био разбијен од дивљака. Александар заклони од војске лик његов, на ком стајаше написано: „Човече, ако ко пође на исток, нек довде дође, па нек се врати“.

20 (B XXXIII. Јагић 288, 2). Одатле дођу на некаку гору, и ту нађу људе огромне и космате. К њима посла једну жену, а од њих један стаде је јести. Кад жену један војник стане бранити, они ударе на војску, и бој се заметне, у коме их војска најпосле савлада. Александрови људи желе, да се већ врате с пута. Александар их обрлаћа, да иду још.

21 (B XXXIV. Јагић 278, 32). Прошавши земљу дивљих људи, нађоше мало даље ликове Ираклија цара и Серамиде царице у злату изваjане. По том нађоше људе шесторуке и шестоноге, а за тим псоглаве. На послетку наиђоше на раке морске, који коња и човека у море увлачаху.

22 (B XXXV. Јагић 279, 23). По том наиђоше на нагомудре, који живљаху на острву у мору, у који најпре уђе Филон, да га испита.

23 (Јагић 283, 3). За њим пође Александар, и стаде се разговарати с њима и питати их откуда они ту, откуда они за њ знају. Своје насељење вежу они с причом о Ираклију цару. Александар се диви умереном и мудром животу њихову.

24 (Јагић 280, 13). Нагомудре пита Александар, шта је даље. И они му казују за макаронске (блажених) острве у океанској реци. Ту се прича о становницима макаронских острва, о Адаму и Јеви, Каину и Авељу. Генеалогија ста-

новника макаронских показује, да су они од Сита, који је остао ту, пошто су му отац и мати одатле истерани.

25 (Јагић 282, 8). Александар полази, да види макаронска острва, (у неку руку рај). Уз пут наиђе на неко мало високо острво, на ком остави начињен свој лик с мачем. Отуд дође на неке веома високе горе, где нађе грдна човека, привезана гвозденим веригама. Глас његове кукњаве чуо се на четири дана места. На другој гори нађу онаку исту жену, веригама за гору привезану, којој беше змија око ногу. Педесет дана одатле наиђу на језера пуна змија, из којих се чујаше јека.

26 (Јагић 282, 23). Ту дође на острва блажених, где их под дрветом близу воде на лишћу дочека цар тих острва Јефант. Умерени цар ових острва сусреће Александра разговором пуним племенитог немара за блага земаљска, и прориче му да, освојивши цео свет, неће видети свога отачаства. Александар заповеди, да се, поклона ради Јефанту, донесе хлеб и вино, али то не хте ни погледати човек, који се хранио воћем, а пио воду. Јефант осуђује ратове и борбу земаљску, па и лов. Женâ не беше с њима, и зачуђеном Александру беше одговорено, да оне живе на особитом острву, и да се људи с њима један пут у години на месец дана састају. Деца мушка преводе се к мушкарцима, а женска остају са женама. Александар пође и на то острво, где жене живе, али на њему нађе од меда зид, и не може видети ништа.

27 (Јагић 284, 22). На том острву Александар постави ступ висок с натписом грчким, да је дотле, до острва блажених доходио, и да ту јелинских богова нема, но да су у аду, те се тамо, по заповести бога Саваота, муче. По том се врати к Јефанту. На питање Александрово, шта има даље у напредак, Јефант му одговара, да је даље, на другој страни горе, Једем, рај, у ком је био Адам. На питање Александрово, може ли он то видети, одговори му Јефант, да не може, и светује га, да се врати натраг, рекавши му: **„вьсоу ѕемлю прѣѥмь и самь вь ню вьнидеши“.**

28 (XXXVI и XXXIX одломци; Јагић 285, 15). Александар казује војводама, шта је видео, и креће се натраг, и после десет дана наилази на дубок ров, који прелази вешто зиданом камаром, оставивши о томе на самој камари натпис.

29 (XXXIX и XL одломци; Јагић 285, 26). Александар улази у тамну земљу на кобилама, оставивши ждрепце у

стану. Ко шта узе са земље из те таме, све беше злато, бисер и драго камење.

30 (В XXXIX и XL одломци; Јагић 285, 35). Александар срете два птића с човечјим ликом, који га опомињу, да се враћа, па да покорава Фора, цара индијског. По том дођоше на језеро, у ком кувар пра сухе рибе, а оне оживеше. Ту Александар заповеди, да се сви људи и коњи окупају, и то им би веома на здравље.

31 (В XLII. Јагић 286, 11). Два дана по том дођоше на језеро воде слатке као шећер. Хотећи у њем окупати се, Александар једва утече од рибе, која полете за њим на сухо. Кад је убију и распоре, нађу у њој камен колико гушчије јајце, који је Александар после место светионика пред војском носио. Об ноћ изађоше из језера жене, које прекрасно певаху. Шест дана даље наиђоше на њих људи лика до појаса озго човечанског а од појаса коњског, са стрелама не гвозденим него од камена адаманта. Он их нахвата, ископавши јаме, које прикри озго, и шћаше их, ради брзине, употребити у биткама. Али кад дођоше у насељен свет, они пропадоше од хладна ветра.

32 (Јагић 287, 5). По том дође Александар у сунчани град, и ту затече писма с пророштвом о смрти његовој. За тим нађе људе једноноге с овчијим реповима. Они се замолише Александру, да их пусти с миром, што он учини; али кад они, утекавши на гору, почеше му се за то ругати, јер је, вељаху, њихово месо најслађе на свету, он их похвата, и увери се, да је истина што говораху о сладости меса њихова. У становима њиховим нађоше много зеленог камена. Шест дана по том дођоше у индијске пределе, и ту се први пут насмеја, од како му, шест месеци раније, беше казано пророштво да ће умрети.

Део трећи. 1 (С II. Јагић 287, 31). Фор цар шаље Александру гласнике с охолим писмом, и тражи данак, а Александра упућује у Македонију. Александар му одговара, да се не поноси, јер нема чим, пошто би, да је имао чим, Дарију помогао, и јавља му, да ће га помоћу бога Саваота савладати.

2 (В XLIII. Јагић 288, 27). Александар пише писмо Олимпијади и Аристотељу, где их извештава о дотадашњим делима својим.

3 (C III у главном; Јагић 290, 29). Пор изводи своју велику силу; Александар храбри своју војску, јер му би доказано, да се, ради страха од Пора, против њега спрема завера. Том приликом им каза, да ће он сам ићи на двобој Пору. Македонци баце кривицу на Персијанце, за које Александар заповеди, да их у женско одело обуку.

4 (cf. C III. Јагић 291, 27). Александар спрема војску да удари на Пора, и поручује Филону у Персији (кога беше тамо оставио, да чува Роксанду), да му пође у помоћ. Александрова и Порова војска ударише се, и не могаху једна другој одолети. У другом боју, где беху употребљени слонови, Александар одолева слоновима, подсецајући им ноге и звечећи прапорцима. И тај дан не може бити ништа. Најпосле стиже Филон из Персије, те он, вештином прешавши реку, која растављаше Порову и Александрову силу, разби и обрати у бегство Пора. Пор призива у помоћ северне цареве, и они му долазе.

5 (Є IV. Јагић 294, 9). Александар шаље Филона к Пору с писмом, у ком га позива на двобој, да њих двоје тако пресуде ствар, да им не гину људи. Пор полази на двобој, Александар призивље бога Саваота, и бише се, докле Александар не употреби лукавство, рекавши Пору, да није право, да њему сва војска у помоћ полази. Пор се обазре, да види, је ли тако, и Александар га самртно удари. Александар по том заузима Порово царство. Описују се палате и благо Порово.

6 (C XXV. Јагић 296, 26). Александар постави над Индијом Антиоха, а сам пође на амастронске жене, и заповеди, да се на њихов град напада. Оне му шаљу посланство с изјавом покорности и даровима, и траже његову слику, која да им господује место њега.

7 (C XXVI. Јагић 297, 27). Александар им отписује, шаље им копље место себе за господара, и тражи тридесет хиљада жена у помоћ, јер полази на Јевримитра.

8 (Јагић 299, 5). Креће се на Јевримитра мерсилског цара. Селевкије, војвода Александров, ухвати Јевримитра, и Александар заповеди, да му одсеку главу.

9 (C XXIX, cf. XXVI. Јагић 299, 13). Александар потера северне погане народе, који се поплашише, и отера их до високих северних страна, које се зову северни хуми, те их зазида, по што се, на молбу његову Саваоту, два хума један другом примакну. Ту сазида кавкаска (каспијска) врата, и зазида двадесет и пет поганих народа,

10 (С XIX. Јагић 300, 5). Кандакија царица набавља слику Александрову, јер беше чула, да он има обичај собом уходити царства, па шћаше да га ухвати. Кандакијин син Каратор беше ожењен ћерком Пора, цара индијског. Други син Кандакијин Кандавал, цар агримски, стане од Александрова страха бежати матери Кандакији, али га нападне солурски цар Јевагрит, разбије га, и зароби му жену, кћер и имање. Кандавал са сто коњика измакне, али и он западне у Александрове страже, које га ухвате. Александар, чувши за то, начини се војвода, а Антиоху заповеди, да се покаже као цар, и да њега пошље са Кандавлом у посланство к матери му. Антиох (представљајући Александра) заповеди Александру (који у тај мах представљаше Антиоха), да пође и да избави жену, ћер и имање Кандавлово. Александар утврђује Кандавла, да њега тражи у посланство к матери његовој Кандакији.

11 (С XX. Јагић 302, 7). Александар пође с војском на Јевагрита и разбије га коначно. Јевагрит се сам мачем прободе. Кандавал иште Александра од Антиоха, да с њим пође к његовој матери. И Антиох (све представљајући Александра) га шаље с поруком Кандакији, да се покори и да пошље данак.

12 (С XXI. Јагић 303, 16). Александар и Кандавал полазе. Кандавал уверава Александра о својој оданости и обавези, и доводи га до једне пећине, за коју му каже, да у њој живе јелински богови, али да помахнити ко у ту пећину уђе. Александар ипак пође, и одмах га сретоше некакве утвари зверскога облика, које се растурише, кад он призва Саваота бога. Александар тамо доиста нађе Араклија, Аполона, Крона, Ермија. Ту нађе и Сьнхоса цара, којега је слику на крај света видео, па и Дарија, који га опомену, да ће га познати Кандакија царица, јер има слику његову, и питаше га за своју кћер и за Персију. Пошто ту виде и Пора, цара индијског, Александар се врати.

13 (С XXII. Јагић 306, 15). Кандакија царица дочека Кандавла и Александра сјајно и пријатељски. Уведавши га у собу, где је слику његову држала, Кандакија се покаже, да зна ко је он, ма да се он издаје за Антиоха. Пријатељски га светује, да то од јако не чини, и Александар је узима за мајку место Олимпијаде царице.

14 (С. XXIV. Јагић 309, 18). У тај мах стигне Кандакијин син Дорифор (у другом рукопису Дориф), зет Поров (онај исти, којега рукопис назива и Каратором), разбијен од

Александрових људи, и хоћаше за освету убити Антиоха. Мати га једва уздржаваше од тога. Кандавал приспевши у то, умеша се и сам, и једва се Дорифор (Дориф, Каратор) смири, поражен храброшћу, коју том приликом сам Александар показа. Кандакија и синови јој обдаре Александра, и он се с њима у љубави раставља.

15 (Јагић 312, 5). Војводе Потоломеј и Антиох, и Филон, изашавши на сусрет Александру, жале се на његово толико тумарање, којим и себе и њих у толику опасност баца. Предлажу, да се иде у Персију, да се отпочине, и да се господства изделе.

16 (Јагић 312, 16). Александар дели своје царство на војводе, проведавши с Роксандом годиште у великој веселости.

17 (Јагић 312, 26). Александар полази у Вавилон. Јавља му се у сну пророк Јеремија, и дужим говором о души и телу објављује му, да ће умрети.

18 (Јагић 314, 2). Тим пророштвом сневесељен пробуди се Александар. Филон и Потоломеј, затекавши га у сузама, теше га беседом пуном хришћанских идеја. Александар им таким истим рефлексијама одговара.

19 (Јагић 316, 19). Од тога времена Александар се сетан непрестано бави размишљањем о бићу с оне стране гроба.

20 (Јагић 317, 1). Александар се креће даље Вавилону. Дошавши на Синар поље, у земљи Авсидији, где је живео праведни Јов, великаши му приправљају једну смотру његове силне војске, да би га развеселили. Александар почасти војску, и прими даре од власти и кнезова с разних страна.

21 (Јагић 317, 22). Долази Аристотељ као посланик Олимпијаде, матере Александрове. Александар га поздравља с одушевљењем, и казује му о макаронским острвима, да у њима нема душа човечанских као што погрешно казују мударци јелински. Аристотељ казује Александру поздрав мајке му, којим се нуди, да она дође к њему, ако Александар к њој не може.

22 (Јагић 318, 23). Александар посађује Аристотеља за ручком на врло почасно место. Аристотељ износи даре Олимпијадине Александру и Роксанди. Ту се чита писмо Олимпијадино Александру.

23 (Јагић 319, 17). Разговори Александра и Аристотеља, и причице о догађајима тих дана, којима Александар показује бистрину ума свога. Једном страшљивцу, којему беше име Александар, рече, да промени или име или ћуд.

24 (Јагић 321, 9). Александар обдарује Аристотеља, и шаље га натраг у Македонију, да доведе матер његову Олимпијаду.

25 (Јагић 321, 14). Неки човек случајно нађе сакровиште, и кад Александар пође, да га види, покаже се, да је сакровиште Даријево. Александар заповеди, да га разнесе војска.

26 (Јагић 321, 26). Долазак и свечани дочек Олимпијаде царице, матере Александрове. Гозба и јуначке игре у част Олимпијадину.

27 (Јагић 323, 5). Александар имаћаше уза се два витеза Македонца, које је из давна љубио и у себе држао. Они су имали матер у Македонији, која их је више пута звала, да се од Александра изишту, те да дођу мало кући на виђење; али се они од Александра не могаху отргнути. Матери се то досади, и скува слатко (гликизмо) с отровом, па им пише, да то слатко треба само да окуси Александар, па ће их одмах пустити. Браћа беху Левкадуш и Вринеуш. Левкадуш, поштенији, каже брату, да то слатко баци, али Вринеуш га не послуша. Чешће је Вринеуш молио Александра, да му да̂ управу над Македонијом, али Александар му не даваше, говорећи, да Македонију себи задржава. Вринеуш га с тога замрзи, и један пут га баш шћаше отровати, али га одврати Левкадуш, и Вринеушу се и самом сажали, гледећи лепоту Александрову. Левкадуш мишљаше, да то јави Потоломеју, али се раскаје.

28 (Јагић 314, 17). Једног дана за гозбом великом, Александар напи Роксанди великом самотворном чашом од андракса камена, којом је он обично пио. Вринеуш, понесавши чашу Роксанди, испусти је, те се разбије. Александар га за то мало покара, а на то се Вринеуш веома расрди, и смисли отровати Александра, надајући се још, да после смрти његове он може бити цар свему свету!

29 (Јагић 325, 6). Александру се јавља из Јерусалима, да је умрьо пророк Јеремија. У исти мах туже му се из Александрије, њим основане вароши, да у њој од змија живети не могу. Александар им препоручује, да пођу у Јеру-

салим, па да кости јеврејског пророка Јеремије, којега молитва јед змијин вида, узидају на крст у граду, па ће се опростити змија. — Истог дана Александар заповеди, да се језик одсече жени, која се њему тужи на свога мужа, јер жена ваља да слуша мужа. На молбу властелина Дандаруша распусти великаше, да могу поћи својим кућама, обдаривши их лепо. Сам пак са женом и матером пође у лов.

30 (Јагић 326, 8). Тога дана Вринеуш опет заиска господство над Македонијом. Александар, као и увек не хотећи дати Македоније, нуђаше му Ливију, Киликију и Антиохију. Вринеуш не хтедне, него отрује Александра. Александар с места позна, да је отрован, и повиче лекара Филипа, који каже, да га већ не може у живот повратити. Левкадуш, Вринеушев брат, чувши шта је било, прободе се сам својим мачем, не могући преживети смрти Александрове. Александар говори с осећањем, жалећи за овим светом.

31 (Јагић 326, 8). Лекар Филип расеца мазгу, те у њу посађује Александра. Ту се опрашта са Роксандом, Олимпијадом и осталима. Ту изводе преда њ коња Дучипала, који растрже Вринеуша, убицу Александрова. Говорећи о виђењу на оном свету, кад мртви из гробова поустају, Александар издахне. Роксанда се над његовим мртвим телом прободе, а Александра сахране у Александрији.

КНИГА АЛЕКСАНДРА МАКЕДОН'СКАГО.

Житїе и повѣсть, достолѣпно и дивно, кь воинствомь оустрьмлѩюшти се польҁ'но чьсти и слышати, добродѣтел'на, благочьстива же и велеоумна моужа, великаго Александра, македонскаго царѩ, како и оть коудоу бысть, и како и до где прѣиде и кыихь ради добродѣтелеи подсльньчнои вьсеи царь и самодрьжьць нарица се. Подобаеть чьтоуштомоу раҁоумѣти, а раҁоумѣвштомоу сего воиньствьнымь и моужьствьнымь добродѣтелемь подобити се. Имѣѥи сьмысль, да раҁоумѣеть; ѥсть же сице[1].

ДЕО ПРВИ.

1. (I. *Јагић* 218). Бысть великои божіеи прѣмоудрости сьздавши храмь себѣ и седмими сего оутврьдивша стльпы, вь петотысоуштное же лѣто сего стоіаніа, и царствоуюштоу великаго Рима Таркинію царю, начелствоуюштоу же іисраилитьскымь людемь, еувреискомоу господьствоу, Іодае архіереоу и Іеремію пророкоу, господствоуюштоу же вьсточнымь странамь Дарію сыноу Куроусовоу, об'дрьжештоу Индію тогда Пороу, великомоу царю, и Егуптомь же великымь обладаюштоу Никтонавоу вльхвоу соуштоу и царю, тогда фридіискымь же странамь и македонскои земли и еладскымь островомь обла-

[1] Ь. у кратко: Житіе иже вьсехь веліkаго цара царемь Александра како бысть о семь.

даюштоу Філіппоу Грькоу и Елліноу. Роди же се тогда емоу сынь, и нарече име емоу Александрь, по грьчьскомоу іезыкоу глаголсть се избрань моужь, избрань же изь млада іавліааше се и добльствьвнь, красьнь же и благооб'разьнь кь вьсѣмь зрештимь его бѣ. Се же не бѣ емоу[1] оть тѣлеснаго рожденіа ни оть чловѣчьскаго оустроіеніа, ни оть великаго божіа промысла[2]. Кь симь же имѣіаше соудь правь вь іезыцѣ, такожде и вѣроу непоколѣбимоу[3] и роуцѣ податливѣ[4]; имѣніа іако тлѣн'наа и мимотекоуштаа вьмѣніаше; дльготрьпѣливь кь сьгрѣшаюштимь безмѣр'но: сими же четир'ми добродѣтел'ми четиремь вьселіен'ные кон'цемь самодрьжьць назва се; сими бо .д.-ми добродетеліи всакы царь своіе царство окрьмліати подобаеть; сими бо и Алексендрь ревноуе толицемь градовомь и странамь царь назва се еліко невьзможно есть вь кнѳзѣ сіе испісатіи, ни на срдце чловѣкоу невоинстьв'ноу вьзітіи. Александрови же добродетели доушевные же и телесніе прѣди рекше, повѣсть о рождени его и храбрости начнѣмь[5]. Глаголюштіи бо іего быти сына цара Филипа; льжоуть, нь сы сынь іесть цара египѣтскаго Анехтенава, великаго вльхва, и царице Филипови Олим'біади. Сьлоучи же се Нехтенавь великыи вльхвь, царь египтьскь, и хытростію звѣздочьтьць, хитрь зѣло, ни бран'ми, ни рат'ми, ни воисками, ни ороужіемь противліае се, нь помошть имѣіе вльшьб'ноую хытрость. Сею в'сѣмь против'ліааше се градовомь и царемь.

---

[1] Почетак је довде из f. — [2] b. и f.: нь оть всехь віновнаго и благимь велікаго промисла (f. још: помагаюшта). — [3] f. имѣше кь симь естьстьвныіе добродѣтели; соуть же сіа: непотворное вь іезыцѣ и непоколѣбимое имѣше. — [4] f. податливь же вь роукахь іако никтоже дроугыи бѣше. — [5] Из b исправљено рукописом f.

2. (II. *Јагић* 220, врста 13[1]). О семь же в'си околніи цариіе, стоужив'ше си, сьвѣть сьворише, глаголюште: что сьворимь лоукавомоу семоу и вльшьбномоу егуп'тьскомоу к'незоу, вьса благаа земліе нашеіе и богатьство лоукавою своіею хитростію и оухиштреніемь вьзьмь и кь своіеи земли приложи, мы же сице страждоуште недооумѣваіемь; нь кь томоу не трьпимь лоукаваго сего, нь, вь коупь вьси сьбрав'ше се, на зем'лю егуп'тьскоу оустрьмимь се и того изь царства изьгнав'ше опеть своіа пріимѣмь, бесплодноу соуштоу и безь наслѣдіа, лоукавоу же и страшливоу, и сама таа противить се іемоу егуп'тьскаа земліа. Бѣхоу же сьвѣштав'ше на Нехтенава іезыци: Персціи, Ивери, Кіане, Арапи, Іетиопіа, Іелагы, и ини вьсточ'ніи іезыци мнози. Сихь оувѣдѣвь множьст'во неизьчтен'но егуп'тьскыи краишт'никь, Вер'вехь именомь, вь егуп'тьскаа краишта пришьдьшихь вьсплакавь се и рече: о горе тебе, великыи градѣ Егуп'те, іако до небесе вьзнесе се, до ада сьнидеши; роукы бо твоіе бѣхоу на всѣхь, ныніа же роукы вьсѣхь на тебе; сласти бо наситивь се медов'ныіе, гор'ка вькоусити іада доспѣль іеси! И тако оустрьмивь се, Нехтенавоу течаше о нашьст'ви вьз'вѣстити іемоу неизьчтен'ныіе вьсточ'ныіе воискы. Пристоуп'ль же кь ніемоу рече: вѣдомо да ти іесть, царoу, іако сьмрьтію животь из'мѣноуіеши дьньсь; Даріе, пер'скыи царь, на мегю земліе твоіе доиде, иже тьк'мить се богомь, сь в'сѣми вьсточ'ними цари, и ранами ранити имать Егуп'ть тебе ради; да скоупи воиске на брань, и прѣма ихь оустрьми се. Ничтоже бо имать оуспети сил'нои воисцѣ и храбримь витезомь вльшьб'ноіе чарованиіе, нь царь на цара и моужь на моужа, и обои честь помошт'ника имоуште, царство бо множьствомь

[1] Врсте ваља увек бројати озго.

люди сьстоить се, ıакоже и море своими вльнами, и тако и плавающтимь ıавлıаıеть се страш'но. Сіа же Вер'вехоу Нехтенавоу рек'шоу, вьсмеıавь се рече: ти оубо вѣрноу ти работоу добрѣ сьврьшиль ıеси, о нашьствіи Іезрьксена кралıа на Іегуп'ть и вьсточ'ныихь царь сіе ıако немоудрь и страшливь рекль ıеси; рать бо мнозѣми людми не биваıеть, нь добрими и храбрими срьдци; многашти бо львь ıединь множьст'во чрѣдіи ıелень тераıеть, и ıединь влькь напрас'но скочивь многе раз'гонить и стада: ты оубо на отречен'ноую ти работоу иди, и сію често сходи, и мнѣ често посилаи. И сіа рекь Вер'веха отпоусти.

3. (III. *Јагић* 222, 3.) Самь же сѣдь к'нигы расписа по всѣхь градовѣхь и странахь ıегуп'тьскыихь готовити се на брань за баштиноу и за отьчьство и за зем'лю и за царство. Нь идеже богь не хоштеть, чловѣкь не можеть. Самь же вь полатоу царскоу вьшьдь влшьбноую леканомать[1] начеть творити, златоу роукомию воды налиıавь и двѣ воиске оть воска сьтворивь, соупротив'ноу и свою, и сиомь хитростію бити се на водѣ. Видѣ свою воискоу одь Персь побиваемоу, и видѣ крьмеште корабʼлıе вар'вар'скыıе, вьводеште воискоу вь Іегупьть. И вь недооумѣниıе вьпадь и вьсплакавь се рече: о горе тебе, Іегупте, на многа лѣта слави се сь царемь своимь, и вь ıедино лѣто погибѣ и сь царемь своимь; нѣсть бо радость, ıеи же не примѣшаıеть се жалость, ни же слава на земли, ıаже вь малѣ ıавлıаıеть се, а вь скорѣ погибаıеть. Горе надѣюштимь се вльшьбнои хитрости, вьнıег'да бо к'то наслонить се, подобна ıесть водѣ, наслонивь се и погроузивь се и безьчьстиıе вьмѣнить себѣ.

---

[1] *λεκάνη*, чинија, тепсија и *μαντεία* прорицање.

Нех'тенавь же бити вь Іегуп'тѣ не могыи, сь ратникы бо бити се не може, жалостію и срамотою одрьжимь бывь, брадоу си и главоу остроугавь, вь полоуношти изь царьскыихь дворовь изьшьдь вь дал'ніе и незнаіемѣ землıе ошьдь, и вь Филипоусть макıедоніискыи дошьдь никомоу ıего знаюштоу. Сѣдь же тоу вь ıединомь мѣстѣ скров'нѣ, врача себе оуказоваше быти и маистора хытра оть звѣздочьтьць ıегуп'тьскыихь.

Іегуп'тенѣ же о нашьдьшихь иноплемен'ницѣхь пострадав'ше много и цароу своемоу Нехтенавоу притекоше, и того вь царскыихь дворохь не обрѣтоше, и, вь неоумѣни быв'ше, вьсплакаше горцѣ. Писаниıе же обрѣтоше на одрѣ ıего глаголюште сице: любими мои Іегуп'тене, зла вашего не могохь зрѣти и вь иноу страноу зем'лıе отидохь, и по .л.-тихь лѣтѣхь младь пріидоу кь вамь. Сиıе же писаниıе обрѣт'ше Іегуп'тенѣ, вь златѣ Нехтенава изьваıаше на високѣ стльпѣ, по срѣдѣ Іегуп'та поставише, и вь роукоу ıего писаниıе оно, и на главоу ıего писань вѣн'ць златв положише, сами [b: же кь пісадоноу[1] притекше богоу своıемоу о Нехтенавѣ молıеште се вьпрашахоу. Онь же, вь снѣ ıавль се имь рече: по .л.-хь лѣтѣхь кь вамь имать прити, и м'чь неоуломніи деснице персидскіе имать затоупити, и враги ваше Персіи подь ноги ваше имать покорити.

4. (IV. *Јагић* 223 13[2]). Въ Македоніи бивь Нехтенавь великь оть Македоніань мнѣше се бити, и великь врачь

[1] *Σέραπις*, откуд је у нас могао постати **Серапид**.

[2] m. има после наслова који је у приступу наведен одмах ову главу, и то овако: По вънегда же бити цароу именемь Филипь Грькоу соуштн вь граде Филипоусте, царь беше вьсемь Елиномь и вьсеи земли македонискои и имеıаше царицоу именемь Олимьбіадоу, красноу зѣло, нь не имахоу чеда. Царь же Филипь велико скрь-

и вльховь нарицаше се оть нихь. Царь же македонискіи Філіпь имеıаше женоу, име ıеи Олімбіада, многою скрьбію смоуштаюшти се, всакоую царскоую славоу и богатьство отметаюштіи, поніеже бо без'плодна, не имоушти отрочішта, старостна же беше зѣло. Зрешти сію Філипь, моужь ее, неплодноу, раскидаше се сьоузь любве иже кь неи имаше. Отходештоу емоу на воискоу все сь радостію призвавь, и бивь сь нею вь тоу ношть, и рече: Олімбіадо, свете очію моею, ıако аште до враштеніа моего не боуде ти отрочета, не кь томоу очіи мои видиши. И сіа рече, на воискоу отиде. Олімбіада[1] оста вь тоузѣ и скрьби вѣлицѣи, и не знаше[2] что хоште сьтворити. Едина же рабіна[3] ıеıе, видевь, ıако неплодьства ради скрьбить, рече кь Олімбіаде: ıесть вь граде нашемь чловекь Егуптенинь, моужь хітрь словомь и деломь, и хоште вса промишліениıа срдца твоего сьврьшити, и цароу Філіпоу лѣта и годінѣ овѣселіти[4].] Она же то чоув'ши[5] вь скорѣ пріити ıемоу рече. И пришьдьшоу Нехтенавоу рече ıемоу царица: о чловѣче Іегуп'тѣнинѣ, слышахь о тебе, ıако можеши хытростию своıею неплодные оутробы моеıе сьоузь раздрѣшити, и силномоу цароу Филипоу срьдце оутврьдити кь моıеи люб'ви, и

беше сь царицею своею Олимьбиıадою зане не имахоу чеда, и ра........ лоубовь междоу ними неплодствіа ради. И прилоучивьшоу цароу Филипоу вь некою страноу воевати, тако прѣбысть сь царицею своею и глагола еи: аште не боудеть оть сие лоубве чеда, не наречеши се вече ти мене царица, ни азь сьгледаю очи твое, о царице! И сіа рекьшоу Филипоу цароу, вьставь въ некою страноу сь своими вои воевати отшьдь.

[1] Одавде се подудара текст рукописа m, јер се овом реченицом наставља на оно што је под 2 на 5 стр. назначено. — [2] m. недоумеваюшти. — [3] m. оть отроковиць. — [4] m. место те реченице има: тьчию аште видети сподобиши его. — [5] m. слишавьши.

безмѣрноую мою жалость на радость прѣложити[1]. Да аште [сіа] истын'наа соуть, сътвори скоро и благаа въздані́а[2] оть мене пріимѣши, и оть Макıедоніань великь наречеши се. Нех'тенавь же сіа оувѣдѣвь[3], и неизречен'нѣи красотѣ лица ıеıе оудив'ль се, очима же на ню възираıе и главою помаıавь стоıаше. Она же помыш'лıаше, ıако на ıединѣ хоштеть вештати, глагола ıемоу: что ми троуди наносиши, аште сіа дѣиствовати оумѣıеши, да не кьс'ни. Онь же приразивь се добротѣ лица ıеıе, и, оустрѣлıень бысть любовию вь срьдце, вльхов'ни чародѣи бысть[4], кь царици рече: виждоу богы, хотештеıе сь тобою быти, Амона и Финеса і Іеркоуріа великаго; да аште симь вьходь сътвориши кь себѣ, то великоу цароу мати боудеши[5]. Се слышав'ши Олимпіада въз'радова се зѣло, прѣльст'но моу рече: ıако да чедоу мати нарекоу се желаю[6]. И рече близоу полати цареве хижоу[7] сътворити малоу ıемоу, ıако да пришьствіıе[8] бога Амона въз'вѣстить[9] ıеи.

5. (V. и VII. врло у кратко, *Јагић* 224, 19.) Семоу же быв'шоу прѣльсти женоу водѣ подоб'ноу, прѣльст'ни бо соуть [m: кь въсакомоу паденію прѣвраштати се жени; и самь вьниде кь неи вь образе бога Амона, таковь же образь бѣ бога Амона: глава орьлова и на неи рози василискови и ока си[1] аспидова и ного львове, крилоути же ґрыпьсови, злати и чрьни, сицовь образь бѣ Амоновь.

---

[1] m. прѣтворити. — [2] m. многа вьзьмьздиıа. — [3] m. сию видевь. — [4] m. вльховьнь же сь чародѣи. — [5] m. мати великоу цароу наречеши се. — [6] m. прѣльстнемь вльховьнемь речемь, ıако да чедомь мати назоветь се желаюшти. — [7] m. клет'цоу. — [8] m. вьхожденіе. — [9] m. провьзвествоуеть. — [10] опашь у Рум. рукопису бр. 175. А. Н. Пыпина Очеркъ, 306.

Вьниде же кь неи самь сь мьчтаниемь и бивь сь нею и изиде паки сь мьчтаниемь.

Сею же прѣльсти прѣльстивъши царица Олимбиада страхь соуштихь вь царскихь домовехь обьеть. Нех'тенавь же пристоупль кь царици рече: радоуи се, царице, а вь женахь ти іеси Олимбіада, дьньсь бо вьселен'нѣ цара вь чрѣве приела еси. Вьнегда же време рожденіа твоего придеть, призови мене кь себѣ, іелика аште рекоу ти, ти сьтвори.

6. (XII. *Јагић* 224, 29.) И семоу сице бивьшоу, часъ же рожденіа приспевьши пристоупль Нехтенавь и царици рече: подрьжи себе, о царице, не родити дондеже благорастворен'ни часъ придеть, аште вь сіи часъ родиши, раба и непотребна чловѣка родиши, коло бо кроуга небеснаго вь лоуне стоить, сьги пождавши мало дондеже небесние планите на оустави станоуть и стихие прѣстоупаніе, цара царемь родиши и велеоумьна чловѣка.

Пождьвши же роди великаго Александра мѣсеца Марта[1] вь .ві. дьнь вь часъ .ѳ., рождьшоу се отрочетоу и излезьшомоу на светь проплакавь рече: вь .м.-но лѣто паки вьзвраштоу се тебѣ, мати. Олимьбіада же вьз'мьшии отроче кь Дафнеоноу Аполоноу вь црьквь принесе, и оть того отрочиштоу благосовити се молаше и оть книгочіи Аполоновехь и вльховь искаше оувидети] каково сіе отроче хоштеть быти. Вльшьб'ною же хитростию[2] моудрьцемь іавль се Аполонь писмени кь нимь прорицаше о Алексен'дроу имоуште сице: іако отроче сіе в'сои подсльньч'нои царь боудеть, благочьстіемь и моудростию и разоумомь великь іавль се; отьца же своего оубивь по .м. лѣтоу[3] кь матери зем'ли отидеть[4].

---

[1] k. Маіа. — [2] m. вь снѣ. — [3] m. по .м.-номь же лѣте. — [4] Одсек о овом пророштву не могох наћи ни у ком грчком варијанту.

7. (VIII. и XI. *Јагић* 225, 15.) Филипоу же на воисцѣ[1] соуштоу, браани іемоу тамо [сьтворшомоу] многые, [и] паки іемоу вь Макіедонию вьз'враштаюштоу се, іави се іемоу богь Амонь вь образѣ львовѣ, вь снѣ, рогомь златѣмь, на ніемь же Александровоу роукоу ношаше[2], глаголіе: радоуи се и весели се, цароу Филипе, іако соупостати своіе побѣди[3], сына родивь[4] Алексен'дра велика и парочита цара[5]. Филипь же оть с'на вьзьгноувь[6] о виденіи раз'матраше,[7] и сего Менеан'дроу[8] и Аристотелю сповѣда, двѣма макіедон'скыма философома. И вь ть часъ ор'ль, великь прѣлетевь прѣзь шаторь царевь, іаице напрасно испоусти на крило Филипово. Сь же, оужасноувь се, сь постеліе[9] скочи и іаице на землю падь разби се, и змиіа изь ніего изьлезь [и іаице обьшьдьши около паки кь оутлине изь нее же изиде вьзвраштьши се], на вратѣхь [іаицоу] оумре. Аристотель[10] же кь Филипоу рече: цароу Филипе, истин'но іесть іеже видѣль іеси вь с'нѣ вь ноштъ сию.

8. (XIII. *Јагић* 226, 1.) Вь ть часъ вѣст'ници пріидоше кь цароу Филипоу оть Макіедоніе, и дары крас'ни оть Олим'піадѣ царице принесоше, и о отрочети рожденомь[11] вьзвѣстише. Филипь же скоро вь Макіедонію пріиде, радостию великою испльнивь се о рожден'номь отрочетоу. Пришьдьшоу вь градь Филипоусть и отрочетоу его срѣт'шоу о семь царь вьзрадова се, весело и лю-

---

[1] m. на вьстоце. — [2] m. Александра носе на роукоу. — [3] m. побєдивь. — [4] m. добиль. — [5] m. соушта. — [6] m. вьзбоудивь се. [7] m. о видени сна разоуме размишлае. — [8] m. Менандроу. — [9] m. сь прѣстола. — [10] m. Тоу же прилоучи се прѣмоудри и велики вь Елинехь Аристотель филоусофь. — [11] m. и о рождени отрочета емоу.

бьз'но[1] іего приіемь, лобизаше, и глаголаше: вьторыи прѣкрасныи Іосіфѣ, вьторыи храбре Ацилешоу[2]; дьньсь бо ми оть бога даровань іеси, вьсакыи бо дарь сьврьшень оть бога сьходить, аште ми и оумрѣти [вь си часъ] приключить ми се, сьмрьть не вьмѣніаю; родивь бо чеда не оумираіеть. И се рекь царь Филипь призва великаго Аристотеліа, моужа искоус'на и оукрашен'на всакою[3] философ'скою прѣмоудростию[4] словомь и дѣломь, и рече кь ніемоу: сего отрока, богомь дарован'наго ми[5], вьз'ми, и наоучи іего омир'скыихь[6] писменехь и прочимь словесемь и своіеи прѣмоудрости.

Алексен'дрь же бѣ оупражніаіе се наоученіа к'нижнаа: оліадоу и ок'соу[7] за годиште наоучи, и органь великыи за годиноу наоучи; и о семь вьзненавидѣше іего подоб'ніи іемоу отроци. Зависть же и ненависть всакомоу добромоу и изрочитомоу послѣдоуіеть. И рекоше іемоу отроци: іако аште бы кь Нехтенавоу вльх'воу шьль, о Алексен'дре, онь те би наоучиль небеснааго кроуга хожденію и часовніе хытрости и прѣстоупаниіе[8]. Сіа слышавь Алексен'дрь кь матери своіеи рече: аште хоштеши наоучити ме, іегупьтьскомоу моудрьцоу Нех'тенавоу прѣдаи ме. Слышахомь[9] бо искоусна соушта о небесныхь звѣздахь прѣхожденію[10]. Она же скоро за Нехтенава[11] посла, Алексен'дра прѣдасть іемоу рек'ши: наоучи іего Нех'тенаве[12], своіеи хитрости; и на іединѣ рече іемоу[13]: прѣдаи[14], Нехтенаве, свомоу оть

[1] m. вьселоубозно. — [2] m. Ацелешоу; k. Анцелоушоу. — [3] m. великою. — [4] m. хитростию. — [5] m. даннаго ми оть бога. — [6] m. k. омировемь писмени. — [7] m. иліадоу и отлисию вьсоу; k. дионисию. — [8] m. небеснаго кроуга хожденію, и часовь лоуннихь и стихие прѣстоупаниіе. — [9] m. Слишахь бо. — [10] m. подвигомь. — [11] m. маистора. — [12] m. маисторе. — [13] m. и таино емоу рекьши. — [14] m. подаи.

своихь. Богатьство бо в'сако слав'но, аште оубогымь подасть[1] се; такожде и моудрость слав'на[2] ıесть, аште трѣбоуюштіимь повѣсть[3] се. Сіа слышавь отьць ıего Филипь и рече: по истинѣ отрокь сии оть промысла небеснаго бысть,[4] поніеже небеспаа вѣштаıеть оученіа[5]. Нех'тенавь же наоучи ıего в'сои ıегуп'тьскои хытрости и Вер'лигіискои[6].[7]

9. (XVI[8]—XIII—XIV. *Јагић* 226, 28.) Вь ıединь же оть дьніи Аристотель оучитель ıего .р.[9] дѣтіи сьбра, соуврьстьныхь[10] Алексен'дроу, хотеи испитати нарокь ıего, и прѣдь ıединѣми[11] Алексен'дра постави [воеводоу, прѣдь дроузема же] Потоломѣа нѣкоего юношоу, сына Ар'факсадова воıеводѣ Филипова, и сихь нареди [бити се вь сьньгрите Филипове]. Дѣти же вьзьм'ше стапи, имиже рать творахоу; ıегоже крьвав'лıахоу, ть ıако побѣждень изь боıа исхождааше. Алексен'дроу же паче вьсѣхь прѣспѣвающтоу соупротив'ныимь одолѣ,[12] и оть всѣхь дѣтіи ıако царь прослав'лıень бысть; и зрѣше чюд'ныи Аристотель, дидаскаль ıего, и див'лıаше[13] се глаголıе: благочьстивомоу моужоу и бози и врази помагають, и злочьстивомоу ни присни ıего помагають. Кь ніемоу же рече Аристоѳель: Фер'нире[14] Алексен'дре, аште царь на земли наречеши се, ч'то добро дидаскалоу[15] сьтвориши? Вьз'глагола же кь ніемоу Алексен'дрь: велѣоумноу моужоу не подобаıеть прѣжде да-

---

[1] m. поделоуеть. — [2] m. похвална. — [3] m. поделоуеть. — [4] m. есть. — [5] m. иштеть оучити. — [6] m. вер'гилискои. k. виргилскои. — [7] И ове главе последњи одсек о Нехтенаву ие нађох у грчким изворима. — [8] И с овом је главом помешанон ајмање из XIII. — [9] m. .д. ста. — [10] m. још: соуштихь. — [11] m. двема стома. [12] m. добивь. — [13] m. чоуждаше. — [14] m. фарениде, k. ѳренире. [15] m. мнѣ дадискалоу своемоу.

ніа[1] обѣштавати, нь аште азь вьзнесоу се, и ты сь мною великь боудеши зѣло; лоза бо не прилѣп'ліаіеть[2] се дал'ныхь дрѣвѣхь аште и висока[3] соуть, нь ближнимь, аште и мала соуть. Тако и царь великые оубо чтеть по достоіанию, прис'ниіе же своіе любить векіе.

Обычаи бѣ Алексен'дроу до обѣда ходити кь Аристотелю на оученііе, кь вечероу же кь Нехтенавоу на вльшьб'ноую хытрость, оть ніегоже наоучи хождеnіа небеснаа, .ві. живот'ныихь [небесних] и .з. планить, сльноу лоуноу и лоуноу извѣсто, акинось, сикронось, афродитиіерь идол'ноумь ира[4]; сиіа же на кседесь[5] оуписан'на бѣхоу по подобію[6]. Видѣвь же се Алексен'дрь кь дидаскалоу рече: вьзвѣсти ми, оучителю, како великаго божіаго промисла тваремь знахорь іеси, и како обыавиши[7] сиіе чловѣкомь земльнымь? Онь же кь ніемоу рече: божіи великыи недовѣдомыи[8] и непостижими промысль сы недовѣдомо како мнѣ бысть, ими же соуд'бами вѣсть[9] чловѣчьскомоу обыави родоу, іако да сьдѣтель оть твари [своеи] познаіеть се. Алексен'дрь сь гнѣвомь рече іемоу: вьса сіа вѣси, о Нех'тенаве, сьмрьть свою вѣси[10] ли, каква ти хоштеть быти? Онь же[11] рече: іавѣ се знаю, оученіа оучеть ме, іако[12] оть чеда своіего оубиіень хоштоу быти. [d и m[13]: Александрь не вѣрова, и

---

[1] m. даньва. — [2] m. приплетаеть. — [3] m. велика. — [4] m. сльнца же и лоуноу, завесть и акин'тисть, кроность, арись, афоровить, ер'мись, ира. — [5] m. кеньдосе; k. дьсце. — [6] m. вьсака по своемоу подобию. — [7] m. обыавише се. — [8] m. недоведоми и неиследими. — [9] m. сіа недомисльно некако чловѣчьскимь оумомь, имьже соудбами вѣсть о сьнь. — [10] m. знаеши. — [11] m. Нехтенавь же кь Александроу. — [12] m. іакоже звездь наоучеть теченіа. — [13] m. 11 л. поцепан је на дну, а на другој му страни преписалац је прескочио цео лист. За то сам ову празнину попунио из d, јер су у том рукопису два места исправнија но у b.

риноувь его сь високаго регетоньскаго камене близь соудишта царьскаго, рекь емоу, ıако вь семь погрѣшиль еси, маисторе. Нехтенавь долоу падноувь едва гласъ испоусти рече: ни сие, сыноу мои Александре, не оутаи ми се, никто не зна, тькмо мати твоıа Олимбіада, и оузналь еси дьньсь; азь же, сыноу мой Алексен'дре, отхождоу вь адь вь нижныхь, идѣже прѣдани соуть вьси елин'сціи богы, оть великаго Саваоть-бога. И то рекь оумрѣ егуп'тьски царь. Алексен'дрь то чювь, жаль моу бысть вел'ма, и на рамо вьзеть его, кь Олимбіади отнесе матери свое. Олимбиада же видѣвши то, и оужасе се, Алексенд'роу рече: что ıесть тои, сыноу мои? Онь же рече, и вса сказа еи, како бысть', и прашаше матерь свою, истиномь ли ıесть отьць мои? Она же сказа ıемоу всоу истиноу. И много плакав'ше повѣлевь же сь чьстію оукопати. То же Филипь не оузнаа.

10. (XVII. *Јагић* 229, 5.) [О коню доучипалѣ.] Придѣ же конюхь начелникь кь цароу Филипоу и рече: да знашь, цароу, ıако въ лакиміахь твоихь конь чюд'нъ роди се, чюднеи оть всѣхь конь; волоуıа глава, на дѣсной бѣдри розы сь оушима[1] злати ıавили се бише. Филипь заповѣда довести его. Приведоше же прѣдь цара Филипа, и рогь емоу бѣше израсль междоу оушима на лак'ть. То же видѣвь царь почюди се, и заповѣда гвоздѣноу конюшницоу сьградити ıемоу; коихь на сьмрьть осоуждаше, прѣдь нимь мѣтахоу и, ник'то же не смѣше кь ніемоу пристоупити.] Алексен'дрь же често прихождаше кь коню томоу, и конь отметаше ıарость, тихо хрепеташе кь ніемоу, повиновеніıе кь цароу своıемоу показоуıе. Іединою же Алексен'дрь за оухо ıего похвати

[1] k. междоу оушима.

прозоромь, онь же сь тихостію послѣдоваше ıемоу, ıако юньць ıар'мьникь. И се повиновеніıе коніа Алексен'дрь видѣвь, ключе оть клети вьз'мь, кь коню вьниде и сего осѣдлавь, вьсѣде на нь и на кон'ско оуристованиıе поиде[1]. Витезомь же макıедон'скымь на кон'скомь оуристованіи течюштимь сь високиıе[2] полати царь Филипь гледаше, коıегождо храбра с'матраıе теченіıе и на кони лѣпо сѣденіıе. Семоу сице быв'шоу, и се Алексен'дрь [вьнезапоу] изь кон'скыıе[3] грады на вологлавомь коню[4] изыıахаа, [видевше же вьси] макıедон'сціи коньниици, сьсѣдоше, и ıако цароу свомоу поклонише се, и див'лıахоу се зрѣште чьст'но[5] сѣденіıе Алексен'дрово[6], на вологлавомь коню кь потечиштоу поıаха[7], болıе[8] вьсѣхь витезь потече и тврьдооуста коніа оустави ıедва на четирехь звѣровид'нихь[9], градь же сьзда тоу и нарече име ıемоу Драмь, по срьб'скомь ıезыкоу Потечиште. Семоу царь Филипь почюдивь се на неоукомь коню отрока потеченію, видѣвь же се и рече: о горе приближаюштіимь се макıедониискымь прѣдѣломь, ıако вь остры мьчь Алексен'дровь падоуть и кон'ми макıедоніискыми попран'ни [m.: боудоуть. И кь Македоніаномь посмеıавь се рече: ıако вь подоби Иракліа витеза теталискога видехь Александра дньсь моего, текоушта на вологлавомь коноу. Тогожде дне сьбра царь Филипь юноше Александроу подобнихь сьврьсьники тисоуштоу, и сихь сыноу своемоу прѣдаде глаголе: лови сь ними и кь воиньствоу искоушати се вь коупе же и стрѣлати.

---

[1] m. поıаха. — [2] m. великие. — [3] m царске. — [4] m. кони. — [5] m. маисторьски витеза. — [6] m. нема. — [7] m. приıахавь. — [8] m. изрочит'нее паче. — [9] m. тврьдокльноу же коноу соуштоу, оустави сь нождею на честихь изворехь.

11. (XVIII. *Јагић* 230, 9.) Въ олимбискихь же странахь двѣ коле сьтворене бѣхоу близоу соуштихь Дафенеона Аполона, а на техь же колехь вьсходеште витези оть землıе хитростию елиньскою некоееꙗ, оухиштрениıе, кобь себе и нарокь питахоу .д. вь коупе и осьмь торнаюштимь се, и тако нарокь свои и кобь питахоу. Се же Александрь слишавь поити тамо вьжделе. Филипоу же сие вьзвестивь, не поушташе Филипь глаголе: не подобаеть тебе, сыноу мои Александре, на олимбиштемь коле веньчати се юноу соуштоу пети-на-десете-лѣт'нь, нь обаче, ıако да хотенiа твоего не прѣчоую, сь радостiю походи, великимь богомь оукреплень боуди. И тогда Александрь потребаа себе оть царствiа отьца своего Филипа вьз'мь, искоусне витезе и добротечние коне, и в'са ıаже царсце [k. чьсти] подобна, вь олимбииски отокь отиде, тоу бо .д. игри Елиномь бѣхоу, имь же юни витези искоушахоу се, нарицаеми бехоу сице: олимьбiа, истанiа[1], емеıа, посидона.

12. (XIX. *Јагић* 231, 21.) Тоу же Александрь пришьдь сь неглиторьскима витезома [k. двѣма] борити се вьроучи, Лаомедоушемь же и Калистеноушемь, онь же сь воеводою своимь Потоломеемь. И тоу оубо заврьтевьшима се обема колома, четире се стекьше витези. Оударивьшимь же се имь, Александрь же Калесте]ноуша оуби, Потоломѣи же Лаомедоуша оурва. Людиıе же града того зреште Алексен'дра див'лıахоу се [красоте его] ıелико бо краснь бѣ Алексен'дрь, ороужавь се двоıе красьнь ıавлıаше се[2]. И тоу стоıе философь нѣкыи именемь Ооураниıе рече: моудрость и храбрость не многолѣтшемь почтен'на ıесть, нь тврьдими и добрими срьд-

[1] k. и стезiа. — [2] ш. двоиноу того вь ороужи красиеи ıавлıаше се.

ци. Вьпроси же философь: к'то и оть коуду іесть Алексен'дрь? Самь же Алексен'дрь макіедон'скаго цара сынь повѣда се. Философь же рече: іако слышахь оть оучителіеи глаголюштихь, іако вьстати имать оть Макіедоніие оть Филипова града царь[1], и поразить вьсе к'незе западниіе и ськроушить в'се царе вьсточ'ныіе[2], да аште ты іеси, Алексен'дре[3], милостивь боуди градоу нашемоу[4]. О сихь же Алексен'дрь насміиавь[5] се рече: не моимь промышлієниіемь, о философе, нь вышніаго промысла произволіаюштоу и дѣюштоу.

13. (XX и XXI. *Јагић* 231, 11.) Сіа рекь Алексен'дрь вьзврати се вь Макіедонію. Филипа же цара обрѣте Олимпіадоу поустив'ша, и дроугоу женоу поіем'ша вь мѣсто іее, и на бракоу веселешта се. Кь Филипоу же Алексен'дрь вь полатоу іако побѣдоносьць вьниде, отьць же сь радостію и любовию срѣте іего[6], сь собою на трапезоу посади. И вь раскаіаніи бивь [о бивьшемь] Филипь царь, поникь[7] сѣдѣше. Настав'льше же іего Олимпіадоу поустити, пристоупив'ше[8] рече: весели се[9], цароу Филипе, іако бол'шоу царицоу[10] вьзель іеси, прьваа блоуд'ница бѣ, а си цѣломоудрьна іесть. Сіа же слышавь Алексен'дрь іарости и гнѣва испльнивь се рече: не бити томоу, цароу Филипе, а мнѣ живоу соуштоу. Іако[11] львь рикноувь сь прѣстола скочи, и столь маль вьзьмь трехь [сихь сьтворьшиихь] оуби, дроузи же, и не хотеште, низь полатоу скакахоу.

---

[1] m. царь оть Македоние и изидеть мьчь оть Пилипова града. — [2] m. земльние. — [3] m. хотеи прити. — [4] m. још: Филиповь сине. — [5] m. посмеіавь се. — [6] m. и. — [7] m. поникомь. — [8] m. виноу вьз'мьше кь Филипоу пристоупише. — [9] m. пи и весели се. — [10] m. женоу. — [11] m. Самь же іако.

14. (XXII[1]. *Јагић* 231, 23.) Сіа же Филипь видѣвь вь страсѣ бывь Олимпіадоу рече вратити на царство, дроугоую[2] же повелѣ вь своіа послати.

15. (XXIII. *Јагић* 231, 25.) Семоуже сице быв'шоу, вь немошть великоу вьпаде царь Филипь. Слышав'ше же севѣрные странѣ Коумане[3], .е. сьть тисоушть [сьбраше се, и] на Макıедонію придоше. Сіа же слышавь царь Филипь и вь скрьбь великоу вьпадь, призва Алексен'дра, и рече ıемоу: любимыи сыноу мои, Алексен'дре, се дьньсь[4] тебѣ пришло ıесть бити се за своıе отьчьство, вьзмь воискоу на бои поиди. Алексен'дрь же сьбравь макıедон'скые воıе .д. ста[5] тисоушть, и на бои поиде; самь же воискоу коуман'скоу сходивь, сихь неоуред'но видѣ стоıеште, вь ношть тоу сь своими вои пришьдь, ог'ніе многыıе около повелѣ наложити, и троубамь многогласнымь и накарадамь и праскавицамь около повелѣ бити. Сіа же Коумане слышав'ше[6] не надѣıемаго[7] боıа оубоıаше се, бѣгати начеше, в'соу ношть до сльньчнаго исхода. И замѣсише се вь коупь Макıедоніане и Коумане, свѣтоу бывшоу[8]. Оубиıен'но бысть .н. тисоушть, и оть Макıедоніань .в. тисоушти, тера же ихь Алексен'дрь .г. дьніи и .г. ношти и оуби оть нихь .рн. тисоушть, множьство же оружіа и конь ихь вьз'мь ıако побѣдоносьць кь отьцоу своıемоу вьзврати се, и живехь .і. тисоушть кь отцоу своıемоу приведе. Рече кь нимь[9]: видѣсте ли, о дроузи, ıако божіи промыс'ль прѣдасть

---

[1] Као што се види, и ова је глава остала са свим скраћена. — [2] m. прочоую. — [3] *Μεθώνη*, *Μοθώνη*, *Μαθώνη* у грчким рукописима који су познати. — [4] m. време. — [5] m. тридесети. — [6] m. видевьше. — [7] m. изненада, а k још има ненадѣıемаго. — [8] m. вьсіавьшоу. — [9] m. Сихь же прѣдь Филипомь прѣдстати повелевь и прѣдь вьсеми Македонани кь нимь же рече.

ци. Вьпроси же философь: к'то и оть коуду ѥсть Алексен'дрь? Самь же Алексен'дрь макѥдон'скаго цара сынь повѣда се. Философь же рече: ıако слышахь оть оучителѥи глаголюштихь, ıако вьстати имать оть Макѥдоние оть Филипова града царь[1], и поразить вьсе к'незе западние и ськроушить в'се царе вьсточ'ныѥ[2], да аште ты ѥси, Алексен'дре[3], милостивь боуди градоу нашемоу[4]. О сихь же Алексен'дрь насмиıавь[5] се рече: не моимь промышлѥниѥмь, о философе, нь вышнıаага промысла произволıаюштоу и дѣюштоу.

13. (XX и XXI. *Јагић* 231, 11.) Сіа рекь Алексен'дрь вьзврати се вь Макѥдонию. Филипа же цара обрѣте Олимпіадоу поустив'ша, и дроугоу женоу поѥм'ша вь мѣсто ѥе, и на бракоу веселешта се. Кь Филипоу же Алексен'дрь вь полатоу ıако побѣдоносьць вьниде, отьць же сь радостію и любовию срѣте ѥго[6], сь собою на трапезоу посади. И вь раскаıаніи бивь [о бивьшемь] Филипь царь, поникь[7] сѣдѣше. Настав'льше же ѥго Олимпіадоу поустити, пристоупив'ше[8] рече: весели се[9], цароу Филипе, ıако бол'шоу царицоу[10] вьзель ѥси, прьваа блоуд'ница бѣ, а си цѣломоудрьна ѥсть. Сіа же слышавь Алексен'дрь ıарости и гнѣва испльнивь се рече: не бити томоу, цароу Филипе, а мнѣ живоу соуштоу. Іако[11] львь рикноувь сь прѣстола скочи, и столь маль вьзьмь трехь [сихь сьтворьшиихь] оуби, дроузи же, и не хотеште, низь полатоу скакахоу.

---

[1] т. царь оть Македоние и изидеть мьчь оть Пилипова града. — [2] т. земльние. — [3] т. хотеи прити. — [4] т. још: Филиповь сине. — [5] т. посмеıавь се. — [6] т. и. — [7] т. поникомь. — [8] т. виноу вьз'мьше кь Филипоу пристоупише. — [9] т. пи и весели се. — [10] т. женоу. — [11] т. Самь же ıако.

14. (XXII[1]. *Јагић* 231, 23.) Сіа же Филипь видѣвь вь страсѣ бывь Олимпіадоу рече вратити на царство, дроугоую[2] же повелѣ вь своіа послати.

15. (XXIII. *Јагић* 231, 25.) Семоуже сице быв'шоу, вь немошть великоу вьпаде царь Филипь. Слышав'ше же севѣрныіе странѣ Коумане[3], .е. сьть тисоуштъ [сьбраше се, и] на Макіедонію придоше. Сіа же слышавь царь Филипь и вь скрьбь великоу вьпадь, призва Алексен'дра, и рече іемоу: любимыи сыноу мои, Алексен'дре, се дьньсь[4] тебѣ пришло іесть бити се за своіе отьчьство, вьзмь воискоу на бои поиди. Алексен'дрь же сьбравь макіедон'скыіе воіе .д. ста[5] тисоуштъ, и на бои поиде; самь же воискоу коуман'скоу сходивь, сихь неоуред'но видѣ стоіеште, вь ношть тоу сь своими вои пришьдь, ог'ніе многыіе около повелѣ наложити, и троубамь многогласнымь и накарадамь и праскавицамь около повелѣ бити. Сіа же Коумане слышав'ше[6] не надѣіемаго[7] боіа оубоіаше се, бѣгати начеше, в'соу ношть до сльньчнаго исхода. И замѣсише се вь коупь Макіедоніане и Коумане, свѣтоу бывшоу[8]. Оубиіен'но бысть .н. тисоуштъ, и оть Макіедоніань .в. тисоушти, тера же ихь Алексен'дрь .г. дьніи и .г. ношти и оуби оть них .рн. тисоуштъ, множьство же оружіа и конь ихь вьз'мь іако побѣдоносьць кь отьцоу своіемоу вьзврати се, и живехь .і. тисоуштъ кь отцоу своіемоу приведе. Рече кь нимь[9]: видѣсте ли, о дроузи, іако божіи промыс'ль прѣдасть

---

[1] Као што се види, и ова је глава остала са свим скраћена. — [2] m. прочоую. — [3] *Μεθώνη*, *Μοθώνη*, *Μαθώνη* у грчким рукописима који су познати. — [4] m. време. — [5] m. тридесети. — [6] m. видевьше. — [7] m. изненада, а k још има ненадѣіемаго. — [8] m. вьсіавьшоу. — [9] m. Сихь же прѣдь Филипомь прѣдстати повелевь и прѣдь вьсеми Македонани кь нимь же рече.

вась вь роукы макıедон'скые, и мьчь вашь, наостривы се на Макıедониıани[1], дьньсь притоупи[2] се оть нихь роукь; цара вашега Ат'ламиша[3] оубивь и вась живѣхь оухватихь, да аште хоштете животь вашь коупити, зем'лю вашоу кь моıеи земли приложите и вь ıедино сь Макıедоніаны боудете. Они же рекоше: цароу[4] Алексен'дре, оть колѣ богь помага ти[5], по готовоу и вѣды [помагають ти], кьда[6] цара нашего оубиль ıеси, по готовоу мы твои ıес'мо; цара намь постави, и нась вь землю нашоу поусти. И сихь Алексен'дрь оувѣривь, цара имь постави братоучеда своıего прьваго, Ланцатоура[7] именемь, мала оубо тѣломь, велика же храбьрствомь, и сіихь оударовавь[8] отпоусти[9].

16. (XXII. *Јагић* 232, 27.) Семоу же сице быв'шоу и Анасар'хось пелагон'скыи[10] царь[11], слышавь коуман'ско нашьствіıе на Макıедонію, сьтвори оухыштреніıе (сицово]. Нѣкогда миноув'шоу ıемоу Макıедонию, гости ıего царь Філипь, и сь чьстію отпоусти ıего. Анасар'хось же оустрѣлıень бывь вь срьдце лѣпоти ради жены Филипови, отаи любовь вьхраніаше кь ніеи, она же не вѣдѣше. Соломонь прѣмоудріи рече: не боуди оуıазв'лıень добротою чоуждеıе жены, ıако да не видиши свою оуıазвлıен'ноу. Анасар'хось сьбра .вı. тисоуштъ воиске, „на помошть, рекь, кь Филипоу гредоу“, Филипоуста же града дошьдь глаголаше: на помошть цароу Филипоу пришьль ıесьмь, и лоукав'ст'во своıе криıаше, Олимпі-

[1] ṃ. македониско господство, — [2] m. приразивь. — [3] k. Алтамиша. — [4] m. кралоу. — [5] m. оть коле есть богь помагае ти. — [6] m. да оть коле. — [7] ṃ. Ван'цат'оура. — [8] m. сь чьстию великою. — [9] И ова глава готово у свем, осим главнога, одступа од оригинала. — [10] m. Анаксархь сь неки палагонитьски. — [11] Место овога имају грчки рукописи *Παυσανίας Θεσσαλονικεὺς*.

адоу вьсхватити хотѣıаше[1]. Видѣвь же пришьствiıе ıего царь Филипь, радостьнь бывь зѣло, и слыша Филипь ıако Алексен'дрь врагы побѣдиль ıесть, и сь Олим'пiадою вь срѣтенiıе ıего изыде. Видѣвь же ю Асанар'хось [изьвьнь града], вьсхвативь ю побѣже[2], Филипь сь малеми тераше ıего. Алексен'дрь же приспѣвь Асанар'хосовоу постиже воискоу, Филипа оур'вана постиже[3], и по главѣ посѣчена и по десноı нозѣ. Того мало поминоувь, [Олимбiадоу, матерь свою, отевь], Анасар'хосовоу постиже воискоу сь .и. тисоуштами вои на мѣстѣ нарицаıемомь Змикси[4] и разби ıего, и того жива кь Филипоу приведе. Филипа же обрѣте животь свои измѣнıаюшта сьмрьтiю. „Вьстани — рече — о Филипе, врагоу свомоу стани ногомь за грьло, и освѣти се ıемоу роукою своıею". Филипь же ıед'ва вьставь[5] и вьзьмь мьчь роукама своима закла и, рекь „жалость дома моıего с'нѣсть ме, походи и ты, доуше, сь нечьстивими вь адь". И се рекь Алексен'дра благослови и рече: сыноу мои Алексен'дре, роукы вьсѣхь на тебе, и твоıе на вьсѣхь". И се рекь, оумрѣ царь макıедонiискыи Филипь[6]. И на златомь одрѣ положив'ше, вь градь отнесоше сь плачемь великомь, и сь чьстiю царскою погребоше ıего; оть землıе заимован'ноıе тѣло пакы кь земли вьз'вратише.

17. (XXV[7]. *Јагић* 233, 28.) Алексен'дрь же самодрьжьць[8] назва се и ıепистолiıе по вьсѣхь градовѣхь и

---

[1] m. вьсхитити искаше. — [2] m. и вьсхитивь ю отиде. — [3] m. обрете. — [4] m. Изьмьки, а k. Змiкси. — [5] m. вьзлегь. — [6] m. још: Македонiане же тоу стоеште рекоше: тако да боудеть вьсемь противештимь се Александроу. Олимбiада же тоу стоешти плакаше се. — [7] И ове главе садржај знатно одступа од грчког текста у свима појединостима. — [8] m. самовласт'нь царь.

земліахь и странахь[1] посла; кь Филипоустоу брати се рече. И сьбрав'шимь се Макіедоніаномь и Пелагоніаномь и Іелагіаномь[2], и Коумане[3] в'си велици и мали. Кь нимь же Алексен'дрь рече: о дроузи мои и братіа моіа, любими[4] мои паче всѣхь Макіедоніане! Царь вашь а мои отьць Филипь оумре, и вь животѣ своіемь правѣше[5] вьса по достоіанию; мнѣ же господ'ствовати како повелѣвате[6]? Тогда ставь моужь моудрь Филонь рече: о кралю Алексен'дре, в'сакыи вьзрасть чловѣчь вь [своемь] чиноу потрѣб'нь іесть[7]. Алексен'дрь рече: старость іесть чьстнаа, нь не многолѣт'наа. И тоу стоіе Селев'коушь рече: кралю Алексен'дре, прѣмоудріи Соломонь вь книгахь своихь пишеть: цар'ст'во множьствомь людіи сьстоить се; царь несьвѣтьнь самь себе ратникь іесть; сьвѣштаваіеи же се, польз'наа творить зем'ли своіеи. И тоу стоіе рече Алексен'дроу Ан'тіохь: царемь ч'теніе домов'ное трѣбоуіеть; стари же чловѣци покои трѣбоують, младимь же царемь воіевати подобаіеть, іако да вь младости потроудив'ше се, на старость покои обрѣштоуть. Ан'тиногіень рече: о кралю Алексен'дре, подобаіе намь іеште спештимь около нась ближнимь царемь оустрьмити се на них, и симь забавив'ше, сами своіе забави избавимь се. Симь же четиремь сьвѣть приіемь, воіевода[8] Потоломеи рече: о цароу Алексен'дре, подобаіеть намь воискоу прѣмѣнити вь свѣт'лаа ороужіа и белегь твои на штитѣхь поставити[9], іако да знають, комоу цароу воюють, да не рекоуть соусѣди[10] наши, іако

---

[1] m. и странахь земле свое. — [2] m. Іеладеномь.— [3] Грчки рукописи Кумане никако не спомињу. — [4] m. мили. — [5] m. окрьмьлаше. — [6] m. повелеваете. — [7] m. још: старость же на свете почтена есть. — [8] m. присни емоу и лоубими его воевода. — [9] m. оуписати. — [10] m. соуседие.

оумрѣхомь іед'ньги сь Филипомь царемь. Сіıе Алексен'дроу оугод'но іави се, и посла по все коваче и по в'се штитаре вь земли своıеи вь Филипоусть брати се. И шлѣмови начеше ковати, и на штитѣхь белегь свои ставити волюю[1] главоу; на хел'мѣхь же рози василіска сь аспидовѣми крилоути, и на всакь дьнь ороужахоу ковачи[2] четири ста витезь вь цѣло ороужіıе, оклопи же на львовѳхь кожахь прѣстав'лıен'ни бѣхоу и хакизма парижемь оть кор'кодиловехь кожьь чиніена бѣхоу. Сіа же творе Алексен'дрь кь шьствію на брань готов'лıаше се.

18. (XXVI. *Јагић* 235, 3.) [Повѣсти начнемь о Даріи.] Даріıе же, пер'ски царь, слышавь іако оумре макıедонскы царь Филипь, поклисара оу Макıедонію посла, имоушта ıепистолію, глаголюштоу сице: Даріıе царь пер'скыи, тькьмь земльнымь богомь, вь коупѣ сльн'цемь сиıаıе оть вьстока и до запада, и всѣмь земльнымь царемь царь и властемь владоуштимь господинь, кь обрѣтаюштіимь се вь Макıедоніи пишоу. Вь чоувениıе царствоу моıемоу пришло ıесть, іако царь вашь Филипь оумрьль ıесть, на царстви своıемь оставиль ıесть отрока млада, всего неоукрѣплıен'на лѣти и оумомь. О сьмрьти Филиповѣ азь оскрьбивь се, отрока ıего млада соушта пожалихь, и сего вь двори царства ми изволихь, іако да вьспитавь ıего, накы царскою чьстію почьть, вь отьчьство пос'лю. Посланиıе же моıе прочьт'ше вь скорѣ на спѣхь отрока кь мнѣ приведите. Кан'дар'хоуса же кь вамь послахь, іако вѣр'на ми соушта, землıею вашею праволѣп'но обладати и воискоу вашоу вь врѣме потрѣби кь царьствоу ми приводити, и дани соугоуб'ныıе прьвимь подоб'ніıе кь мнѣ приносити. Филипова

[1] т. львовоу. — [2] т. масторіе.

же сына кь царствоу момоу приведите сь всѣми белези царскими, болiихь бо iесть цар'скыхь сыновь вь дворѣ моiемь векiе .м.; да аште сего недостоина виждоу на царство, иного вь мѣсто iего пос'лю вамь цара. И сiiе же писаниiе Кан'дарькоусь вь Макiедонию принесе. Макiедонiане же поiем'ше iего, кь воiеводѣ Потоломѣю приведоше. Потоломѣи же приведе iего вь Филипоусть градь кь Алексен'дроу. Антiохь же срѣте ихь, хелмь Алексен'дровь на копiи изнесь, Кан'дар'коусоу рече поклонити се iемоу. Кан'даркоусь кь нiемоу рече: аште азь копiю Алексен'дровоу поклоню се, то ви нѣсте подроучници Дариiеви, и азь не смѣмь Дарiiевѣ очи видѣ(ти). [b: Антиохь же кь немоу рече: аште не сьтвориши тои, живота своего лiшень боудеши. И такои пристоупише, и копiю Александровоу поклонише се. Сихь же Антиохь кь Александроу на поклоненiе одведе. Пришьдьше же вь царскiи дворь Алексен'дра на престоле височѣ видеше седѣшта, прѣстоль же его оукрашень зѣло искоуснимь златомь и зелнимь каменiемь и слоновемь кости. Поклисарi же пристоупише, поклонише се дивномоу образоу Александровоу. Вѣнць бо на главе iего бе оть амьѳiра[1] камена и оть великаго бисера сь мiрсiловемь[2] сьплетань листiемь, обь десноую iего и о левоую много м'ножьство виѳезь вь венце стоiахоу. Селевкоуша вьставь и книгоу Дарiевоу прiемь, и сiю прочетавь. Александрь же слишавь писанiа та, iарости и гнѣва напльни се, и книгоу[3] прiемь раздре, кь нимь же iаростно рече: не подобаше цароу вашемоу Дарiю главоу зрешти кь ногама беседовати; не тако бо Македонiа безглавна iесть, iакоже Дарiю мнить се бити. И сиiе рекь кь нимь, и вь скоре сiихь отпоусти, книгоу[4]

---

[1] k. самѳира. —[2] k. мерсиловемь.—[3] m. епистолию.—[4] m. епистолию.

Дарію отписавь имеюште сицѣ: Алексендрь витезь и македонискы царь[1] Дарію перскомоу цароу. Книгоу[2] твою, еже кь моимь людмь, почтахь, и благодарихь о земли нашеи пекоуштоу ти се, и мене же млада соушта вь полате вьспитати требоуюшта; нь млекомь сьсоуштимь отрокомь питати вь] полатѣ царскои не подобаіеть бити, нь дебелехь[3] месь іадоуштимь; пожди оубо мене вь малѣ, дон'деже оть сьсцоу матер'ню[4] отрекоу[5] се. И тако кь пер'скои чьсти[6] пришьдь, вь царстви твоіемь вьдворити се имамь сь всѣми Макіедоніани. Кан'дар'коуса[7] же кь намь послаль іеси бити Макіедоніаномь цара. Не кь томоу пос'ли іего семо, не имаши бо іего видѣти; не тако бо Макіедоніа без'глав'на іесть, іакоже тебе мнить се бити. Алексен'дрь же ороужіiе макіедон'ско вьзмь Кан'дар'коуса дарова рекь іемоу: оть царства моіего отиди скоро, и іегда брань сьтвореть Макіедоніане сь Пер'си, носи сіiе на главѣ своіеи, да познав'ше не оубиють те Макіедоніане. Поклисарь же кь Дарію вьзврати се, посланиіе[8] Алексен'дрово вьдасть іемоу, прочьть же сіiе Даріiе посмеіа се. Кан'дар'коусь же кь ніемоу рече: не подобаіеть тебе, цароу, таковоу іепистоліоу приіемь смѣіати се іею, видѣхь бо вь младѣ юноши многолѣтноую старость[9]; да аште болешта зоуба не истрьгнеши, много страдати имаши оть ніего; финика[10] бо млада не истрьгь, о стара не коушаи се[11].

19. (XXXVI. *Јагић* 237, 8.) О сихь Даріе небрѣгь, пакы Кливоу[12] нѣкоіего оть вѣрныихь своихь посла вь

[1] m. још: синь Филипа цара и Олимбіаде царице. — [2] m. епистолию. — [3] m. трьпькихь. — [4] m. сьсце македониске; f.: сьсцоу македонскоую. — [5] m. отригноу. — [6] m. пишти. — [7] m. Каньдырькоуса. — [8] m. епистолію. — [9] m. моудрость. — [10] m. кифариса. — [11] m. остаревшомоу не троуди се. — [12] m. Клитовоуша.

Макıедонию сь повелѣниıемь разорити в'са[1], Алексен'дроу же вьдасть строуг'лоу и коло[2] и [два ковьчега велика праздна и] велицѣ двѣ врекıе[3] мака и писаниıе[4] сиково: „Даріıе надь цари царь, пер'скыи богь, дететоу моıемоу Алексен'дроу радовати се. Не тако подобаше тебе моудрь бити и прѣзрѣти моıе прьвоıе писаниıе[5]; нь да вѣси[6], ıако младихь моудрованіа на глоумоу, сію послахь[7] тебѣ строуглоу, ıако да сиıею заврьтаıе играıеши, и коло, имь же младен'ци играють, и два ков'чега праздна и велицѣ двѣ врѣкıе мака, ıако да два ков'чега напльниши тріи лѣта дан'ка[8]; макь же прѣброивь, да оувѣси число воиске моıеıе. Да аште данькь кь мнѣ не поустиши, свезань кь царствоу ми приведень боудеши, и милость царства ми не обрѣштеши". Сію ıепистолію Клидоноушь[9] вьзьмь кь Алексен'дроу пріиде. Алексен'дроу же вь мьчтаніи мнозѣ на парастаси поклони се, писаниıе[10] вь роуцѣ подасть ıемоу и ков'чеге и макь и строуг'ли прѣдь Алексен'дромь положи.

20. (XXXVII. *Јагић* 238, 1.) Алексен'дрь же[11] прочьть посланиıе, главою же помаıавь рече: неизьчтен'ноıе грьдыніе твоıего високооумиıа[12], Даріıе, ıако богоу небесномоу подобыши се, и не знаюште и чловѣкомь можеши ли подоб'нь быти. До небесь вьзнесе[13] се, и до ада сьнидеши! И вьзьмь Алексен'дрь макь, начеть жвати ıего, и ков'чеге разбити повелѣ; писаніıе же кь Дарию поусти

---

[1] m. разоумь искоусити Александровь. — [2] m. строуглоу малоу и коло дрѣвено. — [3] m. вретишти. — [4] m. епистолию. — [5] f. прѣобидѣхь тебе вь прьвои моеи епистоліи. — [6] m. ведомо да ти есть. — [7] m. наглеиша соуть, нь послахь. — [8] m. тролѣтнимь данькомь напльниши. — [9] m. Клетовоушь. — [10] m. епистолию, и тако и иначе. — [11] m. још: приемь. — [12] m. о неисьчьт'неи грьдини твоеи и високооуміа твоего. — [13] m. вьзвисивь.

сиково: „Алексен'дрь царь Даріоу цароу. Вьсака чьсть творештомоу ю сьбиваıеть се; ты дет'скомоу[1] безоумию подоб'нь ıеси, мнѣ оудавь, имь же дѣти играють, и самодрьж'ца зем'ли сими оукрашаıеши[2] ме! И да вѣси, ıако кроугь кола сего вьсеıе зем'лıе кроугь приıети ми подобаıеть, и на те оустрьмити се, и врьтѣти се имаши прѣдь мною ıако строугла, макь же твои вьсь сьж'вахь, и тако сили твоıе побѣдивь сьтроу. Ков'чеге же твоıе мѣсто дара приıехь; доволюи вьсточ'ними странами [m.: междоу подобними тебе Перьси попоуе страшливеми соуште и невоиньствьнеми, запада[3] же остани се, ıако да вь немь не падеши се, и довольнь боуди оброки своими". И даровавь Клитовоуша отпоусти, вьдавь емоу кьбль пьпра. „Вь место твое мьчьниıе воиске оудахь тебѣ кьбль пьпра. И сего сьжвавь храбрость мое воиске оузнаеши".

21. (*Јагић* 238, 19.) Семоу же сице бивьшоу Александрь брати се повеле воисце на филипоушькомь поли, и прѣписавь ю и обрете сице тисоушть .е. сьть, три ста оубо остави Македонию блоусти, две сте сь собою поведе; на солоуньскаго оустрьми се цара. Кар'хидонь же солоуньски царь слишавь Александрово нашьствиıе на нь, и оубоıа се много, и не моги соупротивити се, поклисара же прѣма емоу посла, и злата множьства емоу оудавь, и конь .р. из'браних и колесницоу златоу оукрашеноу и сына своего Полоукратоуша кь немоу пославь сь епистолиею имеюште сице: „Кархидонь же соулоуньски царь Александроу македонискомоу великомоу цароу. Радость тебе приношоу имети нарокь и чьсть дан'ноу тебѣ оть бога. Міи вьси слишахомь и о сихь

[1] m. детинемоу. — [2] m. прообразоуеши. — [3] m. има' задаже. Исправио сам по f.

благодаривьше боги великие кь дрьжаве царствию твоемоу приложити се изволихомь соупротивити се тебѣ не могоуште, ноуждоу лоубочьстіа сьтворихомь, сына своего Поликратоуша слоужити тебе на чьсть послахомь, и сь многоценими дарьми вь царстви твоемь да обретаемь се, и тебе елика по силе нашеи дани и воискоу да давамо, и милостивь боуди намь, Филиповь сыне, вьса бо подроучна тебе промисль вишни сьтворити имать, и аште оугодно іавить се сие наше малое моление и послание, кь царствоу ти да придемо“. Александрь же епистолию приемь прочьть и радостнь бивь дари весело приемь, Поликратоуша же кь себе сь оусрьдиемь приемь о писан'нихь емоу оумиливь се епистолию повеле писати кь немоу: „Лоубимомоу ми братоу Кар'хидоноу, солоуньскомоу цароу, Александрь македониски царь радовати се пишоу. Іепистолию твою прочьть не толико и даромь радост'нь бихь, елико прѣклонемь и лоубознемь твоимь речемь. Глаголю тебе прич'тоу, іако прѣклоноу главоу ни мьчь не сечеть. Сынь бо твои сь мною есть, ти же вь царстви сѣди, мнѣ же на помошть .ві. тисоушть воиске посилаи, на годиште .т. таланить злата посилаи“. Солоунь же приемь и царство его, кь Аѳинеи оустрьми се.]

22. (XXVII. *Јагић* 239, 20.) [Сказаніе о градоу Аѳинеи]. Аѳинеискыи[1] градь великь бѣше и в'сакыимь оукрашениіемь земльнымь оукрашень и мьчтаниіемь; .ві. риторь обладаше, имь и всоу зем'лю еллинскоу окрьмліаше господствомь и соудомь правимь. Слышав'ше же Алексен'дрово пришьст'віе кь себѣ, сьвѣть творахоу не дати іемоу градь, и не припоуштати іего кь градоу[2].

---

[1] т. Аѳина. — [2] т. или Александроу дати се, или его кь градоу не припоустити.

Философь Софок'ліи[1] именемь рече кь нимь: не подобаіеть вамь сь Алексен'дромь быти се, Алексен'дрь бо Коумане прѣоубивь[2] и Анасар'хоса пелагон'скаго[3], землю ихь прѣіеть, Каридона[4] же солоун'скаго цара, мирно кь ніемоу пришьдьша, на законоу вь царстви іего остави. Дроуги же философь[5] рече: оть нелиже Аѳина зачела се іесть, ниединь царь не прѣіеть ю, оть нелиже великыи царь Фока[6] на Аѳіноу пріиде' и рьва [сию много, ничто не оуспевь празднь отиде, и Ексеексень перьсидиски царь на ни пришьдь некогда сь силою великою, не тьчию ничто оуспевь] и, оть нась разбиень, бѣжа, и вь іединомь отоцѣ макіедон'скомь оутоноу; да не подобаіеть намь, тако сил'немь, Филиповоу сыноу дати[7] се. Діогіень нѣк'то, вышшіи философь рече: ходившоу ми прѣжде тріи лѣта вь олим'біад'скыи отокь, тамо Алексен'дра видѣхь, пришьль бѣ на олим'бьско коло оуристовати[8]. И Ураниіе же нѣкыи философь олим'біад'скыи, тоу стоіе, рече, іако юноша сіи славою земльскою великь боудеть, да сиіе в'сѣмь вѣдомо[9] іесть о ніемь, да не подоб'но есть Алексен'дроу противити се цѣлооумноу вь моужьствѣ; аште бо и младь іесть, нь величьствомь и воискомь зѣло крѣп'кь іесть, подоб'но іесть намь сь даромь и чьстію срѣсти іего, прѣжде прѣдѣль аѳінеискыихь, благь бо и Алексен'дрь благооугод'наа сьт'ворить намь, и не приразивь се намь, вь Римь поминеть. Сіа же Аѳінеомь лоуда[10] іавише се,

---

[1] Грчки рукопис с. има Диогена. Колико сам могао опазити, од грчких до сад познатих текстова ниједан не помиње Софокла.— [2] m. оубивь прьвее. — [3] m. Наксар'ха пелагонитьскаго цара.— [4] m. Кархидона. — [5] Бољи грчки текстови помињу по имену Демостена. m. има Андистень. — [6] m. Дионисие. — [7] m. поклонити. — [8] m. још: честь и витежьство свое питати. — [9] m. іаве. — [10] m. неоугодно.

философа же оукараше, рев'ше: оу всакомь моудрьци до волıе лоудости. Онь же сьжаливь се отиде оть града и кь Алексен'дроу прибѣже, и всемоу вешта сьтвори ıего.

Алексен'дрь же ıарости[1] испльнивь се, и воиске своıе нареди, по достоıанию вь аѳıнеиско господство прıиде, и подь градомь Аѳıнеомь ста, поклисара вь градь посла Ар'факса[2], моужа Коуманина, семоу же ıезыкоу[3] Аѳинеи не разоумѣше и по вьсемоу градоу искаше, [m.: едва единога коуманьски оумеюшта обрѣтоше, и сего драгоманомь оупрашахоу повелен'на емоу оть Александра вьзвестити. Семоу же кь нимь рекьшоу: тако вамь повелеваеть велики царь Александрь: дадите ми дани и воискоу, и цар'ствию ми поклоните се; аште ли сие не сьтворите, мьчь македон'ски вьса блага земле ваше поразить, и по великои чтети, не хотеште, поклонити ти се имате. Се слишавьше Аѳинане Александровоу оубо посланıю пороугаше се, и сего кь Александроу отпоустише, пороучивьше сице: Не подобаеть се тебе, Александре, Аѳинеıаномь звати се царь; мнози бо тебе подобни царие подроуч'ни соуть вь Аѳине, и мнози больши витези и философи вь Аѳине вьдвараю̈ть се. Да довольнь боуди вь Македониıе царствовати, ıакоже бо хоте вьшьль еси зде, и ıакоже хоштеши, и не изидеши оть соудоу. И сие рекьше, отпоустише поклисара, своемоу же драгоманоу[4] главоу отсекоше, прѣдь нимь рекоше: ıако ни драгомана требоуемь Александровемь рѣчемь. Александрь же сие слишавь, раз'гнѣвавь се рече: горе земли, ею̈же обладаю̈ть мнози. И сие рекь на брань воисце направити се повеле и сь .д.-хь странахь, и рьвати градь рече, оубиствоу же сьтворьшоу се вели-

[1] m. гнева и ıарости. — [2] m. Арфаксада. — [3] m. езика. — [4] f. тльмачю.

комоу. Тогда Коумание Александрови сь едине стране града крепько налегоше. Беше видение стрѣль летештее вь градь іако облакь. Граждане же о семь тоу живьше, вьси напрасно градскихь врать отворивьше и на дворь изьскочивьше Александровехь Коумань .і. тисоушть оубише, и оть Александровехь Македоніань на дроугои страни града .д. ста коникь[1] банестрами[2] оубише, и оухиштрениемь некоемь ог'нь изь града врьгоше оу Александровоу заставоу, вь маліе его не опалише. Семоу же сице сьтворьшоу се, вечерь приспе, и Александерь на станове отиде, стражие же около воиске поставивь, властеле же старе сьбра кь себе векати: что да сьтворимь лоукавимь симь граждановь, землоу же не разьроушивьше на градь придохомь и себе осрамотихомь, да что подобаеть намь сьтворити? Диогинь же, филоусопь аѳинеиски, иже вь мале оть Аѳинеи кь Александроу прибегьль іе, рече: цароу Александре, града аѳинеискаго помоучно приети не можеши, множьство же много люди рьвьчь вь немь есть, боле две сте тисоуштъ. Нь сьтвори хитрость, да измамимо ихь на дворь, іако да сь нами біють се, и сихь іако неискоусних боію победити имамо; сихь победивь градь по готовоу примимь. Семоу же сице бивьшоу, оухиштрение] Алексен'дрь сьтвори, іакоже иногда Грьци подь Троомь градомь. Рече, и плѣнише плѣнь; по томь рече двигноути се оть града .ві. пьприштъ, и на околоу рече оставити плѣнь вьсь, ов'це и волове и прочаа в'са, и писаніе[3] остави писан'но сице: моужіе аѳінеисціи, не вѣдѣхь толикоу силоу богь вашихь; кь вамь пріидохь поразити вась, и не хоте богомь вашимь приразихь се; вь с'нѣ бо ми се вь ноштъ сію іавльше, многа и страш'на мнѣ

[1] f. још: изь града. — [2] f. бенестрами. — [3] m. епистолию.

рекоше; и сихь азь оубоıавь се вь землю свою вьзвратихь се; ов'це же и воли [оставихь на околе моемь много, и сихь] вьз'мше, богомь вашимь жрьтвоу принесите, и помолите ихь о мнѣ, да ме помилоують. И сіа рекь Алексен'дрь отиде сь вои своими .вı. пьпришть оть града и вь ıединомь лоузѣ скри се. За оутра же видѣше воискоу ошьдьшоу [граждане] на околь оустрьмише се, и писаніе[1] обрѣтьше рекоше: оть страха побѣже сынь Филиповь. И тако изь града изьлезоше терати вьси Алексен'дра.

Алексен'дрове воиске бѣше двѣ сте тисоушть пешьць и .р. тисоушть кон'никь. Философь же нѣк'то атин'скыи, Промахь именемь, рече: моужіе аѳінеисціи, сьнь видѣхь страшьнь вь ношть сію, ıако великаго бога Аполона храмь паде се, и прагове[2] вьси Аѳинеıе обориште се, и врата великаа Аріıеваледа падоше се. И Алексен'дра видѣхь на льву вь градь Аѳінеоу вьходешта[3], и видѣхь Макıедоніаани срьпи носеште, и класиıе пшеничьно, изьрастьше вь ширинахь града нашего, пожинахоу и зелено и зрѣло. Сіа рекь Промахь философь не даваше Алексен'дра терати. Граждане же того не послоушав'ше, нь вьслѣдь Алексен'дра идехоу.

Алексен'дрь же чекаше ихь при Костоломѣискомь[4], воискоу наредивь. И приспѣше граждане на Виталіиско полıе, и оуслышав'ше глась троубамь и накарадамь и праскавицамь, и воискоу видѣше изь лоуга исходештоу, оубоıав'ше[5] се, сами кь себѣ рекоше: о како прѣльсти нась сынь Филиповь! И не могоуште оубѣжати, и не хотеште, на бои гредехоу[6]. Бѣше же видѣти овехь оубиваıемыихь, овѣхь прѣсѣцаıемыхь, и прѣзь вьсе Вита-

---

[1] m. книгоу. — [2] m. пирьгове. — [3] m. выахаюшта. — [4] m. при кастилисцемь лоуве. — [5] m. оужасоше. — [6] m. придоше.

ліиско полıе тераюштихь. Доидоше до града тераюште се и сѣкоуште се о бои, и оу замесь вьнидоше вь градь Макıедоніане и Аѳінеане. Бѣше же видѣти жалостьно видѣниıе, дѣти же и жены кь своимь текоуште[1] на срѣтеніе, и обои оубивахоу се, жени и дѣти, и вьп'лю до небесе досежоуштоу[2], обои замѣсише се по срѣдѣ града и крьви пролѣвахоу се.

Алексен'дрь по срѣдѣ ихь на вологлавомь кони ıаздѣше и молıаше се сѣчю прѣстати, и, не моги оуставити ихь, рече градь запалити, ноуждно бо ıесть моужа оуставити ıарости напльнив'ша се. Жене же аѳинеискыıе, одрьв'ше лица своıа и кь Алексен'дроу вьпіаху: милостивь боуди намь, сыне Филиповь, цароу Алексен'дре! Онь же не моги оуставити сѣчь, повелѣ градь запалити. Людиıе и жены оу коулоу оутекоше и спасоше се оть ог'нıа. Тогда глаголıемыи ихь великыи и див'ныи [храмь] богь аѳинеискыи[3] сь вьсѣми богы паде се и из'горе.

Се слышавь Алексен'дрь, рече: аште быше се бози были, сами оть ог'нıа спасли се быше. Пакы же Алексен'дрь ıарость и жалость смѣсивь рече: дьньсь макıедон'скаа ороужіа[4] крьвию аѳінеискомь окрьвавише се, и не произволıениıемь моимь, нь них неоумѣниıемь. Диогıень философь рече: о горе неприıемлюштіихь моудріихь сьвѣта; добрѣ речен'но ıесть: моудра накажи моужа и вьз'любить те, безоум'на же, и вьз'ненавидить те; даи прѣмоудроу виноу, и прѣмоудреи боудеть. И вьсплака же градь аѳін'скыи, и сь нıею[5] сметоше се в'си отоци вьселıен'сціи, жалıахоу аѳінеиска паденіа[6] царіıе

[1] т. идехоу. — [2] т. соуштоу. — [3] Требало би: аѳинеискыихь. — [4] т. чрьна ороужіа. — [5] т. и Тива сь нею. — [6] т. слишавьше сие царие сикилисци жалеште великаго аѳинеискаго града велико падение.

вьселіен'сціи велиціи. Сіа же слышавь Алексен'дрь, рече: главоу не разбивь, не можь моз'га испити.

И оттоудоу вьставь Алексен'дрь шьствіе кь Рымоу твораше, отредивь сь собою тисоуштоу и четири ста витезь. Тогда срѣтоше іего царь тракіискыи и поул'скыи, и дамал'скыи и готь'скыи и тривал'скыи[1], и принесоше іемоу дари многи без'числьныи, стѣми царьскые многоцѣн'ные и даани .ві.-мь лѣтомь, и имень царьскыихь лишише се, сатрапомь повелѣ звати се имь.

Алексен'дрь же кь Римоу пріиде. Слышавше же Римліанѣ идоушта кь нимь сметоше се, Римь же на оп'кине[2] дрьжаше се, іакоже и Аѳініане. И[3] сьвѣшташе Рим'ліанѣ: чьто сьтворимь? Добро іесть Алексен'дра вь градь поустити сь почьст'ми мнозѣми и сь дар'ми, отложьше се на отьчьскыхь оуставѣхь, милостию непоколѣбимою на законѣхь быти. Кь Богоу же своіемоу Амоноу вь црьковь притекоше, и моліаахоу се іемоу вьз'вѣстити имь іаже о Алексен'дри. Сы же вь с'нѣ іавль се рече имь: моужіе великаго града Рыма, не боите се Алексен'дра, сынь мои іесть. Нѣкогда ходив'шоу ми по нѣкоіеи потрѣбѣ вь Макіедоніоу, быхь сь матерію іего Олим'біадою, и семоу быв'шоу роди се Алексен'дрь. Сего сь чьстію срѣштите, и поклоните се іемоу іако цароу, и прославѣте іего!

Вьніегда же кь Римоу приближи се Алексен'дрь, Рымліане же сь чьстію[4] великою срѣтоше іего. Бѣше же див'но и слав'но срѣтеніе іего. Четири тисоуште вѣн'чан'ныхь витезь на фарижехь бѣлѣхь срѣтоше іего и двѣ тисоушти дѣвиць на бѣлѣхь фарижехь, и крьзма

[1] т. тракисци и лакемедоньсци и моуреисци, и дальмацисци и трилисисци, и поульсци. — [2] т. обьштиною. — [3] т. слишавь же елика Аѳина пострада. — [4] т. сь славою великою и сь чьстию.

црьвена и везена сь златомь, и прочіихь люди тисоушта и четири ста. Сіи же в'си ношахоу дафиново вѣт'выіе вь роукахь сь златомь. И двѣ тисоушти поповь[1] идол'скыхь, и ношахоу свѣште веліie вь роукахь, изыдоше на срѣтеніie и изнесоше іемоу крьз'мо великога цара Соломона црьвено, іеже бѣ вьзель[2] Навьходоносорь царь, іегда плѣни[3] Іеросалимь. И изнесоше блюдь самотвор'ныхь тисоуштоу и двѣ стѣ[4], іеже бѣ поставиль Соломонь царь вь храмѣ господни вь светаа светыхь, сь камениіемь многоцѣн'нымь, и вѣн'ць Соломоновь, вь немь же бѣхоу .г. камени, имоуште .ві. дѣист'віи исцѣліеніа[5]; и изнесоше іемоу стемоу цар'скоу Сивилѣ[6] царице, имоуште дѣиствіа многовльшьб'наа; и парижа изведоше подь кіепаз'момь[7] кор'кодиловемь, оседлана сед'ломь оть камена адаман'та[8]; и изнесоше іемоу ороужіie Агаміieоуша[9] кралıа, иже вьзеше вь Трои Алексан'дрово, Парижа, сына троискога кралıа Прѣмоуша[10]; изнесоше іемоу копиіе лифан'диново[11] сь бисеромь обнизано и камениіемь многоцѣн'ныимь Аіак'ша[12] Телемоникıа, и прочіихь копи .і.[13]; и изнесоше іемоу штить, попеть аспидовомь кожомь Таркиніа[14] рим'скога цара. Сіе же слав'ноіе срѣтениіе видѣвь Алексен'дрь, радостьнь бысть зѣло и много воиске своіе нареди, Макіедоніане же конь себе поіемь, самь же на чюд'наго Доучипала вьсѣдѣ, и вѣн'ць постави на главоу свою Леопатре[15] егуп'тьске царице .ві. камень

---

[1] m. іереи. — [2] m. плениль. — [3] m. прие. — [4] m. емоу .ві. блоудь самотворьнихь оть .ві. камень многоценихь. — [5] m. још : и .ві. имень сыновь Исраилевь бехоу. — [6] m. юш'ке Сивиле. — [7] m. хакизмомь. f. : халкизмомь. — [8] m. адаманида. — [9] m. Агемононь. [10] m. Прѣльмоужа. — [11] m. алефандиново. — [12] m. Иакиша. — [13] m. још : и стемь прочихь .з. — [14] m. Тьрькниıа. — [15] m. Клеопатре.

имоушта многоцѣн'ныихь, коніе же повод'ниіе и троуб'ниіе гласи нареди по подобію, на срѣтениіе Римліаномь изыде.

Близь же быв'шемь имь, витези и дѣвице рим'скые сь конь сьсѣд'ше[1] поклонише се Алексен'дроу и рекоше: многа лѣта Алексен'дру сегаи свѣта цароу. И сіе рекше отстоупише на страну, и дроузи, по нихь пришьдьше, прославише іего. И попове[2], пришьдьше сь свѣштами и кадил'ницами, покадише іего воніами различ'ними, и прославише іего вь коупѣ веселеште се. Вьшьдь же вь градь Римь, приведоше іего вь храмь Аполоновь[3], іереи же Аполонови срѣт'ше покадише іего, и поклонише іемоу злато и ливань[4] измир'ноу, сіа оубо царьскаа дарованіа соуть, и изнесоше іемоу писаниіе, имоуште сице: „Вь петитисоушт'ноіе лѣто вьстати имать оть Макіедоніје іединорогь коз'ль, и поженеть в'се пар'доусе запад'ниіе[5], и по томь кь вьстокоу оустрьмить[6] се, идеже великыи ов'нь двоіерогыи, іемоуже рози до облакь[7]. Сего іединорогыи оударить рогомь вь срьдце, [оубиеть], и потресоуть се Миди и Финици и вьсточ'ныи вьси[8] іезыци, и острые мьча пер'скаго притоупить[9]“.

Сіе же писаніе Алексен'дрь слышавь и соуштихь о ніемь тльлкованіа вьпрашаше. Философь же кь ніемоу рече: великыи цароу Алексен'дре, вь дьніи іевреискаго цара, пророка Даніила слышахомь, іако вь писаних нашихь западниіе царе пар'доуси париче, ов'на же дво-

---

[1] m. на фарижехь поклонише се Александроу, сь конь же не сьседоше. — [2] m. іереи. — [3] m. још: поклонише се. — [4] m. и тьміань. — [5] m. још: грьдѣливиіе превьзносеште се. — [6] m. вьвратив. — [7] m. оть юга на северь досежоуть — [8] m. велици и страшни. — [9] m. још: и вь Римь пришьдь царь сьврьшень прославить се; и семоу белегь вь Римь пришьствіа боудеть, іако сь миромь поклонити се емоу вьсь Римь безь вьсакие рати.

ıерога пер'ско царство, [Миди же и Финици вьсточна велика наричеть царства], козла же ıединорога макıедон'ско царство наричеть, ıакоже намь мнить се быти[1], понıеже ıавѣ все творить чюдноıе твоıе пришьствіе вь Римь. И Алексен'дрь же рече: ıако промыслоу божию волıа ıесть, тако да боудеть, сил'ни бо падоше, и немошт'віи прѣпоıасаше се силою. И тоу веселештоу се ıемоу сь Римлıаны и Макıедоніани, пріидоше кь нıемоу вьса царствіа запад'наа, и принесоше ıемоу дари многоцѣн'ни, [молеште се емоу не ратовати ихь]. Алексен'дрь о семь оумиливь се, [даань и воискоу .вı. лѣтомь даше ıемоу], Лаомедоуша[2] свога прис'нога и любимога вь Римѣ цара постави, и в'сѣмь западнимь царемь.

Злато же много и воискоу вьз'мь на оучеш'коу землю[3] оустрьми се, тамо же шьствіе творе[4], царства многа и крѣп'ка порази и всоу вьселıен'ноу прѣшьдь, даже до Океана рѣкы[5] дошьдь[6]; и трехь рѣкь[7] иже в'соу землю обьтичють. Звѣри обрѣте тамо чловѣкообразные и двоıеглавы, змиеви погы имоуште, сь ними рать сьтворь великоу, и тѣхь побѣди, звѣри бо, ороужіа не имоуште, вь скорѣ падоше. И на желѣзноую нѣкоую гороу вьшьдь[8], жены дивиıе на Алексен'дра вьсташе, и рать великоу сь ними сьтвори, вь ıединь чась тисоуштоу[9] одь воиске ıего оубише. В'се жены тіи крила имѣхоу, и нок'ти ıако срьпи, крѣп'кы бѣхоу зѣло, тѣло же ихь одѣıан'но бѣше власы, и прѣлетаюште, изьдирахоу воıемь очи[10]. Сіа же слышавь Алексен'дрь повелѣ трьстіа запалити. Жены же не вѣдѣште ог'ньное ıест'ство вь пламень вьлетахоу, и тѣмь крила из'гарахоу, и на

[1] т. остро соуште и храбро. — [2] т. Лаомедона. — [3] т. юш'ке стране. — [4] т. шьствоуıе. — [5] т. великие реки. — [6] т. приспевь. — [7] т. нема трехь рѣкь. — [8] т. вь гвоздоу некоемь горь техь. — [9] т. .р. — [10] т. још: и лица раздирахоу.

землю падахоу. Сіе же вои прискачоуште оубивахоу, и тѣхь оубише векіе .к. тисоушть.

И Окіана рѣкы дошьдь[1], вь вьселіен'ноу врати се. Вь Неглитор'ви[2] дошьдь, воисцѣ починоути повелѣ, окол'нимь же господамь .вı. тисоушть голіи сьтворити повелѣ, и в'сака голиıа по тисоуштоу люди вьмѣштати сь всакою потрѣбою, и кь вьстокоу по великои поучине мор'скои поити, и по вар'вар'сцѣхь ıезыцѣхь, и прѣдь ними Потоломеа воеводоу и Филимона[3] посла, вь Іегуп'тѣ сь ними срочи се сьстати. Повеле же имь вьсоуде зем'ліе и грады прѣıемати, и оть нихь воиске и дан'ки оузимати. Самь же вь голию вьшьдь, и доупоув'шоу вѣтроу[4] .боур'ноу, кь вьстокоу оустрьми се сь три тисоушти голіи, Ан'тіоха надь ними капетана и воеводоу постави. [Надь дроуземи же трема Селев'ка капетана сьтвори]. Над дроугими трьми[5] тисоуштами Визана[6] капетана и воıеводоу постави. И толико множьст'во голіи на четири чести раз'дѣлише се, и по мороу плаваше[7] .л. дьнь и .л. ноштіи.

23. (XXXVI. *Јагић* 247, 9.) Алексен'дрь же приспѣ вь Егупьть, и тоу паде воиска, и начеше градь зидати, и нарече ıего вь свое име Алексен'дріа[8]. Селев'кіи[9] же сь своими голіами вь Киликію приста, и тоу градь сьзда и нарече ıемоу вь своıе име Селев'кіа. Антіохь же великыи, идеже приста сь своими голіами, и ть градь сьзда,

[1] m. још: и тоу вь море понараюште видевьше. — [2] m. Глитероу — [3] m. Филона. — [4] m. дьхноувьшоу же югоу. — [5] m. трема. — [6] m. Византа. — [7] m. плоуше. — [8] m. овако има почетак ове главе: Александрь же вь Егуп'ть приспевь сь своими голіами, идеже златотечени Нил вь море пристаеть, и градь сьзда вь име свое великь и краснь ѕѣло, и нарече име емоу Александріа. — [9] m. Селевькоусь.

и нарече іего вь своіе име Ан'тіохіа[1]. Визань[2] же сь своими голіами вь теснотоу тракіискаго мора приста, и тоу градь сьзда вь своіе име, и нарече име іего Визан'тіа[3]. О семь же Алексен'дрь много оскрьбивь се, не знаіе, кои где присталь іесть, и по .л. дьніи оузна о всѣхь, г'де кои приста и градь сьзда. И по малѣ сьсташе се в'си, и градь сьздаше, и нарекоше име іего Осиіенось[4], иже глаголіеть се срьбьскыи: іединосрьдьни сьстан'кь[5]. И вь томь градоу .ѕ. мѣсець сьтворише и кон'ничкоу воискоу дочекаше[6]. Потоломеи же и Филонь Алексен'дроу повѣдахоу[7], колики сьлоучише се имь напасти, боіеве мнози и чюдни оть царь вар'вар'скыихь, и сихь всѣхь побѣдив'ше, свезанехь привождахоу, і ихь же Алексен'дрь оувѣривь, па свою землю отпусти ихь, завѣштавь за .ві. лѣть воиское .р. тисоушть посилати.

И оть тоудоу Алексен'дрь двигь се, сь воисками вь Асію отиде, и тоу градь сьзда и нарече име іемоу Тріополь[8]. И тоу хотехоу и дроузи гради зыдати. Раз'гнѣвавь се Алексен'дрь рече: о велемошт'ніи мои и мили Макіедоніане, не подобаіеть намь воин'ство оставити, да градове зигіемо, нѣсть бо вь нихь тврьгіе[9]. Мало ли градовь тврьдихь и крѣп'кыихь мы разорис'мо храбростію и воиньствомь?

24. (XLII. *Јагић* 248, 13.) И тоу в'соу Асію прѣіемь, и кь стране придіискои[10] пріиде. Пріиде же вь царство нѣкоіе[11], иже вь нѣкаа врѣмена Ел'лины прѣ-

---

[1] m. веліа Аѳиохіа. — [2] m. Визаньть. — [3] m. Визан'ѳа. — [4] m. іеньварьднось еносиль. — [5] m. вьсе срѣдѣ станькь. — [6] m. сь коничьскою воискою сьсташе се. — [7] m. вештахоу. — [8] m. Триполь. — [9] m. још: ни крепости, нь вь воисце и вь храбрехь витезехь. — [10] m. фаридискои. — [11] m. вь Трою.

ıем'ше разорише жены ради нѣкые Іелѣноуше, кралıа лакıедон'скаго, сына Мелеоуша[1], кралıа африкıискаго, Прѣельмоужа[2] именемь, Алексен'дрь Парижь, на вѣрѣ вьзьмь, вь Трою градь приведе, благодар'нь ıавль се свомоу господиноу. Менелаоушь же краль селев'киискые[3] и пелагон'скые и феталіискые царе и витези на помошть призвавь, жены ради своıе Іеленоуше на Трою градь оустрьми се, и всоу африкıискоую[4] зем'лю острію мьча прѣдавь, .иı. лѣть Трою, великыи градь, рьваше и прѣıеше, и вьсь моужьскь поль огню и мьчю прѣдаше[5], ıакоже Омирь вь своихь к'нигахь пишеть. Тоу бо тогда мнози витези падоше вь остри мьча оть Іеллинь. Оть исконы бо града того обичаи оузаконише се, коликымь великымь повин'ны соуть злымь, прьвѣıе бо Адамь женою прѣльштень бысть[6], и паде, великыи и крѣп'кыи Сам'псонь женою погибе, и прѣмоудрыи вь чловѣцѣхь Соломонь жены ради адь наслѣди. И вь Трои градоу мнози храбри[7] витези и царіе за ıединоу женоу погибоше.

Тоу Алексен'дрь пришьдь, живоуштıи вь Трои градоу срѣтоше ıего сь чьстію великою и дары многоцѣн'ными, изнесоше ıемоу ороужіе Ацилеша, Пер'леоуша[8] кралıа сына, на львове кожи прѣсталıено, и штить Аıак'ша Телемоникıа[9] и прьстень ıегупьтьскые кралице[10] оть камена ан'дракса[11], имѣюшть силоу таковоу, иже вь великоу немошть вьпадь[12], и на нь вьзираıе, исцѣлеваше.

[1] т. кралıа кемеденоньскаго Менелаоуша. — [2] т. Прѣльмоужа. — [3] т. вьсе ливииске; а пелагонски и тетаски не помињу се у т. — [4] т. фиридискоу. — [5] т. још: сего же оухиштрениемь некимь прием'ше. — [6] т. паде се. — [7] т. изрочити. — [8] т. Ацелеша, сина Прѣльша крала. — [9] т. Иıакша Тельмоносіа. — [10] т. Іегоупе, троиске царице. — [11] т. аньтрас'ка. — [12] т. вь лоун'ноу немошть вьпадаеть.

Изнесоше ıемоу на иконѣ написанъ образъ Минерве кралице[1], на нь вьзираюшти троискаго кралıа дьшти[2], вьса ıеллин'скаа Трою градоу прилоуч'ша се разоумѣваше[3]. И изнѐсоше ıемоу крьзно Поликсенiıе[4] госпоıе, дьштере кралıа Прѣмоуша[5], юже прьстеноваль бѣше Ацилешь Пер'леоущевикь[6], ıегда одь Грькь отврьже се, и кь Трои пристоупи, ıегоже оубише братiа вь полатѣ на вечери лоукав'ствомь[7]. Алексен'дрь же видѣвь крьзно чюдодѣистьв'но; ıегда облачаше се вь нь Поликсенiа[8] госпоıа, четиремь различиıамь подоблıаше се, и четири образѣ оуказоваше различ'ни оть различнаго каменiа. Іегда на зелено камениıе вьзираше[9], прибиваше се зѣлено каменiıе бѣломоу ıеıе лицоу, и подоб'нь бѣше образь ıее лоуне небеснои и паоуновоу позлат'номоу[10] перiю; ıегда ли на црьвено каменiе вьзираше, бѣлоıе лице ıеıе неран'жаномоу видѣнию прибиваше се; ıегда ли на плавет'но камениıе вьзираше[11], прибиваше се плаветь кь бѣломоу лицоу ıеıе, и небеснои плавети[12] образь ıеıе подоб'лıаше се; ıегда ли вь нıеи исхождаше[13], различнаа блистанiа блисташе оть камен'ныихь видовь, ıаже оть крьзна того исхождахоу. То крьзно Алексен'дрь видѣвь, и подиви се женѣ тои паче всѣхь жень, и сию похваливь не толико за див'ноу оноу свитоу колико за вѣроу и любовь, юже кь Ацилешоу показа. Ацилешоу[14] бо оумьр'шоу, иномоу моужоу не хоте назвати се жена, глаголаше бо кь себѣ: ıемоуже вьсь мирь не бѣ по-

---

[1] m. госпоге Минерьве. — [2] m. дьшти Кашандра. — [3] m. вьса елика о Трои прорече. — [4] m. Полискене. — [5] m. Прѣльмоужа. — [6] m. нема, — [7] m. и тоу его оубише братiа ее сь лоукавьствомь на вери вь храме Аполона трьнога дельфильскога, оуби же его Александрь и Дивоушь. — [8] m. Полишкена. — [9] f. приницааше. — [10] m. позлаштеномоу. — [11] m. приницаше на свима местима. — [12] m. плавоте. — [13] m. постоупаше. — [14] m. Ацилесоу.

доб'нь[1] витежьст'воу и храбрости и красотѣ іего, како іего запаметити имамь, или иномоу нарешти се жена, ни вь поработаниіе себе не вьсхоте дати Трою разбив'шомоу цароу, нь изволи паче сьмрьть и Ацилешевь гробь[2], него жива поработити се вь пелагон'скоу землю[3]. И се моужеоумниіе жены, іеже по моужи своіемь любовь и чьсть сьблюдоше, двоіа имь іесть мьзда, оть Бога мьзда и оть чловѣкь похвала. „Боліе ми іесть, рече, сь моужемь моимь оумрети, нежели срам'но жити". И изнесоше іемоу вѣн'ць Іетриве[4] госпогіе. Іегда кьто[5] на главоу постав'ліаше, невидимь биваше вь дьне, вь ношти же іако ог'нь свьтѣше се. И изнесоше іемоу бележьць ороуж'ныи прѣмогаго Іек'тора, сь бисеромь и сь камениіемь оукрашень и ськор'фіинеми[6] зоуби и аспидовеми кости[7], и кіепаз'мо[8] оть рибіе[9] коже. И принесоше іемоу к'ниги нѣкоего философа оть Рима[10], кою бѣше сьписаль о троискомь разореніи оть исконы до скон'чаніа. И сію Алексен'дрь прочьть, и тоу подвигь великыихь витезь[11] слышавь, радости и жалости испльнивь се, рече: о колици сил'ныи падоше се жены ради мрьзкыіе и лоукавиіе! Алексен'дрь же вь градь троискыи вьшьдь, [и Троіане же вьпрашаше глаголе], где витеземь гробове соуть? Они же ведоше іего на гробы ихь. И вьзьмь ливань измир'но, покади ихь гробы, и вьсплакавь рече: о див'ни вь чловецѣхь храбри витези и львове, Ацилешоу[12], Іак'шате[13], и Іекьторе[14], аште быхь вась живѣхь видѣль, азь по достоіанию чьсть вьз-

---

[1] т. достоинь. — [2] т. на Ацилешеви гробе. — [3] т. пелагонитьскоу. — [4] т. тежде. — [5] т. Полиш'кена. — [6] т. скор'пиними. — [7] т. нокьти. — [8] т. хакиз'мо. — [9] т. рине. — [10] т. Омира. — [11] т. подвиги великихь витезь видевь. — [12] т. Іацилешоу. — [13] т. Іакоушоу. — [14] т. још: и Несторе.

даль быхь вамь[1], да ıегда оумрьли ıесте, жрьт'воу вамь, ıако живемь, ливань творou и вьздаю, нь поминаıеми[2] ıесте и по сьмрьти [своеи, понеже великоу и дивьноу списателоу вь повестехь прилоучисте се Омироу], и прич'тосте се о сьмрьти мироу[3]. Се же слышав'ше философи[4] и кь Алексен'дроу рекоше: великыи цароу Алексен'дре, Ацилеша, Пер'леоуша сынь[5] по отьци брать ти ıесть, оть Амона бо бога и Олим'біади царице родиль се ıеси[6], и по прилице ıако ıединого отьца ıеста, да аште сьмрьть прилоучить ти се, о цароу, бол'шими похвалами и подвигы царство твоıе напишемь и похвалимь, нежели вь Омири фригіискои[7] и ıел'лип'скыихь царь. Алексен'дрь же кь нимь рече: бол'ше ми ıесть[8] вь Омировѣхь писаніихь царь конюхоу звати се, нежели оть вашихь писаніи ıединои зем'ли царь звати се.

25. (XXVIII. *Јагић* 251, 3.) И семоу сице быв'шоу, Алексен'дрь вь Макıедонію пакы вьзврати се сь Макıедоніани и сь прочими запад'ними цари, ихь же приıель бѣше мьчемь. Сь всѣми силами ıако побѣдоносьць вьз'врати се вь Макıедонию, имаше бо .зı.[9] лѣть оть Макıедоніıе изьшьдь. Мати же ıего Олим'біада царица и прѣмоудри ıего оучитель[10] Аристотель сь в'семи макıедон'скыми люд'ми и женами и дѣцами срѣтоше ıего на рѣцѣ Скаман'дроуши[11] сь чьст'ними дар'ми, и оть тоудоу вьси вь Филипоусть градь доидоше. Тоу Алексен'дрь повелѣ всѣмь Макıедоніаномь .г. мѣсеце вь домохь сво-

[1] m. још: и господинь светоу назваль се бихь сь вами. — [2] m. блажени. — [3] Ових последњих речи m. нема. — [4] m. има имена: Менандрь и Аристоклеи. — [5] m. Іацилешь, Прѣльша крала синь. — [6] m. оть Амона бога и Федиде жени родиль се ıесть, и ти, Александре цароу, родиль се еси. — [7] m. фриидискии. — [8] m. бѣ. — [9] m. .гı. — [10] m. казатель. — [11] m. Скаменьдроуши.

ихь починоути и коніе хранити и ороужіа напраліати, и пакы на вьстокь оустрьмити се хотеште[1]. И по .г.-хь мѣсецехь пакы матерь свою и оучителіа[2] своіего Аристотеліа вь Макіедоніи остави. Вьзьмь же сь собою .р. тисоушть ороужне воиске Макіедоніань самѣхь[3] іеднаацѣхь ороужіемь и белези, и іед'наци хелмове и рогове на нихь, на всѣхь штитовехь львове главѣ и на всѣхь фарижехь іеднака кіепаз'ма[4] кор'кодилова, и тако повелѣ всѣмь шаторѣ около царева шатора ставити, а иномоу никомоу тоу вьмѣшати се. И вь макіедон'скоу воискоу постави благообразныхь жень двѣ тисоушти, и тѣмь повелѣ колес'нице и шаторе одредити, терыаха[5] нѣкоіего надь ними постави, вьса о тѣхь же на разоумно оуправ'ліати, и іегда кто женоу трѣбоваше, кь терыахоу[6] шьдь, и, златицоу давь, женоу вьзимаше, и колико ноштіи сію дрьжаше, толико златиць даіаше іеи. И в'сакаа воюющти сь Алексен'дромь по подобію и оуставоу нареждӓше се; .р. тисоуштъ Макіедоніань конь себѣ нарединь бѣше, іако іегда Алексен'дрь на конь вьсѣдаше, іеднемь часомь в'си на конихь обрѣтахоу се; и іегда Алексен'дрь на обѣдь сѣсти хотеше, и тогда в'си они на трапезѣ обрѣтахоу се, и в'си сь нимь заіед'но бѣхоу, и никотори бо оть нихь хоужд'ши бѣше, нь в'си на іеднацѣхь конихь и свитами и ороужіемь. Воіевода же в'сѣмь Потоломѣи бѣше, моужь любимь и правь, и всакою добродѣтелию оукрашень, и любимь бѣше царемь и вѣр'нь. И іег'да кто оть Макіедоніань на бою оубиваше се, оть инѣхь воискь избираше царь моуже изроч'ны, и симь и на мѣстѣ полагаше, іако да число .р. тисоуштъ Макіедоніань не оумалить се.

---

[1] т. хоте. — [2] т. казатела. — [3] т. соуштихь Македоніань. — [4] т. хакизма. — [5] т. етериіахар'ха. — [6] т. етеріархоу.

[Сказаніе о вьстокоу.] Алексен'дрь же шьствіе твораше кь вьстокоу, и ıелици волıею кь нıемоу пріидоше, сіи чьсть и проштеніе оть нıего пріимише; ıелици же против'лıаахоу се, симь грады раз'биваше, и тѣхь острию мьча прѣдаваше.

26. (XL. *Јагић* 252, 8.) И о семь страхь и трепеть в'се асіискыıе страны приıем'ше, и цари палестин'скыи, і ıевреиско господст'во и вьсъ Іегуп'ть. Вьси бо тіи Даріоу слоужахоу и мнози оть них кь Дарію притекоше, и о нашьствіи макıедон'скомь томоу вьзвѣстише. Даріе же царь пер'скыи вѣст'никы посла кь Алексен'дроу сь ıепистоліею имоуштоу сице: „Даріıе, надь цари царь, великыи и сил'ныи грьдѣниıемь и земльскою славою, тьк'мо богоу небесномоу ıеднако сь сльн'цемь сиıаıе оть вьстока и до запада. Вѣсть вь оуши моıе пріиде, сыне Филиповь, ıако в'соу Іеладоу обыеть и до Рима дошьдь и в'се запад'ниıе царе и страны помель ıеси, и Океана рѣкы дошьль ıеси и не тьчию симь довол'нь ıеси, нь и юж'ниıе вар'вар'скыıе и ıеѳіоп'скыıе и в'се запады, под'роуч'ныıе моıемоу царствоу, поколѣбаль ıеси, и многаа оть них богатьства приıель ıеси, и ıеште недовол'нь ıеси, нь и на Аф'рикію, соуштоу мою зем'лю, настоупиль ıеси сь подоб'ними тебе гоусари[1] Макıедоніани[2], вь заб'веніıе подроученіıе наше полож'ше, ıеже кь царствоу ми имѣсте сь в'сѣми инѣми цари. Да довол'но боуди тебе обрѣсти се вь отьчьст'вѣ Іеладою ıединою обладати, и остав'лıамь ти законитоу дань, ıеже кь царствоу ми принашасте. И сиıе помилованиıе над тобомь чиню, за неизьчтен'ноую твою лоудость и безмѣр'ноую наглость,

[1] f. хоусаре. — [2] f. македонскыма отрокы, па тако и Јагићев хрватски текст.

іеже сь подобними тебе Грькы показаль іеси. Аште ли семоу не повинеши се, сь силою пер'скою подвигноути се имамь, и не може вьса вьселіен'наа оукрити те прѣдь очима моима, и мьчемь моимь наказати те имамь".

27. (XXXVII у главном; *Јагић* 253, 3.) Приіемь же Алексен'дрь іепистолию, прочьть, ть чась раз'драа; повеле же сь гнѣвомь поклисаре обѣсити и глави отсѣшти. Макіеdоніане же пристоупльше рекоше: цароу Алексен'дре, не подобаіеть тебе поклисаре оубивати, онь же отвѣштавь рече имь: не кь цароу послани соуть, тьк'мо кь разбоиникоу и хоусароу[1]. И сіе рекь поклисаромь рече: не зазираите ми, нь цароу вашемоу роугаите се, азь бо цара іего имамь, а онь мене разбоиника наричеть; да іегда вась кь раз'боиникоу посла́ль іесть, тогда вамь главы отсѣкьль іесть. Царь бо поклисаре не оубиваеть нигде, да ви, кь раз'боиникоу пришьдьше, погиб'ноули іесте, азь же не іако раз'боиникь, нь іако царь животь вамь дароую. Они же кь Алексен'дроу рекоше: аште нась оубиіеши, о цароу, самь себе по дѣлоу гоусара наречеши, Дарію же малоу ч'тетоу сьтвориши, законы же царскыіе нами разориши, нь оумилосрьди се о нась, доволни бо іесми вь Пер'сидѣ име твоіе прославити. О сіихь словесехь Алексен'дрь оумиливь се и кь Дарию сь іепистолиіею ихь отпоусти, имоуштоу сице: „Алексен'дрь царь Даріоу пер'скомоу цароу. Іепистолию твою прочьть благодарихь, поніеже не бѣ вь ніеи царска оустава подобиіе. Ты прѣтиши намь, како запад'наа царства прѣіехомь и разорихомь. Вѣдомо да іесть царствоу ти, іако всакь чловѣкь иштеть оть ниж'нихь на вьш'ніаа постоупити. И мы се разоумѣв'ше, западь

[1] f.: ноу іако кь хоусароу.

прѣıем'ше на вьстокь идемь. Ты прѣтиши намь, говоре, ıако не може нась вса вьселıен'наа оукрити прѣдь очима твоима. Вѣдомо да ти ıесть, ıако вьса вьселıен'наа пльна ıесть моıего имене и Макıедониıань, ихь же ты хоусаре наричешь. Ты велишь, нась терать, а мы сами кь царствоу ти идемо. Ако нась и неıацѣхь и младѣхь велишь быти, нь паче камена адаман'та острѣишіи тебѣ ıавимь се и паче пьпренѣхь зрьнь лютѣишіи, и господинь свемоу твомоу наречемь се. На выш'ныи промысль надѣıемь се, ıемоуже ты противиши се. Тькьмь бить не оуздаи се оу Пер'сиди противоу нась изыти. Жене соуть сь тобою оукрашен'ны, Макıедоніане же соуть львове неоукротими; волıею своıею сьмрьть за животь коупоують". Даріıе же ıепистолію прочьть и ıарости и гнѣва испльнивь се рече поклисаромь: коıего вьз'раста ıесть Алексен'дрь, каква ли оума, коıега ли лѣта рождениıемь, колико ли воиске оу нıего ıесть? Они же отвѣштав'ше рекоше: лѣти оубо .л.-лѣтнь ıесть, оумь же старь[1] ıесть оу нıего; красьнь, храбьрь зѣло и соудь правь имать[2], прѣмоудрость же ıего вь посланихь познаıеши, о цароу; воиске же сь нимь видѣхомь .е. сьть тисоуштъ. Прѣмоудрыи же Соломонь вь к'нигахь своихь пишеть: посмѣıаниıе оусть и погледь очию и постоупь ногама вьз'вѣштаеть ıаже о моужи. Даріıе же сіıе вь оумь вьсприıемь, рече: вь истиноу сіа соуть великыихь царь бѣлези, нь не м'ню истына семоу быти. Посла же по землıахь своихь расписовати воискоу и сьбирати се в'семоу на полıе сенар'ско, идеже ıезыци иногда стльпь[3] сьздали бѣхоу, боıеште се вьтораго потоп'наго нашьствіа. Тоу ıезыкомь размѣшениıе бысть, тоу Дариıе вои-

---

[1] т. многолѣтьнь. — [2] т. роука же податлива, езикь непотвор'нь до коньца. — [3] т. пир'гь.

сцѣ повелѣ брати се, самь же вь Іегуп'ть и вь Іероусолимь писаніе посла: не прѣдаваите се Алексен'дроу, татоу и хоусароу[1], азь бо сь силою пер'скою изьроучити вась имамь.

ДЕО ДРУГИ.

1. (B, XXIV. *Јагић* 254, 17.) Алексен'дрь, вьзмь воискоу, вь Іоудескоу[2] зем'лю отиде на іевреиско господст'во вь Іеросалимь. Вь то врѣме обладаше іевреискыми сьн'мишти Іеросалимомь пророкь Бога Саваоѳа Іеремія именемь, и дроугыи іереи Іоуда именемь[3]. Кь симь Алексен'дрь поклисаре посла и писаніе глаголіе сице: „Алексен'дрь царь надь цари, сынь Филипа цара и Олимбиади царице кь обрѣтаюштимь се начел'никомь іевреискаго господства. Вѣдомо да іесть вамь, іако сьтвори ме Богь цара выша паче всѣхь царь вь родѣ моіемь, и в'соу запад'ноу страноу приіемь и Рымь, кь вамь догосмо. Аште оугодно вамь мнѣ поклонити се, и сами на отьчьскыхь законѣхь безь забаве прѣбывати и баштин'нѣ земліе дрьжати, вѣст'никы кь мнѣ поустите, и дань и воискоу мнѣ пошлите“. Се слышавь іеврѣискыи сьн'мь, мльвою великою одрьжими быше, посланіе же Алексен'дрово проч'тоше, и вѣст'никы кь Алексен'дроу послаше и писаніе[4] сицево: „Еvреискыи сьн'мь Саваоѳа Бога великаго, людиіе вь Іеросалимѣ живоуште, Алексен'дроу цароу радовати се. Іелика писаль іеси намь сь радостію приіесмо[5]. Да вѣдомо да іесть царствоу

---

[1] f. не прѣдаваите се татеви Александроу. — [2] m. іоудеискоую. — [3] f. и бѣше архіереи лѣта тога Иода именемь. — [4] m. епистолиею. — [5] m. оувидехомь.

твоемоу, іако оть нелиже прѣидохомь чрьмноіе море, ниіединомоу не повиноухомь се цароу, нь водими іесми десницею високою и мыш'цею непоколѣбимою Бога Саваоѳа. Се же на послѣдькь врѣмень раз'гнѣва се на нась Богь, и поработи нась вь роукы Нав'ходоносороу, и много лѣть вь раслабліеніи[1] быхомь, и пакы вьз'вратив'ше се вь свою землю, и іесмо подроуч'ны пер'сид'скои дес'ници, іеи же и много множьство подроучно іесть[2]. Да аште тебѣ прѣдамо се дьньсь, а оутрѣ Даріие пришьдь вса крас'наа земліе наше раз'дроушити имать[3]. Да аште Даріа побѣдиши и остриіе мьча[4] пер'скаго притоупиши, вь Іеросалимь сь миромь пріидеши, и царь вьсеи вьселіен'нѣи боудеши; аште ли Даріа не побѣдиши, вь Іеросалимь невьзмож'но ти іесть вьнити". И Іеврѣанина іединого сь писаниіемь[5] послаше. Алексен'дрь же іепистолію прочьть, дроугоу кь нимь отписа сице: „Алексен'дрь, царь надь цари, вьсѣмь обрѣтаюштіимь се[6] вь Іеросалимѣ пишоу. Іелика писасте ми, оувѣдѣхь[7]. Не подобаіеть вамь, людемь Бога жива, подроуч'нымь быти чловѣкоу идолослоужителю, да не кьснѣв'ше дары[8] кь мнѣ принесете, азь бо не поклонивь се великомоу вь Іеросалимѣ, на бои кь Даріоу не идоу[9]. И вѣдомо да іесть вамь, іако Даріиеве напрасниіе дес'нице вась избавити хоштоу". Поклисаре[10] же отправивь, самь кь Іеросалимоу поиде[11]. Пророкь же Іеремія, пришьствіие іего слышавь, сьвѣть сьтвориише рек'ше: Іеросалим'ліане, добро іесть намь Алексен'дра вь градь поустити. Видѣхь бо вь сию ноштъ Данила пророка,

[1] т. поробленіи. — [2] т. іей же вьса вьселен'на подроучна есть. — [3] т. разроушить. — [4] т. остри мьчь. — [5] т. епистолиею. — [6] т. живоуштимь. — [7] т. оузнахь. — [8] т. дани. — [9] т. не грѣдоу. — [10] т. вѣсника. — [11] т. шьствиіе твораше.

глаголюшта кь мнѣ: се гредеть кь вамь, о ніемь же азь прорекохь, иже бо оть Пер'сь пострадасте, сіа Алексен'дрь вьзьмьздіа вамь имать платити[1]. Се же людемь оугод'но ıави се. Алексен'дрь же вь тоу нопіть сьнь виде. Іави се ıемоу пророкь Іереміа вь одежди Аарона[2], глаголіе ıемоу: Алексен'дре, иди вь Іеросалимь, и тоу, поклонивь се великомоу Богоу Саваоѳоу, на Даріа иди, и, сего побѣдивь, Персомь господинь наречеши се. Алексен'дрь же оть с'на вьставь властеломь своимь сьнь сповѣда, и кь Іеросалимоу шьст'віе твораше. Приближ'шоу же се кь градоу, слышавь Іереміа пророкь, в'сакомоу диханию на срѣтеніе царево [m: излести повеле, самь же вь одело облекь се ар'хіереиско и с нимь тисоушта іереи вь оделехь ар'хіереискихь сь свештами и сь кьдильницами сего срѣтоше, покадише. Александрь же виде пророка кь властеломь своимь рече: ıако вь нопіть сию чловѣка сего видехь вь оделе семь, вь немь же нына зде виждоу. И тако с кона сьседь, поклони се емоу до земле, и целова ризоу его. Пророкь же покадивь его, и благословивь, за роукоу поемь вь Іероусалимь вьведе, и вьведе его вь црьковь господню поклонити се вь светаа светіихь, юже сьзда Соломонь царь. Александрь же оупрашаше пророка, глаголе: вьзвестите ми, коега бога вероуете? Пророкь же кь немоу рече: бога единого міи вероуемо, иже небо и землоу сьтвори, и вьса видимаа и невидимаıа, егоже око не виде и оухо слиша, ни на срьдце чловѣкоу не вьзиде. По семь же Александрь оудививь се рече: по истине великомоу богоу раби есте віи, да вероую и азь вь нь, и исповедоу его; дѣла бо его ıаве творетъ, и дароую емоу дани иже

---

[1] f. сіа вьзмьздіа Александрь имать отмьстити. — [2] m. архіереа Арона.

бихь оть вась вьзель, ıакоже оть прочихь езикь, и богь вашь да боудеть мнѣ богь, и мирь сь мною его да боудеть. Вьзмь же пророкь злато много сь людми града того, и принесоше емоу злата много кь Александроу. Онь же не вьсхоте вьзети ничесоже, нь рече: вь мѣсто дара сіа градоу дароую богоу Саваоѳоу. И сие рекь, изиде оть еѵреиске земле, и приде вь Егуп'ть, и провиди же его пророкь Іереміа до полоу дне, и вьса емоу пророчьства сказа] пророка Данила, иже оть прѣжде и кь Алексен'дроу рече[1]: помошть Бога Саваоѳа призиваи, и силоу пер'скоу побѣдиши, и вративь се, Іегуп'ть пріимѣши, и Фора[2] великаго оубиıеши, [и вь немошть великоу и вь две немошти имаши вьпасти, нь оть вьсехь сихь роука Саваоѳа бога избавить те], и вьсемоу оть вьстока и до запада царь наречеши се, и ıегда сіа вьса сьврьшиши, тогда близоу раıа доидеши, и тоу чловѣкы наидеши, иже[3] не живоуть дебелостию пльтьскою обрѣменіен'ни, ıакоже мыи, нь мир'но нѣкако живоуть, близь бо аггельскаго житіа соуть. Сіи блажени нарекоуть се оть Бога. И тѣхь видиши, Алексен'дре, и в'са ıаже о вьз'враштеніи твоıемь вьз'вѣстеть ти[4]. И пакы Іиеремія рече: Алексен'дроу, не остави нась вь жалости[5], нь пріими нечто оть нась люб'ве ради. Алексен'дрь же рече кь ніемоу: ıакоже велиши, чьстныи отьче, да сьтвороу. И повелѣ Іиеремія принести камень лих'нитарь, на ніемь же бѣ писан'но име Господа Бога Саваоѳа, ıегоже на хел'мѣ ношаше Ісоѵсь Навиовь[6], ıегда на бои исхождааше на инонлемен'никы, и повеле принести мьчь Го-

[1] т. ıаже пророкь Даниль прѣжде пророкль бѣше о Александри. — [2] т. Пора. — [3] т. ту умеће: несоуть осоуждени Адаамовемь осужденіемь. — [4] т. пророчьствовати имоуть. — [5] т. льсти. — [6] т. Навивинь.

ліата иноплемен'ника, іегоже оуби на рати Давидь, царь іеврѣискыи, и повелѣ принести хел'мь крѣп'каго[1] Сам'псона[2] сь змѣіеви нок'ти, и копіѥ Сам'псоново адаман'тово[3], іемоуже не стоіаше ниіедино ороужіѥ[4], и принесоше іемоу штить оть акін'та[5] гвоз'діа, іемоуже не можеть косноути се ниіедино железо, кои бѣше биль Анаѳана[6], сына Саоулова. Граждане же Іеросалимлимьс'ціи дароваше іемоу .в.[7] тисоушти кибьль мигдаль и кони двѣ стѣ. И благословивь іего пророкь Іереміа, и рече іемоу: кь томоу, Алексен'дре, отьчьст'во своіе не видиши[8]! И отпоусти іего сь миромь.

2. (B XXV. *Јагић* 257, 8.) Алексен'дрь же на Іегуп'ть отиде; они же на бои готов'ліахоу се, не хотеште повиноути се. Алексен'дрь же воискамь рече[9] рьвати градь крѣп'ко. Вь то же врѣме сльньч'наа жега и варь бѣ вь воисцѣ, іезеро же бѣ велиіе близь Іегуп'та, бистро и стоудено зѣло. Алексен'дрь же, оть безьмѣр'наго зноіа стоуживь, прохладити се вьсхотѣ, и окоупавь се, прѣвьзеть вод'наа стоудень іестьствь'ноую топлотоу іего, и вь болесть великоу вьпаде, іелико в'сои воисцѣ вь страхь и вь жалость вьпасти. Іегуп'тене же, чюв'ше[10] немошть іего, лоукавоу сьтворише іепистолію скров'ноу Алексен'дрову врачоу Филипоу, писан'но сице: „Великыи врачю Филипе, аште Алексен'дра скров'ними биліами оумориши врачьб'ними[11], ты в'семоу Іегуп'тоу царь боудеши“[12]. Филипь же писаниіе приіемь, много посмѣіавь

[1] m. и f. прѣмогога. — [2] f. Сап'сона. — [3] m. адамандиново. — [4] m. гвоздие. — [5] m. анита, f. анкинѳа. — [6] m. Иоаѳана. — [7] m. .і. — [8] m. не кь томоу, Александре, имаши ме видети. — [9] m. Онь же сь своими вои Егуп'ть около огради и крепько рьвати рече. — [10] m. оуслишавьше. — [11] m. врачьбьнимь билиемь едовитемь. — [12] m. и оть Дариа вельми почьтень боудеши. Очевидно

се, раз'дра ıе, и кь нимь отписа сице: „О безоум'ни и нес'мысльныи ослы Іегуп'тене! Аште царствію вашемоу похотель[1] быхь, вь скорѣ мои господинь Алексен'дрь даль би ми инаа, бол'шаа вашего, царствіа, ихь же мьчемь своимь прѣıеть. Азь же вьса сіа прѣзрѣхь, Алексен'дра же паче изволихь имѣти, паче всѣхь царствіи земльныихь, вьсь бо мирь недостоинь ıесть ıединого власа, падаюшта оть глави ıего. Вѣдомо да ıесть вамь, ıако Алексен'дрь здравь ıесть, нь оухыштрениıе нѣкоıе творить, ıако да искоусить ваше невѣр'ствіıе, заоутра же хоштете видѣти ıего на великомь коню ıаздѣшта, здрава и весела“. Сію же книгоу[2] Іегуп'тене слышав'ше оубоıаше се[3], и кь Алексен'дроу скров'ноу[4] писаше: „Вѣдомо да ти ıесть, великыи цароу, ıако Филипь, врачь твои, чаров'нымь[5] билиıемь хоштеть напоити те и оуморити за невѣр'ствіıе[6] живота своıего; невѣрьнь бо ти ıесть“. И сіıе писаниıе Ан'тіохоу принесоше. Ан'тиохь же Алексен'дроу. Царь же писаниıе прочьть, и вь роуцѣ сіıе дрьже. Вь ть час Филипь врачь вьниде, носе пльнь потирь[7] биліа растворена, и кь цароу рече: оустани, о Алексен'дре, сіıе билііе піи, исцѣлѣıеши оть одрьжештеıе те болѣз'ны[8]. Алексен'дрь же вьставь, и потирь[9] вь роуцѣ приıемь и прослызивь се рече: любимыи мои Филипе, теж'ко ми ıесть сіıе пити[10]. Филипь же рече: цароу, пи, не бои се[11]; по льст'но ти кіе бити[12]. Царь же рече: на пол'зоу ли сіıе мнѣ даıеши, любими мои? Филипь же врачь, царево соумнениıе разоумѣвь, вьз'мь

је, да је ово несмислица. — [1] т. пожелель. — [2] т. епистолию. — [3] т. и вери непоколебимие Филипови оубоıаше се. — [4] т. скрьвеноу. — [5] т. едовитемь. — [6] т. да не вьвери. — [7] т. поутирь. — [8] т. немошти. — [9] т. поутирь. — [10] т. велиши ли мнѣ сие пиво пити? — [11] т. не оусоумьни се. — [12] т. пользно бо ти боудеть и оть немошти исцелееши.

ліата иноплемен'ника, іегоже оуби на рати Давидь, царь іеврѣискыи, и повелѣ принести хел'мь крѣп'каго[1] Сам'псона[2] сь змѣіеви нок'ти, и копіе Сам'псоново адаман'тово[3], іемоуже не стоіаше ниіедино ороужііе[4], и принесоше іемоу штить оть акін'та[5] гвоз'діа, іемоуже не можеть косноути се ниіедино железо, кои бѣше биль Анаѳана[6], сына Саоулова. Граждане же Іерусалимлимьс'ціи дароваше іемоу .в.[7] тисоушти кибьль мигдаль и кони двѣ стѣ. И благословивь іего пророкь Іеремія, и рече іемоу: вь томоу, Алексен'дре, отьчьст'во своіе не видиши[8]! И отпоусти іего сь миромь.

2. (В XXV. *Јагић* 257, 8.) Алексен'дрь же на Іегуп'ть отиде; они же на бои готов'ліахоу се, не хотеште повиноути се. Алексен'дрь же воискамь рече[9] рьвати градь крѣп'ко. Вь то же врѣме сльньч'наа жега и варь бѣ вь воисцѣ, іезеро же бѣ велиіе близь Іегуп'та, бистро и стоудено зѣло. Алексен'дрь же, оть безьмѣр'наго зноіа стоуживь, прохладити се вьсхотѣ, и окоупавь се, прѣвьзеть вод'наа стоудень іестьствь'ноую топлотоу іего, и вь болесть великоу вьпаде, іелико в'сои воисцѣ вь страхь и вь жалость вьпасти. Іегуп'тене же, чюв'ше[10] немоштъ іего, лоукавоу сьтвориште іепистолію скров'ноу Алексен'дрову врачоу Филипоу, писан'но сице: „Великыи врачю Филипе, аште Алексен'дра скров'ними биліами оуморишн врачьб'ними[11], ты в'семоу Іегуп'тоу царь боудеши“[12]. Филипь же писаниіе приіемь, много посмѣіавь

[1] m. и f. прѣмогога. — [2] f. Сап'сона. — [3] m. адамандиново. — [4] m. гвоздие. — [5] m. анита, f. анкинѳа. — [6] m. Иоаѳана. — [7] m. .і. — [8] m. не кь томоу, Александре, имаши ме видети. — [9] m. Онь же сь своими вои Егуп'ть около oгради и крепько рьвати рече. — [10] m. оуслишавьше. — [11] m. врачьбьнимь билиемь едовитемь. — [12] m. и оть Дариа вельми почьтень боудеши. Очевидно

се, раз'дра іе, и кь нимь отписа сице: „О безоум'ни и нес'мысльныи ослы Іегуп'тене! Аште царствію вашемоу похотель[1] быхь, вь скорѣ мои господинь Алексен'дрь даль би ми инаа, бол'шаа вашего, царствіа, ихь же мьчемь своимь прѣіеть. Азь же вьса сіа прѣзрѣхь, Алексен'дра же паче изволихь имѣти, паче всѣхь царствіи земльныихь, вьсь бо мирь недостоинь іесть іединого власа, падаюшта оть глави іего. Вѣдомо да іесть вамь, іако Алексен'дрь здравь іесть, нь оухыштреније нѣкоіе творить, іако да искоусить ваше невѣр'ствіе, заоутра же хоштете видѣти іего на великомь коню іаздѣшта, здрава и весела". Сію же книгоу[2] Іегуп'тене слышав'ше оубоіаше се[3], и кь Алексен'дроу скров'ноу[4] писаше: „Вѣдомо да ти іесть, великыи цароу, іако Филипь, врачь твои, чаров'нымь[5] билиіемь хоштеть напоити те и оуморити за невѣр'ствіе[6] живота своіего; невѣрьнь бо ти іесть". И сіе писаније Ан'тіохоу принесоше. Ан'тиохь же Алексен'дроу. Царь же писаније прочьть, и вь роуцѣ сіе дрьже. Вь ть часъ Филипь врачь вьниде, носе пльнь потирь[7] биліа растворена, и кь цароу рече: оустани, о Алексен'дре, сіе биліе піи, исцѣлѣіеши оть одрьжештеіе те болѣз'ны[8]. Алексен'дрь же вьставь, и потирь[9] вь роуцѣ приіемь и просльзивь се рече: любимыи мои Филипе, теж'ко ми іесть сіе пити[10]. Филипь же рече: цароу, пи, не бои се[11]; по льст'но ти кіе бити[12]. Царь же рече: на пол'зоу ли сіе мнѣ даіеши, любими мои? Филипь же врачь, царево соумненије разоумѣвь, вьз'мь

је, да је ово несмислица. — [1] т. пожелель. — [2] т. епистолию. — [3] т. и вери непоколебимие Филипови оубоіаше се. — [4] т. скрьвеноу. — [5] т. едовитемь. — [6] т. да не вьвери. — [7] т. поутирь. — [8] т. немошти. — [9] т. поутирь. — [10] т. велиши ли мнѣ сие пиво пити? — [11] т. не оусоумьни се. — [12] т. пользно бо ти боудеть и оть немошти исцелееши.

потирь оть роукоу царевоу, и половиноу испить. Царь же сiе видѣвь рече: оть роукы твоiеiе и сьмрьть мнѣ слат'ка iесть. И, вьз'мь потирь, испить; Филипоу же писанiе[1] оно даде. Онь же прочитаiе, главою помаiавь, просльзи се, и цареви рече: о великыи цароу Алексен'дре, о твоiеи главѣ всѣхь царь земльныхь глави висеть; да аште сiе вьсхотѣль быхь сьтворити, iедине твоiеiе главе паденiиемь вьса вьселiен'наа поколѣбала се би. И вьсь мирь нѣсть достоинь iединомоу власоу падающтоу оть главы твоiеiе. И тебе оубивь, которомоу господиноу рабь назваль се бихь? Нь бол'ше iесть мнѣ живоу вь зем'лю вьнити, нежели[2] твоимь животомь вьсь мирь поколѣбати? Алексен'дрь рече: врачь цара не оубиваiеть, [вьсакомоу врачоу] велика вѣра iесть. И то рекь, леже спати вьсь дьнь. И оть вечера вьз'боудивь се, на вечероу сѣде, и много веселивь се сь Макiедонiани.

3. (В XXVI. *Јагић* 258, 27.) И всоу ношть покоино спавь, за оутра воисцѣ ороужати се повеле[3], и кь градоу сь всѣхь страњ направ'но поити. И около града .р. праћь постави, и много люди изби вь градоу. И бѣ видѣти стрѣли вь градь летеште, iако облакы; Iегуптѣне же прѣзь дьнь[4] не можахоу гледати, и вьзоупише велiиемь гласомь глаголюште: помилоуи нась, цароу Алексен'дре, цара нашего Нехтенава сыне, вьчера[5] бо оть нась отьль iеси, и пакы младь кь намь пришьль iеси.

4. (В XXVII. *Јагић* 258, 33.) Алексен'дрь рече прѣстати рьвани. Iегуп'тене же вьпрашаше, како старь оть вась отидохь, и како кь вамь младь прiидохь? Они

---

[1] т. епистолию као обично. — [2] т. негли. — [3] т. рече. — [4] т. прѣзь зьдь. — [5] т. старь.

же рекоше: іако Нех'тенава цара имѣхомь, іемоуже сынь іеси ты. И отходештоу іемоу оть нась, писаниіе[1] намь остави сиково: „Оть вась отхождоу старь, и пакь пріидоу кь вамь младь, и сикови белегь боудеть моіего пришьствіа: іегда кь образоу моіемоу пріидоу и поклоню се іемоу, іеже на стльпѣ стоить срѣдь града Іегуп'та, тогда вѣн'ць оть роукы іего на главоу мою[2] пад'неть". Алексен'дрь же сіа слышавь, кь стльпоу пріиде, кь образоу Нех'тенава; и оур'ва се вѣн'ць сь глави[3] іего, и на Алексен'дра паде, Іегуп'тене же видѣвше, и дивише се. И тоу рече царь четири стльпи сьздати велиіе[4], и на іединомь стльпѣ себе вь златѣ сьтворити повелѣ, на в'торомь Потоломѣа воіеводоу, на третиіемь Антиоха, на четврьтомь Филимона[5] храбраго, и вьси кь вьстокоу зрѣти; и на свои стльпь Алексен'дрь вьзьшьдь, бѣ бо високь зѣло, и по Іегуп'тоу погледавь, повеле іего разбити вьсоуде, Филипа же врача, ґосподина Іегуп'тоу сьтворити, самь же вь Іегуп'те наиде скровишта прьвыихь царь.

5. (*Јагић* 259, 17.) Семоу же сице быв'шоу и се вѣст'ници кь Алексен'дроу пріидоше глаголюште: вѣдомо да ти іесть, великыи цароу, іако Даріiе, царь вьсточ'ныи[6], сь всѣми силами[7] вьсточ'ними на рѣкоу Іефрать паде[8]. Алексен'дрь же то слышавь, наредивь воискоу, кь Іефратоу идѣше. Іефрать же рѣкоу не дошьдь, воискоу прѣписати рече, и обрѣте шесть сьть тисоушть кон'никь и .д. ста тисоушть пешьць. И Даріiе свою воискоу прѣписати повелѣ, и обрѣте тисоуштоу тисоушть кон'никь

[1] m. писме. — [2] m. емоу. — [3] m. сь роуки. — [4] f. повелѣ четыри стльповы сьтворити. — [5] m. Филона. — [6] m. перьсидиски. — [7] m. цари и силами. — [8] m. приде,

и тисоуштоу тисоушть пешьць. И вь ть дьнь сходоу Даріиевоу оухватише, и рече обѣсити ихь, іако да вьз'вѣстеть іемоу число воиске пер'скые, они же истиноу повѣдаше. Алексен'дрь же рече држати ихь до ношти, и воисцѣ рече: сваки чловѣкь ог'нь да наложить; сходникы же на високо брьдо изведь, они же видѣше множьст'во безчисльно ог'ніевь. И отпоусти ихь, и на походѣ рече имь: законь іесть Макіедоніаномь, іегоже на бою оухватають, главоу отсѣцають, никого жива не поуштають; да аште сь Дариіемь сьразимь се, ви оу бои не идете, боліе бо іесть чловѣкоу свои животь, неже свега свѣта богатьст'во[1]. Цароу же вашемоу Дарию р'цѣте: цароу сь царемь не подобаіеть бити се; да іегда нач'немь быти се, иштите ме на златои колес'ници мегю львовеми белези. Где видите позлакіене хел'мѣ[2] и типанѣ[3] фариже, тоу іесть макіедон'скыи пльвь. И то рекь, отпоусти ихь. Сходници же кь Даріоу пришьдьше, сказаше іемоу в'са, іаже видѣше, Алексен'дра же хваліахоу много[4], и воискоу повѣдахоу сил'ноу. Даріе же рече имь іезыкы оурѣзати, іако да Пер'сомь не казоують. Сам же воискамь рече на бои направ'ліати се. Сьвѣть же сьтворише междоу собою глаголюште, іако не подобаа самомоу Даріоу на бои поити. Алексен'дрь бо хоусарь[5] іесть оть малихь и поред'нихь царь, [Дарие же великь и сильнь на земли есть паче вьсехь царь], и се оугод'но цароу бысть. Даріе же призва воіеводоу великаго, Миман'доу именемь, и кь ніемоу рече: шесть [сть] тисоушть вьз'мь изьбран'ныхь Пер'сь и двѣ стѣ тисоушть Мидѣнь, [и .в. тисоуште Етиопь] и .д. ста тисоушть пешьць стрѣльць[6]; и Тиг'рь рѣкоу прѣшьдь,

---

[1] m. имание. — [2] m. хльмове. — [3] m. тапане. — [4] m. вельми. — [5] m. гоусарь. — [6] m. сь стрелами.

Алексен'дра, сына Филипова, кь мнѣ приведете. Аште ли побегнеть, а ты тераи, не остани га се iего нигде, [и оу мои нарокь походи], боги пер'скыми оукрѣп'лiаiемь. Миман'да же воискоу вьзьмь и Тигрь рѣкоу прѣшьдь и Алексен'дровоу воискоу видѣвь[1], на бои рече напралiати се. Алексен'дрь же пер'скоу воискоу видѣвь[2], воисцѣ повелѣ ороужати се. Iегда же ороужаше се, и на конiе вьсѣдоше, тогда Алексен'дрь рече: „Макiедонiис'цiи витези[3], помошть Бога Саваоѳа iесть сь нами и покровь iего; видѣсте ли, како Римь прѣiес'мо и западоу свемоу господа назвахомь се, отокы в'се прѣiем'ше, Iеросалимь [приiемьше], и тоу Богоу небесномоу поклонихомь се, и того помошть вьзьм'ше, Iегуп'ть прѣiес'мо, и великаго цара Дарiа доидохомь. Да аште того оубиiемь, господа в'семоу iеговоу боудемь. Аште ли онь нась раз'биiеть, то в'са вьселiен'наа не можеть нась оукрити прѣдь образомь iего. Болiе iесть намь на бою оумрѣти, неже ли прѣдь Пер'си бѣжати; в'сакомоу бо велеоумноу моужоу болiе поч'тена сьмрьть, неже[4] срамотьнь животь. Вѣдомо да iесть вамь, iако раз'бити ихь хоштемь[5], понiеже цара ихь нѣсть сь ними, вьсака бо воиска безь цара своiего безьглав'на iесть. Видите ихь неоуправ'но[6] на бои идоуштихь, вь скорѣ бѣжати нач'-ноуть[7], без'глав'ни бо соуть; ви же знаiете, iако Пер'си ов'це наричоуть се, Макiедонiiане же вльци, и прѣдь iединемь влькомь многе ов'це бегають. Пер'си бо на бои погнани соуть, ви же своiею волiею и сь царемь своимь идете. Нь молю вьсѣхь вась, храбро на бои сь поити,

---

[1] m. оузревь. — [2] m. оузревь. — [3] m. о вьсесильни мои и лоубими мои и велемоштни Македоници, консци и пелагонитьсци витези и лакемедоньсци витези. — [4] m. негли. — [5] m. имамо. — [6] m. неоуредно. — [7] m. имають.

паче инѣхь боіевь; іегда бо воиска на воискоу идеть брьзо[1], остротоу [воиске] оноіе [храбростию своею] оубиваіеть“. И се рекь, на великога коніа вьсѣдь, и хел'мь[2] на главоу вьз'мь, воискоу на три боіеве[3] раз'би, самь же вь макіедон'скомь плькоу по оуставоу іездеше[4]; Ан'тіоха и Потоломѣа сь двѣма плькома посла. И тако брьзо поіаз'див'ше, копіа оуломише, [и мьчеве трьгоше], пакы же соузоубь мьчеви оудрише се[5]. Пер'си же не могоуште одолѣти[6], бѣжати начеше. Алексен'дрь же оу замесь сь ними идеше, и кь Дариіевоу околоу приспѣше. Дарііе же, видѣвь воискоу раз'биіеноу, на брьза коніа вьсѣдь, бѣжа. Алексен'дрь же [сихь разбивь], мрьтвиіе рече оукопати, живіие же сь чьстію поустити, рекь: р'цѣте цароу вашемоу Дарію: довол'но боуди об'рокы своими. Миман'доу же, воіеводоу Даріiева, оуби. И тако двигь се, Іефрать рѣкоу прѣиде, и мостове оборити рече.

6. (*Јагић* 261, 27.) Семоу же сице быв'шоу, Даріие царь по всѣхь зем'ліахь своихь повелѣ воисцѣ брати се вь Вавѵлонь[7]. И, сьбравь двѣ стѣ тисоуштъ[8], на Синарь[9] поліе доиде, и на Алексен'дра поиде. Алексен'дрь же множьство воиске Даріиеве видѣвь, страхь на срьдци вьз'мь, сего Макіедоніаномь не обыавліаше. По срѣдѣ же воиске на висоцѣ ставь рече: „О любими мои, да вѣсте, іако в'сакь бѣгаіе брьжи іесть тераюштаго. Многе коуч'ке мѣд'веда тераюіть[10], нь малѣ оуіедають; и іедномоу львоу рик'ноув'шоу, мнози звѣріие оумирають. Да

[1] m. храбро и оштро. — [2] m. хльмь. — [3] m. збоеве. — [4] m. оу заставе идеше. — [5] f. мьчевы истрьгоше, и тако сьзоубь мьчевы оудрише се. — [6] m. остріа мачь македонискихь трьпети. — [7] m. вь Вавиле. — [8] m. .в. сте тисоуште тисоуштъ воиске коничьке сьбравь. — [9] m. Сенарьско. — [10] m. лають; f. гонеть.

намь оузакони се терати вьсегда и оубивати; Пер'сомь же бѣгати вьсегда прѣдь нами и оумирати. Даріѥ бо великы воискы на нась ведеть, и, не хоте, намь чьсть творить, оубиваемь бо много множьст'во оть них, тѣмь же многѣи чьсти намь Даріѥ достоинь. Миман'доу оубихомь; аште Даріа оубиѥмь, бесь печали боудемь: вьси бо оть прьваго боѥа оутек'шеи, на сы не пріидоуть". И се рекь, на бои поиде, имѣѥ сь собою тисоуштоу тисоушть [воевь] ороуж'никь. И повелѣ вь воисцѣ личити, ѥако аште к'то нач'неть прѣгіе раз'биѥніа драти[1], безь расоужденіа[2] да оумреть ѥако рат'никь.

Вь тоу ношть ѥави се вь с'нѣ Алексен'дроу пророкь Іеремія, глаголѥ: походи на Даріа безь соумнѣніа, имѣѥ сь собою помошть[3] Бога Саваоѳа; носи же сь собою камень на главѣ своѥи, имѣюшть име великаго Бога Саваоѳа, ѥгоже дахь ти вь Іеросалиме, и оусти своими глаголи, ѥгда на бои идеши: ѥдинь светь, ѥдинь Господь, небо и землю сьздавыи[4] и на хероувимѣ почиваѥи Адонаи[5] Саваоѳь Богь. И се глаголѥ, побѣдиши, аште и вьсь мирь[6] соупротивить се. Алексен'дрь же сьнь видѣвь, и радостьнь бивь вел'ми, и оусрьдно на бои идеше, и сь обою страноу троубамь оударив'шимь, и воиске оудрише се. И бѣше видѣти вьп'ль конь и чловѣкь и клопоть ороужіа, ѥако зем'ли тои достоужити се, сѣчоу бив'шоу оть оутра до плад'не. И тако Пер'си бѣгати начеше. Макѥдоніане же тераше их .г. дьніи и .г. ношти, и четири ста тисоушть оубише оть них, и двѣ сте тисоушть живѣхь оухватише и кь цароу доведоше. Алексен'дрь же кь нимь рече: кь томоу на бои

[1] m. прѣждѣ боѥа дрѣти сьднеть. — [2] f. безь сьмнѣніа. — [3] m. m. помоштника. — [4] m. сьтвориви. — [5] m. Аданіа. — [6] m. светь.

не ходите, и поусти ихь. Дариıе же сь .р. кон'никь вь стол'ныи градь оутече, вь Пер'сиполь.

7. (*Јагић* 263, 1.) Алексен'дрь же на Вавѵлонь поиде. Граждане же на .р. пьпришть не даıахоу ıемоу [кь градоу] прити, толика бѣ сила ихь, ıако рѣка Іефрать вьхождаше вь нь непрѣходимаа, граждане же на конихь сію бродехоу[1]. Алексен'дрь же више града ставь сь своими, водоваждоу рече копати, по срѣдѣ воиске, широкоу прѣмо рѣцѣ. Вь ıединоу же ношть Вавѵлонıане жрьтвоу Богоу Аполоноу творахоу, вьси вь храмь сьбрав'ше. Алексен'дрь вь тоу ношть рѣкоу оть града поусти вь полıе; водовагıею же рѣч'ною сь воисками вь градь вьниде; не могы одолѣти ıемоу[2], запалити ıего рече. Гражданѣ же, видѣвше, вьзоупише: помилоуи нась, макıедон'ски цароу и пер'скыи господине! Тог'да Алексен'дрь повелѣ ог'нь оугасити, и поклонише се ıемоу граждане, и прославише ıего цара. Принесоше ıемоу дари див'ни и многоцѣн'ни; изнесоше ıемоу злато Дарііево, иже бѣ тоу, ҂в. тисоукıе таланьть[3], и тисоуштоу конь зоб'ныхь Дарііевехь из'ведоше, и .р. львовь вь златихь веригахь, и тисоуштоу пар'доусь лов'ныихь, и сто фарижь[4] аравіискыихь, иже соуть изрочити оть всѣхь конь[5]. И изнесоше ıемоу двѣ тисоушти блюдь самотвор'ныихь[6] Дарііевехь, и двѣ тисоушти роговь слонов'нихь, златомь окован'ныихь, и великыи бисерь на нихь, и камениıе многоцѣн'но, тисоуштоу[7] ороужіа цѣла сь златомь и би-

---

[1] m. толико же бѣ величьствомь Вавилонь, ıако реце Ефратоу вьтецаюштоу вь нь, непрѣходне соушти и велице, идеже изь раıа истецаше, тоу на конехь бродехоу. — [2] m. не могоуште его приети. — [3] m. .в. сте тисоушть злата таланьть. — [4] m. парижь. — [5] f. .р. фарижь арапскыхь иже бѣхоу изрочни паче всѣхь. — [6] m. настольнихь. — [7] m. .ı. тисоушть.

сeромь, и тисоуштоу потирь изваıанѣхь оть раз'лич'ныихь камень и многоцѣн'ныихь. И десеть тисоушть кıепазмь[1], иже бѣхоу оть рибiıе коже[2], ихь же железо похватити не можеть. И крьзно Сексена[3] цара пер'скаго, иже бѣ сьтворен'но оть змiıевѣхь очiю, сь многоцѣн'ныимь каменııемь, и вѣнаць Сьн'хоса вьселıен'скаго цара, и трапезоу оть сам'фира камена Дарiıевоу; ıегда на нıеи ıадеше, никьдь злосрьдь не бываше[4].

8. (*Јагић* 263, 30.) Слышавь же Дарiıе царь, ıако прѣıеть Алексен'дрь Вавилонь, жалости великы напльнивь се, рече: о окаıан'ныи азь, како в'сего лишихь се вь животѣ моемь, како бога небеснаго мневь се сил'неи, ни земльнихь чловѣкь достоинь быхь, и ıединь оть малихь царь силоу мою раздроуши! О окаıан'наа чести моıа, вь прьво кь мнѣ посмѣа се, и напоконь гор'ко кь мнѣ озре се. По истинѣ рекьль ıесть рекыи: сѣıеи и сь радостiю неправед'но, сь плачемь и радостiю пожнıеть[5]. Прѣмоудрiи Соломонь вь писанихь своихь рекль ıесть: иже чоуждаа сь радостiю вьзехь и своихь сь жалостию лишихь се. Нь бол'ше бѣ на бою оть Макıедонiань оумрѣти, нежели зле живоуштоу Пер'сомь царь звати се; Пер'си бо на многа лѣта оть Макıедонiань даны вьзеше, нынıа[6] же главами своими плакıають. Се же Пер'си слишеште, тѣшахоу ıего, глаголюште: о великыи цароу Дарiıе, великымь корабомь великаа паденiа соуть, и велицiи вѣтри велика дрѣва полам'лıають. И царство множьствомь людiи сьстоить се, ıакоже море великыми

[1] m. хакиз'мь; f. схакузмь конскыхь. — [2] f. оть рыбы ипiи. — [3] m. Ексер'ксна. — [4] m. ıегда на неи сѣдеше, никогда зло срьдце не имаше. И тоу Александрь сьтвори вь Вавилоне .л. дьни. — [5] m. сиıе сь плачемь и жалостию пожноуть. — [6] m. сьга.

вльнами и плаваюштимь страш'но іавліаіеть се. Да не скрьби о семь, цароу! Вьчера[1] Алексен'дрь нась разбиль іесть, а мы за оутра[2] побѣдимь іего; не мали бо се хотеть[3] подвизати пер'скыи витези за отьчьскоую зем'лю.

9. (В IX, други део. *Јагић* 264, 17.) Пріиде же нѣкы прис'ныи и любимь милостникъ властеличикь[4] Даріевь, и рече: великыи цароу Даріе, [вьсаки присни вь ноужди потребнь есть, да] мене храниль іеси за многа лѣта, и велика добра сьтвориль ми іеси. Да азь видѣвь тебе жалост'на, животь мои за твою жалость отдамь, Алексен'дра животомь моіемь оубию. Даріе же кь ніемоу рече: о мили мои Ан'висе[5], аште се сьтвориши, и Алексен'дра своимь животомь оубицеши, и Пер'сидоу толикиіе напасти свободиши, сьмрьть твоіа вь мѣсто живота вьмѣнить се, и мнѣ цар'ство оть роукы твоіеіе дасть се, и ты великь оть Пер'сь наречеши се. И сіи рекь Даріе; Ан'вись[6] же вьз'мь бѣлежьць, на ороужіiе своіе вь Алексен'дровоу воискоу вьмѣси се. Алексен'дроу же ороужноу іаздѣштоу[7], и свою прѣписоуюштоу воискоу, Ан'висоу[8] же близоу іего приіахав'шоу, мьчь свои трьгь, хотеше Алексен'дра по очию оудрити, и грѣшивь, врьхоу хел'ма оудари іего [m: и вьсь врьхь отсече, и косме его[9] іако бритвою мьчемь остроугавь. Александрь же мнѣвь, іако оть своихь емоу бысть невера, рече: не оудари ме роука перьсидиска, нь ме оудари роука макіедониска. И Амьвисоу же повьторити не даше, нь мьчь емоу вьзмьше и, хльмь его вьсь сньмьше, кь Александроу приведоше. Александрь же рече кь немоу: кто и

[1] m. ючера. — [2] m. оутреи же. — [3] m. имоуть. — [4] m. именује: Имамвись. — [5] m. Амвисе. — [6] m. Амьвись. — [7] m. ездештоу. — [8] m. Амьвисоу. — [9] f. космы врьха его.

оть коудоу еси ти, о чловѣче, и како име тебе есть? Онь же кь Александроу рече: Амьвись име ми есть, Перьшанинь же есмь, Дариевь же властеличикь есмь, лоубьвою же господина моего обьдрьжимь бивь, тебе животомь моимь оубити хотехь; господина же моего сьмрьтию твоею обьвеселити хотехь. Нь оубо елико могохь, сьтворихь; богь же, иже вьсхоте, сьтвори. Александрь же рече кь немоу: о безоумьни Амьвисе, се ты волоу господина своего сьтвориль еси, и по твоемоу изволению дьньсь оубиень есмь, мене же богоу сьблоудьшоу, и ты по твоемоу изволению оумрьль еси; нь понеже за господина своего поболель еси, и главоу свою положиль еси, іако оть Македоніань сьтвориль се еси, се тебе оть роуки мое животь тебе дароую, понеже дело сьтвориль еси, еже никтоже нигдѣже не сьтвори. И здравь кь цароу своемоу походи, и тако емоу р'ци: егоже богь хранить, того чловѣкь не оубиваеть; іегоже богь не хранить, того вьсе роуки чловѣчьские оубло уст и не могоуть; да прѣломи неоуломное свое срьдце и отложи прѣвьзносноую свою грьдиноу, и царствию моемоу поклони се], и дани мнѣ даи и сь подроучними цари почиваи. Ависы[1] же, вь Даріоу пришьдь, повѣда в'са іелика сьтвори, и како Алексен'дрь животь іемоу дарова. Онь же рече[2] іемоу: іелика хоштеть богь, да творить[3]. Ависы же рече іемоу: тебе дьньсь в'соу работоу мою платихь мьчемь, и животь мои оть роукы Алексен'дрови вьзехь дьньсь. Вься добра, іелика сьтвори ми, дьньсь животомь моимь платихь ти; азь бо дьньсь мрьт'вь іесьмь тобою, а Алексен'дромь живь іесьмь. Іелика

---

[1] т. Амьвись, и у напредак. — [2] т. Тогда Дарие покима главою рече. — [3] т. міи елика можемь да творимь, и господь же елика хоштеть, да боудеть.

могохь, сьтворихь; богь, іего же люблıаше, сьхрани. Да покланıамь се тебе, цароу Даріıе, работати хоштоу, иже ми животь дароваль іесть. И поклонивь се Дарию, кь Алексен'дроу отиде.

И жалостьнь бывь Даріıе рече: іемоуже бози соупротив'лıають се, томоу чьсть на безьчьстіе прѣмѣноуіеть се[1], и того и прис'ни и любиміи дроузи оставлıають; добрѣ бо рече рекыи: вьз'ношеніе годишт'на кола и низ'ношеніе имать ниско; и в'сакь вьз'носеи се, смѣраıеть се, а смѣраıеи се, вьзносить се. И се рекь, Ависа дарова, и пороучи іемоу: р'ци Алексен'дроу цароу: не прѣвьзноси се зѣло, вьсакь бо вьзносеи се, вь скорѣ смѣрить се. Сьн'хось царь зѣло прѣвьзнесь се, оть дивихь людіи смѣрень бысть; Іексер'сена пер'скыи царь зѣло прѣвьзнесь се, оть Даф'неа смѣрень бысть; и азь оубо прѣвьзнесохь се, и оть своихь смѣрень быихь, и ты оубо аште прѣвьз'несеши, смѣриши се. Аште вьз'можно іесть, боуди довол'нь оброкы своими; аште ли ти се неоугод'но іесть, болıе намь богатьствомь нашимь и царствомь и сьмрьть приıети. Іакоже немошт'но іесть тебе поклонити се мнѣ, такожде нѣсть мошт'но мнѣ поклонити се тебѣ. Царь цароу не кланıаıеть се николиже, нь іединомоу оумьр'шоу дроугы мироуıеть. Нь готовь боуди на брань, вьноутрь бо .н. дьніи идоу на те сь остав'шіими Пер'си и сь непобѣдимими Индіани. И тако бив'ше се, или тебе и твоихь побѣдити имамь, или сь своими на отьчьскои зем'ли почтено оумремь. И сіа рекь царь, Ан'виса отпоусти. Ан'вись же кь Алексен'дроу пришьдь, в'са речен'наа вьз'вѣсти іемоу. Александрь же, главою помаıавь, рече: о царствѣ нѣсть мира ни сь кымь, царство бо

[1] т. не може честь на злочестие прити.

велика гора ıесть и висока зѣло, водами и воштіами различними оукрашен'на, ıаже вѣр'нымь красна и слад'ка ıав'лıаıеть се, невѣр'нымь же непристоуп'на и притран'на. И на сію чловѣкь вьшьдь, и на красотоу ıеıе вьзираıе, не мнить се слести когда, аште разоумомь окрьм'лıаıеть се.

10. (В XIII. други део. *Јагић* 266, 26.) Алексен'дроу же вь тоу ношть ıави се пророкь Іереміа сь философомь Іеросалимскымь, и кь нıемоу рекоста: дрьзаи, чедо Алексен'дре, самь се поклисарь сьтворь, и кь Дарію поиди, и сходи ıего, и виждь воискоу великоу, юже ведеть Даріıе на те, и аште оувѣдѣнь боудеши, имаи помошть бога Саваоѳа, и избавить те. Вьставь же царь оть с'на Ан'тіохоу и Потоломею сьнь свои сказа. И походе кь нимь рече: аште тамо мнѣ сьмрьть прилоучить се, в'са земльнаа царствіа имате раздѣлити, макıедон'скыи же плькь[1] добрѣ сьблюдите[2]. Они же сь плачемь дрьжахоу ıего, глаголюште: аште сіıе мыслиши сьтворити, прьво намь главѣ изьотсѣцаи. Онь же кь нимь рече: аште промыслоу божію годе мене оубити, ви вьси не можете ме оухранити; аште ли ıемоу годе боудеть сьблюсти ме, в'се пер'скыıе роукы не могоуть ме оубити.

11. (В XIV. *Јагић* 267, 9.) И се рекь кь Дарію отиде писание носе[3]. Об'лѣкло же пер'ско на се вьзьмь и сьврьхоу плашть финичьскыи, на главѣ же клобоукь макıедон'скыи сь аспидовѣми рози и златѣми печат'ми. Даріıе же парастась великь сьтвори[4], ıако да чюд'нь

[1] m. сьть. — [2] m. сьблоудете. — [3] m. И сь плачемь великимь сь ними раставь се, вь Перьсидоу отиде ıако поклисарь кь Дарию, и епистолию оутворен'ноу кь Дарию принесе. — [4] m. има још: и мьчьтаніа некоıа многа; f: Даріе же позориште велико сьтворивь.

поклисароу Алексен'дровоу ıавить се. И тако Алексен'дрь кь Дарію вьшьдь, писаниıе давь, и рече: господинь мои Алексен'дрь, царь царемь, тебе, пер'скомоу цароу Даріоу, мною послаль ıесть радовати се. Писаніıе прочьть, мнѣ дроуго одпиши. Даріıе же сѣдѣше на мѣстѣ высоцѣ[1]. Около ніега ıако лица аггелскаа сьтворен'на бѣхоу[2]. Вьса же полата оть злата свѣт'ла сьтворен'на бѣше, и ıако лица аггел'скаа томоу ıако богоу прѣдстоıахоу. Стльпове злати камениıемь многоцѣн'ныимь оукрашен'ны бѣхоу; четири же камены на четири оугле тоıе полати бѣхоу, иже вь ношти ıако ог'нь вь мѣсто свѣшть[3] свѣтехоу. Писание[4] же Алексен'дрово приıемь, Даріıе див'лıаше се крьз'ноу ıего и клобоукоу. Писаниıе же велегласно повелѣ чисти[5]. Пер'ıанинь же нѣк'то начеть чтати[6], иже оумѣıаше макıедон'скаа словеса. Іепистоліа же писан'на бѣше сице: Алексен'дрь, царь надь цари и всемоу свѣтоу царь выш'ніаго промысла изволıениıемь, Даріоу цароу пишоу радовати се. Помниши ли, Даріıе цароу, кьдь даньхь пріимаше оть отьца моıего, оть Макıедоніань, и томоу оумьр'шоу мене на прѣстолѣ остави, ты же поноуждень бысть лоукав'ствомь своимь мене оть прѣстола и отьчьства изьгнати и иного вь мѣсто мене поставити[7]? Сіа видѣвь божіе в'севидѣштеıе око, иже вьса видить и помышлıеніа срьдьчна знаıеть, и мѣрами правед'ними вьз'мѣраıеть тебѣ дьньсь; мене же, ими же вѣсть соудбами, господина отьчьствоу моемоу и вьсѣмоу свѣтоу сьтвори. Ты же повелѣль бѣше

---

[1] m. Дарие же бѣ на некоемь прѣстоле великомь и прѣвисоце сѣде. [2] m. овде има: и семоу ıако богоу сь свештами предстоıахоу. Наш рукопис има то ниже. — [3] m. мѣсто лоуча. — [4] m. ıепистолию као обично. — [5] m. прочитати. — [6] f. чьсти. — [7] m. и иного мѣсто мене Македоніаномь господина сьтворити, и мене оть баштине земле изг'нати.

къ себѣ привести ме; азь же самь прїидохь[1]. И ıакоже ты хотеıаше свемоу нашемоу господинь назвати се, такожде и азь свемоу твомоу господинь хоштоу назвати се. Нь не тако азь немилостивь ıесьмь, ıакоже тебе мнить се быти[2]; нь прѣклони непрѣклон'ноу свою грьдыню мнѣ, поклони се, и дани мнѣ даи, и боуди господствоуıе. Аште ли ти се неугодно ıесть, то Пер'сомь ты пиз'матарь ıеси, и симь заклати се радь ıеси оть Макıедонїискога мьча. Боуди готовь сь в'сѣми своими на бои .еı. дьнь, на Ар'сопор'ской рѣцѣ[3]". Писаниıе же Дарїıе слышавь, кь своимь си рече: надѣıаше ли се к'то таковеи подвижи и таковеи[4] ıарости оть Макıедонїе изыти? Алексен'дрь же, стоıе прѣдь нимь, рече: не чюдо, аште Макıедонıане свѣтомь обладаюѣь. Дарїıе же рече: по ч'то? Алексен'дрь рече: по ч'то соуть вьси ıединосрьди и храбри безь кон'ца и моудри же и любими. Пер'сенинь же нѣкто рече: по ч'то тако великомоу цароу глаголıеши? Онь же рече: сил'на господина вол'нь поклисарь. И то рекь, отстоупи. Даріе же рече: боуди оу нась на вечери, дон'деже писанїıе Алексен'дроу одпишоу[5].

12. (В XV. *Јагић* 268, 24.) И тако, Даріоу̑ на вечероу сѣд'шоу, Алексен'дра посади на поклисар'скомь мѣстоу прѣмо ıемоу[6]. И ıегда начеше слоужити, Алексен'дрь златоу чашоу испивь, скри вь нѣдра. Тогда слоуга Дарїоу повѣдѣ. Дарїıе же рече дроугоу ıемоу налиıати.

---

[1] m. И ти оубо млада ме соушта кь себе велеше привести, азь же вь моужьство приспевь самь кь тебѣ пришьль есмь. — [2] m. ıакоже ти мниши бити. — [3] m. ıакоже мнѣ бити мнѣ мнить се боуди готове се сь вои своими на бои: азь бо кь тебе вьсесрьдно грѣдоу и .еı. дьнь на Арьсинеисце рецѣ сь вои своими стати имамь. — [4] m. толицеи. — [5] m. одпишеме. — [6] m. још: и поставе естив'не поставише.

Онь же и тоу испивь, ськри вь нѣдра. Іединь же оть вел'моужіи Даріиевѣхь рече иемоу: не подоба на царскомь столѣ сѣде тако творити. Онь же рече: оу господина мога Алексен'дра прьвоу и вьторoу чашоу всакыи поклисарь себѣ оузимать[1]. Се же слышав'ше Перси оудивише се. Кан'дар'коусь же, иегоже бѣше Дариие вь Макиедонию послаль[2], сь вечере вьставь, Дарію рече: да вѣси[3], цароу, иако дьньсь в'соу волю твою бози сьтворише[4]. Онь же рече: како? Ть же рече: сы поклисарь самь Алексен'дрь иесть. Даріе же радости испльнивь се рече: аште се истына, то азь свемоу свѣтоу царь, и тако честь тихомь лицемь кь мнѣ обраштати се начеть. Нь семоу не вѣровавь рече: вьсѣхь главь глава не обѣшаиеть се, нь кон'ци[5]. Кан'дар'коусь рече: аште се истына не боудеть, в'сеие чьсти да оулишоу се, и главоу мьчемь отсѣци[6]. Александрь же, домысливь се, прѣжде оухвакиевіа прьстень вь тобол'ци врьхов'ныи вьзеть, иже бѣ вь Трои вьзель Клеопатре егупьт'ске царице. Іегда ть прьстень на роукоу став'ліааше[7], оть всѣхь невидимь бываше. И вь роукоу иего вьз'мь[8], хоте искоусити Дариевo малодоушіе. Даріе же кь ниемоу рече: прилична ми те кь Алексен'дроу кажоуть. Онь же рече: прилики ради любить ме господинь мои, приличьнь бо иемоу иес'мь, и мнози мнѣ поклонише се, мнѣв'ше ме Алексен'дра. И тако Даріе вь раз'мышлиеніе выпадь[9], не рече оухватити иего. Трапезоу же ногою риноувь, оу ложницоу отиде, сьвѣштаваиеть[10], како оухватити иего. Свѣшт'никы сь царемь однесоше, Алексен'дрь же сь властели оу великои коуки оста. Вь

[1] т. вьземлеть. — [2] т. још: обладати и господьствовати. — [3] т. вѣдомо да есть. — [4] т. сьврьшише. — [5] т. на единомь коньцоу. — [6] т. главоу же мою мьчемь да оусекьнеши. — [7] т. полагаше. — [8] т. још: на прьсть свои положи. — [9] т. раз'мисль вьниде. — [10] т. сьвештати хоте.

тѣмѣ сьвлѣче сь себе многоцѣн'но крьз'но и [македониски] клобоукь, прьстень же на роукоу положивь вльхов'ныи. И тако кь вратомь градоу отиде, чашоу златоу изь нѣдрь изьмь, дасть вратароу, рекь: вьзми сію чашоу и храни, Даріıе царь посла ме страже наредить. И отвори ıемоу. Пришьдь на дроуга врата, дроугоу чашоу изьмь, дасть вратароу, рекь: дрьжи чашоу сию; царь бо посла ме воıеводѣ призвати, да страже оутврьдеть. И тако отвориıше ıемоу скоро. Изь града же изьшьдь, и на великога коніа вьсѣдь, на Синор'скоу[1] рѣкоу тьк'мо[2] сь свѣтомь дошьдь, и сию помрз'шоу обрѣть, прѣиде цѣль. И тоу чекахоу ıего Ан'тıохь и Филонь и Ан'тиногень[3]. И повѣда имь вьса, ıаже сьлоучише се ıемоу вь Пер'сидѣ. Дариıе же вь ложницоу вьшьдь, призва .ві. властель[4], и кь нимь рече: вѣдомо да ıесть вамь, ıако сь поклисарь самь Алексен'дрь ıесть. Они же рекоше: аште се истин'но ıесть, бози на ны на милость оумилосрьдише се. Даріе же рече Кан'дар'коусоу и Клидоуксоу[5] лидон'скомоу цароу оухватити Алексен'дра. Они же свѣште велике вьжег'ше вь великои коуки искахоу ıего, и много о ніемь вьпрашаше, и не обрѣтоше. И кь вратаромь текоше, [и вратаре вьпрашаюште о немь]. Вратари же рекоше: два сьсоуда злата вь си часъ оставивь, чловѣкь вь воискоу изыде, рекь: царь посла ме страже наредить. Кан'дар'коусь же лоукавьст'во Алексен'дрово знаıе, три ста доброконьникь вьзьмь, на асир'скоу рѣкоу ıеднако сь сльнцемь доспѣ, и рѣкоу помрьз'шоу се обрѣтоше; а Алексен'дра сь оне странѣ видѣше. Вь недооумѣни быв'ше, посрамише се. Алексен'дрь кь нимь рече: по ч'то терате вѣтра, ıегоже не можете оухватити? Нь, да знате,

[1] m. арьсинеискоу. — [2] m. еднако. — [3] m. Аньпигонь. — [4] m. вельможь. — [5] m. Крисоу.

іако макіедоніискыихъ конь ни асор'скаа[1] рѣка оудрьжати не можеть, Дарію же р'цѣте: почьсти твоіе захваліамь, вь дьніи же сіие ишти мене сь всѣми моими на асор'скои рѣцѣ. Даріеви же кь Дарію вьз'вратив'ше се, вьса о Алексен'дри вьз'вѣстише. Рѣка бо асирскаа всакоу ношть замрьзаше, прѣзь дьнь же, размразив'ши се, течаше сь каменииемь и паромь замѣсив'ши се. Даріие же, лоукав'ство видѣвь, жалост'но проплакавь, рече: видѣсте ли, коликымь лоукав'ст'вомь прѣльсти нась Филипповь сынь, зем'лю нашоу прѣіеть и царство. О невѣр'наа и неоустав'наа чести, како чловѣкомь ис-прьва[2] слад'ка іавліаіеши се, и на послѣдькь гор'шіи іада[3] обрѣтаіеши се[4].

13. (В XIX. *Јагић* 271, 5.) Се рекь, много жалост'но плакавь, и кь Фороу индіискомоу сил'номоу цароу посла писание сицево; любимь бо емоу бѣ зѣло. Бѣ бо царь .лѕ. езыкомь, писаніие же Даріиево сицево: „Иже вь бозѣхь богоу и в'сѣмь царемь цароу, великомоу Фороу, цароу ин'діискомоу, Даріие пер'скыи, окаіан'ныи, оумиліен'ныи и невол'ныи, радовати се тебе пишоу. Іеда пришло іесть вь слоухь твоіемоу царствоу оть многыихь малаа[5], іелика намь отрокь макіедон'скыи нанесе? Под'роучьство кь намь имѣше; сего нѣкако избѣгь, и, нась господ'скы наіахавь, в'се страны зем'ліе моіе до Вавѵлона кь своіеи запад'нои зем'ли приложи. Сего Пер'си, не вѣдѣ како, оубоіаше се. Дваштисьнами бив'ше се, дваштини раз'би; противити се не вьз'могохомь. Да молю величьство ти не прѣзрѣти нась, роукоу помошти намь даи, на третиомь[6] на бои идоу, или да ихь оубию, или почтено да оумроу[7]. Сила бо ин'-

---

[1] т. арьсинеиска. — [2] т. вь прьвиноу. — [3] т. еда змиинего. — [4] т. оуказоуеши. — [5] т. да и мало. — [6] т. третицею. — [7] т. или оть нихь оубиень боудоу почтено.

діиска непобѣдимаа іесть; ты же тьк'мь богомь іеси. Милостивь боуди моимь мол'бамь, воискоу сил'ноу мнѣ поустивь[1], избави ме оть лютихь Макіедоніань. Не подобаіеть бо мнѣ селико ноуждноу быти, сил'ноу тебе соуштоу!" Форь же писаніе приіемь и сіе прочьть, главою же помаіавь[2] рече: нѣсть радость, іеи же не примѣшаіеть се жалость; и Даріе бо нѣкогда тькьмь богомь бѣше, ныніа же оть Макіедоніань гонимь іесть. Призвавь вельможе своіе и кь нимь рече: .д. тисоуште тисоушть воиске вьзьм'ше на помоішть кь Даріоу идете, и пазѣте, іако да Алексен'дра жива кь мнѣ доведете, дльжьнь[3] бо іесьмь видѣти іего; моудра бо ми іего и и сьмысльна казоують. И тако кь Даріоу поидоше. Пришьствиіе же ихь Даріе слышавь, оть великыіе скрьбы вь малоу радость пріиде; Пер'сомь сьбрати се повелѣ, и обрѣть сихь тисоуштоу тисоушть. И тако на Алексен'дра сь всѣми силами поиде. Воіеводѣ же индіиске сходоу на Алексен'дра послаше, и сихь Алексен'дрова стража оухвати и кь Алексен'дроу приведоше. Алексен'дрь же на високо брьдо извести ихь повелѣ, воисцѣ в'сои ороужати се повелѣ, и на сьбоіеве сихь оуредивь, на бои на Даріа поиде. Сход'никомь же гледати повелѣ. Іегда бо близь Дариіевѣ воиске пріидоше, сходнике даровавь, отпоусти; сходници же кь воіеводамь индіискымь пришьдьше, рекоше: воискоу сил'ноу и остроу видѣсмо, срьдито и брьзо на бои идеть, не соумнешти се ништа, в'си ороуж'ни соуть добрѣ, кони же имь пастоушати соуть в'си. Іелико очима нашима могохомь разоумѣти, до .д. ста тисоуште тисошть бѣхоу. [Индіане же страхомь велицемь одрьжими бѣхоу]. Сьстав'шима же се двѣма воискама, сльньце оубо оть праха помрьче;

---

[1] т. пошли. — [2] т. покимавь. — [3] т. жльднь.

страхь же и Индіане и Макıедоніане обыеть. Вь коупѣ же замесив'ше се, ıедини оть дроузѣхь не познавахоу[1] се. Вѣтроу же боур'ноу вь ıедино дьх'ноув'шоу, и прахь оть них отıем'шоу, и тако сѣшти начеше се. Вьсь дьнь сѣчоу быв'шоу, Алексен'дрь трьпѣти сего не могыи, нь сь заставою своıею сь тисоуштоу тисоуштъ изьбран'ныихь витезь по срѣде ихь вьниде, и самь мегю ними на златои колес'ници по срѣде ихь вьниде. Ин'діане же и Пер'си, сего оузрѣв'ше, и страхомь велиıемь одрьжими быше, бѣжати оустрьмише се.

14. (B XX. *Јагић* 272, 17.) Даріıе же в'са сьлоучив'ша се видѣвь, и вь очаıаніи бывь, и вь недооуменіıе вьпадь. И вса оставивь[2], бѣжати начеть. И бѣже ноужд'наа словеса глаголаше: о окаıан'ныи азь, како небесныммь подобе се, ни земльнымь сподобыхь се быти достоинь, како свѣмоу свѣтоу царь быхь, и вь моıемь отьчьствоу не сподобихь се оумрети! Сіа ıемоу глаголюштоу, и кь Пер'сиполю свомоу градоу бѣжаше, стигоше ıего два вел'моужа ıегова присна, Кар'даньвоушь[3] и Ариз'вар'нь[4], ıегова властеличикıа, ıединь одь ıедне стране, а дроугыи оть дроуге, мьчеви ıего оубодоше, и сь коніа оур'васта, одрьше[5] ıего сь ороужіа, и мало жива ıего остависта. Алексен'дрь же ıединого оть воıеводь своихь призва, ıемоуже бѣ име Финикь. Семоу сице рекь, кь ин'діиской и пер'ской воисцѣ поити, и тако кь нимь глаголıе: ıако царь вашь оубиıень ıесть, Даріıе, да не бѣгаите, нь станете[6]. Аште бо бѣгати нач'нете, в'си дьньсь оумрѣте[7]. И кь Индіаномь посла ıего, рекь: стоите, не бѣгаите; имамь бо сь чьстію отпоустити вась кь цароу вашемоу.

[1] m. не разьзпавьхоу — [2] m. оставль. — [3] m. Кан'дарьвоусь. — [4] m. Ар'зиваржь. — [5] m. одрѣше. — [6] m. немоите бегати, ноу стоите. — [7] m. оумрети имате.

Аште ли бѣгате, а не станете, вьси дьньсь оть мьча оумрете. И Селев'кіа оубо посла кь Индіаномь, коніе и ороужіа вьзети, и нихь живехь цароу своіемоу отпоустити. Филонь[1] кь нимь пристоупивь повелѣниіе Алексен'дрово рече, они же на землю пад'ше, поклонише се, стегове же в'се Форове и великиіе накараде и великиіе троубы и коніе в'се и ороужіа Филоноу прѣдаше; и проштениіе оть ніего прііем'ше, на свою си отидоше зем'лю. На походе же кь нимь Филонь рече: цароу своіемоу Фороу р'цѣте: боуди доволюіе[2] индіискымь царьствомь, и оу своои оу храброи зем'ли, и роукоу помошти кь чюждимь на Макіедониіане не посилаи[3]. Вѣдомо да іесть тебе, Форе, индіискыи цароу, іако іаа Филонь, по милости Алексен'дрове, Пер'сомь господинь назвахь се, и соусѣдь тебѣ бити имамь. Перси же слышав'ше, оть Индіань отдѣлише се и кь Филоноу пристоупише, и семоу мѣсто Алексен'дра поклонише се. Не іелико Макіедоніане, добив'ше, радовахоу се, толико Пер'си радовахоу се, поніеже Александроу сподобише се работати. И тако теравь Алексен'дрь, сь всѣмь макіедон'скимь пльком до великаго Пер'сиполіа приспѣ. Не дошьдьшоу же іемоу до града, видѣ Даріа лежешта, мало жива, іедва дихаюшта, и хотешта замѣнити животь свои сьмрьтію. И кь Алексен'дроу, леже, вьпіаше: цароу Алексен'дре, соусѣди[4] скоро кь мнѣ, и гласъ мои оуслыши! Алексен'дрь же, озрѣвь се кь ніемоу, рече: к'то ты іеси, зове ме? Онь же рече: азь іесьмь Дарііе царь, іегоже коло годишт'ноіе до небесь вьз'виси, и честь[5] неоустав'наа до ада с'низи; азь іес'мь Дарііе, иже нѣкогда бѣхь свемоу свѣтоу царь, а сьди отьчьствоу моіемоу не сподобихь се бити; азь іесьмь Дарііе, іеже оть многихь тисоуштъ

[1] т. такође има Филонь овде, а горе Селевкиіе. — [2] т. довольнь. [3] т. не даваи. — [4] т. сьседии сь кона. — [5] т. чьсть.

людіи почитаіемь бѣхь, а сьди[1] самь поврьжень лежоу. Да ти, Алексен'дре, самовѣд'ць[2] биль іеси мнѣ, оть коликіие слави спадохь, и каковою сьмрьтию оумираю; да таковиіе сьмрьти и ти оубоіавь се, не остави мене вь прахоу семь подь кон'скимь оумрети ногама. Не тако бо, іакоже Пер'си, немилостивь іесц, нь вь всѣмь[3] те благодар'на и благооутроб'на бити и благодѣтел'на кь своимь злотворомь, тако бо вьсѣмь велеоумнимь подобаіеть. Добрѣ бо рече рекыи: не вьз'даи зла за зло, іако да и богь оть зла избавить те! Сіа же Алексен'дрь слышавь, и Даріевѣми оумили се рѣч'ми, скоро сьсѣдь сь коніа; плашть[4] сь себѣ сьн'мь, Даріа покри. Макіедоніаномь повелѣ на злаатоу колесницоу сего положити, и вь градь понести повелѣ Алексен'дрь, носил'но дрѣво вьз'мь на рамо положи, и вьзмь постоупи .г.-шть самь царь. И кь Дарію рече: се тебе по достоіанию царскоу чьсть вьздахь; да аште живь боудеши, и бол'шаа сихь оузриши. Ате ли оумрешь, тѣло твоіе по достоіанию имамь почисти царски[5]. И тако вьздвигоше іего вьноутрь града, вь царски дворь[6] іего вьнѣше, и на златомь іего одрѣ положише.

Алексен'дрь же вь многоцѣн'но крьзно и одѣло облъкь[7] се, и вѣн'ць цара Соломона на главоу свою положи[8], и жьзьль злати вь роукоу свою вьз'мь, на прѣстолѣ велицѣмь цара Даріа сѣде, и тако Пер'си сь Макіедоніани вь коупь пристоупльше, поклонише се Алексен'дроу. „Многа лѣта“ рекоше „Алексен'дроу, великомоу в'сега свѣта цароу и пер'сид'скомоу господиноу“. И тако приведоше прѣдь ніега пер'сид'скоу царицоу, сь дьштерию Роксан'дою[9].

---

[1] т. сага. — [2] т. самовидьць. — [3] т. вемь. — [4] т. плаштаницоу
[5] т. имамь по чьсти царски поставити. — [6] т. двѣри. — [7] т. облекь. — [8] т. постави. — [9] т. Роньзою, али ниже по правилу:

[Како поıеть Алексен'дрь Роксандоу царицоу.] И сихь видѣвь Даріıе, прѣнеможе се срьдцемь, и поболе доушею, и много оумиливь се, просльзы и жел'но притиште кь своıемоу срьдцоу, рекь: о доуше и срьдце и мили свѣте очию моıею, вселюбьзнаа дьшти моıа Роксан'до; се тебѣ моужа ненадѣина[1] приведохь оть Макıедониıе не моимь хотениıемь, нь божіимь изволıениıемь. Сего бо богь сьтвори Пер'сомь цара, и в'семоу нашемоу господ'ствоу и имѣнию. Не тако бо напрас'но хотехь[2] бракь твои, ıакоже прилоучи се дьньсь быти, нь вьсе подсльньчные царе и к'пезе мыш'лıахь сьбрати на веселость брака твоıего, и радость твою сь мноѕѣмь веселиıемь сьтворити хотехь. Вь мѣсто бракь твоихь крас'нихь многиıе дьньсь пролиıаше се крьви, на брацѣ твоıемь, макıедон'скиıе и пер'скыıе; и мы ıелика вьз'могохомь, подвизахомь се, богь же, ими же вѣди соуд'бами, нашои соупротиви се силѣ, и [m: свою сьтвори волоу, и неоутолимие ѕвери Перьшани сь прѣвьзносьними сьедини Македоніани, и обоихь сьвькоупивь. И тебе повелеваю, дьшти моıа, на Александроу чьсть дрьжати по достоıанию, и сего господина и цара вьсесрьдо лоубити. И сию за роукоу поемь, кь Александроу приведе: прими, говоре, Александре, прѣкрасни и мили свете очию моею; прими, тлаголе, Алексан'дре, единородноую мою дьштерь Роксандоу, юже вь радости велице и благодьньстве родихь, нына же, сию сь жалостию великою оставивь, вь землю отхождоу, идеже имамь вьсегда вь ıаде битіа и вьси подобни мнѣ рождьши се чловѣци. Не боудеть бо вь крьви моеи ползе, ıегда вь адово сьнидоу истлѣніе, и сию ıако рабоу прими себѣ, аште годе ти есть, и женоу себе поими. Красна бо есть и

Роксандо. — [1] m. ненадѣıан'на. — [2] m. мнахь.

моудра ѕѣло, и благородних родитель дьшти есть она. И се рекь Дариıе, и Роксандоу тришти целова, сию кь Александроу приведе. Александрь же сь прѣстола вьставь, и Роксандоу за роукоу приемь, и вьсесрьдно сию полоубивь, и сладко целовавь, сь собою на престоле посадивь, и вен'ць сь глави своеи сньмь, на главоу еи постави, и прьстень сь роуки своеи сньмь, на роукоу еи постави. И кь Дарию рече: виждь, господине цароу Дариıе, и оувери си срьдце; Роксанда бо до сьмрьти своеи сь мною царствовати имать. Дарие же радост'нь бысть ѕѣло, кь Роксанде дьштери своеи рече: боуди царствоуюшти до коньца сь Александромь, дьшти, ıемоуже вьсь мирь недостоинь есть единого власа оть глави отпадаюшта. И се рекь царицоу свою за роукоу поıемь, и кь Александроу рече: се мати тебе вь место Олимбіаде есть. И кь Перьшаномь озревь се рече: лоубими Александре, лоуби Перьшане, верьни бо господиню своемоу соуть; и жалость моıа на радость прѣврати се.

15. (B XXI'. *Јагић* 275, 14.) Каньдарвоуша же рече и Аризварна, оубивьших Даріа, призвати повеле, и кь ним рече: по что господина своего оубисте? Они же кь немоу рекоше: сьмрьть его тебѣ Перьшаномь господина сьтвори. Александрь кь ним рече: аште благодетела своего оубисте, мене ли чоуждана не оубиете? И се рекь, обесити их повеле. Проклеть бо ıесть, иже господьскога оубицоу хранить и градьскаго издавьчию хранить. И се рекь, вь градь пришьдь,] сь Роксан'дою вѣн'чати се. Роксан'да бѣ паче вьсѣх жень краснѣишаа, не тьк'мо лѣпотою[2], нь и доушев'ними добродѣтел'ми оукрашен'на бѣше.

---

[1] Веома окрњена. — [2] т. лепотою образа.

16. (В XXIII. *Јагић* 275, 27.) Семоу сице бив'шоу... [Іепистоліа Олимбіадѣ царици и Аристотелю]. Промысль выш'ніаго бога госпожди и матери моіеи Олим'біади царици и оучителю моіемоу Аристотелю пишоу радовати се[1]. Се сед'мо лѣто іесть, отъ нелиже изыдохомъ одъ тоудоу, и за всѣхъ .з. лѣтъ не оуписахомъ вамъ, ни пороучихомъ іаже о насъ. Сіїе же сьгрѣшеніїе нѣсть до насъ, ни отъ нелюб'ве се іесть; ноу соупротивъ стоіештимъ намъ великомоу цароу Дарію, ніего раз'биваюште и отъ ніего раз'биваіеми, и о семь оумъ свои оупразнив'ше[2], писати вамъ не доспѣхомъ. Нынїа же вѣдомо вамъ да іесть, іако сь нимъ триштн бив'ше се, сего побѣдихомъ. Се же Пер'си видѣв'ше, царствію моіемоу поработише се. Даріїе же живота измѣни се, дьштерь свою Роксандоу[3] вь мѣсто дара мнѣ принесе. Азъ же, без'мѣрноую красотоу лица іеіе видѣвъ, женоу себѣ поіехъ. И вѣдомо да іесть вамъ, іако дон'деже жен'скаа любовь срьдце моіе не обыела бѣше, никако мене мисль нахогіааше о васъ и о домаш'нихъ; да отъ нелиже жен'скаа любовь вь срьдце оустрѣли мене, отъ толе и о мирскихъ мислити начехъ; ни бо вьмѣніахъ, где оубити ме хотетъ, где ли оубити хоштоу. И іесьмь сьда вь Пер'сиполи, велицѣмь градоу, сь Роксандою царицею, отъ Пер'сь славимъ, в'сои Пер'сидѣ царь. И ви, іаже о васъ, оупишете[4] ми, и сами вь Макіедони здрав'ствоуите.

---

[1] m. Сице бивьшоу Александрь епистолию вь Македонию писа кь матери своеи Олимбіаде и кь казателоу своемоу Аристотелоу, имеюште сице: Александрь же царь надь цари промисломь вишнаго бога госпожди и матери моеи Олимбіаде царици и Аристотелоу оучителоу моемоу пишоу радовати се. — [2] m. оупразнаюште. — [3] m. Роксандроу. — [4] m. отпишете.

Семоу же сице быв'шоу, Алексен'дроу же Пер'се вь макıедонiиске свитѣ облѣк'шоу, а Макıедонiани вь пер'ске, достоıанiа бо злата Дарiıева вь Пер'сидѣ обрѣте многаа, сиıе в'се воисцѣ раздавь и конıе хранити повеле. Стльпь же великь по срѣдѣ Пер'сидѣ сътворити[1] повелѣ, и на нıемь себе оу златѣ изваıати повеле. На ть стльпь вьзьшьдь, велегласно всѣмь слишештимь рече: вѣдомо да ıесть вамь, Пер'си и Ин'дiане[2], ıако азь ваша многобожиıа идол'скаа проклинаю, и на серафимѣхь почиваıемомоу богоу покланıаю се, небо и зем'лю сьздав'шомоу, оть героувимь славимомоу[3] невидимомоу и необьзримомоу и неизьчтен'номоу трисветыми гласи славимомоу. И се рекь, богь богомь и всѣмь видимимь тваремь твор'ць помошт'никь ми боуди в'семрьз'киıе потрѣбити идоли скврьн'ныıе. И се рекь, сь стльпа сьниде, и иманиıе Дариıево разлагаше; и бѣше обрѣль Дариıева злата вь Пер'сидѣ .вı. истерьнь[4] пльнѣхь и .к. коукь пльнехь искоусна злата, и .вı. пир'говь многоцѣн'на каменiа и бисера, ıемоуже не бѣ числа, и тисоуштоу тисоушть конь зоб'ныхь; львовь же и пар'доусь лов'ныихь и соколь и грипьсь[5] оузвод'ныихь, имь же числа испитати[6] не могохь. И темь в'сѣмь воискоу направивь, и сию на Пер'сит'скомь прѣписавь поли. И обрѣте сiıе кон'никь ороужнехь .д. ста[7] тисоуште тисоушть. И вь Пер'сидѣ[8] годиште прѣбивь, и Селев'кiа вь Пер'сидѣ остави.

17. (B XXIX. *Јагић* 276, 31.) И самь на лидон'ского цара на Криса поиде. Крись[9] же поклонити се

---

[1] m. сьздати. — [2] m. још: и вьси Македонiане. — [3] m. славославимомоу. — [4] m. бистерьнь; f. .в. стернь. — [5] m. грипьсось — [6] m. исписати. — [7] m. тисоуште. — [8] m. још: сь Роксандою. — [9] m. Крьсь.

ıемоу не хоте. Людиıе же ıего оухватише и кь Алексен'дроу жива приведоше, и толико богатьства оу нıего обрѣтоше, ıелико око не видѣ и оухо не слиша. И се Алексен'дрь воисцѣ раз'дѣли. И тако на десноу страноу вьстока поиде, и в'се ıезыке приıемь до краи землıе доиде, не кь томоу бо тамо словесни людiıе, нь скоти диви, звѣри чловѣкообразни. И тако[1] .ı. дьни ходивь, вь мѣсто поусто пришьдьше, жени же дивиıе обрѣтоше, дльги же бѣхоу оу .г. сеж'ни, и космати же в'си бѣхоу ıако свинiа, очи же имь сиıахоу ıако и звѣзда. На воискоу же многиıе наıахав'ше, [многиıе оть воиникь оубише], дон'деже воиска приспѣ, [многие оубивь оть нихь безь числа].

18. (В XXX. *Јагић* 277, 7.) И оть тоудоу .н. дьнiи ходив'ше напрѣдь, на землю пес'чаноу нѣкою доидоше, мравые[2] же вь зем'ли тои такови бѣхоу, ıако ıедина оть нихь кони похватаıе и вь оутлиноу оутецаше. И тако Алексен'дрь сламоу на оутлини наносити повеле, и сихь запалити. И оть тоудоу на рѣкоу дошьдь, ıеиже ширина бѣше ıако дьнь хода. И тоу Алексен'дрь вь недооумѣниıе вьпаде, мостове на рѣцѣ тои сьтворити повеле, и сего сьтвори за .ѯе. дьни, и вса воиска по мостоу томь прѣиде.

19. (В XXXI. *Јагић* 277, 14.) И тоу вь земли тои людиıе обрѣтоше колико лакьть велици, кь Алексен'дроу пришьдьше, поклонише се, и принесоше ıемоу меда много и финикь, и поклонише, питици[3] же нарицахоу се. Алексен'дрь же градь вь земли ихь сьзда, и цара имь оть нихь постави, и наоучи ихь чловѣчьскыи жити;

---

[1] m. тамо. — [2] m. мравие. — [3] m. типиз'ци.

землю же ихь за .і. дьніи прѣиде. И толико овоштіа и меда принесоше воисцѣ, іелико до воліе[1] за годиште быти. Питиково поліе[2] прѣшьдь, на поліе велико[3] и широко доиде, и іезеро бѣ на поли томь бистро и стоудено и слад'ко вел'ми; образь же чловѣчь оу златѣ изваіань на краи іезера того обрѣтоше. Поліе же то чловѣчьскыихь костіи пльно бѣше. Алексен'дрь же кь образоу ономоу потекь, слова грьчьскаа на стльпѣ томь обрѣте, имѣюште сице: „Чловѣче, аште к'то хоштеть на вьстокь поити, до здѣ дошьдь, опеть се врати, [не кь томоуи оноуге имаши поити].

[О Сьнхосоу цароу.] Азь бо іесьмь Сьн'хось, иже свѣмоу свѣтоу быхь царь. И краи земліе вьсхотѣхь видѣти, и сь воискою великою на сиіе поліе доидохь. И вьсташе на ме диви чловѣци, и всоу мою воискоу раз'бише, и мене на семь полю оубише". Сіа слова Алексен'дрь прочьть, и оубоіа се, іако да Макіедоніане сихь словь не проч'тоуть, и постав'ць[4] вьз'мь, и тѣло Сьнхосово[5] загрьноу. И тоу станомь сташе. Макіедониане же вьпрашахоу іего: што писмена златаго оного тѣла пишоуть[6]? Онь же кь нимь рече: слад'коу и красноу напрѣдь намь зем'лю[7] вьз'вѣштаіеть быти. И се рекь мам'ліаше ихь.

20. (B XXXIII. *Јагић* 278, 1.) И два дьніи сь мѣста того прѣшьдьше, кь горѣ нѣкоіеи падоше. Люди вь горѣ тои видѣше грьды нѣкако и страшни видѣниіемь, и два сеж'ніа оубо дльзи[8], кос'мати же в'си. Воискоу же зреште не бѣгахоу. И се Алексен'дроу вьзвѣстише. Алексен'дрь же поиде на видѣниіе ихь, и видѣвь ихь, оть мѣста на мѣсто прѣходеште, лоукаво на воискоу погледоуюште.

---

[1] m. довольно. — [2] m. итиково царство. — [3] m. дльго. — [4] f. поставьць злать. — [5] m. образь Сьньхосовь. — [6] m. что пишеть на златомь образе? — [7] m. землоу и пиштоу. — [8] f. дльготою.

И оубоıавь се Алексен'дрь, рече: сіи соуть людиıе, иже Сьнхоса нѣкогда разбише. И се рекь воисцѣ всои ороужати се повелѣ, и стоборь високь[1] прѣдь в'сомь воискомь сьтворити повеле. Іединоу женоу вьз'мь, кь людемь дивимь поиде, и кь іединомоу оть нихь женоу посла. Жена же, близоу іего сѣд'ши; онь же сію, пристоупивь[2], начеть іасти. Жена же гласомь велицѣмь вьзоупи; чловѣка же дивыега копиıемь оудрише воиници. Онь же, гласомь велиıемь вресноувь[3], женоу поусти. Глась же іего оуслышав'ше дивіи моужіıе, толико ихь наıаха много множьство на воискоу, іелико числа не бѣше; дрѣвиıемь бо и камениıемь воиникы биıахоу. Алексен'дровь плькь дори оу около оугнаше, дон'деже Антіохь сь своимь пльком̀ь приспе, и тако ихь прѣко великога[4] поліа прѣтери. Алексен'дрь же, мегю нихь оупадь, іединого оть нихь похвативь за космы, оу околь оум'чаа. Бѣше же десетолѣтьнь, дѣте, и вишіи бѣше оть всѣхь людіи питомѣхь. И тоу ихь оуби Алексен'дрь тисоуштоу тисоушть, а оть Алексен'дровѣхь оубише двѣ тисоушти. Таковь же законь чловѣкь тѣхь бѣше; іегда кого окрьвав'ліаахоу[5], тогда дроужина іего изедахоу. Вь оутрѣи же дьнь велмоужіıе кь Алексен'дроу рекоше: Алексен'дроу цароу, до волıе намь сьмрьти оть вьселıен'скыихь царь, а ты повель іеси нась оть дивыихь люди погоубить нась[6]; да до волıе намь всоу зем'лю приıем'ше, починоути даи мало, нег'ли вь чоуждихь[7] земліахь безь памети останоути погиноув'ше. Алексен'дрь кь нимь оумиливь се рече: о любиміи мои вел'моужи и кон'ници, не кь томоу вы маломошт'ни[8] боудете, вьсь бо

---

[1] т. великь и високь. — [2] т. притисноувь. — [3] т. весноувь, — [4] т. широкога. — [5] т. іегда кого оть нихь окрьвавити хотехоу. [6] т. погиноути. — [7] т. тоуждихь. — [8] т. малопомоштни.

свѣть прием'ше, и на кон'ць идемь, и приспѣсмо; скоро вь зем'лю нашоу вьз'вратити се имамо.

21. (B XXXIV. *Јагић* 278, 32.) [О Ираклию цароу]. И оть тоудоу вьстав'ше, дивихь люди[1] землю прѣшьдьше, и вь землю нѣкою див'ноу доидоше и крас'-ноу, ıаже пльна овоштіа разлика бѣше, и тоу два стльпа велика обрѣтоше оу искоусномь златоу сьтворен'на, Ирак'лиıа цара образь и Серамиде[2] царице. И вь симь стльпомь Алексен'дрь пришьдь, и плакавь много, рече: о див'ныи вь чловѣцѣхь, Ираклиıе цароу, и Серамидо[3] царице, како добрѣ вь мѣстѣхь царствовасте и добрѣ оумресте! Паметь ваша и по сьмрьти стоить. И вь царство ихь вьшьдь, и тоу сь воисками .s. дьнь стоıавь. [И дворове поусте Ираклиеве обрете злате, бисеромь и камениıемь оукрашен'не, поусте же, и тоу дьнь прѣстоıавь .s.] И тако вьноутрь поустыніе идоше. И прѣшьдь .ı. дьнь, люди чюдне тамо обрѣте .s. роукь и .s. ногь имоуште, и си сь Алексен'дромь бити се не могоуште. Алексен'дрь же оуби ихь много, и, живехь оухвативь, хотеше ихь вь вьселıен'ноу из'вести чюда ради. Нь обичаıа имь не знаıахоу что ıадоуть, и ови оть неоуред'бе[4] помреше[5]; а зем'лю ихь за .s. дьніи прѣиде и вь псоглаве люди доиде.

[О псоглавыхь]. Псоглавы тіи бѣхоу: в'се тѣло ихь бѣше чловѣчьско, глава же пьсіа, глась же ихь ıединою чловѣчьскы говорахоу, дроугоици[6] же ıако пьси лаıахоу, и сихь Алексен'дрь много изби, иныхь зазида

---

[1] m. ово „дивихь люди“ нема. — [2] m. Семирамиде. — [3] Семирамидо. — [4] m. оуставь. — [5] f.: обычаи имь не знаıе и не вѣдѣше что ıадоуть; тѣмь же и помрѣше вьси оть града. — [6] m. дроуговіа.

ихь за .i. дьнь прѣшьдь, на некоıе море доиде, и тоу воисцѣ починоути повелѣ.

[О рацѣхь.] И тоу коню ıедіномоу оумьр'шоу, господинь ıего вьврьже ıего оу море. Ракь же оу мороу[1] нашьдь ıего, дроугыıе ракы поблазни[2]. И тако раци исхождахоу изь мора, конıа и чловѣка оухватахоу и оутепахоу оу море. И се Алексен'дрь слишавь, трьстиıе запалити повеле. И тоу ихь множьство изьгоре.

22. (В XXXV. *Јагић* 279, 23.) Семоу же сице бывшоу.... [Здѣ хоштемь повѣсти о нагомоудрихь.] И одь тоудоу вьставь Алексен'дрь, при мори нѣкоıемь ста. И тоу одь тоудоу овоштіа различ'наа бѣхоу. Отокь же вь мори томь зрѣше се, и тамо вьнити хотеше. Корабь[3] сьтворити повеле, кь отокоу плоути хоте. Филонь кь ніемоу рече: Алексен'дре цароу, не ходи ты прьвѣıе вь отокь, не вѣси бо ч'то тамо срѣштеть те, да не тамо погинеши; нь азь прѣжде тебе идоу, и, тако ты по мнѣ пріидеши. Алексен'дрь же кь ніемоу рече: да аште ты тамо погиб'нешь, любимыи и присныи дроуже мои Филоне, к'то о тебе оубо мене да оутѣшить; цѣна[4] бо мене глава твоıа ıесть паче всѣхь главь земльскыихь? Филонь же кь ніемоу рече: цароу Алексен'дре, аште Филонь оумреть, дроугаго вь мѣсто обрѣштеши; аште ли ты оумреши, дроугаго Алексен'дра Филонь не обрѣштеть. И се рекь Филонь, вь голию вьсѣдь, и кь отокоу плавати начеть[5]. Оть ютра до ношти плоувь, люди обрѣте тамо грьчьскыимь ıезыкомь глаголюште, моудри же и крас'ни зѣло, нази же вьси. Сихь видѣвь Филонь

---

[1] m. морьски. — [2] f. поблазнивь сь нимь. — [3] m. дрѣва. — [4] m. цѣнеıа. — [5] f. и кь островоу плоути хоте.

кь Алексен'дроу вьз'врати се, и в'са іемоу вьзвѣсти, іаже видѣ тамо.

23. (*Јагић* 280, 3.) И тако Алексен'дрь вь голию вьшьдь, и дроузехь голіи .л. сь собою вьзьмь и отока того доиде. Людиіе же отока того поклонише се іемоу и рекоше іемоу: ч'то кь намь, Алексен'дре, пришьль іеси, и ч'то оть нась вьзети хоштеши? Нази бо в'сегда іес'мы, іакоже зриши быти; овоштиіемь отока сего питаіемь се мы. Алексен'дрь же рече кь нимь: вьзети оть вась ничто не трѣбоую; за чюдо вась пришьль іесьмь видѣти. Вьз'вѣстите ми оубо, како имени моіего не знаюште и сіа мнѣ рекосте, и како грьчьскимь іезыкомь здѣ обрѣтаіете се вь чюждои странѣ? Они же кь ніемоу рекоше: име твоіе прѣжде многыихь лѣть провьз'вѣсти намь Ирак'лыи царь, наше же пришьствіiе здѣ да вьзвѣстимь тебѣ. Ираклиіа витезь сь Серамидою[1] Іеллиномь царь бѣше, Тракіи и всои земли царствоваше, іако[2] оть вась наричеть се Макіедоніа. Неправде же мнозѣ и оубіиствоу и крьвомѣствоу и клетвопрѣстоуп'ліению настав'шоу, сіа Ирак'лиіе видѣвь, іезыкь нашьствіiе на зем'лю тоу рече. Моужоу велеоумноу вь поустиніахь изьбра себѣ житіiе, и прѣмоудрыи вь чловѣцѣхь Соломонь глаголіеть: болiе іесть чловѣкоу[3] оть великиіе немошти страдати, нежели чловѣчьска стоуда[4] трьпѣти. И се рекь Ирак'ліа, и тисоуштоу голіи сьтвори, и правиіе и чьст'ныіе землiе доиде[5], сь женами и сь децами своими, вь голиіе ихь поставивь, и самь сь царицею своіею, неправ'ди ради и безаконіа, оть вьселіен'ниіе побѣже, и цѣло годиште плоувь и до землiе сіiе, и доиде, идеже

[1] т. Семирамидою. — [2] т. іаже. — [3] т. моужоу. — [4] т. безаконіа.
[5] т. и правиіе и истин'ниіе люди земле свое изабравь.

ты, Алексен'дре, стльпове ихь и образѣ оу златѣ изваıанѣ видѣль ıеси, и оубо многаа лѣта царствоваше слад'ко и добрѣ Иракліа[1] царь сь Серамидою[2] царицею. И оба легь[3], оумрѣста. Нась же без'глав'нѣхь вь земли тои оставише, дрѣва в'са запалив'ше, ıако да опеть вь неправед'ноу зем'лю не отидемо[4]. Ми же прьв'нıемоу зломь обычаю послѣдовав'ше ; и тако богь раз'гнѣва се на нась за безакониıа наша, и дивиıе люди, ихь же ты видѣль ıеси, на нась напоусти, и царствııе наше раз'дроушише, и многиıе оть нась оубыше. Мы же, не оумѣюште коуде вь вьселıен'ноую изьлести, вь царстви же своıемь оть дивиихь люди[5] не могоуште жити, и вь си отокь вьселихомь се, и ıесмо прѣбываюште здѣ и плодеште се, овоштиıемь отока сего питаюште се, и разоумомь философ'скыимь гатаюште се к'ниж'ныимь. Да не вьзможно ти ıесть ч'то оть нась вьзети, тьчию оть моудрихь наших, аште ч'то хоштеши, польэно бо ти боудеть[6] вь недооумениих нѣкыихь, ихь же напрѣдь хоштешь видѣти. Симь же Алексен'дрь подививь се житию ихь и рече: по истинѣ ниıедино оть земльскыихь словеснаго разоума поч'тено ıесть, цѣни[7] бо ıесть словес'ныи чловѣкь на зем'ли паче тисоуштъ многыихь бисера и камениıа многоцѣн'наго. Соломонь моудри вь к'нигахь своихь глаголıеть: моужь моудрь скровиште неисчрьпаıемо ıесть, и моужоу моудроу нѣсть измѣнити се оть соуштихь нич'тоже, и ıединь моудрь множ'ствомь обладаıеть люд'ми, и ıединь безоум'нь множьство погоублıаıеть люди. И се рекь Алексен'дрь, .ѕ. философь оть нихь поıемь сь собою; и тако оть отока изыде.

---

[1] m. Іеракліе. — [2] m. Семирамидею. — [3] m. легьша, f: облегша. [4] m. вьз'вратисмо се. — [5] m. чловѣкь. — [6] m. хоштеть бити.— [7] m. цѣн'нѣи.

24. (*Јагић* 280, 13.) Исходештоу же іемоу, кь нимь рече: ч'то оть соудоу напрѣдь іесть? Они же кь ніемоу рекоше: ничесомоуже напрѣдь быти, тьчию макарон'сціи[1] отоци вь океан'сцѣи рѣцѣ соуть, идеже людиіе блажен'ніи живоуть, идеже[2] нагомоудріи наричоуть се, они оубо вьсакиіе страсти нази соуть. Алексен'дрь же кь нимь рече: оть коудоу сіи вь отоке вьселише се? Они же кь ніемоу рекоше: Адамоу оубо прѣотьцоу нашемоу, заповѣдь божію прѣстоупльшоу и изь раіа изьгнан'ноу бив'шоу, и вь отокь вьселив'шоу се, и бив'шоу .р. лѣть вь отоцѣ томь проваждаюште и раи позираюште, плакааше крас'ниіе доброти раискыіе поминаіе. И тоу сына два роди, Каина и Авела. И сихь люб'ви діаволь позавидѣвь, и брата на брата подвиже. И Каинь Авела оуби. Скрьбыю же великою оскрьбивь се прѣотьць нашь Адамь и прѣмати наша Іев'ва, и раискоіе изьгнаниіе поминаіе, и на раи сь сльзами позираюште, и сына своіего прѣдь собою зреште, бѣхоу же в'сегда плачоуште. Сьдѣтель в'семоу небоу и зем'ли, твор'ць Господь, неизчтен'ноую жалость и без'мѣрноую скрьбь прѣотьца нашего видѣвь, и аггела кь ніемоу посла повелѣваіе: о земльрод'не и оть прьсти сьз'дан'не, прьвіи вь чловѣцѣхь Адамѣ и Іев'во, по ч'то за сьмрьть Авеловоу скрьбите? Сего оть земліе азь вьзель бѣхь, и пакы кь матери своіеи[3] зем'ли вьз'вратихь, идеже хотеть вьнити в'си, иже оть тебе родити се хотеть. И вь в'тороіе пришьствіе моіе пакы вьстати имоуть, іегоже ради прѣслоушаниіемь отпадоше; сего паки послоушаниіемь наслѣдити имоуть. И Авела оубо оу зем'лю оукопати повелѣ. На мѣсто же іемоу дроугаго сына родити повелѣ, моужа правед'на и благочьстива, именемь Сиѳа. Адамоу же изь отока

---

[1] f. блаженстіихь. — [2] f. иже. — [3] m. его.

окіана рѣкы доидоше и макарон'скы отокь видѣв'ше; .к. бо пьпришть оть зем'лιе отстоιахоу. И тоу Алексен'дрь сь вои своими становь ста, и Алексен'дрь голиιе сьтворити повелѣ.

26. (*Јагић* 282, 13.) Семоу же сице бывшоу... [Чьти о Іефан'тоу.] И тако вештаюште, кь Іефан'тоу цароу приведоше ιего. Іефаньть же подь нѣкыимь красныимь дрѣвомь лежаше; вода же краснаа близоу ιего исхождааше; простори же и покровь оть лист'ви бѣше дрѣвь тѣхь. Іефаньть же Алексен'дра видѣвь, главою же помаιавь, рече: по что кь намь пришьль ιеси, неоустав'нааго и соуιетнаго свѣта цароу? И сего за роукоу ιемь, „близоу мене сѣди“ рече. Алексен'дрь же близоу ιего сѣдь, Іефаньть же главоу ιего роукама обьιемь, и сию слад'ко целивавь, рече: радоуи се вьсѣхь главь главо! Іегда бо вьсь примеши мирь, и своιего кь томоу не видиши отьчьства; нь ιегда земльнаа вьса приобрѣштеши, тогда и ада наслѣдиши. Сіа же слышавь Алексен'дрь, и, доушею же оскрьбывь се, рече кь Іефан'тоу: по ч'то сиιе ми слово рече? Іефан'ть же кь ніемоу рече: велеоум'ноу моужоу не подобаιеть рѣчи протльковати. Рече же кь ніемоу Алексен'дрь: аште велиши, да принесемь ти что оть потрѣб'ныихь, ιаже вь нашои обрѣтають се зем'ли. Онь же рече: принеси. Алексен'дрь же повеле принести, Филоноу рече, хлѣбы чисты и вино. Іефанть же сіа видѣвь и ничесоже не приιе, нь рече: не намь ιесть оудоб'на сиιа пишта, нь вамь; мнѣ же пишта оть дрѣва сего ιесть, питиιе же оть источ'ника сего. Земльнород'но бо тѣло моιе оть матере землιе питаιеть се; одѣιаниιе же моιе листвиιе ιеιе; оумь же вьсь на небо, не пекыи се ни о чемь земльнемь; житіе же наше безьстарост'но ιесть; и на многаа проводимь

свѣть приіем'ше, и на кон'ць идемь, и приспѣсмо; скоро вь зем'лю нашоу вьз'вратити се имамо.

21. (В XXXIV. *Jagić* 278, 32.) [О Ираклию ца роу]. И оть тоудоу вьстав'ше, дивихь люди[1] землю прѣшьдьше, и вь землю нѣкоїю див'ноу доидоше и крас'ноу, іаже пльна овоштіа разлика бѣше, и тоу два стльпа велика обрѣтоше оу искоусномь златоу сьтворен'на, Ирак'лиіа цара образь и Серамиде[2] царице. И кь симь стльпомь Алексен'дрь пришьдь, и плакавь много, рече: о див'ныи вь чловѣцѣхь, Ираклиіе цароу, и Серамидо[3] царице, како добрѣ вь мѣстѣхь царствовасте и добрѣ оумресте! Паметь ваша и по сьмрьти стоить. И вь царство ихь вьшьдь, и тоу сь воисками .s. дьнь стоіавь. [И дворове поусте Ираклиеве обрете злате, бисеромь и камениіемь оукрашен'не, поусте же, и тоу дьнь прѣстоіавь .s.] И тако вьноутрь поустыніе идоше. И прѣшьдь .ı. дьнь, люди чюдне тамо обрѣте .s. роукь и .s. ногь имоуште, и си сь Алексен'дромь бити се не могоуште. Алексен'дрь же оуби ихь много, и, живехь оухвативь, хотеше ихь вь вьселіен'ноу из'вести чюда ради. Нь обичаіа имь не знаіахоу что іадоуть, и ови оть неоуред'бе[4] помреше[5]; а зем'лю ихь за .s. дьніи прѣиде и вь псоглаве люди доиде.

[О псоглавыхь]. Псоглавы тіи бѣхоу: в'се тѣло ихь бѣше чловѣчьско, глава же пьсіа, глась же ихь іединою чловѣчьскы говорахоу, дроугоици[6] же іако пьси лаіахоу, и сихь Алексен'дрь много изби, иних зазида

---

[1] m. ово „дивихь люди" нема. — [2] m. Семирамиде. — [3] Семирамиде. — [4] m. оуставь. — [5] f.: обычаи имь не знаіе и не вѣдѣше что іадоуть; тѣмь же и помрѣше вьси оть града. — [6] m. дроуговіа.

ихь за .і. дьнь прѣшьдь, на некоіе море доиде, и тоу воисцѣ починоути повелѣ.

[О рацѣхь.] И тоу коню іедіномоу оумьр'шоу, господинь іего вьврьже іего оу море. Ракь же оу мороу[1] нашьдь іего, дроугыіе ракы поблазни[2]. И тако раци исхождахоу изь мора, коніа и чловѣка оухватахоу и оутеџахоу оу море. И се Алексен'дрь слишавь, трьстиіе запалити повеле. И тоу ихь множьство изьгоре.

22. (В XXXV. *Јагић* 279, 23.) Семоу же сице бывшоу.... [Здѣ хоштемь повѣсти о нагомоудрихь.] И одь тоудоу вьставь Алексен'дрь, при мори нѣкоіемь ста. И тоу одь тоудоу овоштіа различ'наа бѣхоу. Отокь же вь мори томь зрѣше се, и тамо вьнити хотеше. Корабь[3] сьтворити повеле, кь отокоу плоути хоте. Филонь кь ніемоу рече: Алексен'дре цароу, не ходи ты прьвѣіе вь отокь, не вѣси бо ч'то тамо срѣштеть те, да не тамо погинеши; нь азь прѣжде тебе идоу, и, тако ты по мнѣ пріидеши. Алексен'дрь же кь ніемоу рече: да аште ты тамо погиб'нешь, любимыи и присныи дроуже мои Филоне, к'то о тебе оубо мене да оутѣшить; цѣна[4] бо мене глава твоіа іесть паче всѣхь главь земльскыихь? Филонь же кь ніемоу рече: цароу Алексен'дре, аште Филонь оумреть, дроугаго вь мѣсто обрѣштеши; аште ли ты оумреши, дроугаго Алексен'дра Филонь не обрѣштеть. И се рекь Филонь, вь голию вьсѣдь, и кь отокоу плавати начеть[5]. Оть ютра до ношти плоувь, люди обрѣте тамо грьчьскыимь іезыкомь глаголюште, моудри же и крас'ни зѣло, нази же вьси. Сихь видѣвь Филонь

---

[1] m. морьски. — [2] f. поблазнивь сь нимь. — [3] m. дрѣва. — [4] m. цѣнеіа. — [5] f. и кь островоу плоути хоте.

кь Алексен'дроу вьз'врати се, и в'са іемоу вьзвѣсти, іаже видѣ тамо.

23. (*Јагић* 280, 3.) И тако Алексен'дрь вь голию вьшьдь, и дроузехь голіи .л. сь собою вьзьмь и отока того доиде. Людиіе же отока того поклонише се іемоу и рекоше іемоу: ч'то кь намь, Алексен'дре, пришьль іеси, и ч'то оть нась вьзети хоштеши? Нази бо в'сегда іес'мы, іакоже зриши быти; овоштиіемь отока сего питаіемь се мы. Алексен'дрь же рече кь нимь: вьзети оть вась ничто не трѣбоую; за чюдо вась пришьль іесьмь видѣти. Вьз'вѣстите ми оубо, како имени моіего не знаюште и сіа мнѣ рекосте, и како грьчьскимь іезыкомь здѣ обрѣтаіете се вь чюждои странѣ? Они же кь ніемоу рекоше: име твоіе прѣжде многыихь лѣть провьз'вѣсти намь Ирак'лыи царь, наше же пришьствіїе здѣ да вьзвѣстимь тебѣ. Ираклиіа витезь сь Серамидою[1] Іеллиномь царь бѣше, Тракіи и всои земли царствоваше, іако[2] оть вась наричеть се Макіедоніа. Неправде же мнозѣ и оубіиствоу и крьвомѣствоу и клетвопрѣстоуп'ліению настав'шоу, сіа Ирак'лиіе видѣвь, іезыкь нашьствіїе на зем'лю тоу рече. Моужоу велеоумноу вь поустиніахь изьбра себѣ житіїе, и прѣмоудрыи вь чловѣцѣхь Соломонь глаголіеть: болıе іесть чловѣкоу[3] оть великиіе немошти страдати, нежели чловѣчьска стоуда[4] трьпѣти. И се рекь Ирак'ліа, и тисоуштоу голіи сьтвори, и правиіе и чьст'ныіе землıе доиде[5], сь женами и сь децами своими, вь голиіе ихь поставивь, и самь сь царицею своіею, неправ'ди ради и безаконіа, оть вьселіен'ниіе побѣже, и цѣло годиште плоувь и до землıе сіїе, и доиде, идеже

[1] m. Семирамидою. — [2] m. іаже. — [3] m. моужоу. — [4] m. безаконіа.
[5] m. и правиіе и истин'ниіе люди земле свое изабравь.

ты, Алексен'дре, стльпове ихь и образѣ оу златѣ изваіанѣ видѣль іеси, и оубо многаа лѣта царствоваше слад'ко и добрѣ Иракліа[1] царь сь Серамидою[2] царицею. И оба легь[3], оумрѣста. Нась же без'глав'нѣхь вь земли тои оставише, дрѣва в'са запалив'ше, іако да опеть вь неправед'ноу зем'лю не отидемо[4]. Ми же прьв'ніемоу зломь обычаю послѣдовав'ше; и тако богь раз'гнѣва се на нась за безакониіа наша, и дивиіе люди, ихь же ты видѣль іеси, на нась напоусти, и царствіїе наше раз'дроушише, и многиіе оть нась оубыше. Мы же, не оумѣюште коуде вь вьселіен'ноую изьлести, вь царстви же своіемь оть дивиихь люди[5] не могоуште жити, и вь си отокь вьселихомь се, и іесмо прѣбываюште здѣ и плодеште се, овоштиіемь отока сего питаюште се, и разоумомь философ'скыимь гатаюште се к'ниж'ныимь. Да не вьзможно ти іесть ч'то оть нась вьзети, тьчию оть моудрихь наших, аште ч'то хоштеши, пользно бо ти боудеть[6] вь недооуменихь нѣкыихь, ихь же напрѣдь хоштешь видѣти. Симь же Алексен'дрь подививь се житию ихь и рече: по истинѣ ниіедино оть земльскыихь словеснаго разоума поч'тено іесть, цѣни[7] бо іесть словес'ныи чловѣкь на зем'ли паче тисоуштъ многыихь бисера и камениіа многоцѣн'наго. Соломонь моудри вь к'нигахь своихь глаголіеть: моужь моудрь скровиште неисчрьпаіемо іесть, и моужоу моудроу нѣсть измѣнити се оть соуштихь нич'тоже, и іединь моудрь множ'ствомь обладаіеть люд'ми, и іединь безоум'нь множьство погоубліаіеть люди. И се рекь Алексен'дрь, .ѕ. философь оть нихь поіемь сь собою; и тако оть отока изыде.

---

[1] m. Іеракліе. — [2] m. Семирамидею. — [3] m. легьша, f: облегша. [4] m. вьз'вратисмо се. — [5] m. чловѣкь. — [6] m. хоштеть бити.— [7] m. цѣн'нѣи.

24. (*Јагић* 280, 13.) Исходештоу же іемоу, кь нимь рече: ч'то оть соудоу напрѣдь іесть? Они же кь ніемоу рекоше: ничесомоуже напрѣдь быти, тьчию макарон'сціи[1] отоци вь окіан'сцѣи рѣцѣ соуть, идеже людиіе блажен'ніи живоуть, идеже[2] нагомоудріи наричоуть се, они оубо вьсакиіе страсти нази соуть. Алексен'дрь же кь нимь рече: оть коудоу сіи вь отоке вьселише се? Они же кь ніемоу рекоше: Адамоу оубо прѣотьцоу нашемоу, заповѣдь божію прѣстоуплышоу и изь раіа изьгнан'ноу бив'шоу, и вь отокь вьселив'шоу се, и бив'шоу .р. лѣть вь отоцѣ томь провваждаюште и раи позираюште, плакааше крас'ниіе доброти раискыіе поминаіе. И тоу сына два роди, Каина и Авела. И сихь люб'ви діаволь позавидѣвь, и брата на брата подвиже. И Каинь Авела оуби. Скрьбыю же великою оскрьбивь се прѣотьць нашь Адамь и прѣмати наша Іев'ва, и раискоіе изьгнаниіе поминаіе, и на раи сь сльзами позираюште, и сына своіего прѣдь собою зреште, бѣхоу же в'сегда плачоуште. Сьдѣтель в'семоу небоу и зем'ли, твор'ць Господь, неизчтен'ноую жалость и без'мѣрноую скрьбь прѣотьца нашего видѣвь, и аггела кь ніемоу посла повелѣваіе: о земльрод'не и оть прьсти сьз'дан'не, прьвіи вь чловѣцѣхь Адамѣ и Іев'во, по ч'то за сьмрьть Авеловоу скрьбите? Сего оть земліе азь вьзель бѣхь, и пакы кь матери своіеи[3] зем'ли вьз'вратихь, идеже хотеть вьнити в'си, иже оть тебе родити се хотеть. И вь в'тороіе пришьствіе моіе пакы вьстати имоуть, іегоже ради прѣслоушаниіемь отпадоше; сего паки послоушаниіемь наслѣдити имоуть. И Авела оубо оу зем'лю оукопати повелѣ. На мѣсто же іемоу дроугаго сына родити повелѣ, моужа правед'на и благочьстива, именемь Сиѳа. Адамоу же изь отока

[1] f. блаженстіихь. — [2] f. иже. — [3] m. его.

того изити повеле господь, глаголіе: іегда на раи позираіеши, и тогда изьгнаниіе поминаіеши, и вьсегда злосрьдь имаши быти; нь оть соудоу изиди, и вь вьселіен'ноу поиди, и, седьмь тисоуштамь лѣтомь прѣшьдьшимь, пакы раіа оузриши. И Адама оубо сь Іев'вою изь отока сего изведе, Си~~ѳ~~а же сь чеди своими вь отоцѣ семь остави. И тіи соуть нагомоудрьци, родив'ше же се оть Сита, Адамоу оубо вьноуци соуть. Житиіе же ихь разоумѣти имаши, Алексен'дре, іегда кь нимь пріидеши. Алексен'дрь же кь нимь рече: кажете ми поуть, иже кь макарон'скыимь отокомь[1] идеть. И они же іемоу казаше.

25. (*Јагић* 282, 8.) И ходи .ѕ. дьни, отока нѣкоіего мала достигь, высока же зѣло. И на нь вьшьдь, образь свои оу златѣ сьзда, и вь роуцѣ своіеи дрьжаше мьчь, и нѣкыимь показоваше кь макарон'скыимь отокомь. И оть тоудоу двигь се сь вои своими, и ходи .ѕ. дьни мѣста нѣкоіего. Бѣхоу же гори высокыіе зѣло. За тоуи же гороу привезань бѣше чловѣкь веригами гвоздѣнеми; тисоуштоу же сѣжань высокь бѣше и двѣ сте сѣжьнь дебель. И сего же Алексен'дрь видѣвь сь Макіедониани, подиви се. И кь семоу же не смѣюште пристоупити, поминоуше. Плачоуштоу же чловѣкоу, глась іего .д. дьни слишахоу. Кь горѣ велицѣи пришьдьше, женоу великоу обрѣтоше веригами кь горѣ тои привезаноу, тисоуштоу сѣжань дльгоу и двѣ сте дебелоу; змиі же великь о ногоу іеіе свиль се бѣше, и за оуста ю дрьже, не даваше іеи глаголати. И .н. дьни хода прѣшьдьше, іечаніе нѣкоіе ноуждно слышахоу и іезера великаа и пльна зміи видѣвше. И тоу моукамь мню бити, вь нихь же чловѣци грѣш'ніи моучити се имоуть. До

[1] *μακάρων νῆσοι*, острва блажених.

океана рѣкы доидоше и макарон'скы отокь видѣв'ше; .к. бо пьпришть оть зем'лие отстоıахоу. И тоу Алексен'дрь сь вои своими становь ста, и Алексен'дрь голние сьтворити повелѣ.

26. (*Јагић* 282, 13.) Семоу же сице бывшоу... [Чьти о Іефан'тоу.] И тако вештаюште, кь Іефан'тоу цароу приведоше ıего. Іефаньть же подь нѣкыимь красныимь дрѣвомь лежаше; вода же краснаа близоу ıего исхождааше; простори же и покровь оть лист'ви бѣше дрѣвь тѣхь. Іефаньть же Алексен'дра видѣвь, главою же помаıавь, рече: по что кь намь пришьль ıеси, неоустав'нааго и соуıетнаго свѣта цароу? И сего за роукоу ıемь, „близоу мене сѣди“ рече. Алексен'дрь же близоу ıего сѣдь, Іефаньть же главоу ıего роукама обыемь, и сию слад'ко целивавь, рече: радоуи се вьсѣхь главь главо! Іегда бо вьсь примеши мирь, и своıего кь томоу не видиши отьчьства; нь ıегда землынаа вьса приобрѣштеши, тогда и ада наслѣдиши. Сіа же слышавь Алексен'дрь, и, доушею же оскрьбывь се, рече кь Іефан'тоу: по ч'то сиıе ми слово рече? Іефан'ть же кь ніемоу рече: велеоум'ноу моужоу не подобаıеть рѣчи протльковати. Рече же кь ніемоу Алексен'дрь: аште велиши, да принесемь ти что оть потрѣб'ныихь, ıаже вь нашои обрѣтають се зем'ли. Онь же рече: принеси. Алексен'дрь же повеле принести, Филоноу рече, хлѣбы чисты и вино. Іефанть же сіа видѣвь и ничесоже не приıе, нь рече: не намь ıесть оудоб'на сиıа пишта, нь вамь; мнѣ же пишта оть дрѣва сего ıесть, питиıе же оть источ'ника сего. Землынород'но бо тѣло моıе оть матере землıе питаıеть се; одѣıаниıе же моıе листвиıе ıеıе; оумь же вьсь на небо, не пекыи се ни о чемь землынемь; житіе же наше безьстарост'но ıесть; и на многаа проводимь

лѣта, ıегда же оть житіа сего отходимь страст’наго, и вь дроуго нѣкоıе отходимь бесконьч’но, идеже намь вьсь оумь ıесть. И о сихь Алексен’дрь подививь се, рече: вь истиноу сіи чловѣци божьстьв’но житиıе живоуть. Кь Іеѳан’тоу же рече: оть коудоу ви здѣ вьселисте се? Онь же кь ніемоу рече: Адамови вьноуци ıес’мо, ıакоже и вы; Адамоу же оть соудоу изьгнан’ноу быв’шоу, мы остахомь здѣ; сынове же ıесмо Сиѳови, сына Адамова. Іеѳаньть же кь Алексен’дроу рече: вы оубо по что пьстриıе ризи носите, и разликиıе пиште ıасте, и ıесте ратоуюште и ратоуıеми, и биюште и биıеми, и закалаюште подоб’ныıе вамь чловѣкы, и оть нихь закалаıеми, царствіа и величьствіа иштоуште, и пакы, ıакоже оубозіи чловѣци оумираюште, и ıесте мыслеште о плѣновѣхь и ратѣхь и крьвопролитіахь? Іегда вамь не наидеть се рать, тогда вы на дивиıе звѣри исходеште и сихь оубиваıете, и тако лѣта своıа сь доушами прѣльштаıете, и напрасно оумираıете. Ако ли ıелицехь оть вась светыхь мните, и сихь вь макарон’скыихь отоцѣхь мните быти и жити глаголıете, да оть коле ты вь Макарон’скыи отокь дошьль ıеси, аште оть праведникь вашихь кого познаваıеши ли, ишти ıеда кого наидеши здѣ! Алексен’дрь же рече кь ніемоу: вьса глаголан’наа тобою краснаа и сладка ıавише ми се; нь вьзвѣсти мнѣ, каковы раждаıете се, поніеже жен’ска пола вь вась не виждоу? Іеѳанть же кь ніемоу рече: ıесоуть оу нась жены, нь несоуть здѣ, нь вь ином отоцѣ соуть прѣмо нась. На годиноу же кь нимь приходимо ıедноушть, и сь ними прѣбыв’ше .л. дьніи, пакы вьз’вратимь се вь отокь сь. Да ıегда же комоу родить се дѣте, не кь томоу отьць ıего сьчетаıеть се сь женою. И дѣте же три лѣте сьтвор’ше, аште моужьско ıесть, то мы ıего кь себѣ при-

іемліемо, аште ли жен'ско, то сь женами вьсегда[1] іесть. Алексен'дрь же кь ніемоу рече: хотель бихь отока того видѣти, аште вамь оугод'но іесть. Іефаньть же рече кь ніемоу: отока оубо доити имаши, вьноутрь же нич'тоже видѣти имаши и до зьда бо дошьдь, вьноутрь[2] ничесоже не гледаи, не бо имать чловѣкь живь быти, аште вьноутрь погледаіеть. Алексен'дрь же симь оувѣривь се словесемь, и кь отокоу ономоу поиде, и зьдь мѣдень видѣвь вь отоцѣ томь, вьноут'рь позрети не сме; богоу бо іединомоу вьз'мож'но бѣ, чловѣкоу невьз'мож'но ниіединомоу.

27. (*Јагић* 284, 22.) Тако стльпь вь отоцѣ томь постави высокь, и себе на ніемь оу златѣ сьтвори, слова же грьчьскаа написа, имѣюште сице: Алексен'дрь, иже в'соу землю приіемь, и до сего отока приспе, и макарон'ске отоке видѣвь. И тоу богь іеллин'скыихь не обрѣтохь; тоу бо ихь глаголють Ел'лини жити, нь нѣсть сіе, іакоже мнить се Іел'линомь быти, нь Іефаньть нагомоудри царь мнѣ сь истиною каза: іако іел'лин'сціи бозы вь дол'ніеишніемь адоу и вь геіенѣ и вь тартаре моучити се имоуть сь діаволомь, повелѣниіемь Саваоѳа бога. А аште к'то по мнѣ вь овь отокь пріидеть, вь отокь ськ не погледаи, а все гледаи; богоу іединомоу вьз'можно іесть, чловѣкоу ниіединомоу пристоуп'но. И тако вь макарон'ске отоке вьз'врати се. Макарони бо по срьбскомь іезыкоу блажены наричоуть се. И кь Іефан'тоу же пристоуп'ль, Алексен'дрь рече: вьзвѣсти ми, о нагомоудрихь блажени Іефан'те, что оть соудоу напрѣдь іесть? Онь же кь ніемоу рече: рѣка сіа, вь ніеи же отоци соуть, океань наричеть се, в'соу же та обьтечеть

---

[1] f. за вьсе. — [2] f. вьноутрь же мѣднаго зьда.

зем'лю и всеіе зем'ліе вь ню воды вьтичоуть. По онои же странѣ гороу, юже зриши, овоштіами раз'ликими оукрашен'на іесть, то іесть мѣсто оть вась нарицаіемоіе Іедемь, идеже господь Богь Саваоѳь вь начелѣ раи насади на вьстоцѣ древ'ліе. И тоу Адама прѣотьца нашего вьселиль бѣше. Онь же завистию діаволіею, оувы мнѣ, испаде, заповѣди божіие прѣстоупльшоу іемоу, изь раіа изьгнань бысть. Алексен'дрь же кь ніемоу рече: могоу ли раіа сего дошьдь видѣти? Іефан'ть[1] же кь ніемоу рече: не имать доуша вь пльти соуштіа раіа видѣти, горою бо великою мѣдною ограждень іесть и на дьврехь[2] іего шестокрилати серафимь вь пламен'номь ороужіоу стоеть. Нь походи оубо, Алексен'дре, оть ноудоу же пришьль іеси, послѣдоуи же четир'ма рѣкама, оть раіа текоуштима, и вь вьселіен'ноую походи; инако бо видѣти не можеши. Рѣкамь бо имена соуть сіа: Фисонь, Гионь[3], Тиг'рь, Іефрать. Алексен'дрь, хоте изь отока того изыти, вси же іего слад'ко целивахоу. Алексен'дрь же кь нимь рече: аште ми не би скрьбь за Макіедоніане была, іако да вь чоуждои земли не погибноуть, здѣ быхь сь вами осталь и аггельскоіе житіие сь вами пожиль быхь, и вь в'тороіе божіие пришьствіие, близоу раіа, на зем'ли обрѣль се быхь. Іефанть[4] же кь ніемоу рече: походи сь миромь, Алексен'дре, в'соу зем'лю бо прѣіемь, и самь вь ню вьнидеши.

28. (XXXVI и XXXIX одломци, *Јагић* 285, 15.) Вь воискоу же Алексен'дрь пришьдь, воіеводамь своимь в'са іелика видѣ и слыша сказоваше, они же о крьсманіи іего много жалост'ни бѣхоу. Оть тоудоу вьздвигь своіе си воіе, и вь вьселіен'ноу идоше, на десноу страноу сь

[1] m. Еван'ть. — [2] m. вратехь. — [3] m. Геонь. — [4] m. Евн'ть.

вьстока оустрьми се, и прѣшьдьше .і. дьни, прѣровь дльбокь[1] на поли томь обрѣте. И сего прѣити не моги, камароу на ніемь зиданоу сьтвори, и тоу воискоу свою прѣведь в'соу, на камаре тои слова написа грьчьскаа и іегуп'тьскаа и пер'сид'скаа, имѣюшта сице: Алексен'дрь царь на краи земліе дошьдь, и по сиіеи камаре высокои прѣиде сь в'сою воискою своіею, и тоу .д. дьни ходивь, до тьм'не земліе доиде.

29. (В XXXIX и XL одломци. *Јагић* 285, 26.) Семоу же сице быв'шоу... [Ч'ти здѣ, како Алексен'дрь бисерь изнесе]. И тоу оубо сь изьбран'ними Макіедони на кобилахь вьсѣд'ше, имѣюште ждрѣб'це, и ждрѣб'це ихь на становехь оставише, они же вь тьм'ноу землю вьнидоше. И ношть ходив'ше іединоу, Антіохоу вь воисцѣ личити повелѣ, іако в'сакь прьсти земліе теи да из'несеть[2], ками ли іе, дрѣво ли іе[3]; сіие да изнесеть. Іелици оубо повеленіие сьтвориште, злата много из'несоше; іелици же семоуи пороугаше се, тіи много каіаше се. Изь т'мѣ же вь воискоу изьшьдь, іеже вьзели бѣхоу, то все злато и бисерь бѣше и каменіие многоцѣн'но.

30. (В XXXIX и XL одломци. *Јагић* 285, 35.) Вьстав'ше же, и тако .д. дьни мѣста ходив'ше, и тако Алексен'дра два птишта чловѣкообразна срѣт'ше іего, и кь ніемоу рекоше: Алексен'дре цароу, по что божіа гнѣва косноути се хоштеши, и вь поустихь кьсниши земліахь? Нь походи, не крьсмаи; чека бо те Индіа и Форово велико господ'ство, іеже пришьдь, раздроушити имаши.

---

[1] m. широкь и гльбокь ѕѣло. — [2] f. вьзметь. — [3] f. камень ли, дрѣво ли.

И[1] див'неишаа прьвихь оузриши. И, .ѕ. дьнь прѣшьдь, іезера нѣкоіего доидоше, и тоу становь своимь ста, и іасти начеше искати. Магіерь[2] же Алексен'дровь риби соухи вь блатѣ томь омити понесе. Іегда же ихь ок'васи, тог'да они оживеше, и [оу] іезеро оутекоше. Алексен'дрь же, сиіе слышавь, подиви се, и воисцѣ в'сои окоупати се рече. И коніе и в'си окоупав'ше се, з'драви и крѣп'ци бише.

31. (В XLII. *Јагић* 286, 11.) Два дьни оть тоудоу прѣшьдь, и дроугаго доидоше іезера; іегоже вода слад'ка бѣ, іако захарь. И вьскраи іего ходе Алексен'дрь, коупати се хоте. Риба изь іезера того на нь маши се. Алексен'дрь сию видѣвь, побѣже; риба же, тераюшти[3] іего, изьсоуноу се на соухо. Алексен'дрь же сию, вьзвративь се, притиште, и, раз'правь, камень вь срьдци іеи обрѣте колико гоус'че іаице, свѣтлостію іако лоуча сльнь'ч'наа свьтѣше се. Сего же Алексен'дрь вь мѣсто лоучева фаноса прѣдь воиске ношаше на копіи. И тоу ношть жены оть іезера изыдоше, и около воиске ходеште див'нимꙇ нѣкыми гласи и чюд'ними красные и жалост'ные пѣсни поіахоу. И сихь Макіедоніане слышахоу и див'ліаахоу се. И шесть дьніи оть тоудоу прѣшьдьше, и оу нѣкоіе мѣсто лоуж'но доидоше. И тоу чловѣци на нихь оусташе, одь поіаса горѣ чловѣкь, а одь поуп'ка же долоу конь; исполини же наричоуть се. И сихь много множьст'во на Алексен'дра наіахаше, стрѣле носеште и лоукове; стрѣле ихь не имоуште гвоздіа, нь оуврьт'не носеште оть камена адаман'та. И сихь видѣвь Алексен'дрь, рече Макіедоніаномь:

---

[1] m. на десноую же страноу походи и. — [2] Тако и m. и f. као што и треба, а нашь рукопис има а г і е р ь. — [3] f. гонешти.

сьтворимь хрьлость, іако да оть сихь оухватив'ше мнозѣхь вь Макіедонию отведемо. И около воиске прѣрове гльбоке ископати повеле, и сихь трьстиіемь и травою покрити повеле, и нихь на бои поманити повеле. Они же на бои оустрьмише се, оухиштренііа же словеснихь чловѣкь не разоумѣюште, и мнози бо оть нихь оу прѣровь оупадоше. Алексен'дрь же на нихь оустрьмивь се, и много множьст'во оть нихь оуби, и .і. тисоуштъ живехь оухвативь, и сихь оупитомивь вь вьселіен'ноу извести хоте; толико бо они брьзи бѣхоу, іакоже имь ништо на зем'ли не оутецаше, и такови они стрѣл'ци бѣхоу, іако ништо роуками своими не грѣшахоу. И симь Алексен'дрь ороужіа сьтвори, и стрѣле и м'чеве наоучи ихь носити, и много іемоу на р'ваніахь поработаше[1]. Да іегда ихь вь вьселіен'ноу изведе, и вѣтроу стоуденоу на нихь дьх'ноув'шоу, и тако в'си помрѣше. Алексен'дрь же .р. дьни прѣшьдь, кь прѣдѣломь вьселіен'скыимь приближи се.

32. (В XLIV. *Јагић* 287, 5.) И тоу вь сльньч'ныи градь приде, и вь сльньч'нѣмь градоу поклони се. Писаніа же тоу обрѣте, іаже о сьмрьти іего вьзвѣштахоу. Оть тоудоу прѣшьдь .і. дьни люди іединогы[2] обрѣте, опаши же оу нихь ов'че бѣхоу, и много оть нихь оухватише. Алексен'дрь же ихь вьпроси: што ви іесте? Они же кь ніемоу рекоше: Александре цароу, оумили се о нась, поусти нась, немошти бо ради вьселихомь се вь поустоши сіие. Алексен'дрь поустити ихь повеле. Они же оть Алексен'дра прочтеніие приіемше, и на высокоу гороу вьзьшьдьше и по каменію скачюште Алексен'дроу смеіати се начеше, глаголюште сице: о

---

[1] m. помогоше и поработаше. — [2] m. іедноногы.

безоум'ныи Алексен'дре, како всѣхь чловѣкь прѣмоудрѣи іеси, а ми те прѣмоудрисмо. Како нась поусти? Месо наше слагіе іесть паче вьсѣхь месь, коже же наше толико тврьди соуть, іако ниіедно гвоздиіе пробити ихь не можеть; благо же оу нась толико іесть, бисера и многоцѣн'нога каменіа, іемоуже нѣсть числа. Сіе же Алексен'дрь слышавь и радостьнь бывь, насмѣіавь се рече: по истинѣ в'сака соіа[1] оть іезыка своіего погибаіеть. И се рекь, воисцѣ ороужати се повеле[2], и тако, оноу горою обьшьдь, и двѣ[3] тисоушти оть нихь оухвативь, и вь станове ихь приведь, коже имь одирати повеле. И толико имь месо слад'ко бѣше, іако ниіедино месо таково. Месо же ихь Пер'сомь и Іегуп'теномь іасти повелѣ, вь ложиштехь ихь толикои зеленога каменіа обрѣтоше, іемоуже числа не бѣше. И тако .ѕ. дьни прѣшьдьшоу на ин'діиске прѣдѣлѣ приспѣше. Тоу Алексен'дрь много смѣіавь се: .ѕ. бо мѣсець имѣше не насмѣіавь се; оть нелиже сьмрьть іемоу проповѣдаше, оть толе вьсег'да жалостьнь бѣше, и всакь бо чловѣкь прооувѣдаіе сьмрьть свою, жалостію радость замѣніаіеть.

ДЕО ТРЕЋИ.

1. (С II. *Јагић* 287, 31.) На прѣдѣлѣхь Ин'діе приспевь и тако Филона вь Пер'сидоу кь Роксан'де посла.

[Ч'ти здѣ и разоумѣи о Фороу цароу како бы.] Сиіа же Форь великыи царь индіискыи слышавь, вѣст'никы кь Алексен'дроу посла сь іепистолиіею, имѣ-

[1] т. соуеть. — [2] т. воисце направити се безь ороужіа и сь собою хрьте и парьдоусѣ повести рече. — [3] т. .в. сте.

юштоу сице: „Порь, великыи ин'дiискыи царь, тькьмь всѣмь ин'дiискымь богомь, Алексен'дроу Макıедонiискомоу цароу пишоу. Вь оуши моıе прiиде, ıако Дарiа пер'скога цара оубиıенiıе зѣло прѣвьзносна сьтвори тебе. И сiıе оть безоумiа пострадаль ıеси. Не вѣси ли, ıако прѣдь силою моıею вьса земла не може те оукрити[1]? Да боуди довол'нь сиıеи лоудости своıеи, и проштению оть мене помоли се, и оть вьсеıе землıе, ıеже ıеси дани вьзель, кь цар'ствоу моıемоу принеси, самь же вь Макıедонию побѣгь, животомь своимь промиш'лıаи. Аште ли семоу не оувѣриши се, не кь томоу мнѣ вь Макıедонiи оукрити се имаши". И сию ıепистолию Алексен'дрь приıемь, прочьть, и кь Пороу дроугоу отписа, имѣюштоу сице: „Алексен'дрь царь надь цари и всѣмь к'price земь и царемь царь, не своıею храбростию нь божiимь изводıениıемь, великомоу Фороу[2], индiискомоу ослоу. Ты кь мнѣ пишешь, ıако Дариıево оубиıениıе мене прѣвьзнесе. Да вѣдомо да ıесть тебе, ıако Дариıе богомь подоблıаше се, ıакоже и ты; да оть колѣ богы ваше побѣдихь, оу што оуздаıе се мнѣ противиши се? Аште богь силнеи ıеси, по что Дарию не поможе, нь по истинѣ хоте, али не може; аште ли и можаше, али не смѣаше. И да вѣси, азь бо на тебе идоу и сь помоштию бога Саваоѳа, не ıако на Бога нь ıако на наи[мь]н'шега чловѣка. Чловѣкь бо недостоинь ıеси; како богь наричеши се бити, бога бо ник'тоже видѣ?! И сь в'сею силою на бои иди, ıако да бол'шею чьстию Макıедониıаномь дльжьнь боудеши, ıере [елико бо множьствомь воиске на нась придеши], толикои сь великою храбростию разбити те имамь, ни бо по вьселıеннѣи

[1] m. још: и мнѣ раз'гнѣвавьшоу се вьса поднебесна вьселена прѣдь силою моею постоıати не можеть. — [2] m. Пороу.

терати те имамь, нь вь Ин'діе тьчию изести те имамь. И аште жива те оухватимо, не вь макарон'ски отокь послати те имамь, идеже богы твоіе мниши быти, нь вь адь[1] дол'ни сь земльними моучити се, тамо бо соуть они вь геіене, іакоже мнѣ Іефан'ть[2] макарон'ски [царь] сказа. И боуди довол'нь [оброкы] своими".

2. (C XLIII. *Јагић* 288, 27.) И тоу іепистолию Алексен'дрь поклисаромь Форовемь давь, самь же іепистолию кь матери своіеи Олим'биадѣ и оучителю своіемоу Аристотелю писа, имѣюштоу сице: „Алексен'дрь царь Олим'біадѣ царици, госпоги и матери моіеи, радовати се, и Аристотелю казателю моіемоу. Четири бо лѣть іесоу[3], оть нелиже вашемоу не вьз'вѣстисмо срьдолюбьствоу[4], и о семь вась много жалити м'ню, и многими за вась обьдрьжими іесмо скрьб'ми. И ви доушею болите много, м'ню и мысльми мнозѣми обоуреваіеми іесте; іакоже и корабь нѣкими вльнами обоуреваіемь, тако и срьдца ваша попленіена[5] соуть жалостию за нась. Многашти бо вь с'нѣ вась видѣхь и кь вамь срьдьчнима очима[6] влѣкомь бѣхь, и жалост'нѣхь вась и радост'нѣхь видѣхь. Оумь вь с'нѣ многаа обьтечеть[7] зрѣти и далеч'наа мѣста. И тако оть сна вьстаіе и льжно мьчтаніе поустивь, и жалостьнь бывахь о семь, іакоже вь іавѣ растаіе се сь вами мне. Се тебѣ страдати мати! Многашти бо вь с'нѣ зриши ме, и сь мною веселешти се радост'на іеси, и, пакы оть сьна вьстав'ши, прѣльст'наа оузнав'ши, не мало скрьбиши. Тако бо и в'си страждоуть, иже срьдьчноую любовь имѣють. Вѣмь бо те, мати,

[1] m. іадь. — [2] m. Екн'ть. — [3] m. поминоуше. — [4] m. срьдобольствоу. — [5] m. потоплена. — [6] m. обичаемь. — [7] m. обична.

неизречен'ноую любовь имѣти кь іединородномоу сыноу, а вь дал'нихь земліахь соуштоу; тако бо и всѣмь матеремь подобаіеть за сынове своіе болети. И твою любовь, юже кь мнѣ, моіе извѣствоуіеть срьдце; срьдце бо срьдцоу жалость и радость оуказоуіеть. Да о в'сѣмь овемь сьгрѣшенію милостива боуди, и сьгрѣшеніе намь прости; не бо оть нелюб'ве вамь писати сьгрѣшихомь, нь пропоуштати кь вамь к'нигы не могохомь; сь вьстока бо доидохомь и вь Ин'діие іесмо. Ин'діа нась вьмѣсти, да, іелика намь прилоучише се, в'са іепистоліа вамь тази вьзвѣстить, и вса, іаже о нась, кажеть. Вѣсте бо, іакоже прѣжде писасмо, како Пер'сид'ско царство прѣіехомь и цара ихь Дариіа оубихомь, и дьштерь іего себѣ женоу оузехомь, и вь коупѣ Макіедонию сь Пер'си сьіединихь. И тако сихь вьсѣхь сьіединихь, и вь Іеросалимь пріидохь. Людиіе же града того, бога великаго нѣкоіего имѣюште; и обрѣтохь сего азь силнѣиша паче богь нашихь. Видѣхь и поклоних се іемоу, и вѣровахь вь нь. Име іемоу іесть светь Господь Саваоѳь, невидимь же іесть сь чловѣчьскыма очима, нь оумомь оубо тьчию іеднемь іедва довѣдомь іесть. [И оть тоудоу вьстахь, вь Егупьть придохь; и тоу цара егупьтьскаго стльпь обретохь, иже царство своіе оставивь, и вь чоуждоу отбегь беше землоу; имѣіе разоумь, да разоумееть. И тоу вьселѣньске боге похоуливь, и серафими славимаго прославихь Саваоѳа бога, сего помоштию ороужавь се на вьсточноу краи земле оустрьмихь се. И мѣста многа прѣшьдь ноуждна и оусильна, гори непроходние и пола непрѣзрима, и до дивихь чловѣкь доидохь, иже некогда Сьньхоса раз'бише, цара великаго и сильнаго. И тоу образь Сьньхоса цара обретохь на стльпе висоце, оу злате изьваіань беше. На томь стльпе о раз'бои его оуписано беше, како его раз'бише диви

чловеци]. И оть тоудоу вьставь сь вои своими и лоугове тьмне прѣидохь, и блата великаа прѣидохь, и рѣкоу великоу прѣшьдь, іеиже ширина дьнь хода, и тако до царства Ираклiина и Серамиде[1] царице. И образѣ ихь на стльпѣ высоцѣ оть злата сьтворень бѣше. И оть тоудоу кь вьстокоу шьствiе творе, чловѣкы многоразликые раз’ликоуiе, обрѣтохь шестороуке и шестоногые и звѣры и жени, ихьже писати не вьзмогохь кь вамь. Тако кь макарон’скыимь отокомь прiидохь, и вь нихь вьшьдь, богы наше тамо искахь видѣти. И много вьпрашахь и ниiединого оть нихь обрѣтохь; нь паче макарон’скыи царь вьз’вѣсти мнѣ сь клетвою глаголiе: іако іел’лин’сцiи бози вь дол’нiеишихь свезан’ни соуть оть в’сѣхь бога Саваоѳа. И отоке ихь прѣшьдь, и мѣсто нѣкоiе оугледахь, идеже прѣотьць нашь Адамь жиль бѣше, иже наричеть се Iедѣмь, вь нiемь же богь раи насади на вьстоцѣ. Тоу мене два чловѣкообраз’на птикiа срѣтоста, и кь мнѣ рекоше: Алексен’дре цароу, не кь томоу кь раю иди; не имаши бо іего видѣти, пламен’но бо ороужiiе стрѣжеть іего, и опалити те имать. И се слышавь, вь вьселiен’ноу вьз’вратихь се, и не оумѣюште опеть вь вьселiен’ноу ити, и рѣкамь послѣдовахь .д.-имь, иже оть раiа вь вьселiен’ноую текоуть, и на десноу страноу шьствиiе творе, за годиште вь вьселiен’ноу изыдохь, и на землю ин’дiиског цара Пора доидохь, и рать сь нимь сьтворити имамо, іако скороiе сьтворить се божiiе повелѣнiiе. И здрав’ствоуюшти боуди, мати моiа, сь моимь казателiемь Аристоѳелiемь, и намь о вась оуписоуите“.

3. (С III у главном. *Јагић* 290, 29.) Семо же сице бывшоу... [Како Форь царь би бои и како Пер’-

[1] т. Семирамиде.

си невѣрство Алексен'дроу сьтворити хотехоу.] Порь же великыи царь ин'діискыи всоу сил'ноу воискоу свою сьбравь, и сию прѣписа, и обрѣте .н. тисоушть и .ı. тисоушть львовь, иже бѣхоу на брань наоучени. И сию неизьчтен'ноу Поровоу силоу Макıедоніане и ини ıезыци слышав'ше, оубоıаше се зѣло, и мысль нѣкоу лоукавоу помыслыше, Алексен'дра Фороу[1] издати. Рекоше: сами же животь свои испросив'ше оу нıега, бѣжати хотехоу. Потоломеи же воıевода Алексен'дровь се слышавь, Алексен'дроу каза. Алексен'дрь же сиıе слышавь, и всоу воискоу свою сьбра, и кь нимь рече: о любими мои велеможни Макıедониане и всѣхь ıезыкь сил'нѣишіи почтени витези! Како вьсь свѣть приıем'ше и в'сесил'не деснице побѣдив'ше, дьньсь оть непотрѣб'-ныхь и одь нехрабрихь Ин'діань оубоıасте се? Нь тако они нась изести не могоуть[2], ıакоже вамь мнить се бити. Да аште вамь омрьзьль ıесьмь, ви сами оубіите ме. Аште вамь Порь добро сьтворить, азь самь кь Пороу добра ради вашега да погю[3]. Нь да вѣдомо ıесть вамь, Макıедоніане, Алексен'дра аште изгоубите, векıе[4] Макıедонию не оузрите, нь вь пороблıеніıе[5] ıезыкомь в'сѣмь в'си боудете, и зле вь чоуждихь землıахь вси оумрети имате. Не тако ли ви бол'шіи оть всѣхь ıезыкь бѣсте[6] оу Филипа отьца моего, ıакоже ныніа сь мною царствоуıете. Да вѣдомо да ıесть вамь, ıако мнѣ .г. лак'ти землıе ıесть до волıе; вамь же в'соу вьселıен'ноу одоумрети имамь; нь сию царьствовати безь мене не можете. И вѣдомо да ıесть вамь, ıако оть нелиже невѣроу сию приказасте кь мнѣ дьньсь, на кон'ць лѣтомь поработити се имать господ'ст'во ваше семоу пер'скомоу

---

[1] m. Пороу. — [2] m. Не тако они нась изести имоуть. — [3] m. идоу. [4] m. не кь томоу. — [5] m. порабоштеніıе. — [6] m. бѣхоте.

ıезикоу, и вась всѣхь погоубив'шоу до кон'ца, и баштин'скоу зем'лю вашоу прѣıети имоуть. Азь же самь кь Пороу идоу на бои. И аште ıего оубию, азь ıесьмь побѣждаıе в'соу зем'лю, а не вы; аште ли онь мене оубиıеть, то вы в'си оумрете. Макıедоніане же сіıе слышав'ше, много плакав'ше, и много плакаавше, кь Алексен'дроу пристоупив'ше, рекоше: великыи цароу Алексен'дре, боуди намь всѣмь оумрети сь тобомь; него безь тебе много жити. Невѣр'ствіе же сіе наше не ми кь тебѣ приказахомь, нь невѣрніи и нехрабри Пер'си; соусѣди бо Ин'діаномь соуть, и тако оустрашити нась вьсхотѣше. Нь добрѣ нась Ин'діане познавають, какови ıавихомь се имь, ıегда на помошть Дарию дош'ли бѣхоу. Алексен'дрь же се слышавь, на Пер'си разгнѣва се, и вь жен'ске свитѣ облѣшти ихь повелѣ, и плат'на жен'скаа[1] на главахь носити повелѣ.

4. (*Јагић* 291, 27.) И тако воисцѣ на бои напраıати се повелѣ. Воискоу же свою прѣписа, и обрѣте .ѕ. тисоуштъ тисоуштъ. И тако ıепистолию писа кь Филоноу вь Пер'сидоу, ıегоже бѣше оставиль вь Персидѣ, Роксан'доу блюсти и Пер'сидомь господствовати, имѣюштоу сице: „Алексен'дрь царемь царь, миломоу моıемоу и любимомоу Филоноу воıеводѣ. Вѣдомо да ıесть тебѣ, ıако в'соу прѣıем'ше зем'лю, и здрави до Ин'диıе доидохомь, и соузоубь[2] сь Поромь сь ин'діискыимь царемь стоимо; да кои часъ ıепистолию мою примѣшь, вь ть часъ сь в'сомь западномь воискомь на Ин'дию оть тоуда греди, и кь мнѣ оть тоуда вѣсть посли, ıако да и азь оть соуда на нь поидоу. Алексен'дрь же на бои кь Пороу поиде. И тако двѣма став'шима се воискама

[1] m. и f: плати женски. — [2] f. сьпротивь.

Порь .л. тисоушть напрѣдь поусти львовь. Алексен'дрь же прѣмо ихь тисоуштоу биволь посла неоученехь[1]; львове же сь ними сьразише се, и опеть вратише се оу свою воискоу. Алексен'дрь же воискоу свою на .г. раз'би чести[2], и на бои идеше. Порь же такожде воискоу свою на .г. чести разбивь, и на бои идеше; троубамь же великимь гласнимь[3] оудрив'шимь многымь. И тако наіахав'ше, оудрише се оть ютра до ноштн на іединомь мѣсте, и бив'ше се. И Порь оу околь свои отиде, и тоу оть пором'ске оуби се .о.[4] тисоушть люди, а оть Алексен'дровехь .ле. тисоушть, и оть Макіедоніань .е. сьть. Се же Порь видѣвь, вь воискоу свою пришьдь, и всѣхь кь себѣ призвавь, рече: о велемошт'нн вельмоужи[5] и сетрапи[6] ин'діискыи! Се сь Макіедоніани бив'ше се, сьразис'мо се! Да что сьтворимь по семоу[7]? Они же кь немоу рекоше: великыи цароу Форе, не вь томоу людіи [на брань] посилаи, нь велиіе елефан'те и дивиіе львове оуготови. Порь же .р. тисоушть іелефан'ть оуготови[8], пир'гове на нихь дрѣвѣне сьтвори, на коіемь ждо пир'гоу .к. ороуж'никь постави, и тако на бои на Алексен'дра поусти.

[Како дроуги бои бише]. Алексен'дрь прѣма ихь на бои пошьдь, воіе же .с. тисоушть поведе пешьць, и в'семь прапор'це носити[9] рече, и ноги слоновомь подсѣцати, слонове же, прапорьць звекь, не видѣв'ше, оуплашив'ше се, побѣгоше. И тоу одь Поровехь Алексен'дрь оуби тисоуштоу[10] и четири ста и .н., а одь Алексен'дровехь тисоушта и .ѕ.[11] моужь. И тако Форь прѣиде

[1] m. неоукихь. — [2] m. в'боеве. — [3] m. гласовьнимь. — [4] m. .в. — [5] m. велеможие. — [6] m. страпи. — [7] m. кь томоу. — [8] m. приведе. — [9] m. на коне поставити. — [10] m. тисоушть. — [11] m. тисоушть .ѕ.

Ал'фионь рѣкоу[1]; сь кораби рѣкоу сию прѣхождахоу. И тако Форь на брѣгоу рѣкы стоıаше, а на дроугои Алексен'дрь стоıаше, оба соупротивь стаста.

[Како Филонь оть Пер'сиде пріиде кь Алексен'дроу.] Филонь же[2] оть Пер'сидѣ сь всою воискою приспе, сь тисоуштею тисоушть ороужнехь людіи, и .р. тисоушть конь зоб'ныихь кь Алексен'дроу приведе, и тисоуштоу тисоушть камили натоваренехь, ıаже соуть на потрѣбоу, и принесе ıемоу діадимоу многоцѣн'ноу и стѣмоу многоцѣн'ноу одь Роксан'де царице, и тисоуштоу товарь злата ıек'содоу спен'зе[3]. И тоу стоıе Филонь кь Алексен'дроу рече: мили мои господине, всѣмь ца̀рѐмь цароу, великыи хон'кіаре и анасаре[4] Алексен'дре! Не подобаıеть тебѣ быти се сь Форемь царемь, и не подобаıеть крьсмати, нь тако скоро на нь наıахав'ше, ıако на неıака и нехрабра и неискоус'на [бою], оубити бо ıего имамо. Алексен'дрь же о пришьствіи Филонове радостьнь бысть ѕѣло. [Филоново же пришьствиıе кь Александроу Македоніане видевьше, охрабрише се ѕѣло.] Ин'діане же се слишав'ше, страхь обыеть ихь зѣло великь. Филонь же кь Алексен'дроу рече: ıелико Форь[5] прѣмо нась стоить, толико воиска ıего храбра ıесть; да поусти мене на̀ нь сь покоиномь моомь воискомь[6]. Алексен'дрь кь ніемоу рече: Порова воиска сил'на ıесть, и безь числа зѣло, рѣка же сіа

---

[1] m. И тако Порь вьзе вьсоу своıю воискоу и рекоу прѣиде нарицаемоу Алифионь. — [2] m. и вь ть часъ Филонь. — [3] m. ездоу и спеньзоу. — [4] m. велики хокиıаре и насаре. — [5] m. Порь, и увек тако. — [6] m. има овде још: и нарокомь твоимь облеци мене, и молитвою твоею ороужаи мене, и тако благословивь ме, на Пора поусти ме, много бо можеть нарокь сильна господина и честита.

непрѣходима ıесть кон'скыма ногама. Филонь же рече: Макıедонıиске деснице непоколѣбиме соуть; ни Макıедонıискыимь конıемь ниıедина рѣка не стоить нарокомь твоимь, Алексен'дре, ни гори не стоıеть, ни рѣкы, ни лоугове. Не подобаıеть тебе сь Поромь быти се, много бо царь тебѣ ıесть подроуч'ныихь таковыихь, ıакоже ıесть Порь; нь мене подобаıеть быти се сь нимь, а не тебе. Азь бо ıемоу тьк'мь ıесьмь, онь бо Ин'дıаномь царь ıесть, а ıаа в'сои Персидѣ царь[1] ıесмь по твоои милости; пер'сид'ско царство тьк'мь бѣше ин'дıискомоу. Алексен'дрь же кь нıемоу рече: како рѣкоу прѣидеши? Филонь же кь нıемоу рече: ıакоже ты оузриши. И тако Алексен'дрь тисоуштоу ороуж'нехь людıи ıемоу даде, и нıегова дроуга тисоушта тисоушть бѣше. Тако Филонь всакомоу воиникоу повеле в'сакыи пеш'ца за собомь вьзети сь м'чемь и штитомь. Да ıегда воиска Форова обѣдовати начеть, тогда Филонь сь всѣю воискою челомь приıахаше, и оу рѣкоу оудрише. И сию изь мѣста на полıе изьгнаше, и прѣдни исквасише се мнози, зад'ни же вьси ıако по соухоу прѣидоше. Прѣшьдьше же рѣкоу, пеш'це сь конь сьсадише, и тако на околь наıахаше. И тоу сѣчь великь сьтворише кон'ници же и пеш'ци. Алексен'дрь же сиıе видѣвь, Филонове хрьлости и храбрьствоу подиви се. И Алексен'дрь же тако сьтвори, ıакоже и Филонь, и рѣкоу прѣиде. Ин'дıане же много рьваше се, и начеше бѣгати. Алексен'дрь же сихь постизаше, и мнозехь оть нихь оубиваше, и инѣхь живехь оухватахоу. И тоу одь Порове воиске тисоушта тисоушть оубиıено бысть, Александровѣхь .г. тисоуште[2]. Фороу же, сь боıа бѣжештоу, тако, плаче се, глаголаше: оуви мнѣ окаıан'номоу, како сил'нıи падоше се и не-

---

[1] m. господинь. — [2] m. још: и .и. сьть.

мошт'ни прѣпоıасаше се силою; како макıедонıискыи сьть Дариıевоу силоу оу побѣди[1], и оу косме моıе ıако чичькь[2] оуви се, и силоу мою раз'дроуши! Сихь бо ни Ал'фионь[3] рѣка оудрьжати не вьз'може. Алексен'дрь же на околе Форове сѣде, плѣновати землю посла. Форь же вь свои стол'ныи градь Ин'диполıе[4] дошьдь, кь окол'нимь ıезыкомь писанıа посла: „Вѣдомо да ıесть вамь, дроузи мои, и братиıе моıа, ıако Алексен'дрь макıедон'скыи царь в'соу вьселıен'ноу приıе, и Дарıа цара оуби, и до нась доиде, и дваштн мене раз'би, и силоу мою раздроуши, Ал'фионь рѣкоу сь в'сѣю силою[5] прѣшьдь, и зем'лю мою плѣноуıеть. Да молю се вамь, на помошть мнѣ прити; аште оубо мене оубиıеть, ви в'си постоıати прѣдь нимь не можете“. Се же ıезыци слышав'ше, вьси иже на север'нои странѣ, вьси кь Фороу на помошть прıидоше, .ѕ. тисоуште тисоуштъ, и Форове воиске .д. тисоуште тисоушть. И тако на бои направише се, [Александровехь .ı. тисоуште тисоушть], и обои прıидоше.

5. (С IV. *Јагић* 294, 9.) Став'ше же, соупротивь двѣма воискама, Алексен'дрь кь Филоноу рече: походи и воискоу Форовоу сходи. Филонь же кь нıемоу рече: како сходити ю повелѣваıеши? Онь же рече: оу поклисар'ство кь нıемоу походи сь ıепистолиıею имѣюштоу сице.

„[Іепистолıа кь Фороу.] Алексен'дрь, насарь и великыи хон'кıарь[6], Фороу ин'дıискомоу цароу радовати се пишоу. Вѣдомо да ıесть тебе, ıако прѣклон'ноу главоу ни остри мьчь не сѣчеть; да аште Дариıе мнѣ хотеше

[1] f. м. оу побѣди има: побѣдивь. — [2] f. чичикь. — [3] m. Альфильнь. — [4] m. Иньдиполь. — [5] m. воискою. — [6] m. хокиıарь; f. хон'карь.

поклонити се, свемоу свомоу дьньсь господинь биль би, и животь свои ималь би. Да ты, сего грьдыни подобе се, прѣвьзносиши се много; не вѣси бо, іако в'сакь прѣвьз'носеи се, смѣрить се. Ноу низ'матарь бо іеси Ин'діаномь оуказаль се, сихь бо безоумно на заколіеніе приводишь. Да аште тебе Ин'діане нѣсоу мили, а мнѣ Макіедониіане мили соуть; и не достоино[1] воискамь бити се. Оть дьньсь іаа и ты да биіева се, іере не подобаіеть за Алексен'дра и за Фора вьсь свѣть да опоустеіеть. Да іаа и ти бимо се: аште ты мене оубиіеши, свемоу момоу господинь да боудеши; аште ли азь тебе оубию, по прав'дѣ господинь Ин'діи да боудоу. Аште ли животоу своіемоу радь іеси, боуди господствоуіе земліею своіею, мнѣ же дани и воискоу даваи. Іедино, коіе годе, одбравь, и мнѣ опеть одпиши!“ [Сию же епистолию Филонь вьз'мь, кь Пороу отиде.] Форь же іепистолию прѣдь Ин'діани прочисти повеле, и радостьнь о семь бысть, рече: азь сь тобою бити се имамь, а воиске наше на страноу да стоіеть. И кь Филоноу рече: ты ли іеси Филонь пер'скыи господинь, ты ли іеси Филонь Дариіевь намѣст'никь? Филонь же рече: азь іесмь Филонь, Алексен'дроу господинь любимь, Пер'сомь же господинь и Сиромь и Финикомь и лидон'скои зем'ли. Форь же рече: оть дьньсь господствовати не имате, оть роукы бо моеіе Алексен'дрь оумрети имать; ты оубо животомь своимь промиш'ліаи, и мои боуди, и Пер'сидою господствоуи, и одь Ин'діе четврьтоу честь дамь ти. Филонь рече: іаа оубо господинь Пер'сомь іесьмь. Ты же ми четврьтоу честь Ин'діе даваіеши[2], господинь мои в'соу Ин'дію даль ми іесть; іегда сию пріиметь, тогда мене господина вь ніеи сьтворить. Ин'діане же,

---

[1] т. доволееть. — [2] т. вештаеши.

тоу стоıеште, кь Филоноу рекоше: по ч'то тако говориши сил'ноу господиноу? Филонь же рече: сил'на господина вол'нь поклисарь и вѣр'нь слоуга соум'нıе не имать. Форь же кь Филоноу рече: боуди мои, и дьштерь мою дамь ти, и по сьмрьти моıеи в'сои Ин'дииe господина сътвороу те. Филонь же кь Фороу рече: вѣроу ми ими, Форе цароу, оть люб'ве Алексен'дрове не можеть ме разлоучити вьсь подсльньч'ныи свѣть; вьсь бо мирь не достоинь ıесть ıединого [m: власа ѳть глави отпадаюшта. И се рекь Филонь, кь Александроу отиде, и кь Пороу рекь: ıахаи брьже на бои, Александрь бо те чека оу вьсемь ороужи, на великомь кони седе. И тако Александрь, ороужавь, се изыıаха, Филона же оупрашаше глаголе: каковь юнакь есть Форь? Онь же кь немоу глаголаше тако: тела оубо велика есть и дебела, ıако оубо ѕело, нь гнила[1]; да походи, Александре, оубити бо га имашь, нарокоу бо твоемоу вьсе помагають вѣди! Александрь же, призвавь име бога Саваоѳа, и рече: боже велики, иже на светихь почиваеи, помоштникь ми боуди дьньсь на иньдискога Пора! И единь светь Господь Саваоѳь рекь, копие вь роукоу приемь, прѣма Пороу поıаха. Порь же изь свое воиске прѣма Александроу поıаха. И стекьша се оба, копиама оудариста се, и копıа обломише се; рогате киеве трьгоше, и сими по .ı. крати оудариша се; и тако мьче[2] трьгоше. Пристоупль же Александрь, и кь Пороу рече: такова ли вера твоıа есть, Поре, воиска бо твоıа на помошти ти идеть? Порь же кь нимь озревь се, хоте ихь оуставити. Александрь же его прѣдваривь, доучипала моштно петни оударивь кь Пороу прискочивь, брьдоуномь его

[1] f. тѣломь оубо великь есть и дебель, ıакь же ѕѣло, ноу гниль.
[2] f. мьчице.

по дьсноу пазахоу оударивь, прободе. Доучипаль же кона Порова зоуби за врать похвативь, кь земли притиште. Порь же сь кона оурьва се, и зле доушоу свою прѣдадѣ.] Ин'диıанѣ же се видѣв'ше, бѣгати начеше. Алексен'дрь же за ними тераıе, .г. тисоуште тисоушть оть нихь оуби, а мнозѣхь живехь оть нихь оухвати. Тѣло же Ѳорово вьз'мь, на златѣ одрѣ[1] положи, и вь стол'ныи градь вь Ин'диполь принесе. Царица же ıего Клитимиштра[2], власи до землıе распоустив'ши и крьзно многоцѣн'ноıе на себе раздьр'ши, и сь десеть тисоуштами ин'дiискыихь владыкь, сь плачемь велицѣмь и риданиıемь тѣло Форово срѣтоше и жалост'но оплакаше. Алексен'дрь же поставити ıего на поли поставити повеле на златомь одроу, и стемоу великоу на главоу ıего; и тако сь в'сомь воискомь оплакавь ıего, и тако сь чьстию оукопати ıего повеле. И тоу .вı. дьни прѣстоıавь, Алексен'дрь же вь Ин'диполь отиде. Вьведоше ıего вь царстваiа Форова, и толика тоу вьноутрь видѣ, ıаже око не видѣ и оухо не слыша. Полата ıего бѣ велика на .д. стрѣлıаıе дльга[3], златѣ ıеи стѣнѣ бѣхоу, и покровь злать вьсь, и стльпове в'си злати, сь бисеромь и камениıемь многоцѣн'нимь оукрашен'ны бѣхоу, .вı. мѣсець оу чловѣчехь образѣхь, кьждо по своıемоу подобiю, оу злаатоу свьтеше се изваıани бѣхоу; всѣхь же великыихь царь боıеве и .вı. добродѣтелiи чловѣчьскыихь[4] образи оу златѣ изваıани бѣхоу, и всако по своıемоу подобию; часовныкь месечны и имена лоун'наа врьхь полате теи. И тоу Алексен'дроу приведоше тисоуштоу[5] конь зоб'ныихь Поровѣхь и .р. тисоушть фарижь[6] ин'-

---

[1] m. столе. — [2] m. Клетимишта. — [3] f. дльга и широка. — [4] m. још: и женьскихь. — [5] m. тисоуштоу тисоушть. — [6] m. парижь.

діискыихь подь кіепазми сирмени[1]. И приведоше іемоу .і. тисоушть львовь лов'нихь. И .к. тисоушть пар'доусь и тисоуштоу[2] ороужіа цѣла, и стемоу Поровоу оть акѵн'та[3] камена, прьсте[нь] Форовь многоцѣн'ныи оть амеѳіста[4] камена, и блюдь настол'ныихь великыихь .р. тисоушть, и роговь слоновехь .н. тисоушть, и потирь многоцѣн'ныихь оть каменіа многоцѣн'наго сь бисеромь оукрашенѣхь безьчисльна, и .л. тисоушть прочихь [вешти оукрашенихь], ихь же нѣсть мошт'но исповѣдати. И тоу Алексен'дрь годиште прѣбивь, и вьси околни царие кь ніемоу пріидоше, и принесоше іемоу дары и дан'ки многы.

6. (С XXV. *Јагић* 296, 26.) Алексен'дрь же любимаго своіего воіеводоу Ан'тіоха господствовати вь Ин'діи сьтвори, самь же на амастрон'скые[5] жены поиде, и кь градоу ихь близь пришьдь, и рьвати ихь повеле. И толико они искоусно рьвахоу, іако никомоу же поборити сихь могоуштоу. Алексен'дрь же слышав'ше[6] сиіе благообразниіе жены, и .р. жень кь ніемоу послаше сь дар'ми многоцѣн'ными и сь іепистолиіею имѣюштоу сице:

„[Іепистоліа кь Алексен'дроу.] Весть нѣкаа вь оуши наши приде, о миродрьж'че, великы цароу Алексен'дре, іако вьсь приіемь свѣть и сь жен'скыимь пльkомь бити се хоштеши. Да сиіе намь невѣр'но[7] мнить се, тебе толико моудра знаюште. Не подобаіеть тебе сь нами бити се; не вѣси бо ч'то прилоучить ти се. Аште бо нась разбиіеши, малоу чьсть обрѣштеши; аште ли ми тебѣ разбиіемь, то велика срамота тебѣ боудеть. Да молимо се тебѣ, мол'бе наше не прѣзри, нь образь

---

[1] m. подь хакизмомь, f. хакизмы. — [2] m. тисоуштоу тисоушть. — [3] m. кинита. — [4] f. аментиста. — [5] m. амазоньские. — [6] m. о Александре прѣжде слишавше. — [7] m. неверовано.

свои оуписавь кь намь допусти, ıако да намь мѣсто тебе царствоуıеть. И царствоу ти посласмо многоцѣн'ные дары злата и бисера, и многоцѣн'наго каменіа и вѣн'ць царице наше Плин'тер'ве[1], и дѣвиць .р. прѣкрас'ныихь, на потрѣбоу тебе и властеломь твоимь. И оумилосрьди се о нась, и наша прошеніа ıако вѣр'ныихь рабь своихь пріими, и кь намь скоро надеждоу одпиши". Іепистолию же сию Алексен'дрь приıемь, и красотѣ жень онѣхь подиви се.

7. (С XXVI. *Јагић* 297, 27.) И ıепистолию кь нимь отписа, имѣюштоу сице: „Алексен'дрь царемь царь сестре моıеи Клитер'ве амастрон'скои царици радовати се пишоу. Іепистолию вашоу приıехь, и писан'наа вь нıеи оузнахь, и на дарѣхь захвалıамь. Да не подобаше вамь жень благообраз'ныихь кь нама посилати. Мы бо вьсе моуже земльскые побѣдихомь, како оть жень побѣдити се хотѣхомь? Дахь копиıе моıе вамь, ıако да мегю вами царствоуıеть мѣсто мене, и .л. тисоуштъ жень мене на помоштъ пош'лите, имамь бо ити на мер'сил'ского[3] цара Іевромитра[4], моимь не хотешта повиноути се властемь". Потоломеи же тоу стоıе воıевода, глоуме се кь Алексен'дроу рече: цароу Алексен'дре, даи ми женами онеми царствовати; аште ли ми царство ихь не даси, даи ми, да и овехи .р., да ихь вь царство ихь провогю! Алексен'дрь же, насміавь се, рече ıемоу: аште и воıевода силѣ моıеи ıеси, ıедина оть ихь одолѣти ти имать. Потоломѣи же[5] кь Алексен'дроу рече: ты векıе оубоıаль се ıеси, него ли азь, юре ихь цѣлехь домомь поустиль ıеси[6].

---

[1] m. Плитьреве. — [2] m. амазоньскои. — [3] m. мерьсилоньскога.— [4] m. Еѵримитра. — [5] f. још: глоумѣжливь сыи. — [6] m. нема никако овога разговора Птоломејева с Александром. f., као што

8. (*Јагић* 299, 5.) И оть тоудоу Алексен'дрь двигь се, на Іевримитра мер'сил'скога[1] цара поиде. Іевримитрь же, сиіе слышавь, и вьсоу свою воискоу сьбравь, .и. тисоуштіи ороужнехь людіи, и на Алексен'дра поиде. Сходе же посла, страже Алексен'дрове хватати хоте. Алексен'дрь же сіе слышавь, Селев'кіа воіеводоу посла сь тисоуштею тисоуштъ воиске вь нѣкоіемь лоузѣ[2] ськрити се повелѣ. Іевримитрь же сь воискою на Алексен'дра наіахати хоте. Селев'коушь, сего напрасно соусрѣть, раз'би, и жива іего оухвативь, Алексен'дроу приведе. Алексен'дрь же главоу іемоу повеле отсѣшти.

9. (С XXIX. ср. XXVI. *Јагић* 299, 13.) Іезыци же северныіе страны слышав'ше, оубоіаше се, и кь сѣвер'нои побѣгоше странѣ. Алексен'дрь же, теравь ихь до височкыихь странь[3], иже сѣвер'ныи хльми зовоуть се, и тоу мѣсто подоб'но видѣвь, зазидати ихь, іако да по томь вь вьселіен'ноую не изыдоуть.

[О погани іезыцѣ, како Алексен'дрь засыда ихь, .ке. іезыкь). Алексен'дрь же помоливь се Богоу рече: о боже богомь, вьсѣмь видимимь же и невидимымь тваремь твор'че, оуслыши ме вь си часъ, не вьзможно бо ти нѣсть ништо; ты бо рече, и быше; ты повеле, и сьздаше се; ты бо іединь іеси прѣвѣч'ныи и без'начел'ныи невидимыи богь, и твоимь повелениіемь сьтворихь в'са, іаже сьтворихь; и прѣдаль ми іеси вь роуцѣ вьсь мирь: да молю в'сехвал'ноіе име твоіе, и сіе моіе прошеніе сьтвори, и сима двѣма горама сьстати се повели. И вь ть часъ онеи двѣ горѣ сьсташе

Јагићем забележени горе показани варијанат показује, има га. Очевидно је у овом рукопису прескочен. — [1] т. мерьсилоньскога. [2] т. мѣсте. — [3] т. до високихь и великихь горь.

се на .ві. лакьть близь[1]. Алексен'дрь сиіе видѣвь, прослави Бога, врата же мѣдена и велика сьтвори тоу и замаза ихь асиникитомь[2]. Асиникиѳь[3] же іесть такова іестьства, ни ог'нь іего похватити можеть ни железо. Вьноутрь же врать тѣхь, на .п.[4] пьпришть коупиноу насади; и тоу погане оне іезыкы заклопи, врата же таи каскаа[5] врата нарече. Соуть же іезыци, іеже заклопи Алексен'дрь: Гоѳи и Магоѳи, Аноугесь[6], Аноусьсь[7], Іетрених'си[8], Диваресь, Фотинеи, Нев'ни[9], Фар'зани, Ил'мади[10], Занароть, Ѳеани, Мар'маѳіани, Хахони, Агріматри, Аноуфаги, Псоглави, Фар'деи, Аланесь, Фосоникеи, Ансинеи, Татари. Тіи же іезыци погани бѣхоу много. И сіихь Алексен'дрь заклопи за велико ради ихь поган'ст'во. И оть тоу вь вьселіен'ноу вьзврати се, [и] вьсе грады и страны прѣіеть.

10. (С XIX. *Јагић* 300, 5.) [О Клеофиле амастрон'скои царици, како ю сходи Алексен'дрь.] Слышав'ши же пришьствиіе іего Клеофила[11], амастрон'скаа[12] царица, изоуграфа хытра посла, Алексен'дровь образь прѣписати іемоу рече. И изоуграфь, пошьдь, в'соу приликоу образа іего прѣписавь, кь царици Кан'дакіи принесе. Царица же красотѣ образа іего подиви се, и вь лож'ници іего храніаше, Алексен'дрово бо оухиштрениіе разоумѣла бѣше, како самь све градове сходить[13], и земліе, поклисарь творе се, обьхождаше. И

---

[1] m. соублизь. — [2] m. асакитомь. — [3] m. асакить. — [4] m. триста. [5] добар грчки текст има τὰς πύλας Κασπίας; m. има касписка. — [6] m. Анагись. — [7] m. Агись. — [8] m. Ексанихеи. — [9] Ових двојих — Фотинеи, Нев'ни — m. нема. — [10] m. одавде даље овако: Климадикса, Нар'ѳитеіа, Нимьраглави, Фарьдеи, Аланесь, Фосоникеи, Аньсиникеи, Салатари. — [11] m. Клеофила Каньдакиа. [12] m. амастридоньска. — [13] m. сходникь творе се обьхождаше.

се слышав'ши, Клеофила оухватити іего надѣіаше се. Семоу же сице быв'шоу Алексен'дрь царствіа [т. : Кан'дакие приспе. Кадакиіа же царица Пороу иньдискомоу цароу сватіа бѣше, сынь бо ее Караторь Поровоу дьштерь себе женоу имаше. Александрь кь мастридоньскои приближивь се земли, слиша сие. Агримьски царь, Канадакие царице сынь, Каньдавльсь именемь, и оть царствіа своего побегь, сь женою и сь материю ее, оть Александрова страха кь матери своеи Клеопили Кандаки оу Мастридоу бегаше. Еvагридь же некои, солоурьски царь, бежешта его видевь оть Александрова страха, на нь оуста, и разби его, и женоу емоу оузе, и дьштерь, имание вьсе, оузе. Кандавль же, сь стомь коникь оутекь, вь Мастридоу кь матери своеи бегаше, и на страже Александрове оудари. Они же оухватише его, и оупрашахоу его, глаголюште : кто и оть коудоу еси? Онь же кь нимь вьсоу истиноу сказа. Они же, поемьше его, кь Александроу приведоше. Александрь же слишавь, іако Кандавльсь Кандакие царице сынь оухваштень есть, ськри се, и вь место себе Антиоха воеводоу постави, на прѣстоле царьскемь посади. Самь же, іако единь оть властель, прѣдстоіаше емоу ; хотеше бо амастридоньско царство да сходить. Аньтиохоу же рече : мнѣ повели прѣдь те Каньдарьвлоуса привести, о вьсемь его оупрашавь, мне прѣдаи блоусти. И тако] Ан'тиохь повелѣ Кан'дав'лоуса привести. Алексен'дрь же, изьшьдь, приведе іего прѣдь Антіоха. Антиохь же вьпрашаше іего : оть коудоу іеси ты бѣже, и вь роукоу мою вьшьль іеси? Онь же кь нiемоу рече : оть страха твоіего бѣже кь матери моіеи, амастрон'скои[1] царици Кан'дакіи ; Іевагрить же, соумедникь мои, соулоур'скыи[2] царь, оу-

[1] т. амастридоньскои. — [2] т. солоурьски.

ставь на ме, раз'би ме, и все моіе имѣниіе вьзе, и жену мою и дьштерь. Азь же іединь оутекь оть боіа, на твоіе намѣрихь се страже; они же ме оухватив'ше, и кь тебѣ приведоше. И на мнѣ сьвршіи се дьньсь злочестаго нѣкоіего чловѣка прит'че, иже оть льва бѣгаіе на нѣко дрѣво оутече, и краи іезера стоіаше дрѣво оно, и на расохахь дрѣва того оумѣсти се оть страха львова, обез'печаливь се; на врьхь же дрѣва того погледавь, змиіа великааго оугледа[1] кь ніемоу лезешта[2], и вь недооумѣниіе вьпадь, и вь іезеро скочити хоте, кор'кодила зиаюшта вь іезере томь видѣ, и хотеше іего погльноути, и вь недооумѣниіе вьпадь, вьсплакавь се, рече: злочестимь вьса злаа прилоучають се! И се рекь вь іезеро скочи, рѣкь: бол'ше ми іесть оть кор'кодила вь іединь часъ погльноутоу[3] бытии, негли оть лютаго льва гор'ко изеденоу бити. Тако и мнѣ прилоучи се, Алексен'дре. Оть страха бо твоіего бѣже, оть твоіе роуки оудрихь се. Ан'тіохь же на царскомь столоу сѣде, рече Кан'дав'лоусоу: злочестимь оубо в'сѣмь многаа злаа нанесе честь, и нихь напоконь оумараіеть; ты же злочесть нѣси, одь кьдь вь роукоу мою вьпаль іеси. Азь женоу твою вьзьмь, кь тебѣ вратити имамь, и дьштерь твою и в'се твоіе имѣниіе; и вса своіа вьзьмь, госта мене и приіателіа имаи! И се рекь, „Ан'тиоха призовете ми" рече. Алексен'дра призваше. Ан'тіохь кь ніемоу рече: Ан'тіоше воіевода, в'соу свою воискоу вьз'мь, и сь Кан'дав'лоусомь на соулоур'скаго[4] цара поиди. И аште сь добромь Кан'дав'лиіевоу женоу и дьштерь и имѣниіе іего в'се вратить, приведи іего на вѣрѣ кь мнѣ; аште ли не повратить в'се, своу іего землю плѣнивь и гра-

---

[1] т. виде. — [2] т. пльзешта. — [3] т. погльштен'ноу. — [4] т. на Агрида солоур'ского.

дове ıего разбивь, свезана кь мнѣ приведи. И ıегда сııе сьврьшиши, тогда кь матери ıего, Клеофиле Кан'дакıи амастрон'скои[1] царице, оу поклисар'ст'во послю те. Кан'дав'лоусь же сиıе слышавь, и клобоукь сь главѣ своıе с'нимивь, на ногоу ıего падь, мне ıего Алексен'дра, поклони се, и рече: великыи Алексен'дре цароу, вьсѣхь невол'нихь милоуıеши, и тако не за тоунıе[2] свемоу свѣтоу цара богь сьтвори те. Да одколе образь твои сподобыхь се видѣти, вьсе прилоучив'шеıе ми се скрьбы радостию замѣнихь. И се рекь, Кан'дав'лоусь и Алексен'дрь Ан'тıохоу поклонише се, и Алексен'дрь Кан'дав'лиıа за роукоу вьзьмь, на Iевагрида[3] цара погоше.

11. (С XX. *Јагић* 302, 7.) Алексен'дрь же вьзьмь избран'ные воиникы .д. ста тисоушть. Идоуштимь же имь поутемь, и Алексен'дрь Кан'дав'лиıеви глаголаше: аште женоу твою тебѣ вракю, што ми добро вьздаси? Кан'дав'лоусь же кь нıемоу рече: нѣсть мошт'но ıезыкомь исповѣдати толикоу доброу вьзьмьздиıе, све бо имѣниıе тебѣ дамь, и главоу мою вь роуцѣ твои прѣдамь. Iелико вьз'мож'но ти ıесть, потьшти се за ме, и ıегда вьзвратимь се оть соудоу, тогда Алексен'дра помолити имамь, ıако да тебе поустить оу поклисар'ст'во сь мною кь матери моıеи Кан'дакıи. И она тебѣ вьзьмьздıа великаа и дари и чьсти сьтворити имать, и третиıега сына тебе сьтворити имать. Приспевь же вь Iевагридовоу[4] зем'лю на трıи пльнове в'соу воискоу разбивь[5], и .р. тисоушть на плѣнь поустише, и .р. тисоушть на градь Iевагридовь[6], и .р. тисоушть оу лоугь близоу града скрише се. И чловѣке зем'лıе тоıе

---

[1] m. амастридон'скои. — [2] f. и тако не тоуне. — [3] m. Евгрида солоуньскаго. — [4] m. Евгридовоу. — [5] m. наредише. — [6] m. Евгридовь.

оухватише, и іепистолію имь дав'ше кь Іевагридоу, нароучише: „Вѣдомо да іесть тебѣ, Іевагриде[1], цароу солоур'ски[2], іако Алексен'дрь, царь царемь и всои земли господинь, вьсь приіемь свѣть, и до здѣ доиде, и непрѣлом'ствиіе твоіе и лоудость видѣвь и понос'ство, Антіоха воіеводоу послаль іесть здѣ. И тако тебе повелеваіеть, дани м'нѣ принеси, и женоу Кан'дав'лиіевоу и дьштерь и иманиіе моу врати. Аште ли сіе не сьтвориши, сьмрьтію злою оумреши". Іевагрить же сиіе слышавь, сход'нике на Алексен'дра посла. Сходници же кь ніемоу послаше: воиске Антіохове мало іесть. Се же слышавь Іевагридь, на бои на Алексен'дра поиде[3]. Алексен'дрь же воискоу скрьвеноу изь лоуга из'веде, и Іевагріда до кон'ца раз'би. Іевагрідь же, страха Алексен'дрова оубоіавь се, и самь на мьчь свои налегь, оубоде се. Алексен'дрь же на градь іего пришедь, до темеліе[4] сего разори, и имѣніа іего вьзеть, и [женоу и] дьштерь Кан'дав'лиіевоу врати; плѣнове же вьз'мь, вь свою воискоу отиде. Кан'давль же кь Ан'тіохоу пріиде, и іако Алексен'дроу поклони се. Антиохь же рече іемоу: в'са своіа вьз'мь, и кь матери своіеи иди. Кан'давліе[5] же кь ніемоу рече: великыи Алексен'дре цароу, вса моіа погодіа сьврьшиль іеси, и сь в'се моіе[6] погодиіе[7] сьврьши, сего воіеводоу твоіего Ан'тиоха оу поклисар'ство кь матери моіеи посли; вьса бо твоіа хотеніа онь сьврьшити имать, зѣло бо видѣхь іего искоус'на, нь сиои воисцѣ моудра и хрьла и вѣрна тебѣ. Антіохь же кь ніемоу рече: в'са, іелика хоштеши, сьврьшити имамь. Алексен'дра призвавь, рече іемоу: походи, воіеводо Ан'тіоше, кь Клеофиле царице амастрон'скои[8] сь сыномь іеіе Кан'дав'лиемь, и р'ци іеи

---

[1] m. Евгриде. — [2] m. солоурски. — [3] m. поге. — [4] m. темела. — [5] m. Кандавльсь. — [6] m. сие мое. — [7] m. приношениіе. — [8] m. амастридоньскои.

тако: Алексен'дрь [царемь царь] на мегю землıе твоıеıе дошьдь, и даани одь тебѣ иштеть[1]; да аште сiıе не сьтвориши, сь в'семи моими силами на царство твоıе гредоу. Алексен'дрь же кь Антiохоу рече: повели ои к'нигоу писати. Кан'дав'лiи же тоу стоıе, рече: не подобаıеть к'нигы писати таковоу моудроу поклисароу, ıакоже ıеси ты. И тако поклонив'ше се оба Ан'тiохоу, [поидоста]. Ан'тiохь же Кан'давлiа даровати повеле крьзмомь макıедон'скымь многоцѣн'ныимь и коуч'момь пер'сид'скомь и фарижемь ин'дiискомь [подь хакизмомь коркодиловомь]. Алексен'дрь ıего на свои стань поведе, и гости ıего, и чьст'но дарова ıего на станоу.

12. (С XXI. *Јагић* 303, 16.) [Како Алексен'дрь амастронскоу царицоу сходи.] Тако ıако поклисарь [кь мастридоньскои царици] сь Кан'давлиıемь поиде, Кан'дав'лiи же Алексен'дра облобиза, и кь нıемоу глаголаше: ıако вь истиноу оу свои поднебесной зем'ли подоб'на тебе не видѣхь; аште дроугаго чловѣка подоб'на тебе Алексен'дрь имать, по прав'дѣ ıе, ıако да надь в'сѣми царствоуıе свѣтомь. О семь Алексен'дрь Кан'дав'лиıеви отвѣшта: вѣроуи ми, Кан'дав'лиıе брате, ıако много ıе оу Алексен'дра бол'шiихь оть мене; старѣи мене ıесть Филонь, по томь Селев'кiи, по нıемь Филипь, по томь Потоломѣи воıевода, по нıемь Антиногень[2], по сихь всѣхь азь Ан'тiохь. Кан'дав'лiи же кь нıемоу рече: и азь сихь всѣхь видѣхь, нь тебе паче в'сѣхь бол'шаа имамь, достоинь бо ıеси вьсѣмоу свѣтоу господствовати. Алексен'дрь же искоушаше, хоте оувѣдѣти, како ıего любить. Онь же рече: ıако сь тобою сьмрьть вь мѣсто живота замѣниль[3] бихь; аште бо ми ıесть сь тобою оу-

[1] т. ждить. — [2] т. Ан'дигонь. — [3] т. приель.

мрѣти, раз'лоучити се люб'ве твоеıе не имамь. И тако идоуштима има, до пештери нѣкоıе великые доидоше. Кан'дав'ли же кь Алексен'дроу рече: любимы мои Антиоше брате, вь сиои пештере глаголють, ıако тоу бози ıелин'сціи живоуть вьси. Да аште хоштеши оувѣдѣти, ıаже до сьмрьти слоучити ти се хотеть, мало стоупи, оуклони се вь пештероу; вьшьдь бо вь ню, див'наа нѣкаа оузриши и чюд'наа. Нь вѣдомо да ıесть тебѣ, ıако тоу мнози вьшьдьше, омахнитеше. Алексен'дрь же Кан'дав'лию рече: да такова ли любовь твоıа кь мнѣ ıесть, ıако ноудиши ме вьнити, идѣже оумь свои из'гоубити хоштоу? Кан'дав'лиıе же кь нıемоу рече: не твоıеıе ради злокıе се рекохь, нь ıеже ини пострадаше, то азь тебѣ рекохь; ты же, аште вьноутрь вьнидеши, не боудеть ти ниıедино зло, оумь бо твои сил'нь ıесть зѣло, и по свои прилице вѣдовита те мню быти, и нарокь господина твоıего великь ıесть; нарокоу оубо ıеговоу и бози и врази помагають. Аште бихь знаıаль что зло тебе, волель быхь самь оумрети прѣжде тебе, нег'ли влась главы твоıеıе да одпад'неть. Алексен'дрь же, слад'ко облобизавь ıего, рече: дроугоу вѣр'ноу нѣсть измѣни оть соуштıихь нич'то. И до пештере тоıе дошьдьше, Алексен'дрь кь нıемоу рече: кажи ми поуть, иже вь пештероу оноу гредеть. Кан'дав'ли же каза ıемоу поуть, за грьло же ıего оухвативь, рече ıемоу: любимыи мои брате Ан'тиоше, вь пештеру не ходи, не вѣси бо что прилоучить ти се. Мьчтаніа соуть многаа тамо, да аште что прилоучить ти се тамо, азь оумрѣти имамь здѣ, кь томоу очи Алексен'дрове видѣти не имамь; много бо любьзно видѣхь кь тебѣ прѣдлежешта. Алексен'дрь же рече кь нıемоу: почекаи [m: мене мало здѣ, азь бо вь пештероу имамь ити Александровемь ороужавь се нарокомь, и ничто мнѣ не имать бити. И тако вь пештероу вьниде. Вьшьдьшоу же емоу вьноутрь,

мьчтаніа нека ѕверообразна срѣтоше его. Онь же име бога Савао͠ѳа призвавь, безь страха бивь, чоудна же и нека и див'на вь пештери тое видѣ: чловѣкообразниіе ѕвери и чловѣки многи свезани опако роукама видѣ. Тоу Араклию и Аполона позна, и Крона и Ерміа, ихь же Елини боге имахоу. Сихь Александрь видевь, свезанни бо бехоу вьси веригами. Александрь же кь единомоу оть нихь пристоупль, о чюдних онехь видениих оупрашаше его. Свезани же царь они кь немоу рече: Александре цароу, царие сие, ихь же ти зриши, тии бехоу вь вьселеннои царие, ıакоже ти дьньсь, и за грьдиноу великоу и поносьство богоу небесномоу оуподобише се, и на сихь богь разгневи се, свезаньнихь вь пештероу сию рече привести; зде доуше ихь моучити се имоуть до сконьчаніа вѣка. Сконьчавьшимь се седмимь вѣкомь, вь тарьтарскоую гееноу имоуть поити, и тамо вь бесконьчни вѣкь моучити се имоуть. Александрь же кь немоу рече: мноу, ıако негдѣ видехь те. Онь же кь немоу рече: аште на дивиıе чловѣки ходиль еси, тоу на стльпе образь мои видель еси. Александрь же кь немоу рече: и како име тебѣ есть? Онь же кь немоу рече: Азь есмь Сньхось иньдиски царь, иже некогда вьсь приехь светь, и грьдинею прѣвьзнесохь се, и на вьстокь на краи земле вьсхотехь поити; и вьсташе на ме диви чловѣци, и воискоу мою вьсоу оубише, и мене тоу погоубише. Аггели же дошьдьше, и доушоу мою свезаше, и вь сию ме пештероу приведоше. И здѣ моучити се имамь, ıако за моıе безоумьное прѣвьзнесениıе, да пази и ти, Александре, ıако да не прѣвьзнесь се, и ти зде приведень боудеши. И тако Александрь по срѣдѣ ихь ходе, тоу Дариа перьсидискаго цара позна. Дарие же его видевь и жалостно проплакавь, рече кь Александроу: о прѣмоудри Александре, да и ти ли осоу-

жденъ бѣ зде съ нами бити. Александръ же къ немоу рече: не съ вами придохъ здѣ бити, нъ придохъ васъ видети, и паки отъ васъ отити хоштоу. Дарие же къ немоу рече: о прѣмоудри въ чловѣцехъ Александре, отъ коле богомъ годе бити, іако да въса незнаема оузнаеши, почекаи мало, и скажоу ти дивьна нека и чюдна, іаже прилоучить ти се хотеть на поути. Вѣдомо да есть тебѳ, іако Кандакіа Клеофила амастридоньска царица образъ твои прѣписала есть, и тако познати те имать, ноу походи, не соумьни се; богъ бо, въ него же вероуеши, отъ роукоу ее] избавити те имать, и крьсмати[1] же ты немои. Пакы прослъзивъ се, рече: мили мои сыноу Алексен'дрѳ, како пер'сид'ско господство стоить, и како [лоубовь] дъштери моіеи Роксан'де къ тебѣ прѣдлежить? Алексен'дръ же къ ніемоу рече: Пер'сида оубо благодън'ствоуіеть съ м'ною, іакоже и съ тобою; Роксан'да, дъшти твоіа, съ мною царьствоуіеть надъ в'сѣмь свѣтомъ. Даріıе же къ ніемоу рече: по оуноутръ пештере въниди, и тоу Фора оузриши, ин'діискога цара. Алексен'дръ же Фора видѣвъ, и къ ніемоу рече: о великы ин'діискыи Форе, како некогда богомъ подобліаше се, ныніа же іако іединъ отъ хоудихъ чловѣкъ моучиши се! Форъ же къ ніемоу рече: тако страдати имоуть в'си, иже прѣвъзнесоше се зем'лъскою славою; нъ блюди и ты, Алексен'дре, іако да не и ты, прѣвъзнесъ се, свезанъ здѣ приведенъ боудешь. И сиіе поменоувъ, чьсть жене моіеіе Клитемиштре[2] съблюди. Алексен'дръ же къ ніемоу рече: боуди печалоуіе мрът'выми, а о живыихъ не пьци се. И се рекъ Алексен'дръ, отъ пештери тиіе изыде, и къ Кан'дав'ліоу доиде, и обрѣте іего плачоуштa се, мнѣше бо, іако Алексен'дръ въ пештере погиноулъ іесть. Іегда же видѣ іего

[1] т. късцети. — [2] т. Клетимиштре.

идоушта, радост'но притекь кь ніемоу, и целовавь іего, рече: по ч'то, Антіоше, вь пештере толико крьс'ма? Твоіе бо крьс'маніие много мене оустраши; нь по истинѣ видѣхь дьньсь, іако господина твоіего Алексен'дра нарокь великь іесть, тебе бо сьблюде дьньсь цѣла. Нь кажи мнѣ, іаже вь пештерѣ видѣ. Алексен'дрь же сказа іемоу в'са іаже видѣ, и тако оба дивише се.

13. (С XXII. *Јагић* 306, 15.) И до Кан'дакіие[1] царице доидоше. Клеофила же царица о сыноу[2] слышав'ши, радостна бысть зѣло, [и сь прѣстола своего оуставьши, и далеко его срѣте], слышала бо бѣше, іако Алексен'дрь оубиль іего іесть, и радостию великою испльни се, и сь прѣстола вьста, и далече іего срѣте', сына же своіего оупрашаше оувѣдѣти в'са, іаже слоучише се іемоу. Кан'дав'ль[3] же наче сповѣдати іеи; Алексен'дра же за роукоу поіемь, и кь матери своіеи рече: се Ан'тіохь, Алексен'дровь воіевода, животь мнѣ даде, мати моіа, женоу мою и дьштерь одь Іеврімитра из'роучи онь, и в'са мнѣ, іелика добраа слоучише се, онь сьтвориль ми іесть. Да пріими сего вь мѣсто сына, мати моіа, іере много онь оу Алексен'дра милостьнь іесть. Царица же Алексен'дра за грьло оухватив'ши, любьзно облобизаа и рече: добрѣ пришьль іеси кь мнѣ, силна господина воіеводо Ан'тиоше! Добротоу же лица іего зрѣшти див'ліаше се, и кь ніемоу рече: трети сынь оть дьньсь мнѣ быти имаши, Ан'тіоше. Алексен'дрь же вьставь, рѣчи поклисар'скыіе глаголати кь ніеи начеть. Она же говороу іего подивив'ши се, белеге образа іего с'матраюшти, помысли, іеда се іесть Алексен'дрь, макіедонскыи царь, и любьзно іего похватив'ши, рече: хотела бихь, о Ан'тіоше, іако

[1] m. Кондакие. — [2] m. пришьствие сина своего. — [3] m, Кандавльсь.

глава, главоу на кон'ци обѣшать, твоıе бо главе сьмрьть вьсь мирь[1] смететь. Алексен'дрь же сіıе слышавь, поклони се и рече: оть дьньсь мнѣ мати боуди вь мѣсто Олим'биадѣ царице.

14. (C XXIII. *Јагић* 309, 18.) Кан'дакіа же ıего целовавши, и за роукоу ıего поıем'ши, на дворь изведе, и вь ть часъ приде сынь ıеıе Дориѳорь[2], оть Алексен'дрове страже разбиıень. И ıедва оутекль бѣше, воискоу же свою тамо изгоубиль бѣше. Слышавь же, ıако Антиохь, воıевода Алексен'дровь, кь матери ıего ишьль ıесть, и брьзо пріиде, Ан'тіоха оубити хоте. Кан'дакіа же сіıе слышав'ши, кь Дориѳороу, сыноу своемоу, рече: не подобаıеть сіıе сьтворити; Алексен'дрь бо твоıего брата оть многа зла избави, и женоу ıего и дьштерь, и в'се имѣниıе ıего врати, и жива ıего кь мнѣ сь чьстію поусти, и оть пороб'лıеніа ıего избави оть соулоур'скаго цара, и поклисара кь намь послаль ıесть, милост'на своıего чловѣка Ан'тиоха, и любовь оть нась и приıател'ство самодрьжьць[4] трѣбоуıеть, и вь мѣсто добра и чьсти, ıеже подобаıеть ıемоу сьтворити, сьда ты главоу [m: емоу хоштеши отсешти!? Немои, сыноу мои, больше бо тебе есть дьньсь оумрети, нежели Александрова поклисара вь домоу моемоу оубити! Дориѳь же матерь свою не слоушаше, глаголе: единого Александрова чловѣка не даваеши ми оубити, понеиже онь сь нимь много тисоуштъ оуби люди, и тьста моего, Пора иньдискаго цара. Вероуи ми, мати, Ан'тиохь дьньсь живота не имать. Се же Кандавлиева жена пороучи: вѣдомо да есть тебе, ıако Дориѳь, брать твои, лоубимаго твоего Ан'тиоха оубити хоштеть мьчемь. Кандавльсь же

---

[1] m. светь. — [2] m. Едориѳь. — [3] m. Дориѳоу. — [4] m. миродрьжьць.

сие слишавь, скоро вь полатоу матере свое дотече, Дорифа же обрете нагь мьчь дрьжешта, и матерь его прѣсь половиноу дрьжештоу, и сь нимь рьвоушта се, іако да Александра не оубиеть. И припадь, мьчь его изь роукоу исхити, и хотеше его имь оударити. И много его оп'совавь рече: непотреб'ниче и страшливице, аште храбрь мниши се бити, самь тіи единь надь ниме единемь копи поишти; аште онь похватить мьчь, .р. тацехи, іако тебе и мене, постоіати прѣдь нимь не могоуть; аште ли храбрь мниши се бити, пошьдь, оуби его оу Александрове воисце; аште ли его оубиеши здѣ, то вьсехь нась оубиль еси; тебе же вьса вьселенна] прѣдь образомь Алексен'дровѣмь оудрьжати не може ть. Алексен'дрь бо, господинь іеговь, іединомь мьчномь раномь лоудога тьста твога Фора [индискаго цара] оуби. Кан'дакіа же, вьноутрь завѣса вьшьдьши, и Алексен'дра вьнь извед'ши. Видѣвь же іего Дорифорь[1], и постоупи кь нiемоу, хоте іего оубити, и Алексен'дрь кор'доу своу роукомь похвати, и кь Дорифороу[2] рече: вигю, іако хоштеши ме оубити; нь знаи, іако сьмрьть моіа и тебе хоштеть оубити[3]; мене бо хоте оубити, и самь дьньсь оумрети имаши, не тако бо Макіедоніаномь сьмрьть прѣстраш'на іесть, іакоже вамь. Да аште мене, поклисара Алексен'дрова, оубиіеши, Алексен'дроу малоу ч'тетоу нанесеши, господиноу же моемоу, на вьзисканиіе моіе пришьдьшоу, где оукриіеши се? Аште би вь оутробоу вьшьль, оть нiеіе же іеси изьшьль, ни тоу оукрити се не можеши. Аште би господинь мои знаіаль, іако Кан'дакіа царица оубиваеть поклисаре, не би мене кь вамь посль, нь самь сь свеми своими силами дошьль бы. Кан'дакіа же, насміав'ши се, рече: моудре и прѣмоудре вь чловѣцехь,

[1] m. Дориоь. — [2] m. Дориоу. — [3] m. оуморити.

всакы бо срьдьчныи страхь іезычнаа покриваіеть моудрость. Караторь[1] же слышавь сіа, оубоіавь се; Кан'дакіа же царица и Кан'дав'лоусь, сынь іеіе, Алексен'дра любьзно похватише за грьло, и сь Караторомь оумирише, и тоу гостив'ше се, и сь Караторомь іего дар'ми чьст'ними дароваше. Дарова іемоу царица Кан'дакіа[2] вѣн'ць сь великыимь камениіемь и сь многоцѣн'ныимь бисеромь, глаголюшти кь ніемоу: вьз'ми сего, Алексен'дре, дьштери моіеи, а женѣ твоіеи Роксан'де. И дарова іемоу прьстень одь четирехь камень, хрьлостию маг'нит'скою сьтворень; и дарова іемоу ороужііе оть акин'та[3] гвоздіа, прѣстав'ліено на аспидове кожи; и дарова іемоу фарижа бѣла арапскога, осѣдлана сѣдломь бесьтримень оу франьчьскои фране[4]; и дарова іемоу хел'мь оть сал'хата[5] гвоздиіа, и на ніемь орьль, и ор'лоу слова на прьсѣхь писахоу тако: Алексен'дрь насарь, великыи хон'кетарь[6], биіе се за в'сега свѣта господст'во. И тако іего [много гостивьше], сь чьстию отпоустише, и целивав'ши іего царица, проплакав'ши, кь ніемоу рече: не кь томоу, чедо Алексен'дре, сход'ника себе сьтвори, не вѣси бо невѣрныіе чести и неоустав'на сьлоученіа. И тоу дани даше іемоу .і. лѣтомь; онь же не хотеше вьзети, глаголіе: одмолити ихь имамь оу Алексен'дра. Она же рече кь ніемоу: аште даани не вьз'мешь, познати те имоуть; нь понеси ихь, намь же непрѣлож'ноу любовь даи, и приіател'ст'во непотвор'но сьблюди. И се рекь, за грьло іего приіем'ши, рече: рада бихь сына те имѣти, о Алексен'дре, и сь тобою в'семоу свѣтоу царствовати. И тако проводиста іего оба сына іеіе

[1] т. тако исто ту и у напредак. — [2] т. Кандакоуша. — [3] т. никита. — [4] т. бестрьманьскимь седломь оседлана и франичьскои фране. — [5] т. салафатара. — [6] т. хокиіарь.

[Кандавлоусь же и Караторь] до Алексен'дрова окола, страже же Алексен'дрове срѣтоше ихь, и Алексен'дроу, сьсѣдь, поклонише се. Каратороу же и Кандав'лию Алексен'дрь рече: вѣдомо да ıесть вамь, ıако самь азь ıесьмь Алексен'дрь. Се же они слышав'ше, рекоше: аште ты ıеси Алексен'дрь, да то мы оумрьли ıес'мо. Алексен'дрь же кь нимь рече: не имате одь мене оумрѣти. И за грьло ихь похвативь, „азь бо любовию и чьстию матере ваше обьдрьжимь ıесьмь, и брат'скыи оть дьньсь прѣдложити имамо“. И тоу дарова ихь, и сь чьстию отпоусти.

15. (*Јагић* 312, 5.) Алексен'дра же тоу срѣтоше Потоломеи воıевода и великыи Ан'тиохь, ин'дiискыи господинь, и любими ıемоу зѣло и храбри воıевода Филонь, пер'скыи господинь, и много Алексен'дра об'лобизахоу, и кь нıемоу сь плачемь рекоше: по ч'то, Алексен'дре, животомь своимь всоу вьселıен'ноу смести хоштеши, по что главоу свою на зарь[1] мекıешь, самь на сходоу ходе, безьчьст'но оумрѣти хоте, нась же вь чоуждихь оставьль землıахь, и всѣхь погоубити имаши? Да не тако, Алексен'дре, намь крьв'никь[2] боуди, ıакоже дѣломь твориши, нь вьсь приıемь свѣть, и тако вь Пер'сидоу доидемо[3], и тоу домомь дошьдьше, и господ'ства в'са раздѣлимо по достоıанию и по подобию. И тоу гозби многыи воисцѣ сьтвори[4].

16. (*Јагић* 312, 16.) И тако двигь своıе воıе, и вь Пер'сидоу кь царице Роксан'де поиде[5], и многыıе радости сьтвори тоу, и в'са господства раз'дѣли.

---

[1] m. надь зарь. — [2] m. пизматорь. — [3] m. поидемь. — [4] m. и тоу домомь дошьдьше, и господьства вьса земльньска разделивьше по достоıанию. И тоу Александрь вь воискоу пришьдь, гозби многиıе воисцѣ сьтвори. — [5] m. приде.

[Ка́ко царь Алексен'дрь в'са царствіа раздѣли земльскаа]. Ан'тиохоу Индію господ'ствовати повеле; Филоноу же даде пер'с'ко господст'во; Антигоноу в'соу мер'сил'скоу и север'ноу зем'лю даде; Филипоу же Асию и Киликію даде; Потоломѣю же слад'коу и красноу землю даде Іегуп'ть, и Іеросалимь и Палестиню в'соу и Междоурѣчиіе сир'скоіе и слад'ке аф'рикіиске отоке; Селевкию же даде рым'ско господ'ство; Лаомедоушоу же даде Неглитор'ско господ'ство[1]. И вса сиіа по достоіанию раз'дѣливь, и сь Роксан'дою годиште прѣбивь, сь великою веселостию и радостию.

17. (*Јагић* 312, 26.) И оть тоудоу сь двором своимь двигь се, и вь Вавулонь отиде. И вь тоу ноштъ іави се іемоу вь с'нѣ пророкь Іеремиіа, глаголіе: греди, Алексен'дре, на оуречен'ноіе себе мѣсто; се бо .м.-го лѣта сьврьшило се іесть и четворосьставноіе тѣла твоіего іестьство дьньсь, Алексен'дре, растоупити се имать: оть землıе заіем'ноіе тѣло пакы кь земли вратить се. Вѣдомо да іесть тебѣ, іако всоу обьшьдь зем'лю и отьчьства своего оузрети не имашь, роукы бо слоужешти ти, оть них же блага вькоушаіеши, и отров'наго іеда вькоусити имаши. И вь Вавулонь походи, и воискоу свою оуреди, и царствіа оукроти. Вь землю бо, оть ніеіе же изьшьль іеси, пакы вь ню вьнидеши, и вь небытиіе боудеши. Доуша бо нетлѣн'на поиметь се вь недовѣдомоіе мѣсто, божиіемь промысломь отведеть се, тлѣн'но же тѣло кь зем'ли тлѣн'нѣи останеть. И пакы на скон'чаниіе вѣкомь оть землıе вьстати имоуть; и тлѣн'но

[1] Јагићево хрватско издање има још: Пиникоу да нимшку землю и нажадско госпоцтво. Место последњих речи f. има: нѣмьчьскоую землю и парижьское господьство.

соуште вь нетлѣніıе облѣчеть се, и тоу сь доушею стати се вь коупѣ и сьединити се имоуть. И тоу, познав'шима се има, ıакоже нѣкима двѣма любимома дроугома, и стан'кь радостьнь боудеть и любимь зѣло. И тако доуша сь тѣломь своимь сьстанеть се, и боудеть вьстаниıе мрьт'вимь, о Алексен'дре. И о семь мнѣ не не вѣроуи, вьстати бо имать в'сака пльть и в'сакаа доуша, и познати се имоуть на мѣстѣ страш'номь ономь, на великомь трьжиштоу, идеже прѣстоли поставеть се, и вѣт'хыи дьньми сѣдѣть соудити страш'номь и нелицемѣр'номь. И тисоушта тисоушть аггель окрьсть ıего, и т'ма тьмь около ıего, и многоочити хероувими и шестокрилати серафими. И тогда в'сакаа доуша вь своıе облѣчеть се тѣло, и соудомь вьзьмьздіа пріимоуть сь тѣломь вькоупѣ. Сь нимь же сьгрѣшише, сь тѣмь тѣломь и моукоу пріимоуть и мьздоу, не имоуште кон'ца ни число лѣтомь. И не боудеть тогда ни жен'скы поль, ниже моужьскыи, ни боудеть тогда лѣпоти тѣлес'ныıе, ни гроубости, ни вьз'раста омалıен'на, ни оумножен'на, ни различіа лиць, ни чрьности ни бѣлости, ни роусости ни смаглости; нь тѣлеса в'са вь ıединомь ıестьствѣ боудоуть, тричест'ноıе тьчию сь собою имоуште, ıеже ıесть желател'ноıе и ıарост'ноıе и помысльноıе, проча же пристрастіа оть тѣла тогда оскоудѣють, доуша же в'сегда без'страст'на прѣбываıеть. И тогда оубо, о Алексен'дре, в'сакыи чловѣкь познаıеть любимаго[1], и не тьчию любимыихь, нь и нелюбимыихь, и не тьчию их'же видѣ, нь их'же слыша, а не видѣ, и тѣхь познати имоуть на соудишти ономь страш'номь. И ты оубо, Алексен'дре, познати имашь в'сѣхь, их'же обыель[2] ıеси здѣ; и тобою обидими познати те имоуть. Да вѣдомо да ıесть тебе, ıако не кь

[1] т. своего лоубимаго. — [2] т. обидель.

томоу оузрети ме имашь[1], нь тамо ме оузрѣти имашь, идеже в'си прѣдстати имоуть, иже оть вѣка оумьр'шеи на соудишти ономь страш'номь великаго бога Саваоѳа. И се рекь пророкь Іеремія, невидимь бысть.

18. (*Јагић* 314, 2.) Алексен'дрь же оть с'на вьставь, вь недооумѣніе вьпаде, и соумор'нь бывь, и на постели сѣдѣше. И оужасно видѣніе сьмыш'ляіе, сѣде плакаше се, срьдце же іегово обоуреваіемо бѣше, іакоже и корабь нѣкыи вь поучинѣ мор'скои вѣтри и вльнами обоуреваіемь многыми. И вь мысли вьпадь, оужас'но видѣніе помыш'ляіе, на пер'ници леже, плакаше. Филонь же и Потоломеи пріидоше кь ніемоу заоутра, плачюшта іего обрѣтоше. И стеме злате сь главѣ свое сьврьгоше, и прьстию главѣ своіе посипаше, и кь Алексен'дроу пристоупише, и рекоше: по ч'то, Алексен'дре, жалостію радость замѣноуіеши, и по ч'то толицѣ скрьбы прѣдаль се іеси? Алексен'дрь же сѣде видѣнія сповѣдаше, они же дивноу сповѣсть слишав'ше, и оужасоше се много, и оутѣшити хотеште іего, кь ніемоу слад'кые бесѣди глаголахоу: не тако, Алексен'дре, подобно іесть мьчтан'ми сьн'ними[2] оутроупити срьдце и сьвѣсть. Сьнь бо тако намь мнить се быти. Оть многа спанія и оть залихаго питія глав'ныи омокраваіеть се моз'гь, вь ніемь же живеть царь сьвѣстемь — оумь; чловѣкоу же зѣло прѣзь мѣроу спештоу, и оть сьн'ные влагы зѣло омокраіемоу мозгоу, оумь бо зрить многаа, оумнимь своимь невештестьв'нимь окомь прозираіеть, видить многаа она, іаже вь іавѣ видѣль іесть или слышаль когда, и тѣхь вь с'нѣ зрить, и тѣми дѣиствоуіеть. Сія же видѣнія, о Алексен'дре, доушев'ноіе зрѣніе мы мнимо быти, тѣло

[1] т. имашь жива. — [2] т. ноштнимь.

бо тлѣн'но вь ıавѣ зрить тлѣн'наа сіа и видимаа, доуша же, нетлѣн'на соушти и невештествьн'наа, и оумнаа в'са, ıелика хоштеть помыслыть, сихь зрить. Аште и дал'ніаıа и ближ'ніаа соуть мѣста, своıе бо ıесть, ıеже быти, идеже хотеть, тамо по подобію божіа образа сьздати се. Приплеть бо сію богь кь мрьтьв'номоу тѣлоу, ıако дѣиствовати нимь собою оживлıаюштоу, и то ıакоже и ог'ньно горенıе вѣтрьнымь распалıаıеть се дыханиıемь, или ıакоже коузньць нѣкыи злаатиıе хрьлости желез'ними раствараıеть роукодѣл'ми, или ıакоже корабь нѣкыи вльни мор'скыıе прѣскаче, не собою носимь, нь вѣтрьнымь дыханиıемь кь нимь нѣкымь. Тако и тѣло сь доушею окрьм'лıаемо' ıесть, и тою сьстоить и водить и носить се, ıакоже нѣкаа два юн'ца ıедино окрьм'лıаюште рало, дондеже сьставить сіа всѣмь промысльникь богь и распрежеть пакы. Доуша оубо поиметь се, тѣло же оставить се, тлѣн'но соуште; доуша оубо кь богоу ıако невештествна и нетлѣнна, тѣло же пакы кь зем'ли, ıако вештествьн'но и тлѣн'но. Аристоѳель же твои, о Алексен'дре, вь к'нигахь своихь пишеть, глаголıе, ıако стати се имоуть пакы доуше сь имиже сьгрѣшише тѣлеси тогда, ıегда прѣдложениıе в'торо боудеть чловѣкомь, ıегда мрьт'віи оть гробь вьстаноуть. И Соломонь моудри правед'ныихь доуше вь роуцѣ божіи глаголıеть быти, грѣш'ныихь же доуше вь тар'терѣ и геıенѣ вь дол'нѣишихь зем'лıахь глаголıеть быти. Аристотель же моудріи и Платонь великыи мира сего кон'чиноу глаголıеть быти тогда, ıегда наврьшить се число оть падшаго аггельскаго чина праведныихь чловѣчьскыми доушами. Кь семоу же Алексен'дрь: ıевреискыи великыи пророкь Іереміа сьгласоуıеть, тако бо ıесть, и вѣроую. И се слышавь подиви се вь недооумѣніи бывь, глаголаше: слава тебѣ, слава тебе, чюд'ныи и див'ныи и непостижимыи

и описан'ныи и недовѣдомы неописан'ныи неислѣдими, в'са оть небытіа вь битіе приведыи, и благораствараıе в'са, великыи промысле божіи! Како небеса твоимь сьтвори словомь, видѣніа не прѣмѣнише се или обет'шаше; како зем'лıа таковаа и толикаа, юже ни на чесомь же оутврьдиль ıеси, и плодь свои не измѣни или обет'ша; како мор'скыıе многыıе воды на ıединомь стоıеть мѣстѣ и в'сакь дьнь множаıеми прѣдѣла не прѣидоше, ни воню измѣнише ıестьствьною сьдрьжимою силою и раз'ликыми вѣтри колѣблıеми; како .д. велиціи вьз'доуш'ніи, оустав'лıен'ни тобою, вѣтри оустава своıего не из'мѣнише, ни благорастворен'наго диханіа не прѣмѣнише; и како сльньч'ноıе сıаніıе толицѣми тисоуштами лѣть топлоти ни свѣт'лости не из'мѣни; и како лоун'ныи кроугь оумножеваюшть се, не оскоудѣваıеть на новиноу ни на вѣтшиноу, оустава своıего не из'мѣни; и како човечьскаа тѣлеса четир'ми сьплете стихіами, и доушоу обожен'ноу на них вьсади, ıакоже нѣкоıего вьсад'ника на четирехь рав'но текоуштихь оутврьди точ'цѣхь, дон'деже рав'но четири сьстоıеть се стихіıе, и тобою сьтворен'но тѣло цѣло и непоколѣбимо рав'но течеть, ıегда же ли оть четирехь сьставь ıедино или оумножить се или оскоудѣıеть, тог'да раст'лить се и оть доуше распрежеть се тлѣн'но чловѣче тѣло? Аште ли промысломь твоимь и врачев'скою хытростію пакы четири има истьк'неть се кола, ıеже соуть сьстави, тог'да пакы тѣло сь доушею здрав'ствоуıеть.

19. (*Јагић* 31б, 19.) Оть толи оубо в'сегда вь недооумѣніи бываше Алексен'дрь, сьмыш'лıаıе бо вь себѣ и глаголıе: когда постигнеть ме сьмрьть, кьто боудеть паметь мою твореи по сьмрьти, аште виденіе и познаніıе боудеть тог'да, ıегда доуше сь тѣлеси стати се имоуть

на трьжишти ономь на великомь? И мысльми многыми боримь бѣ помыш'лıаıе, боудеть ли си вьстанııе тѣломь пакы или не боудеть, вь тьжде ли оумь пакы прıити имоуть или ни, дивлıаше бо се, глаголıе: како сьгнив'шеıе се кости и расипав'ше вь тожде бытııе пакы прıити имоуть? Нь сьмышлıаıе вь себе, пакы глаголıе, ıако вса могыи божıи промыс'ль, сьздавыи ихь оть небытıа вь бытıе, можеть и косты мрьт'выıе пакы вь тожде привести бытııе. И многаа таковаа рече, ıако вьз'величише се дѣла твоıа, господи, и в'са прѣмоудростию сьтвориль ıеси.

20. (*Јагић* 317, 1.) И се рекь, кь Вавулоноу шьствııе твораше. Іакоже нѣкыи чловѣкь на оуроч'ноıе[1] мѣсто оумрьт'вıа своıего, идеше тогда макıедон'скыи царь. И вьсега свѣта царь, сьмрьть свою помыш'лıаıе, вьсегда неоутѣшимь бѣше. Іегда же приспе на полıе, нарицаıемоıе Синарь, и вь зем'лю, зовомоу Ав'сидıа[2], идеже правед'ныи Іовь богатıи жиль бѣше, и тоу станомь своимь ста, и сил'ниıе ıего воиске по томь полю падоше. Велмоужиıе же Алексен'дрови, Алексен'дра скрьб'на зрѣште, и жалости ıего измѣнити хотеште, и на гороу ıего високоу вьз'ведоше, и, срьдце ıего обьвеселити хотеште, воисцѣ ороужати се повелеше, и на ıединомь мѣстѣ на поли ономь сьбрати се рекоше, и сихь позрѣв'ше кь Алексен'дроу рекоше: Алексен'дре цароу, сил'ныи господине, видиши ли? По ч'то скрьбıю срьдце своıе потаплıаıеши? Зриши ли, колицемь людемь дьньсь сьтвори те богь цара, да подобно ıесть тебе веселити се и радовати зѣло. Алексен'дрь же, зѣло просльзивь се и главою покимавь, рече: зрите ли сихь всѣхь, и по

[1] m. оуречен'ное. — [2] m. Ав'ситида.

.н. лѣтѣхь вьси подь зем'лю заидоуть! Бѣ бо видѣти бол'ше паче нежели ми хиліада' тисоуштъ людіи, конь же бесчисльно множьство; бѣхоу бо обои іеште, тоу сьбрав'ше се іезыци: Пер'си, Ин'діане, Сири, Іевреи, Миди, Финици[2], Гел'фи, Иіел'дами[3], Хал'дѣи, Миди[4], Нѣм'ци, Грьци и ини в'си вьсточ'ни іезыци и запад'ни. И тоу Алексен'дрь царь великые гост'бц воисцѣ сьтвори, и тоу оть вьстока и запада и севера и юга в'се власти и к'нези оть мора сь многоцѣн'ними дар'ми пріидоше кь Алексен'дроу.

21. (*Јагић* 317, 22.) Ког'да приде царица Олим'биада кь Алексен'дроу. И вь ть дьнь пріиде оть Олим'біадѣ царице казатель іего и оучитель Аристоѳель. Видѣвь же іего Алексен'дрь, вьзрадова се зѣло, и за грьло іего приіемь, об'лобизаше слад'ко, глаголіе: добрѣ пришьль іеси, [многочьстна и бесьцена главо, добрѣ пришьль ми іеси,] неоугасимы свѣтил'ниче, иже вь Іел'линехь дьньсь начел'ниче и казателю в'семоу разоумоу и философіи, великыи и див'ныи Аристоѳелю; добрѣ пришьль ми іеси, рече, іегоже моудрости почоудише се Іел'лини, іегоже разоумоу оудивише се Хал'дѣи, іегоже хрьлости подивише се іегуптьсціи вльхов'ніи моудрьци! Нь вьз'вѣсти ми, о чюд'ныи вь чловѣцѣхь и любими мнѣ дидаскале[5] и оучителю мои, како запад'наа мироуіеть страна, и како макіедон'скаа стоить зем'ліа, и жива ли іесть в'селюбимаа и сладкаа мнѣ мати, свега свѣта царица Олим'біада, и како іаже о нась вь вьселіен'нѣи слышите? Вѣр'но[6] ли іесть чловѣкомь, іако в'соу зем'лю прѣіем'ше и до раіа доидохомь оного, іе-

---

[1] т. мирьміада. — [2] т. Фаници. — [3] т. Еламите. — [4] т. нема Мида. — [5] т. дидискале. — [6] т. вѣроуетно.

гоже ты вь к'нигахь своихь оуказоуіеши на краи зем'ліе бити вь Іедѣме на вьстоцѣ; іаа того близоу доидохь, до макарон'скыхь отокь вь окіан'сцѣи рѣцѣ, идѣже іел'линсціи моудрьци доушамь чловѣчьскимь глаголють быти; нь тоу азь доуше ниіедини не видѣхь, нь іакоже сь истиною макарон'скы вьзвѣсти мнѣ старѣшина, не тоу имь быти глаголіе нь вь дол'ніеишихь роукахь земліе, вь адоу, и тако ожидати рече свободоу и отклоплієнніе оть выш'ніаго промысла великаго Саваоѳа Бога. И се Аристотель слышавь подиви се, и кь Алексен'дроу тако отвѣшта: благодароу сподоб'льшаго ме видѣти свѣт'лоіе и красноіе твоіе лице сил'ны и слав'ныи господине, великыи Алексен'дре цароу. Вьселіен'наа оубо вса, іаже о тебе слыша, почоуди се и вел'ми вьз'радова се о славѣ великои, іелико богь даровалъ ти іесть, іакоже бо ниіединомоу дроугомоу чловѣкоу. Макіедон'ска же зем'ліа радоуіеть се и веселить се, цвьтеть іако и кринь мѣждоу земльскими царстви, бога непрѣстан'но за тебе в'сесрьд'но молеште, по твоіеи бо сьмрьти не имать дроугаго добити ни цара ни господина, іакоже тебе, Алексен'дре. Вѣдомо да іесть тебе, іако вьселіеная вьса недостоина іесть за іединь влась оть главы твоіеіе отпадающть. Госпожда же моіа, а мати твоіа, благодьн'но царствоуіеть[1], жел'но тебе позирающти или видѣти те или слышати, мир'но[2] вь Макіедоніи здрав'ствоуіеть, жалостию и радостию оумь прѣмѣніающти, вь страсѣхь в'сегда соушти, и вь недооумѣнии быв'ши, хоште ли сподобити се видѣти твоіе свѣтлоіе лице. Мене же послала іесть великоіе твоіе царство видѣти и госпождоу мою царицоу Роксан'доу, іако да в'сесрьдно одь ніе помолю, іако да скорѣіе кь ніеи придеть. Молить бо

[1] т. здравьствоуеть. — [2] т. мирно же царствоуіеть.

те мною, глаголюшти: не прѣслоушаи мене о семь, в'селюбьзны мои сыноу и очию моіею прѣмили свѣте, не оулиши мене, не оулиши твоіеіе наситити се в'секрас'-ниіе доброти вь скорѣ, и сь в'сесрьдною и свѣтлою царицею Роксан'дою. Аште ли тебе невьз'можно кь намь вь Макіедониоу пріити, мы кь царствоу ти да придемо, идѣже ты повелишь, и твоіего наситив'ши се, мнѣ в'село д'каго, образа; животь свои бо вь скорѣ имамь замѣнити сьмрьтию.

22. (*Јагић* 318, 23.) И о сихь словесехь Алексен'дрь оумиливь се рече: благодароу всакомоу сыноу[1], повиноуюштоу се отьчьскомоу повеленню. И се рекь, Аристоѳеліа за роукоу поіемь, и на обѣдѣ сѣде. И в'си іеже вел'моужи и к'незы и господа земльнаа по достоіанию сѣдоше. Филопа же и Ан'тіоха и Потоломеа и Селев'-коуша на особ'нои трапезѣ посади конь подножіа. Аристоѳеліа же, оучителіа своіего, и Лаомедоуша, Поликратоушева сына, іегоже любліаше зѣло, конь прѣстола своіего на шестомь степене посади. И прѣполовльшоу се обѣдоу, и вьста Алексен'дровь оучитель Аристоѳель, дари Алексен'дроу и Роксан'де изнесе, іеже бѣ послала мати іего Олим'биада царица. И принесе двѣ стѣме, іединоу Алексен'дроу, а дроугоу Роксан'дѣ, и крьзне велицѣ двѣ сь великымь бисеромь и многоцѣн'ныимь каменіемь, и двaa фарижа бѣла, оседлана слоновеми сѣд'ли сь каменіемь и бисеромь, и .р. конь зоб'ныхь, и коучмоу царскоу з-бисеромь и сь златомь, и тисоуштоу оклопи прѣсталіенехь на львовехь кожахь, .д. рогове слонове, и два прьстена оть камена ан'дракса, и хакізмо париж'ко оть коже кор'кодилове з'-бисеромь и

[1] m. блажоу вьсакого сина.

сь камениіемь, и .р. блюдьь настол'ныихь, и бѣлежьць ороуж'ныи сь бисеромь, и іепистолию имѣюштоу сице: „Вьсесвѣт'лыи и любьзныи свѣтѣ, свѣт'лыи и милыи и любьз'ныи очию моіею сыпоу Алексен'дре, в'сега свѣта цароу, іако азь, в'селюбьзнаа мати твоіа Олим'біада, радовати се тебе пишоу. Вѣдомо да іесть царствію твоіемоу, іако отнелиже видѣніа твоіего вь Макіедоніи разлоучихь се, оть толе срьдце моіе и доуша рать сьтвориста великоу, и оумирити ихь одь толе не могохь и до дьньсь; нь вьсегда сь сльзами толешти іесьмь и твоіе поминаюшти оть мене разлоучениіе, сыноу мои, и вьса царскаа богатьства и злата ни вь ч'то же вьмѣніаю, твоіего поминаюшти оулишеніа. Не тако бо азь немилостива іесьмь, іакоже тебе мнить се быти. Да аште тебе оугод'но іесть, скоро приди; аште ли неоугод'но царствію твоіемоу іесть силоу величьства твоіего оставити, [и сь Роксандою кь нами прити], намь повели кь тебѣ пріити, идѣже аште ты хоштешь. И здрав'ствоуи, и боуди всега свѣта царь".

23. (*Јагић* 319, 17.) Іепистолію Аристоѳель прочьть, на своіемь сѣде мѣстѣ. Алексен'дрь бѣ сѣде на високомь прѣстолѣ, иже бѣше быль Фора цара ин'діиского, .ві. бѣше степень оть земліе високь, сьтворень бѣше оть слоновехь зоубь[1], сь искоус'нимь златомь и бисеромь. Вь ть дьнь чловѣкь нѣкыи оукраде ромен'чоу златоу. Алексен'дрь сиіе слышавь, рече: кто любо ромен'чоу украде? Где годе боудеть, Алексен'дрова се кіе звати, а не оукрадшаго. И тогда Аристоѳель Алексен'дра вьпрашаше, глаголіе: како вьз'може толикаа сьтворити, іелика ниіединь чловѣкь сьтворити можеть?

[1] т. оть алеѳандиновехь кости и оть словехь зоубь.

Алексен'дрь же кь нiемоу рече: трiи дроузи на сиiе сьпоспѣш'ници быше мнѣ: роука подат'лива и вѣра непотвор'на и соудь правь[1]. Тогда iемоу споведати начеть в'са, iелика по зем'ли видѣль бѣше, и како сил'ныихь царь господства раздроуши. Сiа слышавь Аристоѳель, дивлiаше се, и кь Алексен'дроу глаголааше, оупрашаiе: где соуть великаа скровишта, iаже по землiахь сьбраа? Алексен'дрь на властеле позрѣвь, рече: любими мои дроузи, си соуть моiа скровишта, царска бо скровишта вь чловечьскыихь живоуть срьдцихь. Аристоѳель же кь нiемоу рече: потьшти се, Алексен'дре, чедо сьтворить, iако да Макiедонiаномь по сьмрьти паметь оставиши! Алексен'дрь же кь нiемоу рече: не имамь вамь оставити сына, нь остав'лю вамь великыiе моiе подвигы и добраа моiа дѣла. Тогда пристоупи кь Алексен'дроу нѣк'то оть любимыхь, и рече: добро iесть цароу царство обогатити. Алексен'дрь же кь нiемоу рече: Криса, лидон'ского цара ничто не пол'зова сребро и злаато, много бо злата сьбраль бѣше, нь дроузи того кiер'досаше. Онь же кь Алексен'дроу рече: пользно iе цароу векiе даани оть зем'лiе вьзимати. Алексен'дрь же кь нiемоу рече: ни врьтара не люб'лю ис-корѣне зелиiе[2] истрьзаюшта. И тоу Алексен'дрь Пер'сенина нѣкоiего стара оузрѣвь, иже брадоу вап'саль бѣше, iако да младь чловѣкомь оузираiеть[3] се. Видѣвь же iего Алексен'дрь, рече: о любими мои Меликьн'сире, аште пол'за оть вап'сала[4] хоштеть бити, колене ногоу своiею вап'саи, да оукрѣпеть се; аште ли вап'саломь старости оукрѣпити не можеши, не вап'саи себе, iако да вап'сало тебе не прѣварить, и мне себе млада, вь старости напрасно оумреши.

---

[1] m. подательство, и непотворьство и прави соудь. — [2] m. зельkоу.
[3] m. оуказоуiеть. — [4] m. вапльсила.

И о семь властеле смѣıаше се много. Дроугы же моужь великь, ıемоуже и томоу име бѣше Алексен'дрь, страшивь же бѣше сьи зѣло и сь в'сакого боıа бѣгаше, Алексен'дрь же кь нıемоу рече: чловѣче, или име из'мѣни, или дѣло; моıе бо име тобою срамот'но ıесть.

И вь ть дьнь кь Алексен'дроу приведоше тисоуштоу[1] гоусарьь, и рекоше кь нıемоу властеле обѣсити ихь. Онь же кь нимь рече: оть коле лице моıе видѣли соуть, не имать ниıединь оть нихь оумрѣти; соудіамь бо дан'но ıесть оубивати, цароу же дан'но ıесть миловати. И сьтвори ихь Алексен'дрь лов'це себѣ. И вь ть дьнь приведоше кь Алексен'дроу чловѣка Ин'діанина, стрѣл'ца ıего глаголахоу в'сегда бити, [ıако скрозе прьстень вьсегда стрелоу прометати емоу]. Алексен'дрь стрѣлити ıемоу повеле. Онь же не вьсхоте стрѣлити. [И паки емоу повеле. Онь же не вьсхоте. И вьси ıего ноудише много, да стрелить. Онь же не вьсхоте.] Алексен'дрь же главоу ıемоу повеле отсѣшти. Ведомоу же, и нѣкомоу рек'шоу ıемоу: по ч'то, о чловѣче, за ıедино стрѣлıениıе животь свои оддаде? Онь же кь нıемоу рече: .ı. дьни имамь лоука не похвативь; и оубоıахь се, ıако да прѣдь царемь не погрѣшивь, прьв'нıега мога гласа не изгоуб'лю. Се же Алексен'дрь слишавь, и захвали ıемоу много, и сь чьстию ıего отпоусти. И тоу Алексен'дроу нѣкыи одь воиникь пристоупивь, рече: великыи цароу Алексен'дре, дьштерь ıединородноу имамь и дьньсь омоужити ю хоштоу, помози ми прикіомь. Алексен'дрь же тисоуштоу таланьѣь повеле дати ıемоу злата; онь же кь нıемоу рече: много ми ıесть, цароу. Алексен'дрь же кь нıемоу рече: царскаа даань многа трѣбоуıеть се.

---

[1] т. .г. тисоуште.

24. (*Јагић* 321, 9.) Алексен'дрь царь Аристоѳелıа дарова стемою великою и крьзномь многоцѣн'нымь велицѣмь, иже бѣше било Фора ин'дiиского цара, и оть тисоушть талапьть злата, и повеле дати ıемоу .ı. кьбьль бѣлога бисера, и василопатера[1] вь ть дьнь ıего постави, и вь Макıедонiоу ıего посла, повеле ıемоу матерь ıеговоу привести Олим'бiадоу царицоу на стан'кь ıемоу, вь Іегуп'ть великыи вь палестин'скои зем'ли; самь же тоу оста.

25. (*Јагић* 321, 14.) И тоу чловѣкь нѣкыи прiиде кь Алексен'дроу, и рече ıемоу: прѣжде мало дни на краи рѣке [нарицаемие Тигрь] обрѣтохь скровиште велико зѣло, да аште велиши, прѣвьз'ми сiıе, много бо злата ıесть. И Алексен'дрь, насмиıавь се, рече: в'сако злаато вь божиои рѣцѣ[2] ıесть. Да аште би богь хотель, мнѣ обьıавиль би ıе, нь понıеже тебѣ обыавиль ıе, и тебѣ дан'но ıесть; да походи, сiıе вьз'ми себѣ. Онь же кь Алексен'дроу рече: ıелико оть нıего трѣбовахь, вьзехь; остатькь же, цароу, вьзми ты. Много множьство бо ıесть, два бо дьнiи и двѣ ношти, ıелика хотехь, вьзехь, кь томоу же не трѣбоую. Алексен'дрь семоуи подививь се и на конь вьсѣдь, на мѣсто оно дошьдь, много злата видѣвь, рече: ıеда оть Дариıевѣхь скровишть сиıе ıесть? И тако воисцѣ повеле вьзети. И вса воиска по до волıе вьзе. Алексен'дроу же сто коли[3] оть нıего оста.

26. (*Јагић* 321, 26.) Семоу же сице быв'шоу: [Когда прiиде царица Олим'бiада[4] кь Алексен'дроу]. И се Олим'бiада царица, мати Алексен'дрова, оть Макıедонiıе приспе. Алексен'дрь же в'се царе и кнезе на-

---

[1] m. василопатра. — [2] m. роуце. — [3] m. .р. кьбль.

редивь, и всоу сил'ноу воискоу направивь, и коніе повод'не сь позлакіенеми сѣд'ли[1] повести рече: троуби глас'ниіе и органы и дипли, псал'тири и ине моусикіиске хитрости по достоіанію оуредивь, колес'ницоу златоу сь бисеромь и камениіемь оукрашеноу на оусрѣтениіе матери своіеи посла. Прѣжде себе Роксан'доу царицоу свою посла, и тисоуштоу владыкь сь ніею сь чьстию и сь достоіаниіемь рече. И видѣв'ши Роксан'доу Олим'біада царица, вьзрадова се зѣло, и позирающти на ню дивлıаше се добротѣ и лепотѣ іеіе и неизречен'номоу разоумоу, и слад'ко сию облобизавши, и кь срьдцоу своіемоу притисноув'ши, рече: благодароу те, боже мои, іако даль ми іеси Алексен'дроу, подоб'ноу іемоу женоу. И рече кь ніеи: добрѣ обрѣла те іесьмь, срьдце и доуше и мили свѣтѣ очию моіею, и в'селюбьзнаа дьшти моіа Роксан'до. Роксан'да же кь ніеи рече: добрѣ пришла ми іеси, сил'наа и свѣтлаа царице, и господина моіего мати, и мнѣ госпожде и мати Олим'біадо царице! И тако на колес'ницоу вьсѣд'ше, поіахаше. Алексен'дрь же ихь срѣте вь чоуд'нои нѣкоіеи парастаси сь вьсеми своими вел'моужи, и в'си же па велике коніе оусѣли бѣхоу, и всаки вел'моужь прѣдь своомь воискомь оу царскыихь стемахь, на златои направѣ, іахахоу. Алексен'дрь же бѣ іахаіе оу великои тльшти макіедоніиского рьта[2], на великомь коню, оу финичьскомь крьз'ноу, на главѣ же іего персид'скаа коучма сь стратокамиловемь периіемь, на коучме вѣньць Клетер'ве[3], амастрон'ске[4] царице, и іегда вь близоу[5] став'ше се, тогда царице обѣ сь колесниць излезоше[6], и сагове сил'не[7] по тѣхь по-

---

[1] т. подь сребрьними седли и златими направами. — [2] т. рота. [3] Клитер'ве. — [4] т. амастридоньске. — [5] т. соублизь. — [6] т. слезоста. — [7] т. свильне.

лıехь простр҃ѣше[1], и тоу на нихь сташе, и Алексен'дра дочекаше. Алексен'дрь сь коніа сьсѣдь одь далеко, и сь вел'моужи своими и пешь кь матери своıеи поиде. Мати же ıего видѣв'ши, за грьло ıего похвати, и слад'ко облобиза ıего, и рече: добрѣ обрѣла те ıесьмь, сыноу, и в'сега свѣта господине, Алексен'дре цароу. И се рек'ше, кь становомь поıахаше[2]. Бѣше же видети тоу див'ныи и красьнь сьстанькь. Іегда же кь околоу поıахааше, тогда пльковe по достоıанію раз'редише се, и редомь прѣко онехь поль идѣхоу. Вьси же троуби гласниıе оудрише, органи и праскавице разликиıе и иниıе в'се моусикіискыıе свирали[3]; и не бѣ тоу слышати ниıединого гласа оть троубнаго вьп'лıа, и оть кон'скаго оуристованіа. И тако вь околь придоше.

И тако на обѣдь сѣдоше, вел'моужи по достоıанию и по подобію наредише се. Алексен'дрь сѣде на великомь своıь прѣстоле; обь десноую ıего сѣде мати ıего Олим'біада царица, обь лѣвоую сѣде жена ıего Роксан'да царица. И начеть Алексен'дрь казовати боıеве велике, ихь же сьтвориль бѣше сь Дариıемь пер'сидскимь царемь и сь Поромь индіискымь царемь и сь прочими вьсточ'ними цари и запад'ними. Сіе же слышав'ши Олим'биада царица, див'лıаше се. И тоу Алексен'дрь рече троубы оудрити, иже зовоуть се сир'ниам'ли[4]. И такови же тіи ор'гани соуть: тріи тисоуште писковь имѣють, и гласове ихь в'си раз'лич'ни соуть, дебели и тьн'ци, и височи и нис'ци, и чюд'ни, и толико жалост'но слышати и слад'ци, ıако в'саки оумь чловѣчьскыи, оумь прѣоудолѣюшти[5]. Бѣхоу же тоу веселеште се много Алексен'дрь царь сь Олим'біадою матерію и сь Роксан'доую царицею. И сь прѣстола вьстав'ше

---

[1] m. врьгоше. — [2] m. погоше. — [3] m. моусоукиске свирне. — [4] m. сиринаамели. — [5] m. прѣоудивлıаюшть.

и вь шаторь отидоше. Алексен'дрь младемь витезомь повелѣ ıединь оть дьніи тор'нати се; дроугыи же дьнь на клобоукь стрѣлıати; ини же дьнь нѣкоу игроу играхоу, ıаже нарицаıеть се кароуха, див'на же зѣло ıесть и чоуд'наа таи игра.

27. (*Јагић* 323, 5.) И тогда придоше кь Алексен'дроу два нѣкаа витеза Макıедонианина, ıаже Алексен'дрь зѣло люблıааше, и оть млада бѣше ихь оусхраниль, и братіа же присна бѣхоу, матерь же вь Макıедоніи имѣхоу, и оть многыихь лѣть сию не бѣхоу видѣли. Она же кь нимь пороучаше и писаше много, ıако да придоуть кь ніеи вь Макıедоніоу, да видить ихь. Они же любве Алексен'дрове оттрьг'ноути се не можахоу, вь многа лѣта кь матери своıеи не придоше. Мати же ихь тврьдоу любовь и великоу видѣв'ши, юже кь Алексен'дроу имѣıахоу; видѣв'ши же, ıако оттрьгноути се люб'ве Алексен'дрови не могоуть, дѣло чюд'но сьтвори и достоино. Отров'ныи ıедь сь оухишт'рениıемь оу гликиз'мо примѣси, ıеже наричеть се реф'не[1], и то сьтворив'ши, сынома своима даде, и ıепистолію писа, имѣюштоу сице: „Слат'кима и милима и краснима двѣма сынома моима, Лев'кадоушоу и Вринеоушоу[2] любимаа ваша мати Минер'ва[3]. Вѣста добрѣ, сына моıа, ово[4] .к. лѣть лица вашего не видѣхь, ни ви мене оузрѣсте; многашти бо вамь писахь, желеюште вась видѣти, ви же в'сегда пороучоуıете ми, глаголюште, ıако люб'ве Алексен'дрови оттрьгноути се не могоуште. Да вѣдомо да ıесть вама, сына моıа, ıако всако богатьство и слава вь своихь слад'ко, вь чоуждихь же вамь соуштимь злато ваше мрьтво лежить. Да клетвою заклинаю вась вь млеко, иже вьздоихь вась, ıако да придѣте видѣти ме. Аште ли Алексен'дрь

[1] т. рефене. — [2] т. Вреоноушоу. — [3] Миньрева. — [4] т. ıако се.

не поустить вась, гликизмо вамь рефне[1] оудахь; и оть сего Алексен'дроу вькоусити даите, и вь ть часъ вась поустить". Лев'кадоушь же и Вринеоушь[2] іепистолию матере своіеіе приіем'ше, и Лев'кадоушь же кь матери своіеи зазрѣвь, посмеіа се; Вринеоушь же іепистолію прочьть, и гликизмо оно вьз'мь, сьхрани. Лев'кадоушь же рече іемоу: заврьзи сіие, немать бо намь ниіедине пол'зе.

Бѣше же Лев'кадоушь конюш'ки чел'никь[3] оу Алексен'дра; Вринеоушь[4] же слоужаше Алексен'дроу. Бѣше же Вринеоушь лоукавь и невѣр'нь на срьдци своіемь Алексен'дроу цароу. Просиль бѣше Алексен'дрова отьчьства Макіедонию многашти. Алексен'дрь же кь ніемоу рече: в'соу вьселіен'ноу раздѣлити имамь, Макіедонию же никомоу не дамь; до сьмрьти моіеіе имамь владати самь: по сьмрьти же моіеи да владать номь, комоу да богь Алексен'дровь нарокь и крѣп'коу десницоу и остри мьчь. О семь Вриноушь[5] на Алексен'дра злобоу вь срьдци своіемь храніаше, гликизмо же оно іедовито Алексен'дроу пристоупи, хоте то дати.

[Како хотеше Вринеоушь Алексен'дра отроути]. Позрѣ же на красотоу лица іего, пакы не хотеше, дрьжа же сіие .ѕ. лѣть, не могыи Алексен'дра отроути, не даваше му іеговь брать Лев'кадоушь, нь караше іего глаголіе: бои[6] се Бога, о чловѣче, не оубиваи моужа див'на и чюд'наго, іегоже Іел'лини подивише се моудрости, іегоже храбрости почоудише се Пер'сене, іегоже потресе се подсльньчнаа земліа вьсточ'наа и запад'наа, юж'наа и север'наа, іегоже оубоіаше се в'си поморсціи отоци. Аште бо сего погоубиши, брате,

---

[1] т. рофоно. — [2] т. Вреоноушь. — [3] т. надь коноуси старешина. [4] т. Вреоноушь. — [5] т. Вреоноушь. — [6] т. оубои.

вьсь свѣть сьмрьтию іего смести хоштешь, и самь зле оумрѣши. Хотеше Лев'кадоушь Алексен'дроу казати о семь, нь Алексен'дрь не би іего вѣроваль о семь, понієже Вринеоуша[1] зѣло люб'ліаше. Потоломею же воіеводѣ казати хотеше, нь размысливь, рече: аште брата моіего оубию... и мене сь нимь оубиють. Вринеоуша караше; онь же іего не слышаше, добрѣ бо рече рекыи: вь неразоумно срьдце не вьнидеть богь, аште ли вьнидеть, нь вь скорѣ изыдеть.

28. (*Јагић* 324, 17.) Тогда оубо іедіна оть лоукавыхь жень велико оубиство сьтвори, іакоже и древ'ліе раискиіе пиште Іев'ви ради оулишихомь се. Соломонь моудріи вь чловѣцѣхь жен'скою любовию моудрости своіеіе отпаде, и Самьпсоноу великомоу вь крѣпости жен'скоіе одолѣ оухиштреніе. Іосіфь прѣкрасныи оть лоукавиіе жены много пострада. И тоу оубо Алексен'дра великаго макіедон'скаго цара лоукав'ствиіемь жен'скымь сьмрьть постиже. Вь іедин же оть дьни Алексен'дрь царь гоз'боу великоу велмоужемь своимь сьтвори, и ть дьнь дары оть свѣта пріидоше кь Алексен'дроу, и на томь обѣдѣ великоу веселость сьтвори. Имѣіаше Алексен'дрь чашоу великоу самотвор'ноу оть ан'драк'са[2] камена, и тою чашею в'сегда піаше, див'на бо бѣше зѣло и многоцѣн'на. Тогда Алексен'дрь Роксан'де напіи чашомь, Вринеоушь[3] же несьблюд'но сию понесе, изь роуке испоустивь, раз'би. Алексен'дрь же о семь расрьчивь се, Вринеоуша[4] покара мало. Вринеоушь[5] же злобоу на срьдци вьз'мь, и сию храніаше на своіего благодетеліа безоум'но, и тоу іего хотеше отроути, нь не даше іе-

[1] m. Вреоноуша. — [2] m. анфаракса. — [3] m. Врѣоноушь. — [4] m. Вреоноуша. — [5] m. Врѣоноушь.

моу Лев'кадоушь. Тако бо си лоукавь и грьдѣливь бѣше и алазоникь[1] Вриноoушь, іако помиш'лiаше вь себе глаголіе: іако аште Алексен'дра отроую, царь в'семоу свѣтоу быти имамь.

29. (*Јагић* 325, 6.) Вь ть дьнь пріидоше іиереи[2] оть Іероусалима, принесоше іемоу шаторь великь зѣло, и вьзвѣстише іемоу, глаголюште: іако пророкь Іеремиіа оумреть. Алексен'дрь царь оскрьбивь се не мало, и вь ть дьнь пріидоше кь ніемоу мнози оть града, іегоже сьздаль бѣше, Алексан'дрию, и рекоше: цароу Алексен'дре, града іегоже сьздаль іеси ты, не можемь жити вь ніемь никако. Алексен'дрь рече: за што? Они же кь ніемоу рекоше: змиіе великиіе оть рѣки нил'скыіе исходеть, и люди оухапаюште и іедомь[3] оумирають. Алексен'дрь же кь нимь рече: идете вь Іеросалимь, и кости іевреискога пророка Иіеремиіе вьзьм'ше и на крьсть сихь оу градь оузигіете [оу зьдь], того бо молитва іедь змиинь исцѣлiаіеть. И оть толѣ и до дьньсь оу Алексан'дріи змиіа чловѣка оухапажти[4] не можеть.

Вь дьнь жена кь Алексен'дроу приде глаголюшти: моужь мои злобить ме и караіеть ме много. Алексен'дрь рече: всакои жене глава іесть моужь, мене нѣсть дано жене соудити прѣдь моужеми. А она же си моужа на оубіиство поноудити хотеше, рече: о цароу, мене же биіеть, тебѣ же невѣр'нь іесть. Алексен'дрь же рече: нѣсть ти дан'но моужоу соудити; вь царстви бо моіемь жены моужемь не соудеть, горе бо, рече, зем'ли, вь ніеи же жена обладаіеть, жена бо на іединоу потрѣбоу [оть бога сьтвори се дѣтородства ради], моужоу

---

[1] т. лоудь и соуи. — [2] т. Еврен. — [3] т. единомь. — [4] т. оуіасти.

потрѣб'на ıесть и подроуч'на. И се рекь Алексен'дрь ıезика ıеи оурезати повеле.

И вь ть дьнь пристоупи кь Алексен'дроу дворо-дрьжица ıеговь Дан'дароушь[1], иже милостьнь Алексен'-дроу и любимь зѣло и вѣр'нь до кон'ца, краткь же тѣломь, нь храбрь зѣло, и воиникь[2] доб'рь зѣло, кь Алексен'дроу рече: великыи цароу Алексен'дре, по-доб'но ıесть, ıако да властеле твои домове своıе видѣть; многа бо лѣта соуть, оть нелиже оть домовь своихь заш'ли соуть. И тоу Алексен'дрь дари многиıе повеле принести, и тоу вел'моуже дарова царскими стемами и многоцѣн'ними діадимами и великими царскими крьз'ни, и красними и див'ними арап'скими фарижи, и множь-ствомь незьчтен'нимь злата и бисера. И тако в'сакомоу вь своıе царство отправити се повеле. Самь же сь ма-терию своıею и сь женою и сь свобод'ними витези вь витал'ски[3] гори ловити поиде.

30. (*Јагић* 326, 8.) И вь ть дьвь Вринеоушь[4] кь Алексен'дроу пристоупи и рече: Алексен'дре цароу, даждь ми макıедоніиско господство! Алексен'дрь же кь нıемоу рече: любимыи и мили мои Вринеоушоу, азь в'семоу свѣтоу царь ıесьмь, нь людіе макıедон'скимь ца-ремь зовоуть ме, нь вьз'ми себѣ Ливию и Киликію в'соу и великоу Ан'тіохію. И сіıе Вринеоушь[5] не вьсхоте, нь помиш'лıааше вь себе: ıако аште Алексен'дрь оумреть, азь в'семоу свѣтоу царь боудоу. И тако ıедь растворивь, Алексен'дроу даде. Алексен'дрь же вькоусивь, и вь ть часъ стоудень бысть ıако кроушьць, и осетивь ıако от-роувень бысть, и рече: о любими мои врачоу Филипе,

[1] т. Дарьданоушь. — [2] т. коникь. — [3] т. еклатьские. — [4] т. Вреоноушь. — [5] т. Вреоноушь.

вѣдомо да ѥсть тебѣ, ꙗко вь сладкомѣ винѣ гор'ка вькоусихь ѥда. Филипь же сиѥ слышавь, и степемоу[1] сь главы своѥѥ сьврьгь на зем'лю, и билїа нѣкаа топ'лꙗше сь целимь терїакѥмь[2], и Алексен'дроу даде пити. Се же слышавь Вринеоушевь[3] брать Лев'кадоушь, и Алексен'дрове сьмрьти видѣти не могыи, на мьчь свои налегь, самь себе оубоде.

Алексен'дрь же кь врачоу своѥмоу Филипоу рече: можеши ли ме сьмрьти избавити, о Филипе? Филипь же кь нѥмоу сь плачемь рече: о вьсега свѣта цароу, Алексен'дре, идеже богь не[4] хоштеть, побѣждаѥть се ѥстьства чинь; да невьзмож'но ми ѥ помошти ти, понѥже прѣодолѣла ѥсть ѥдов'наа стоудень срьдца твоѥго топлотоу. Нь сие помошти ти могоу, ꙗко да .г. дьни живь боудеши, дон'деже вса царствїа оуредиши. Се же Алексен'дрь слышавь, главою же помаꙗвь, и прослзивь се, рече: о соуѥт'наа славо чловѣчьскаа, како вь малѣ ꙗвлꙗѥши се, а вь скорѣ погибаѥши! Добре бо рече рекыи: нѣсть на земли радость, ѥиже не примешаѥть се жалость, ни ѥ на зем'ли слава непрѣлож'наа! О зем'лѥ и сльн'це и людїе и твари, плачите мене дьньсь, вь малѣ бо на свѣть ꙗвихь се, а вь скорѣ подь землю заидохь. О землѥ, моꙗ мати, како красниѥ чловѣкы оть зем'лѥ оупитав'ши[5], и напрасно ихь кь себѣ приѥм'лѥши! О неоустав'наа чловѣчьскаа чести, како кь мнѣ тихо посмѣꙗ се, и паки ме кь зем'ли отсилаѥши! О воѥ сил'ни и моштни и любимїи мои Макѥдонїане, аште вьзмож'но ви ѥсть сьмрьти отети ме дьньсь, да сь вами в'сегда боудоу, за мене дьньсь сьмрьтїю бите

---

[1] т. стемоу. — [2] т. терїакомь. — [3] т. Вреоноушевь. — [4] Ово не излишно је. — [5] т. оуспитевьши.

се, похитити бо ме оть вась пришла іесть. Се же слышав'ше Макіедоніане, сь плачемь рекоше кь Алексен'дроу: Алексен'дре, сил'ныи господине, аште би вьзмож'но сьмрьти откоупити те дьньсь, животь нашь вьси дали бисмо за тебе, нь намь невьзмож'но іесть, богоу іедномоу вьз'мож'но. Нь ты на земли добрѣ пожиль іеси, и сьмрьть твоіа поч'тена іесть. Бол'ша іесть нег'ли иномоу животь. Походи оубо, Алексен'дре, походи, на оуготован'ноіе тебѣ оть бога мѣсто, на зем'ли бо добрѣ царствоваль іеси, и тамо раіа наслѣдити имаши.

31. (*Јагић* 326, 8.) Филипь же врачь Алексен'дровь мьскоу живоу рас'сѣкь, оу нои Алексен'дра посади сѣдети. И вса земльнаа царствіа и господст'ва и в'се к'незе по достоіанию оуредивь, Олим'біадоу же матерь свою и Роксан'доу царицоу за роуке поіемь, Потоломеа же и Филона себѣ призвавь, рече: любимаа моіа и слад'каа приснаа братіје, Потоломею и Филоне, женоу мою и матерь вамь дьньсь прѣдавамь, іако да мою [m: поминаюште иже кь вамь срьдьчьноу лоубовь, и нихь почтено сьмрьти дохраните и македониска царствіа добре оуредите. Тело же мое оу Александри оукопаите; мене же паки оузрети имате тогда, егда мрьтви оть гробовь вьстаноуть. Вѣдомо да есть вамь, іако на последьникь летомь Перьшане Макіедоніани обладати имоуть, іакоже и міи Перьсидомь обладамо дьньсь. И се рекь Александрь, Роксандоу за роукоу приемь, сладько сию облобизаше, глаголе: Дарііева дьшти и моіа мила доуше и срьдце и свете очиию моею, вьсего света царице, Роксандо! Вѣси ли, оть нелиже честь моіа приплете ме кь тебе, колико извештание срьдца моего и лоуб'ве кь тебе оуказахь, іакоже ниединь моужь кь своеи жени; такожде и тіи кь мнѣ лоубовь и чьсть верьно сьблоуде іакоже

дворь в'сѣмь излести повеле, сама же конь Алексен'дра сѣд'ши, іако жива облобизаше, и кь ніемоу глаголаше: Алексен'дре, макіедоніискыи цароу, макіедон'ско сльн'-це! Аште ми іе дьньсь оумрети, тебе разлоучити се не имамь, моіе мило сльн'це. Се рек'ши, парамахерь Алексен'дровь вьзьм'ши и на нь налег'ши, врьхь Алексен'-дра оубоде се.

Потоломеи же и Филонь стльпь великь сьз'даше и высокь срѣде Алексен'дрьскаго града, и на ніемь оу златѣ ков'чезѣ тѣло Алексен'дра цара и Роксан'де положише, идеже и до дьньсь тоу стоіеть. Вел'моужіе іего и царііе в'сакь отиде вь свою зем'лю, Алексен'дріа же Потоломею господствовати прилоучи се. По сьмрьти же Алексен'дрове на четири ста царствіа раздѣлише се и ѕем'ліе. И никомоу, о човече, сы свѣть не боуди оу вѣкь, да блюди се да не замѣнишь за покои троудь.

Сьврьшителю Богоу нашемоу слава вь вѣкы вѣкомь, аминь.